

**MINISTERUL EDUCAȚIEI AL REPUBLICII MOLDOVA
UNIVERSITATEA PEDAGOGICĂ DE STAT „ION CREANGĂ”
din mun. CHIȘINĂU**

Facultatea Pedagogie
Catedra: Pedagogia Învățămîntului primar

Metodica lucrului educativ
(suport de curs)

Saranciu-Gordea Liliana
dr. în pedagogie, conf. universitar

Chișinău, 2014

CZU

Aprobat pentru editare

prin decizia Senatului UPS „Ion Creangă” din .....0..2014

Lucrarea este elaborată în conformitate cu curriculumul universitar.

Autor:

Liliana Saranciuc-Gordea, doctor în pedagogie, conferențiar universitar.

Recenzenți:

Silvia Golubițchi, doctor în pedagogie conferențiar universitar,

US din Tiraspol (cu sediul la Chișinău)

Nina Garștea, doctor în pedagogie, conferențiar universitar,

UPS „Ion Creangă”

Lucrarea se adresează studenților specialității Pedagogia învățămîntului primar și constituie un suport didactic pentru cursul opțional la Pedagogie “Dirigenție”, dar va fi utilă tuturor celor interesași de formarea și dezvoltarea personalității în devenire.

Cuprins

Programa analitică la cursul opțional Dirigenție.....	5
Unitatea 1 Dimensiuni contemporane ale educației școlare	
1.1. Aspecte generale ale conceptului de educație.	
1.2. Ideal și obiective educaționale	
1.3. Funcțiile educației	
1.4. Dimensiunile/componentele educației	
1.5. Activitatea educativă. Principiile fundamentale ale activității educative	
Unitatea 2. Particularitățile orelor de dirigenție pentru atingerea idealului educațional al societății	
2.1 Rolul orelor de dirigenție asupra formării personalității elevului	
2.2 Particularitățile orelor de dirigenție	
2.3 Etapele și structura orelor de dirigenție	
Unitatea 3 Managementul clasei de elevi	
3.1. Învățătorul clasei de elevi. Statul și rol	
3.1.1. Profilul de competență al învățătorului – diriginte al clasei de elevi	
3.2. Parteneriatul în echipa didactică educativă	
3.3. Stiluri manageriale	
3.3.1. Note definitorii ale stilurilor manageriale	
3.3.2. Reguli practice pentru eficientizarea activității manageriale a învățătorului	
3.3.3. Funcții/roluri manageriale ale învățătorului	
3.4. Învățătorul– consilierul întregii clase și al fiecărui elev în parte	
3.5. Climatul educațional în clasa de elevi	
3.5.1. Caracteristici ale relațiilor – elev-învățător	
3.5.2. Organizarea clasei	
3.5.3. Etapele de constituire a colectivului de elevi	
3.5.4. Sinalitatea colectivului	
3.6. Evaluarea activității învățătorului	
Unitatea 4. Metode de educație	
4.1 Conceptul de metode educative	
4.2 Funcțiile metodelor	
4.3 Metode interactive de educație	
4.4 Sistemul metodelor educative	
4.5 Principii și reguli de utilizare optimă a unor metode educative	
4.5.1 Utilizarea simulării în procesul educativ	
4.5.2 Stimularea creativității elevilor	
4.5.3 Strategii de educație pentru mediu și cultura ecologică	
4.5.4 Contribuții educative prin metoda jocului	
4.5.5 Activități de lectură în procesul educațional	
4.5.6 Dezbateră	
4.5.7 Metoda asaltului de idei (brainstorming)	
Unitatea 5. Variabile de proiectare a orelor de dirigenție	
5.1 Referențialul teoretic de proiectare a orelor de dirigenție și a activităților educative	
5.2 Proiectarea orei de dirigenție în cheia educației centrate pe elev	
Unitatea 6. Activități educative de suplănire a timpului liber al elevilor în clasele primare	

6.1 Timpul liber al elevului	
6.2 Ședința cu clasa	
6.3 Organizarea și funcționarea claselor și grupelor cu program prelungit	
6.4 Meditația didactică	
6.4.1 Obiective specifice meditației didactice	
6.4.2 Cod de conduită a elevilor în timpul meditațiilor didactice	
6.4.3 Proiectarea meditațiilor didactice	
6.5 Activitățile extracurriculare și extrașcolare	
6.5.1 Diversitatea formelor de organizare a activităților extracurriculare și extrașcolare.	
Specificul lor	
6.5.2 Metodologia activităților extracurriculare	
6.6 Evaluarea activităților educative	
Sarcini pentru seminar	139
Anexe.....	

Facultatea:	Pedagogie
Denumirea disciplinei:	Dirigenție
Autor	Saranciuc-Gordea Liliana, dr. ped., conf. univ.
Coordonator:	Saranciuc-Gordea Liliana, dr. ped., conf. univ.
e-mail:	Gordealiliana@mail.ru

Cod	Credite	Specialitate	Semestrul	Total ore	Teorie	Seminar	Laborator	Lucru individual

Descrierea disciplinei
<p>Cursul "Metodica lucrului educativ" cuprinde un pachet de 6 unități de curs delimitate în consens cu cerințele înaintate. Temele cuprind probleme ce țin de abordarea teoretică și metodologică a educației la vârsta școlară mică.</p>
Competențe
<ul style="list-style-type: none"> - definirea de concepte: educație, ședință cu clasa; meditație didactică; activități extracurriculare; oră de dirigenție - determinarea nivelului de impact al orelor de dirigenție asupra formării personalității elevului; calităților necesare unui educator-manager al clasei de elevi - identificarea diferențelor care există între metodă și procedeu de educație; locul proiectării educative în ansamblul activităților managerului unei clase de elevi/dirigintelui; - distingerea corelației dintre ideal, obiective generale, obiective/competențe specifice / de referință/subcompetențe și obiective operaționale; - extinderea obiectivelor orei de dirigenție; particularitățile echipei educative a clasei de elevi; funcțiile metodelor educative; cerințele față de elaborarea proiectului orei de dirigenție/ore educative în cheia educației centrate pe elev; - stabilirea legăturilor între particularitățile orelor de dirigenție și noile cerințe de organizare a procesului educațional în clasele primare; între meditația didactică și activitățile extracurriculare; - determinarea modului în care anumiți factori influențează climatul unei clase; notelor definitorii ale metodelor interactive/ activ-participative; - extinderea obiectivelor orei de dirigenție - crearea propriului stil managerial; - dezvoltarea principalelor funcții manageriale; rigoriilor de realizare a evaluării activităților educative; - construirea tehnologiei de aplicare a unor metode educative la lecțiile de dirigenție în cl. I-IV; - prezentarea algoritmului de proiectare a orelor de dirigenție în baza modelului ERRE și în funcție de dimensiunile/componentele educației școlii prietenoase copilului;
Finalități de studii
<p>La finele cursului studenții vor fi capabili:</p>
La nivel de cunoaștere:
<ul style="list-style-type: none"> - să definească corect conceptul de educație; conceptele: ședință cu clasa; meditație didactică; activități extracurriculare; conceptul de oră de dirigenție să interpreteze prin exemple concrete esența profesiei de învățător - să determine nivelul de impact al orelor de dirigenție asupra formării personalității elevului; calitățile necesare unui educator-manager al clasei de elevi; esența metodelor și a procedeelelor educative;

- să distingă mediul general și cel specific al unei clase;
- să identifice diferențele care există între metodă și procedeu de educație; locul proiectării educative în ansamblul activităților managerului unei clase de elevi/dirigintelui;
- să constate responsabilitățile dirigintelui față de elaborarea planurilor de organizare și desfășurare a orelor de dirigenție;

La nivel de aplicare:

- să distingă corelația dintre ideal, obiective generale, obiective/competențe specifice / de referință/subcompetențe și obiective operaționale;
- să delimiteze domeniile de activitate ale procesului educativ;
- să precizeze funcțiile educației în societatea contemporană;
- să extindă obiectivele orei de dirigenție; particularitățile echipei educative a clasei de elevi; funcțiile metodelor educative; cerințele față de elaborarea proiectului orei de dirigenție/ore educative în cheia educației centrate pe elev;
- să stabilească legături între particularitățile orelor de dirigenție și noile cerințe de organizare a procesului educațional în clasele primare; între meditația didactică și activitățile extracurriculare;
- să determine modul în care anumiți factori influențează climatul unei clase; notelor definitorii ale metodelor interactive/ activ-participative;
- să compare profilul de competență al învățătorului;
- să coreleze componentele educației conform, scrisorii metodice (2013) a orelor de dirigenție și a metodelor de educație;
- să estimeze cu exactitate importanța, rolul, funcțiile și obiectivele specifice meditației didactice în școală;
- să modifice codul de conduită a elevilor în timpul meditației didactice;

La nivel de integrare:

- să explice relațiile dintre procesul didactic și procesul educativ;
- să formuleze principiile fundamentale ale procesului educativ;
- să identifice dimensiunile și obiectivele specifice fiecărei componente a educației;
- să creeze propriul stil managerial;
- să dezvolte principalele funcții manageriale; rigoriile de realizare a evaluării activităților educative;
- să recomande o metodologie a evaluării învățătorului.
- să construiască tehnologii de aplicare a unor metode educative;
- să argumenteze avantajele și limitele aplicării unor metode educative;
- să anticipeze structura și modul de elaborare a proiectului orei de dirigenție în clasele primare în cheia educației centrate pe elev;
- să prezente algoritmul de proiectare a orelor de dirigenție în baza modelului ERRE de proiectare și în funcție de dimensiunile/componentele educației școlii prietenoase copilului;
- să aprecieze corect valențele și limitele meditației didactice în ceea ce privește asigurarea unei învățări sistematice, independente.

Pre-recuzite (precondiții)

Pentru realizarea obiectivelor propuse studentul trebuie să posede competențe din cursul de psihologie generală, psihologia dezvoltării, etica pedagogică, fundamentele educației, didactica generală, didactica învățământului primar.

Evaluarea curentă

Strategii de evaluare:

Evaluarea curentă se bazează pe **referat**

Cerințe/criterii

Cerințele față de REFERATUL ȘTIINȚIFIC

Referatul științific este o lucrare de dimensiuni mici sau medii care cuprinde studiul unui fenomen sau proces educațional, întocmit pe baza unor cercetări bibliografice, a unor studii cazuistice sau experimentale. Un referat științific trebuie să cuprindă următoarele părți:

1. Titlul referatului;

2. Cuprinsul;

3. Introducerea;

4. Tratarea temei abordate, cuprinzând următoarele subdiviziuni:

- *stadiul actual* al cercetărilor din domeniul din care face parte tema abordată;

- *metodologia* de cercetare folosită pentru realizarea temei, infrastructura și echipamentele tehnice aferente cercetării, dacă este cazul;

- *dezvoltarea studiului temei abordate*;

5. Concluziile, opiniile personale și direcții ulterioare posibile de cercetare referitoare la tema abordată;

6. Referințe bibliografice.

Titlul trebuie ales astfel încât să informeze cât mai exact asupra conținutului lucrării respective. Acesta trebuie să atragă atenția, să sugereze conținutul și domeniul de aplicare al lucrării. Un titlu trebuie să descrie cât mai adecvat conținutul, în cuvinte cât mai puține (10-15 cuvinte).

În **Cuprins** sunt fixate următoarele elemente, indispensabile structurii unei lucrări științifice:

- *Introducere (preliminariile)*;

- *Părți*;

- *Capitole*;

- *Subcapitole și paragrafe*. Toate acestea sunt fixate și precizate prin paginare. În unele lucrări cuprinsul este plasat imediat după pagina de titlu, uneori după nota introductivă, alteleori la sfârșitul lucrării, după concluzii.

În **Introducere** se vor menționa importanța și actualitatea problemei cercetate, sursele și metodele de informare și documentare, stadiul la care a ajuns cercetarea în domeniul respectiv, metodele principale de cercetare, și rezultatele semnificative obținute.

Cuprinsul, constituie partea cea mai importantă a unui referat științific. Este partea cea mai amplă, de aceea trebuie să fie foarte bine structurată, astfel încât să evidențieze contribuțiile originale ale autorului la cercetarea respectivă. Subdiviziunile acestei părți pot avea dimensiuni diferite, de la câteva paragrafe la mai multe capitole. Ideile fiecărei subdiviziuni trebuie bine înlănțuite pentru a descrie clar ceea ce se dorește a fi comunicat cititorului.

Stadiul actual al cercetărilor legate de tema abordată, este prima subdiviziune a tratării temei și constituie un studiu critic al rezultatelor cercetărilor efectuate și comunicate până la momentul respectiv. Acesta se întocmește în urma unei cercetări bibliografice. Se întocmește trecând în revistă lucrările studiate, de obicei în ordine cronologică sau în altă ordine, adoptată de cel care întocmește studiul. În urma *Studiului critic al bibliografiei* rezultă stadiul în care se găsește domeniul sau tematica abordată, modul în care sunt elucidate problemele specifice cuprinse în acestea, cât de clare sunt toate aspectele legate de tema și care sunt problemele care au rămas nestudiate, care nu sunt pe deplin elucidate sau care au fost tratate necorespunzător. Este foarte important acest ultim aspect, deoarece acesta furnizează motivația pentru abordarea temei.

Metodologia folosită pentru realizarea cercetării, constituie a doua subdiviziune a tratării temei de cercetare. În această parte a lucrării se descrie modul cum se dezvoltă cercetarea, metodele generale și specifice utilizate. Aceste metode generale de investigare științifică se folosesc separat sau în combinație, în funcție de necesitățile de cercetare ale temei abordate.

Dezvoltarea studiului temei, este subdiviziunea centrală a tratării, aceasta cuprinzând descrierea modului în care s-au desfășurat cercetările, ce rezultate parțiale și finale s-au obținut, cum sunt acestea în comparație cu ce există în literatura studiată, ce aduce nouă tema pe domeniul științific în care se încadrează, ce probleme sau aspecte din natură sau societate rezolvă. Această parte trebuie însoțită de argumente științifice pentru orice afirmație sau ipoteză emisă, punând aceste argumente în contextul datelor existente în literatură în domeniul respectiv. Indiferent de tema abordată, de metodologia folosită, această parte a lucrării trebuie să cuprindă datele pe care cercetătorul dorește să le comunice mediului științific căruia i se adresează, punând în evidență contribuțiile sale la dezvoltarea cunoașterii în domeniul respectiv, oricât ar fi acestea de modeste.

Această parte este bine să fie însoțită de scheme, tabele, diagrame, care vor sugera și acuratețea cu care a fost abordat studiul și competența științifică a cercetătorului.

Concluziile, opiniile personale referitoare la tema abordată, reprezintă o parte foarte importantă a unui referat. Această parte trebuie să fie elaborată concis, clar și punctual.

Referințe bibliografice, reprezintă ultima parte a oricărei lucrări științifice și respectiv a referatului științific. În această parte se trec în ordine alfabetică numele autorilor, lucrările studiate în faza de documentare și utilizate în elaborarea referatului. În afară de această listă, în mod frecvent se folosesc notele de subsol, care apar în cazurile în care trebuie citate fragmente de text din lucrările studiate pentru a întări sau a clarifica o idee, sau pentru a cita un anumit autor într-un context oarecare. În aceste cazuri în locul unde ar trebui să apară citatul sau numele autorului se pune un asterisc sau dacă vor fi mai multe astfel de referințe, un număr și în subsolul paginii, de obicei cu alte caractere de scris, se trec citatele respective.

Utilizarea cuvintelor cheie. Cuvintele cheie caracterizează cel mai bine procesele abordate în lucrare, metodele folosite în cercetare, rezultatele deosebite obținute. Aceste cuvinte nu trebuie să fie în număr mare, dar suficient pentru atingerea scopului utilizării lor, caracterizarea generală și individualizarea lucrării, fiind în general între 3 și 5 cuvinte. De obicei acestea se înscriu după titlul referatului.

Volumul referatului 7 – 10 – 15 pagini.

Student.....

Tema referatului .....

	1	2	3	4	5
Capacități					
1. Pregătire: Cunoașterea subiectului					
2. Familiarizarea cu lucrările scrise la subiect.					
3. Conținut: Adecvat în raport cu auditoriul. Interes, claritate, profunzime, orizont. Atingerea obiectivului					
4. Structură: Introducere corespunzătoare. Dezvoltare logică. Echilibru. Rezumare					
5. Rostire: Audibilitate. Ton. Ritm. Fluiență					
6. Folosirea timpului: În limitele alocate. Echilibru între secțiunile expunerii					
7. Mijloace uzuale: Claritate. Conciziune. Abilitate					
Calități					
1. Siguranța de sine: Cunoașterea capacității proprii					
2. Impact: Prezență. Dinamism. Autoritate					
3. Comportare: Atitudine față de auditoriu și față de subiect. Simțul umorului. Relaxat					

4. Aspecte de comportament altele decât verbale: Structura auditoriului.
Ținuta. Manieră. Gesturi.

Calcularea notei:

- fiecărei caracteristici i se atribuie între 1-5 puncte;
- totalul general reprezintă maximum de 55 puncte (11 caracteristici- 7 pentru capacități și 4 pentru calități- înmulțire cu 5- punctajul maxim);
- transformarea punctajului obținut în notă se face prin regula mărimilor proporționale (regula de trei simplă).

Exemplu: Un student care a obținut 45 puncte va avea nota 8,18

55 → 10

$$45 \cdot p \rightarrow \frac{45 \times 10}{55} = \frac{450}{55} = \frac{90}{11} = 8,18$$

Frecvența este luată în considerație conform Regulamentului pentru învățământul cu frecvență la zi/redușă ținând cont de absențele motivate ale studentului.

Evaluarea finală de examen

Modalitatea de evaluare în cheia dată - portofoliul realizabil individual de fiecare student

Un dosar de învățare /portofoliu cuprinde:

- lista conținutului cestuia, (sumarul, care include titlul fiecărei lucrări/fișe etc. Și numărul paginii la care se regăsește);
- argumentația care explică ce lucrări sînt incluse în dosar, de ce este importantă fiecare și cum se articulează între ele într-o viziune de ansamblu a studentului/grupului cu privire la subiectul respectiv;
- lucrările pe care le face studentul individual sau în grup;
- rezumate;
- eseuri;
- articole, referate, comunicări;
- fișe individuale de studiu;
- proiecte și experimente,
- teme pentru acasă;
- probleme rezolvate;
- rapoarte scrise-de realizare a proiectelor;
- teste și lucrări semestriale;
- chestionare de atitudini;
- înregistrări, fotografii care reflectă activitatea desfășurată de student individual sau împreună cu colegii săi;
- interviuri de evaluare;
- observații pe baza unor ghiduri de observații;
- reflecțiile proprii ale studentului asupra modalităților de învățare, ale obstacolelor întâlnite, ale procedeelelor de depășire a lor;
- autoevaluări scrise de student sau de colegii săi;
- alte materiale, hărți cognitive, contribuții la activitate care reflectă participarea studentului/grupului la derularea și soluționarea temei date;
- viitoare obiective pornind de la realizările curente ale studentului/grupului, pe baza intereselor și a progreselor înregistrate;
- comentarii suplimentare și evaluări ale profesorului, ale altor grupuri de învățare și/sau ale altor părți interesate.

Pentru evaluarea obiectivă a portofoliului au fost luate în vedere două categorii de criterii generale:

a) criterii pentru evaluarea calității portofoliului și a produsului realizat (1-3) ;

b) criterii pentru evaluarea calității activității studentului, a procesului pe care l-a parcurs (4-11).

Criterii de apreciere/indici și punctaj acordat la evaluarea portofoliului

Criterii de apreciere/indici	Punctaj	1	2	3	4	5
1. Prezentare:						
- stabilirea scopului și a obiectivelor urmărite în cadrul						

<ul style="list-style-type: none"> portofoliului; - evoluția evidențiată față de prima prezentare a dosarului; - dacă este complet; - estetică generală. 					
<p>2. Rezumate:</p> <ul style="list-style-type: none"> - ceea ce a învățat studentul și succesele înregistrate; - - calitatea referatelor; - - concordanța cu temele date; - - cantitatea lucrărilor. 					
<p>3. Lucrări practice:</p> <ul style="list-style-type: none"> - adecvarea la scop, - eficiența modului de lucru; - rezultatul lucrărilor practice; - dacă s-a lucrat în grup sau individual; - - repartizarea eficientă a sarcinilor. 					
<p>4. Reflecțiile studentului pe diferite părți ale dosarului:</p> <ul style="list-style-type: none"> - reflecții asupra propriei munci; - relecții despre lucrul în echipă (dacă e cazul); - așteptările studentului de la activitatea desfășurată. 					
<p>5. Cronologie.</p> <ul style="list-style-type: none"> - punerea în ordine cronologică a materialelor; - modul de gândire, elaborare și structurare a proiectului (rigurozitatea proiectării și realizării demersurilor teoretice și practic-aplicative, logica structurării materialului, argumentarea ideilor, corectitudinea formulării ipotezelor și a verificării lor etc.). 					
<p>6. Autoevaluarea studentului:</p> <ul style="list-style-type: none"> - autoevaluarea activităților desfășurate; - concordanța scop-rezultat; - progresul făcut; - nota pe care crede că o merită 					
<p>7. Pregătire-Conținut-Structură:</p> <ul style="list-style-type: none"> - cunoașterea subiectului, familiarizarea cu lucrările scrise; - adecvat în raport cu auditoriul, interes, claritate, profunzime, orizont 					
<p>8. Limbajul verbal utilizat/ Rostire:</p> <ul style="list-style-type: none"> - claritate, accesibilitate ; - audibilitate, ton, ritm, fluiditate; *elementele de comunicare paraverbală: - calitățile vocii, intonația, accentual, viteza, tonul, volumul etc. ; *elemente de comunicare nonverbală: - limbajul mimicogestual, privirea, gesturile și alte elemente de comunicare nonverbală, ținuta generală ; 					
<p>9. Folosirea timpului-Mijloace uzuale:</p> <ul style="list-style-type: none"> - în limitele alocate, echilibru între secțiunile expunerii; - claritate, conciziune, abilitate. 					
<p>10. Siguranța de sine-impact.</p> <ul style="list-style-type: none"> - cunoașterea capacității proprii; - prezență, dinamism, autoritate. 					
<p>11. Comportare-Aspecte de comportament altele decât verbale:</p> <ul style="list-style-type: none"> - structurarea auditoriului, ținută, manieră, gesturi; 					

- legătura cu auditoriul, măsura în care îl determină să participe la prezentare ;
- măsura în care convinge auditoriul.

Pentru fiecare criteriu se atribuie între 1-5 puncte. Totalul general reprezintă maximum de 55 puncte (11 criterii înmulțite cu 5- punctajul maxim).

Transformarea punctajului obținut în notă se face prin regula mărimilor proporționale (regula de trei simplă).

Exemplu: Un student care a obținut 45 puncte va avea nota 8,18.

$$45 \cdot p \rightarrow \frac{45 \times 10}{55} = \frac{450}{55} = 8,18$$

Conținutul cursului

(Enumerarea tuturor temelor la disciplina dată)

Unitatea 1 Dimensiuni contemporane ale educației școlare

Unitatea 2. Particularitățile orelor de dirigenție pentru atingerea idealului educațional al

Unitatea 3 Managementul clasei de elevi

Unitatea 4. Metode de educație

Unitatea 5. Variabile de proiectare a orelor de dirigenție

Unitatea 6. Activități educative de suplinire a timpului liber al elevilor în clasele

Resurse bibliografice

(Minimum 5, maximum 7 – izvoare de bază)

Joița, E., Management educațional, Editura Polirom, Iași, 2000.

Cosma, T., Ora de dirigenție în gimnaziu, Ed. "PLUMB", Bacău, 1994.

Damșa, I., Drăgan, I., Toma-Damșa M., Activitatea educativă în învățământul preuniversitar, Ed. "Emia", Deva, 1999.

Cucoș, C., Educația. Dimensiuni culturale și interculturale, Iași: Ed. Polirom, 2000.

Ursu, V., Metodologia educației, Chișinău: Ed. Pontos, 2010.

Văideanu, G., Tehnologia procesului educațional. Pedagogie. Ghid pentru profesori, vol. 2, Iași: Ed. Universitatea „A.I. Cuza”, 1986.

Unitatea 1 Dimensiuni contemporane ale educației școlare

1.1. Aspecte generale ale conceptului de educație.

1.2. Ideal și obiective educaționale

1.3. Funcțiile educației

1.4. Dimensiunile/componentele educației

1.5. Activitatea educativă. Principiile fundamentale ale activității educative

Obiective operaționale:

La nivel de cunoaștere:

- să definească corect conceptul de educație;

La nivel de aplicare:

- să distingă corelația dintre ideal, obiective generale, obiective/competențe specifice / de referință/subcompetențe și obiective operaționale;
- să delimiteze domeniile de activitate ale procesului educativ;
- să precizeze funcțiile educației în societatea contemporană;

La nivel de integrare:

- să explice relațiile dintre procesul didactic și procesul educativ;
- să formuleze mai ușor principiile fundamentale ale procesului educativ;
- să identifice dimensiunile și obiectivele specifice fiecărei componente a educației.

1.1. Aspecte generale ale conceptului de educație

Educația este un sistem bine structurat, exercitate în mod conștient, organizat și coerent asupra unor persoane sau a unui grup de persoane, în vederea valorificării potențialului biopsihosocial, dezvoltării personalității lor, potrivit unor finalități la care au aderat acestea.

În condiții școlii primare, educația, ca proces, este un ansamblu de acțiuni care se realizează atât în cadrul lecțiilor de către învățător, cât și în timpul libel al copiilor. Educația ca produs se materializează în personalitatea copilului cu o libertate interioară formată, cu o dezvoltare armonioasă (intelectuală, morală, fizică) și cu tendințe de dezvoltare permanentă.

1.2. Ideal și obiectivele educaționale

Idealul educațional reprezintă finalitatea educațională de cea mai înaltă generalitate, modelul de personalitate pe care-l proiectează și urmărește să-l realizeze sistemul educațional.

Idealurile educaționale au fost, în toate perioadele istorice, și continuă să fie elemente esențiale ale gândirii pedagogice, care promovează politica educațională a statului.

Educatorul va găsi idealul educațional format în Legea învățământului din Republica Moldova (1995): *dezvoltarea liberă, armonioasă a omului, formarea personalității creative, care se poate adapta la condițiile de schimbare ale vieții.*

Idealul educațional poate fi materializat prin obiectivele generale, obiectivele specifice/competențe specifice/ obiectivele de referință/subcompetențele și obiectivele operaționale.

Obiectivele generale sunt elementele strategice care indică etapele și modalitățile în care se va realiza apropierea copilului de modelul proiectat, în funcție de condițiile obiective și subiective. Obiectivele generale ale învățământului preuniversitar sunt formulate în „Curriculumul de bază. Documente reglatoare”, acestea raportându-se la:

- respectarea tendințelor de evoluție în formarea-dezvoltarea personalității copilului prin însușirea valorilor culturii naționale și universale;
- educarea în spiritul respectării drepturilor și libertăților fundamentale ale copilului, al demnității și toleranței;
- cultivarea la copii a sensibilității față de valorile morale și civice;
- formarea capacităților intelectuale, a disponibilităților afective și a abilităților practice, prin asimilarea de cunoștințe;
- însușirea de către copii a tehnicilor de muncă intelectuală;
- dezvoltarea armonioasă (fizică, morală, intelectuală).

Obiectivele specifice/competențele/ Obiectivele de referință/subcompetențele și, în final, obiectivele operaționale au un caracter tactic și permit orientarea, reglarea și evaluarea

procesului educațional și a rezultatelor finale. Bazându-se pe obiectivele specifice/competențe specifice/obiectivele de referință/subcompetențele, învățătorul va formula împreună cu copiii obiectivele operaționale, care urmează să fie realizate în cadrul procesului educațional. O astfel de conexiune îl va ajuta pe învățător să proiecteze, să realizeze și să evalueze corect atât copiii, cât și procesul educațional.

1.3. Funcțiile educației

Funcțiile educației corelează cerințele sociale e formare cu necesitățile de dezvoltare ale personalității. Activitățile de formare-dezvoltare a personalității copilului ne indică varietatea de funcții educaționale.

Actualmente, în Republica Moldova, educația îndeplinește următoarele funcții:

- asigură realizarea idealului educațional formulat în Legea învățământului;
- realizează dezvoltarea liberă, armonioasă a copilului, formarea personalității creative;
- garantează dezvoltarea conștientă și progresivă a potențialului biopsihic a copilului;
- selecționează, prelucrează și transmite valorile de la societate la copil, de la copil la copil, de la copil la societate;
- pregătește copiii pentru integrarea lor activă în viața socială.

Funcția esențială a educației în școala primară a fost și continuă a fi pregătirea copilului pentru integrarea eficientă în viața socială.

1.4. Dimensiunile/componentele educației

În literatura pedagogică, dimensiunile/componentele educației marchează, în principal, conținuturile clasice de formare-dezvoltare a personalității copilului în plan: intelectual, moral, tehnologic, estetic, fizic (R.Hubert, V.Țîrcovnicu, D.Todoran, I.Nicola, D.Fărcaș ș.a.).

Cercetările realizate în domeniul educației sub egida UNESCO acoperă o arie mult mai largă a dimensiunilor educației, care corespund problemelor sociale contemporane, cum ar fi: pacea, democrația, justiția socială, dezvoltarea, mediul, alimentația, sănătatea (G.Văideanu).

În practica educațională, de cele mai multe ori se recurge la dimensiunile educației care marchează doar conținuturile clasice și mai puțin reflectate cele ce corespund problemelor sociale actuale. Prin urmare, se cere regândirea conținuturilor educației, care ar îmbina armonios dimensiunile/componentele clasice cu cele ce țin de problemele lumii moderne. Unele încercări sub acest aspect au fost întreprinse de Ministerul Educației din România. De exemplu pentru anul școlar 2012-2013 efortul managerilor educaționali de diferit rang, dar și a tuturor profesioniștilor angajați în învățământ, va fi orientat, în special, pe dimensiunile/componentele : ***promovarea și dezvoltarea educației incluzive***, precum și pe ***instaurarea în instituțiile de învățământ a unui mediu sigur (lipsit de violență), protector și sănătos*** de dezvoltare. În acest context la dimensiunea ***promovarea și dezvoltarea educației incluzive***, ME a elaborat și implementat **Programul de dezvoltare a educației incluzive în Republica Moldova pentru anii 2011-2020**, aprobat prin Hotărîrea Guvernului nr. 523 din 11 iulie 2011, definește ***educația incluzivă drept un proces continuu de dezvoltare a politicilor și practicilor educaționale, orientate spre asigurarea oportunităților și șanselor egale pentru persoanele excluse/marginalizate de a beneficia de drepturile fundamentale ale omului la dezvoltare și educație.***

În contextul Programului menționat, educația incluzivă prevede schimbarea și adaptarea continuă a sistemului educațional, pentru a răspunde diversității copiilor și nevoilor ce decurg din aceasta, pentru a oferi educație de calitate tuturor în contexte integrate și medii de învățare comune.

Astfel, instituțiile de învățământ urmează să mobilizeze toate resursele în vederea realizării obiectivelor generale ale Programului de dezvoltare a educației incluzive în Republica Moldova pentru anii 2011-2020:

- ❖ promovarea educației incluzive drept prioritate educațională în vederea evitării excluderii și/sau marginalizării copiilor;

- ❖ formarea unui mediu educațional prietenos, accesibil, în măsură să răspundă așteptărilor și cerințelor speciale ale beneficiarilor;
- ❖ formarea unei culturi și a unui mediu incluziv.

Instituțiile de învățământ sînt chemate să asigure educație de calitate tuturor copiilor, progres și dezvoltare în conformitate cu potențialul fiecăruia. Copiii care atestă dificultăți de învățare, în conformitate cu caracteristicile pe toate domeniile de dezvoltare (emoțional, motor, cognitiv, verbal, social), indiferent de starea de sănătate, starea materială a familiei, mediul de reședință, de antecedente penale etc. (copiii cu cerințe educaționale speciale), trebuie să beneficieze de asistență educațională individualizată. În acest sens, ținînd cont de prevederile documentelor de politică educațională cu referință la educația incluzivă, echipele manageriale și cadrele didactice vor reconsidera abordările în ceea ce privește organizarea și realizarea procesului de predare-învățare-evaluare, cu accent pe promovarea unei instruirii individualizate. Pentru elevii cu cerințe educaționale speciale (CES) se vor elabora planuri educaționale individualizate.

La dimensiunea **Crearea unui mediu sigur, protector și sănătos de dezvoltare** în conformitate cu prevederile art.8, p.4 al Legii nr.45 din 01.03.2007 cu privire la prevenirea și combaterea violenței în familie **Direcțiile generale raionale/municipale învățământ, tineret și sport vor proiecta și realiza acțiuni concrete care vor asigura:**

- ❖ informarea și instruirea cadrelor didactice în vederea calificării actelor de violență în familie, aplicării metodelor și mijloacelor de prevenire a unor astfel de acte și de sesizare a autorităților abilitate;
- ❖ realizarea, în comun cu alte autorități abilitate și în colaborare cu organizațiile neguvernamentale din domeniu, a programelor educaționale pentru părinți și copii în vederea prevenirii și combaterii violenței în familie;
- ❖ desfășurarea activităților de consiliere în vederea reabilitării psihologice și psihosociale a copiilor, victime ale violenței în familie;
- ❖ informarea autorităților abilitate, prin intermediul cadrelor didactice, sesizînd îndată, în mod obligatoriu, autoritatea tutelară și poliția, despre cazurile de violență în familie împotriva copiilor.

Echipele manageriale ale instituțiilor de învățământ vor asigura adoptarea și consolidarea la nivelul fiecărei instituții a unei politici interne nonviolente. În acest sens, se impun acțiuni specifice, adresate atît cadrelor didactice, elevilor, cît și părinților acestora.

Acțiuni adresate cadrelor didactice:

- ✚ Introducerea în Fișa Postului tuturor adulților care interacționează cu copiii despre obligativitatea utilizării în relația cu aceștia a comportamentelor nonviolente și a disciplinării pozitive;
- ✚ Informarea cadrelor didactice privind identificarea semnelor violenței, abuzului sau
- ✚ neglijării copiilor în mediul educațional sau/și familial;
- ✚ Elaborarea/implementarea instrumentelor de stimulare a comportamentului nonviolent (recompensă și sancționare);
- ✚ Formarea deprinderilor de autocontrol și autoobservare a profesorului;
- ✚ Formarea abilităților de comunicare și soluționare eficientă a conflictelor.

Acțiuni adresate comunității elevilor:

- ✚ Informarea copiilor cu privire la autoritățile care trebuie anunțate în situația unui abuz;
- ✚ Informarea prin campanii locale a copiilor cu privire la violență în general, la consecințele acesteia asupra dezvoltării lor și a modalităților prin care ei pot sesiza și preveni un act de violență;
- ✚ Sensibilizarea Consiliilor elevilor din școli și colaborarea cu acestea pe tema combaterii violenței;

✚ Crearea grupurilor de suport pentru copiii, ai căror părinți sînt plecați la muncă în străinătate, în cadrul cărora aceștia vor putea discuta despre problemele, experiențele personale și vor primi sprijin specializat.

Acțiuni adresate comunității părinților:

✚ Implementarea de programe de educație parentală care să ajute la îmbunătățirea comunicării dintre părinte și copil, și între copil, părinte și comunitate;

✚ Implementarea unor programe de consiliere pentru părinți.

Conform scrisorii metodice elaborată de ME (2012) cu referire la organizarea și desfășurarea procesului educațional la treapta primară de învățămînt pentru anul de studii 2012-2013 dezideratul educațional rămîne a fi *transformarea instituțiilor de învățămînt în școli prietenoase copilului*, ținînd cont de următoarele dimensiuni/componente:

➤ **Incluziunea** – toți copiii de vîrstă școlară frecventează școala și participă la procesul de învățare.

➤ **Eficiența** – se asigură progresul individual al copiilor de la un an la altul.

➤ **Mediul sigur, protector și sănătos de dezvoltare** – condițiile de activitate a școlii permit menținerea și ameliorarea stării de sănătate fizică și psihică a elevilor.

➤ **Dimensiunea de gen** – rata frecventării școlii e aceeași și pentru fete și pentru băieți; participarea și reușita fetelor este la nivel echitabil la toate obiectele.

➤ **Parteneriatul** – școala conlucrează cu copiii, familia, comunitatea

Fiecare dimensiune/componentă a educației reflectă o zonă de acțiune de maximă generalitate, care urmează să fie dezvoltată de către învățător în plan funcțional (corelația subiect-obiect) și situativ (influența cîmpului psihosocial).

În activitatea sa educatorul se va călăuzi de obiectivele specifice/competențele specifice, punînd accentul pe componentele educației elucidate în agenda dirigintelui (ediția a V-a, revăzută și îmbunătățită), ediția anului 2009:

1. Formarea pentru autocunoașterea și dezvoltarea personală.
2. Formarea pentru înțelegerea și respectarea valorilor fundamentale și normelor de comportare în societate.
3. Dezvoltarea abilităților de utilizare a informațiilor în viața cotidiană.
4. Formarea abilităților de exploarare și planificare a carierei.
5. Formarea atitudinilor și comportamentului responsabil pentru un stil de viață de calitate.

Analiza și înțelegerea normativă a activității de educație proiectată și realizată va permite identificarea la timp a disfuncționalităților, sesizarea unor relații și tendințe noi, relevante pentru acțiunea didactică, soluționarea optimă a problemelor și implicit, *reglarea – autoreglarea* continuă a procesului educațional.

Profesorii-diriginți își vor proiecta activitatea educațională și vor înregistra rezultatele acesteia în Agenda dirigintelui (ediția a V-a, revăzută și îmbunătățită), ediția anului 2009, – suport didactic, adresat cadrelor didactice întru direcționarea și sistematizarea activității acestuia în calitate de agent educațional central în cadrul instituției de învățămînt, modelator al parteneriatului pedagogic la nivelul colectivului primar.

Agendă menționată va constitui concomitent un reper de realizare a standardelor profesionale ale dirigintelui, un instrument de evaluare a acestora, un element inerent al portofoliului; va servi drept argument al maturității profesionale și al gradului de calificare a cadrului didactic respectiv.

Agenda dirigintelui se propune în variante pentru trei și doi ani (Centrul Științific, Metodic și Editorial “Univers Pedagogic”). Conform ordinului nr. 426 din 22 august 2003, instituțiile de învățămînt vor procura Agenda dirigintelui analogic registrelor școlare (Editura “Lyceum”, tel. 21 26 36).

Pentru perioada de vară și la absolvirea treptei de școlaritate (gimnaziu, liceu) agendele se transmit pentru păstrare reprezentantului administrației instituției de învățămînt investit cu funcția respectivă.

Orele de dirigenție vor fi realizate în baza Curriculumului “Dirigenția” – document normativ principal pentru proiectarea și desfășurarea activităților educative la orele respective în învățământul gimnazial și liceal. La treapta gimnazială și liceală, din numărul total al orelor de dirigenție – 20 vor fi realizate în baza Curriculumului, pentru probleme organizatorice și activități curente la treapta gimnazială vor fi programate 6-9 ore, la cea liceală – 9-14 ore. Conform planului de învățământ, cursurile vor fi realizate din contul orelor de dirigenție la treapta primară și în clasele cu predare în limba rusă.

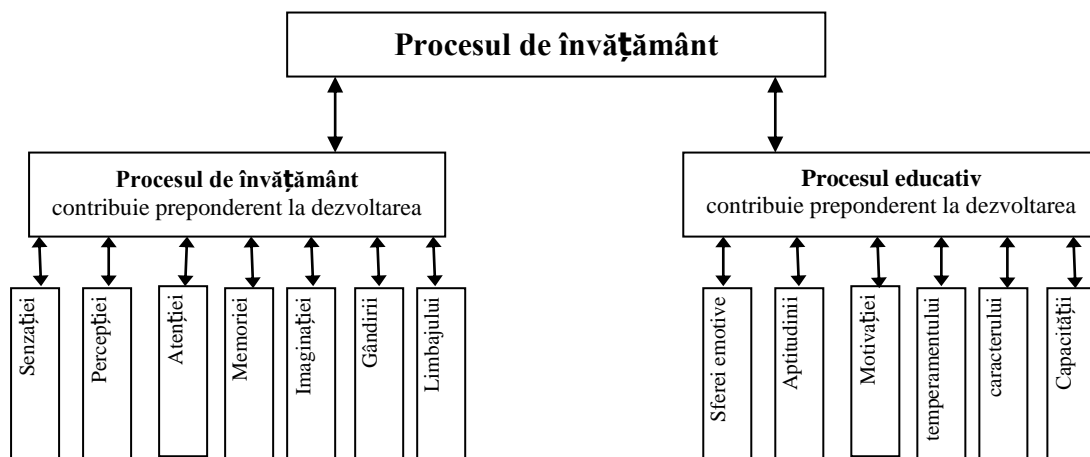
“Protecția civilă și apărarea împotriva incendiilor” și “Securitatea la traficul rutier”. Orele de dirigenție vor fi incluse în orar, dar nu vor fi tarificate, ținând cont de faptul, că acestea sînt parte integrantă a funcționalului dirigintelui.

1.5. Activitatea educativă. Principiile fundamentale ale activității educative

Activitatea educativă reprezintă un segment al procesului de învățământ și realizează o acțiune complementară cu cea a actului didactic în scop de formare și dezvoltare a personalității copilului.

Activitatea educativă are menirea de a informa și forma în plan moral-civic, estetic, vocațional; de a completa activitățile destinate educației intelectuale și corporale.

Astfel, procesul de învățământ poate fi prezentat sub forma următorului model:

Schema nr.2. Modelul armonizării procesului didactic și a procesului educativ

Principiile fundamentale ale activității explicit educative

În cercetările pedagogice și în literatura de specialitate sunt definite aspecte ale principiilor:

- Principiile didactice (I.Bontaș, N.Oprescu ...);
- Principiile pedagogice (S.Cristea);
- Principiile sistemului de învățământ (E.Macovei).

Considerăm binevenită, în context, formularea **principiilor educative generale**, precizate de R.M. Niculescu:

- Formarea personalității elevilor trebuie să se raporteze la toate dimensiunile educației, înțelese ca un sistem complex.
- Educația trebuie să-l determine pe elev să înțeleagă și să se adapteze la complexitatea vieții sociale, economice, politice a timpului prezent și viitor.
- Educația trebuie să-i dezvolte elevului capacitatea și atitudinile care să facă posibil ca acesta să se manifeste liber, să-și prezinte cu argumente științifice și clar punctele de vedere și să accepte o dispută argumentată.
- Educația trebuie să asigure însușirea activă a valorilor umane (științifice, moral-civice, estetice), care ar deveni criterii de evaluare lucidă a lumii în care trăiește și va trăi cel educat, prin raportare atât la cadrul național, cât și la cel universal; pe acest fond, educația trebuie să dezvolte capacitatea de autoevaluare, la fel de lucidă.

- Educația trebuie să dezvolte comportamentele socioprofesionale pozitive, eficiente, creatoare și să contribuie activ la prevenirea și combaterea comportamentelor antisociale.
- Actul educațional trebuie să țină cont de faptul că se adresează unor elevi cu structuri de personalitate aflate în diferite stadii de elaborare, cu anumite particularități de vârstă și individuale, și să-și adapteze în raport cu acestea modalitățile lui de acțiune.
- Activitatea educațională explicită trebuie să se coreleze armonios cu procesul didactic pentru a determina formarea unor personalități: bine informate; foarte bine formate pe toate componentele structurii de personalitate; adaptabile social și profesional; creative; cu respect și deschidere spre valorile naționale și universale.
- Actul educațional trebuie înțeles ca o relație între parteneri care, în ciuda inegalității de statut, sunt colaboratori activi cu obiective comune.

Din principiile generale ale educației se desprind principiile specifice ale activității educative:

- Activitatea educativă trebuie să fie consecventă și continuă.
- Obiectivele activității educative trebuie să fie flexibile, să se reconsidere permanent prin raportare la cerințele sistemului social global.
- Conținuturile și modalitățile de acțiune trebuie să fie permanent corelate cu obiectivele și să fie la fel de flexibile, adaptabile.
- Conținuturile trebuie să se raporteze la toate dimensiunile educației.
- Formele de organizare specifice activităților educative trebuie să fie corelate cu obiectivele, conținuturile și modalitățile de acțiune.
- Toate aceste aspecte trebuie să se constituie într-un complex funcțional, care să nu se suprapună cu actul didactic, ci să-l completeze, să interacționeze eficient cu acesta.

Educația de azi trebuie să răspundă nevoilor generațiilor viitoare. Se impun noi abordări în contextul unor schimbări de paradigmă sociale și economice care își au originea în perceperea omului ca subiect al propriei deveniri, împuternicit cu dreptul de autoedificare și autoactualizare.

Ancorată la realitatea și la valorile lumii contemporane, fundamentată pe teoriile actuale ale psihologiei, pedagogiei, sociologiei și managementului Educația centrată pe elev vină să răspundă la provocările timpului, asigurând o educație dinamică, formativă, motivantă, reflexivă, continuă.

Literatura de specialitate eșalonează o diversitate de abordări în direcția dată.

O abordare a educației care se focusează pe nevoile elevilor și nu pe ale celorlalți actanți ai procesului educațional, cum ar fi profesorul ori administrația instituției. Această abordare are multe implicații în designul curriculumului, conținuturile cursului și gradul de interactivitate a cursului. (*C. Rogers*)

Procesul ce oferă elevilor mai multă autonomie și control asupra alegerii subiectelor de studiu, a metodelor și a ritmului de învățare. Elevul urmează a fi implicat în luarea deciziei vizavi de ce, cum și cînd va învăța. (*J. Ghibbs*)

O abordare a educației care se bazează pe contextul educațional din care vine elevul și pe urmărirea progresului în atingerea obiectivelor învățării. Educația centrată pe cel ce învață plasează responsabilitatea pentru învățare pe umerii elevilor, în timp ce profesorul își asumă responsabilitatea pentru facilitarea procesului educațional. Abordarea tinde să fie individuală, flexibilă, bazată pe competențe, variată ca metodologie și nu întotdeauna constrînsă în timp și spațiu. (*AFC Arizona Faculties Council*)

Cerința didactică de a pune copilul și nu materia de învățămînt în centrul procesului instructiv. Este vorba de a porni de la interesele și trebuințele copiilor, de a stimula propriul lor efort în formarea competențelor. (*Mircea Ștefan*)

Este o metodologie de orientare a activității didactice-educative, care permite, printr-un sistem de concepte, idei și moduri de acțiune, asigurarea și susținerea proceselor de autocunoaștere, autoedificare și autorealizare a personalității copilului, dezvoltînd individualitatea lui irepetabilă. (*E.F. Melniceniuc*)

În cadrul procesului educațional organizat în cheia *Educației centrate pe elev*,

☺ *elevul*: - înțelege scopul activității și este motivat să se implice; are scopuri clare privitor la ceea ce realizează; participă la alegerea modului / mijloacelor de realizare a sarcinii; își asumă responsabilitatea pentru propriile decizii și suportă consecințele pentru deciziile luate; își valorifică experiența și vede legătura cu viața; participă la procesul de evaluare și autoevaluare a activității.

● *profesorul*: - creează o ambianță de lucru care favorizează desfășurarea activității și trezește motivația de a realiza sarcinile de lucru; valorifică strategii axate pe formare de competențe, pe motivare pentru activitate; desfășoară activități de învățare care sînt relevante pentru contextele reale de viață; încurajează interacțiunea socială a elevilor în realizarea sarcinilor; evaluează activitatea educațională desfășurată.

Din aceste considerente literatura de specialitate elucidează o serie de sugestii privind organizarea procesului educațional în cheia *Educației centrate pe elev*:

Motivați elevii pentru activitate prin:

- respectarea unui *algoritm* în aplicarea strategiilor de formare a competențelor și anume: 1) însușirea unui volum de cunoștințe ; 2) procesarea informației ; 3) exprimarea judecăților de valoare ; 4) identificarea problemelor și luarea deciziilor ; 4) conștientizarea propriei responsabilități ; 5) formarea atitudinilor valorice ; 6) inițierea acțiunilor practice;

- valorificarea *teoriei inteligențelor multiple* (inteligența verbal-lingvistică; logico-matematică: vizual-spațială; muzical-ritmică; corporal-chinestezică; naturalistă; interpersonală; intrapersonală; existențială.);

- aplicarea principiului individualizării și diferențierii.

În aplicarea strategiilor didactice puneți accentul pe:

- oferirea de oportunități fiecărui elev de a-și valorifica potențialul intelectual, aptitudinile personale și experiența individuală;

- stimularea spiritului critic constructiv, a capacității de argumentare și de identificare a alternativelor;

- favorizarea accesului la cunoaștere prin forțe proprii, stimulînd atitudinea reflexivă asupra propriilor demersuri de învățare;

- cultivarea independenței cognitive, a spontaneității și a autonomiei în activitate;

- formarea la elevi a unor atitudini și comportamente conforme valorilor general-umane și naționale.

Ce obținem dacă organizăm activitățile educaționale în cheia educației centrate pe elev?

1. Ajutăm fiecare elev să devină subiect al educației, al propriei învățări.

2. Crește motivația pentru participare, or, în cadrul activității se ține cont de aptitudinile, interesele

tipurile de inteligență ale elevilor și se face referință la contexte de viață reală.

3. Comunicarea *profesor – elev* și *elev –elev* este axată pe gândire pozitivă și asigură formarea la elevi a competențelor comunicaționale, civice, morale, iar la cadrul didactic - a calității de subiect al devenirii profesionale.

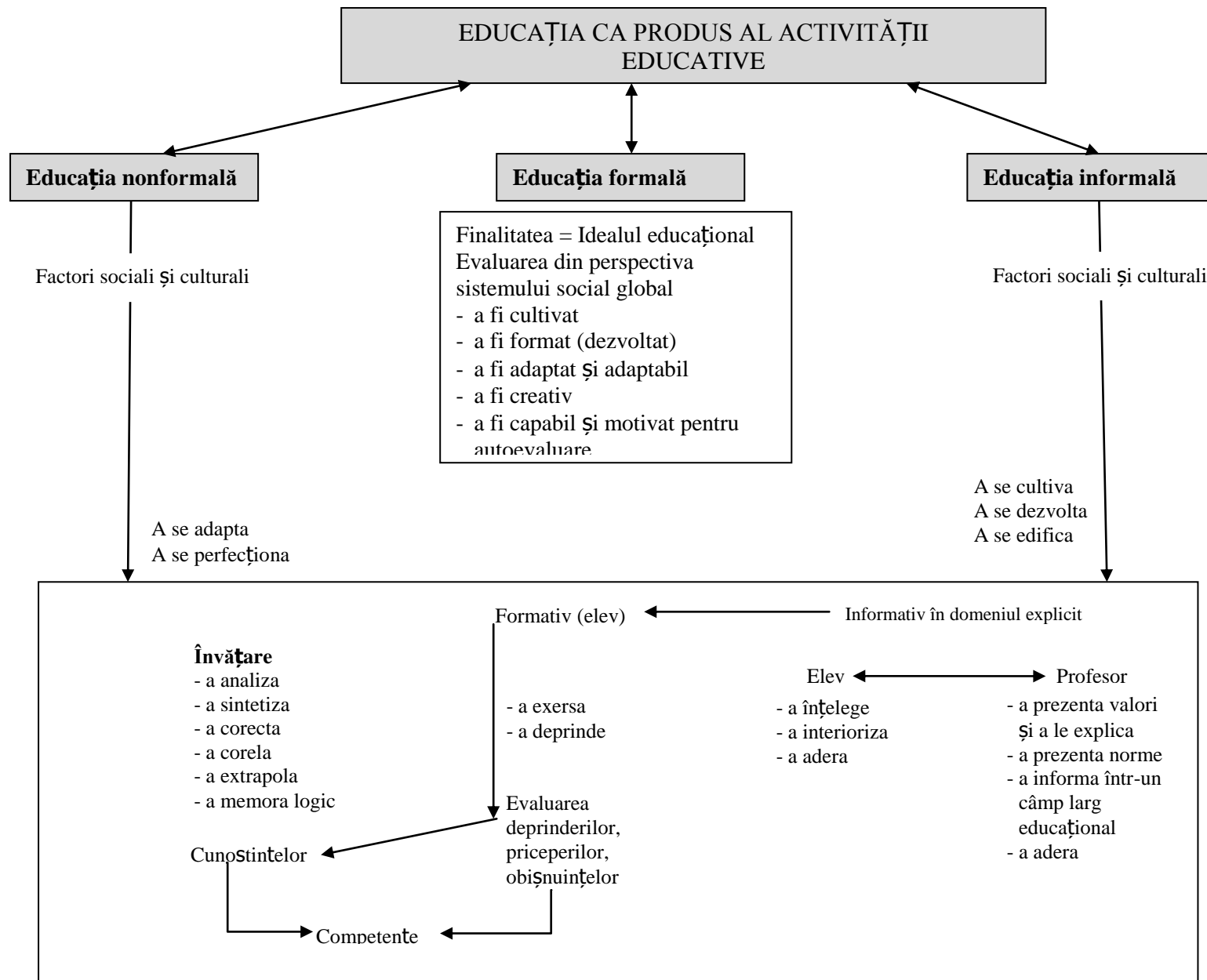
4. Implicăm resursele comunității în activitățile educaționale, fapt care are un impact pozitiv asupra elevilor.

Din aceste considerente se constată că *Educația centrate pe elev* se bazează pe următoarele principii : - Principiul individualizării; principiul alegerii; principiul creativității și succesului; - Principiul încrederii și susținerii.

Sarcină de lucru , teme de reflecție, evaluare și autoevaluare:

1. Studiați și analizați suportul de text unitatea 1. Analizați modelul logic-operațional al activității educative – parte integrantă a procesului de învățămînt (*a se vedea Schema*).

2. Argumentați de ce acest model poate fi și este de un real folos învățătorului în manifestarea măiestriei sale pedagogice, pentru a deveni un bun îndrumător al copiilor din școala primară.

P
r
o
c
e
s

e
d
u
c
a
t
i
v

3. În scopul realizării dimensiunilor educative, vă propunem să analizați următorul model proiectiv:

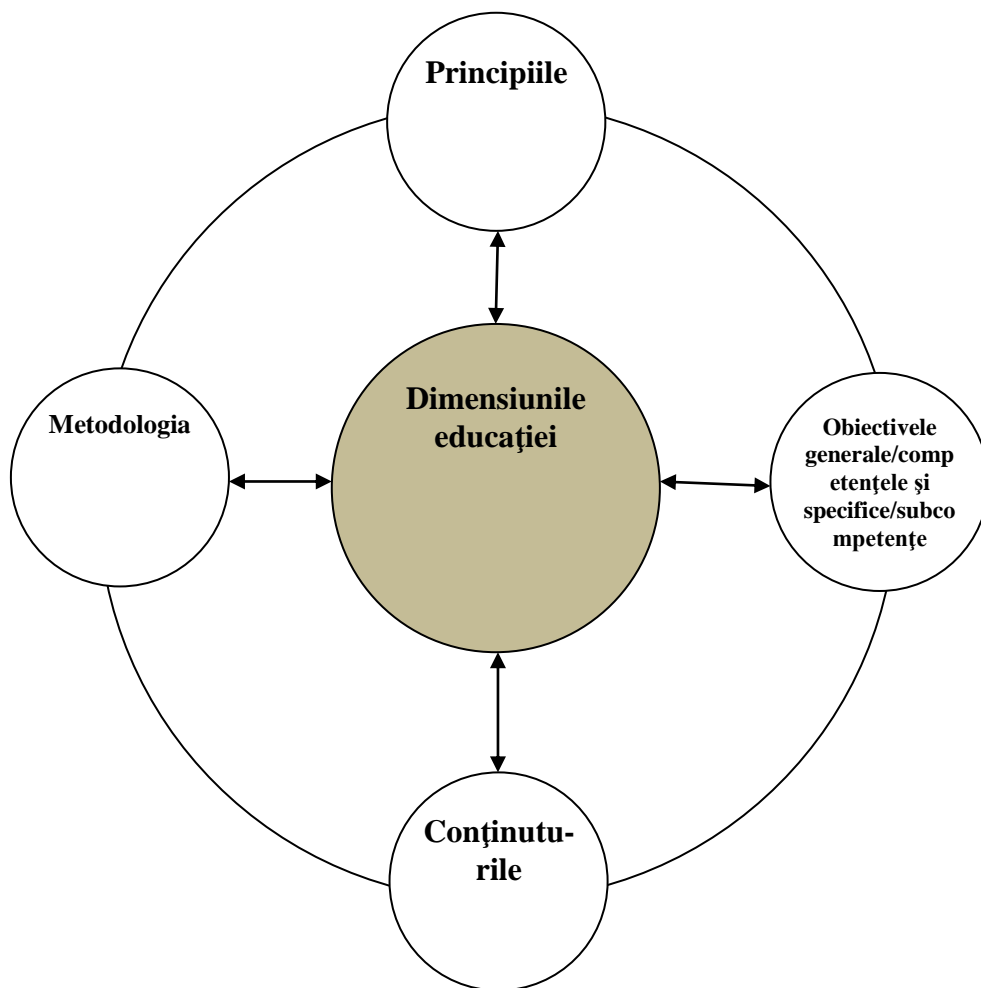

Fig. nr.1. Modelul proiectiv de realizare a dimensiunilor/componentelor educației.
3. Clarificați modalitatea de punere în practica educațională a dimensiunilor educației.

.....

.....

.....

.....

.....

5. Pentru a vă verifica corectitudinea interpretării personale, vă sugerăm să apelați la abordarea propusă mai jos.

Conform modelului propus anterior, înainte de toate se stabilesc principiile activității educative care plasează copilul în centrul procesului educativ, îl ajută să se adapteze exigențelor sociale, îi motivează conduita bazată pe valorile umane, îi organizează activitatea pe corespundere cu particularitățile biopsihice. Activitățile se proiectează și se realizează în baza principiului democratic, de colaborare și respect; acțiunile educative se corelează cu toate formele de educație. Apoi se elaborează obiectivele operaționale, în baza obiectivelor specifice/competențelor specifice și obiectivelor de referință/subcompetențelor pentru nivelul de învățământ în care activăm. După cum s-a menționat deja, este bine ca obiectivele specifice/competențele specifice propuse să fie analizate împreună cu copiii și tot de comun acord cu ei să elaborăm obiectivele operaționale. În continuare, să gândim conținuturile ce vor reflecta obiectivele pe care ni le-am fixat și metodologia de realizare a conținuturilor.

În procesul educației, copiii acceptă în mod preponderent metodele activ-participative, dialogurile, discuțiile, soluționarea în echipă a situațiilor de problemă ș.a

Jurnal de unitate

Ce am învățat:

Ce pot să aplic:

Instrumente reper de învățare cognitiv-constructiviste pentru Unitatea 1

Tehnica: Matricea de analiză criterială

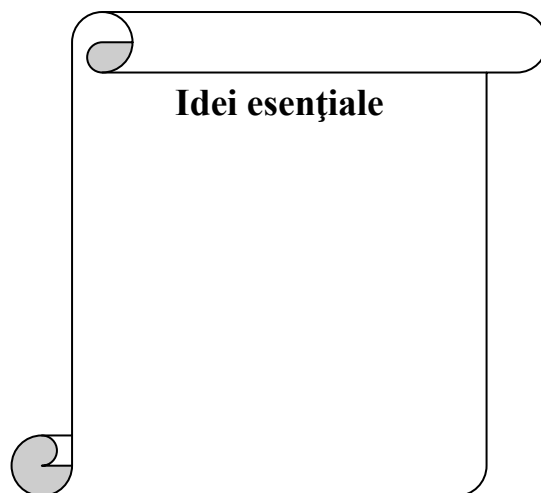
Text: 1.1-1.2-1.3

Sarcină: structurați și completați progresiv ceea ce cunoașteți la subiectele studiate.

Probleme esențiale	Ce știu deja	Ce am aflat	Reflecții

Tehnica: Diagrama ideilor esențiale
Text: 1.4 Dimensiunile/componentele educației

Sarcina: Inventariați ideile esențiale din textul oferit de materialul suport. Tratați-le ca idei esențiale și reformulați-e într-o manieră peronală, care care să illustreze modul propriu de înțelegere. Menționați la sfârșit,reflecțiile prpersonale.

Idea 1	Idea 2	Idea 3	Idea 4
--------	--------	--------	--------

Reflecții personale

Tehnica: Agenda cu notițe paralele

Text: 1.5 Activitatea educativă. Principiile fundamentale ale activității educative

Sarcină: Studiați textul 1.5 și completați tabelul de mai jos.

Idei importante pentru mine	Comentariu. De ce?

Unitatea 2. Particularitățile orelor de dirigenție pentru atingerea idealului educațional al societății

2.1 Rolul orelor de dirigenție asupra formării personalității elevului

2.2 Particularitățile orelor de dirigenție

2.3 Etapele și structura orelor de dirigenție

Obiective operaționale:

La nivel de cunoaștere:

- Să determine rolul orelor de dirigenție asupra formării personalității elevului;
- Să definească corect conceptul de oră de dirigenție

La nivel de aplicare:

- Să extindă obiectivele orei de dirigenție
- Să stabilească legături între particularitățile orelor de dirigenție și noile cerințe de organizare a procesului educațional în clasele primare.

La nivel de integrare:

- Să dezvolte etapele și structura orelor de dirigenție

2.1 Rolul orelor de dirigenție asupra formării personalității elevului

În teoria și practica educațională pentru atingerea idealului educațional al societății orele de dirigenție se înscriu ca unele din componentele procesului educațional care au menirea de a contribui la formarea personalității elevului în plan moral și cetățenesc.

Ora de dirigenție/ora clasei este concepută în publicațiile savanților drept forma principală de organizare a activității educative. Literatura rusă de specialitate eșalonează o diversitate largă de definiții ale orei de dirigenție/orei clasei:

- Ora clasei – una din cele mai răspândite forme de organizare a muncii educative frontale (N.I. Boldirev).

- Ora clasei – activitate valoric orientată, special organizată, care contribuie la formarea la elevi a unei sisteme de atitudini față de lumea inconjurătoare (N. Șciurkova).

- Ora clasei – timpul destinat comunicării dirigintelui cu discipolii săi, apelind la diferite procedee, mijloace și modalități de organizare a interacțiunii (E. Titova).

- Ora clasei – este nu una din formele muncii educative, ci anume ora dirigintelui, oferindu-i pedagogului-educator posibilitatea de a găsi timp pentru comunicarea cu educații și atribuindu-i influenței educative un caracter sistematic și regulat (L. Malenkova).

- Ora clasei – forma muncii educative, în cadrul căreia elevii, sub conducerea pedagogului, se includ într-o activitate special organizată, care favorizează formarea la ei a unui sistem de atitudini față de lumea inconjurătoare (L. Baiborodova).

În baza acestor definiții pot fi evidențiate trăsăturile caracteristice ale orei de dirigenție/ora de clasă:

● formă de activitate educativă extradidactică, căreia, spre deosebire de lecție, nu îi sunt caracteristice academismul și tipul povățuitor de interacțiune pedagogică;

● formă de organizare frontală a muncii educative cu copiii, cu toate că în pregătirea și promovarea orei clasei vor fi folosite atât forme de grup, cât și forme individuale de activitate educativă;

● formă flexibilă după componența și structura interacțiunii educative ceea ce nu înseamnă că toate contactele pedagogice ale dirigintelui cu colectivul de elevi al clasei pot fi definite ca oră de clasă;

● formă de comunicare a dirigintelui și discipolului, rolul prioritar în organizarea căreia îi revine pedagogului.

În baza caracteristicilor esențiale indicate mai sus devine posibilă definiția generalizatoare a conceptului “ora clasei”: *formă flexibilă de muncă educativă frontală care reprezintă o comunicare special organizată în afara timpului fixat pentru lecții de către diriginte, în ideea formării colectivului clasei și dezvoltării membrilor lui.*

Ora clasei, din perspectiva dată va fi nereglementată în timp, nu va fi “legată” permanent de un anumit spațiu (sala de clasă), nu va fi promovată neapărat de diriginte. Specialiștii

evidențiază ore de clasă *tematice*, determinate de planul muncii educative care în mod convențional pot fi grupate după criteriul activității preponderente a discipolilor (cognitiv-rațională, emoțional-afectivă, social-comunicativă, etico-valorică, biologic-vitală) și *situaționale*, care presupun stimularea, trezirea atitudinii fiecărui discipol față de situația de viață, discutată la ora clasei și formarea unei poziții în concordanță cu scopurile pedagogice. Subiectele acestor ore de clasă sînt sugerate de viața elevilor (“Relațiile noastre în clasă”; “Întîmplarea în excursie”; “În ospătăria școlară”; “Cum să ne păstrăm averea clasei” etc.). Ele pot fi sugerate și de analiza informației colectate prin intermediul unor metode speciale (observării, anchetării, sociometriei etc.).

Practica școlară solicită de asemenea rezolvarea unor întrebări ce țin de organizarea lucrului în clasă, alegerea organelor de autoconducere, repartizarea obligațiilor, discutarea planului de activități, informațiilor privitor la pregătirea lor etc. În aceste condiții ora clasei obține în semnificația de *adunare, îndrumare a clasei*. În cadrul ei cuvîntul forte revine autoconducerii, învățării democrației, comunicării, cooperării, exersării independenței, responsabilității celor educați. Pedagogul evoluează în rolul de reprezentant al instituției de stat, cu atribuțiile respective și concomitent ca membru al colectivului, stabilind relații de parteneriat cu elevii săi. Eficiența orei de clasă depinde și de condițiile create în instituția educativă în care ea se desfășoară. Noțiunea “condiții” include: raporturile umaniste în colectiv; cultura organizațională a instituției; estetica, nivelul înalt al stării sanitaro-igienice, tradițiile; baza normativ-juridică; condițiile materiale; implicarea în procesul de educație a factorilor externi: socio-culturali, de învățămînt și naturali.

În literatura de specialitate română se elucidează diverse accepțiuni privind definirea conceptului „ora de dirigenție”. După I. Neacșu (1993) definirea orei de dirigenție presupune înțelegerea specificului acesteia de activitate bazată pe convorbirea etică, orientată pedagogic în perspectiva următoarelor „principii ordonatoare”; principiul individualizării și al diferențierii pozitive; principiul motivației autostimulatoare; principiul competenței morale productive; principiul cultivării pluralismului; principiul inițiativei creatoare .

În opinia lui S. Iancu, V. Cosma (1995) ora de dirigenție reprezintă o activitate educativă, inclusă în cadrul planului de învățămînt, proiectată de un cadru didactic cu rol de conducător al clasei de elevi (profesorul – dirigenție).

Conform opiniei lui D.Damșa, L.Drăgan, M.Toma-Damșa ora de dirigenție este forma principală, directă și organizată a activității educative a dirigențelui cu aportul elevilor unei clase și a factorilor educativi – familie, instituții de educație extrașcolară, de stat și particulare, de cultură și sociale de la nivelul localității”.

Orele de dirigenție sunt prevăzute în planurile de învățămînt și se realizează săptămînal, fiind programate în orarul școlii [ibidem].

În accepțiunea lui V. Ursu (2010) ora de dirigenție este forma principală, directă și organizată de muncă a profesorului-dirigenție cu colectivul de elevi din clasa sa. Ea este precedentă, pregătită și consolidată de alte manifestări și acțiuni, ceea ce oferă dirigențelui posibilitatea ca prin intermediul ei să coordoneze și să dirijeze, în direcțiile stabilite, într-o măsură însemnată, procesul educativ în clasa sa. Ora de dirigenție este inclusă în planurile de învățămînt în clasele a – IV-a, a V-a; a XII-a și se desfășoară săptămînal, fiind programată în orarul școlii. Orele de dirigenție diferă de lecțiile la disciplinele de învățămînt propriu-zise, atît sub raportul conținutului și structurii, cît și ca mod de desfășurare.

După I. Neacșu (1993) *obiectivele generale* asumate la nivelul orei de dirigenție vizează conținuturile/dimensiunile proprii activității de formare-dezvoltare a personalității, în contextul pedagogiei moderne și postmoderne: educația intelectuală-educația morală-educația tehnologică-educația estetică-educația fizică.

Obiectivele specifice vizează conținuturile dezvoltate în funcție de:

» particularitățile ciclului și ale anului de învățămînt evaluate la nivel de educație științifică, educație civică, educație economică, educație politică, educație juridică, educație filosofică, educație religioasă, educație profesională, educație în vederea integrării școlare,

profesionale și sociale, educație artistică – plastică, muzicală literară etc. educație sportivă, educație igienico-sanitară;

» instituționalizarea „noilor educații” la nivel de educație pentru democrație, educație demografică, educație ecologică, educație sanitară modernă, educație casnică modernă, educație pentru petrecerea timpului liber etc. [29];

» orientările programelor de educație, adaptate la nivel local (comisia metodică a diriginților, comisia de orientare școlară și profesională) teritorial (inspectorat școlar, casa corpului didactic, centrul de asistență psihopedagogică) și central: „managementul corpului educativ, educația pentru sănătate, educația bunului cetățean, educația prin și pentru cultură și civilizație, educația pentru timpul liber, educația pentru viața de familie, cunoașterea psihopedagogică, autocunoaștere în vederea dezvoltării carierei, educația pentru protecția civică, educația pentru protecția consumatorilor”.

Obiectivele concrete vizează: participarea la viața colectivului clasei; angajarea în activități cooperante; formarea capacității de a gândi independent și critic în diferite situații de viață, a argumenta logic acțiunile eficiente a aplica strategii și cunoștințe dobândite în mediul școlar și extrașcolar.

V. Ursu propune următoare structurare a obiectivelor de dirigenție:

■ Formarea personalității elevului în plan moral și cetățenesc.

■ Promovarea unui mod de comportare situat la nivelul cerințelor de civilizație și de cultură ale societății contemporane.

■ Stimularea aspirațiilor pozitive, formarea de competențe, obișnuințe și convingeri de conduită ca viitori cetățeni.

■ Dezvoltarea continuă a universului spiritual al elevului, oferindu-i prilej de a reflecta asupra propriei atitudini pe care trebuie să o aibă față de realitate.

În baza acestor opinii putem evidenția că ora de dirigenție nu-și propune explicit însușirea unui sistem de noțiuni științifice sau de formare a priceperilor și deprinderilor de muncă – cu aceasta se ocupă lecțiile de specialitate – ci să dezvolte interese, motive superioare, gustul pentru frumos, pregătirea psihologică, sentimente și atitudini pozitive.

Specificul orei de dirigenție constă în pregătirea elevului pentru integrarea socială activă. De aici derivă alte elemente specifice orei de dirigenție: un climat mai deschis și mai distins, diversitate și atractivitate. Iar toate acestea se pot asigura prin exemple sugestive, prin apel la experiența proprie a elevilor, prin prezentarea unui registru larg de valori intelectuale, moral-civice, estetice etc.; prin cunoașterea criteriilor de apreciere a acestor valori.

Așadar, potențialul educativ al orelor de dirigenție este incontestabil, dar nu trebuie să se piardă din vedere faptul că ora de dirigenție este doar una dintre componentele procesului educațional în școală, deci rolul ei nu trebuie supradimensionat.

Totodată, ora de dirigenție nu este doar un mijloc de combatere sau de prevenire a manifestărilor negative. Menirea fundamentală a orelor de dirigenție este de a contribui la formarea personalității elevului în plan moral și cetățenesc. În cadrul lor se include orice activitate care promovează modul de comportare a omului la nivelul cerințelor de civilizație și cultură ale societății contemporane.

2.2 Particularitățile orelor de dirigenție

Caracterul specific al orei de dirigenție îl imprimă, în primul rând, conținutul și tematica abordată cu elevii. Se oferă elevilor puncte de sprijin, permise pentru formarea acelor trăsături ale personalității care determină modul de comportare în general.

După I. Damșa (coord.) (1994) orele educative vizează:

- motivarea pozitivă a elevilor;
- formarea deprinderilor de conduită civilizată;
- formarea profilului cetățenesc al elevilor;
- satisfacerea cerințelor educative;
- rezolvarea problemelor concrete ridicate de către colectivul clasei și ale fiecărui elev în parte;

- realizarea obiectivelor prevăzute de dimensiunile educației;
- asigurarea instruirii și respectării normelor de disciplină școlară;
- modelarea progresivă a personalității, formarea convingerilor ei;
- organizarea rațională a vieții și activității colective;
- mobilizarea elevilor la pregătirea pentru integrarea în societate;
- asigurarea condițiilor pentru un climat psihologic favorizat al vieții colective;
- inițierea elevilor în organizarea studiului individual;
- formarea abilităților de programare rațională a timpului liber; alimentarea judicioasă a muncii cu odihnă;
- însușirea deprinderilor de igienă și prin ajutor;
- familiarizarea elevilor cu regulile de circulație rutieră;
- preocuparea pentru sănătate și securitatea personală .

Conținutul orei de dirigenție are o pondere morală, angajînd un ansamblu de „abilități metacognitive asociate fie educației sociale, fie educației personale”, valabile la nivelul formării-dezvoltării permanente a personalității elevilor, abilitatea de a raționa, abilitatea de a lucra în echipă, abilitatea de a valorifica spiritul practic, abilitatea de a fi interpretator, abilitatea de a convinge, abilitatea de a acționa adecvat în contexte valorice diferite, abilitatea de a valorifica experiența dobîndită în diferite situații școlare și extrașcolare.

În actualul context educațional ora de dirigenție capătă noi dimensiuni. Ea are un rol important în construirea la elevi a unui nou sistem de valori, a unor idealuri ale societății democratice. Profesorul-diriginte prin poziția sa pe care o are în sistemul de relații școală-familie-societate, poate da o semnificație nouă tuturor acțiunilor și influențelor educative concentrate pe dezvoltarea personalității elevilor.

Din experiența activității de dirigenție se știe că din 30-34 ore pe an o parte însemnată (10-15 ore) este alocată analizei situației la învățătură, disciplină, a absențelor și discutarea unor cazuri deosebite. De asemenea, bilanțul la învățătură la sfîrșitul semestrului reprezintă activități obligatorii în orele de dirigenție. În aceste condiții numărul real al orelor tematice este de 1-10 ore (uneori la limita inferioară).

Conținutul orelor de dirigenție se stabilește în așa fel încît:

- a) să satisfacă sarcinile educative ale fiecărei vârste;
- b) să rezolve probleme concrete din viața clasei respective (colectiv încheșat, neîncheșat, clasă mixtă, situație bună sau slabă în învățătură și disciplină, nivel al concepției de viață etc.)
- c) să răspundă specificului școlii;
- d) să corespundă relațiilor locale.

În stabilirea subiectelor pentru orele de dirigenție e necesar să se respecte cîteva criterii de bază:

- Îmbinarea eficientă a imperativelor generale ale muncii educative (comandă socială transpusă în obiective generale) și teme abordate la solicitarea elevilor sau la propunerea profesorului (problemele vârstei, probleme ale realității sociale și ale lumii contemporane);
- Vîrsta elevilor, stadiul lor de dezvoltare în procesul de formare a personalității.
- Temele alese trebuie să vizeze nu numai prezentul, ci și perspectiva, iar unele teme complexe vor fi reluate în forme noi.
- Practica încărcării orei cu subiecte diferite trebuie combătută.
- Varietatea tematică este indicată, dar să nu vină în dauna unor teme (aspecte) importante.

Componentele educației care se realizează prin orele de dirigenție vizează cu precădere dimensiunea moral-civică. Se înscriu ca obiective educaționale prioritare ale orelor de dirigenție următoarele componente: managementul grupului educat; educația pentru sănătate; educația bunului cetățean; educația prin și pentru cultură și civilizație; educația pentru timpul liber;

educația pentru viața de familie, cunoașterea psihopedagogică, autocunoașterea în vederea dezvoltării carierei.

Curriculumul la dirigenție aprobat de Ministerul Învățământului în anul 2007, se constituie ca instrument de lucru pentru toți diriginții. În acest document sunt repartizate orele de dirigenție pe componentele educației, la nivelul fiecărei clase, sunt formulate obiectivele generale și cele particulare, teme și subiecte posibil de abordat cu elevii. De exemplu, obiectivele generale pentru educația bunului cetățean au în vedere următoarele:

- » cunoașterea și respectarea normelor morale, a legilor conviețuirii interumane;
- » identificarea drepturilor și responsabilitățile individuale prevăzute de convențiile și legile societății umane în vederea aplicării și respectării lor;
- » cunoașterea problemei lumii contemporane, a problemelor tineretului;
- » însușirea normelor de protecție a muncii, a regulilor circulației, a normelor de prevenire a incendiilor și formarea obișnuinței de a le respecta;
- » cultivarea respectului și a responsabilității față de sine și față de ceilalți;
- » cultivarea respectului față de valorile umane în general și față de muncă, în special;
- » dezvoltarea atașamentului, dragostei și spiritului de sacrificii față de patrie;
- » pregătirea tinerilor pentru viață și înțelegerea socială cu păstrarea individualității;
- » formarea tinerilor în spiritul respectului față de libertate și democrație.

Deși, specificul orei educative constă în axarea strategiei și a conținutului ei pe obiectivul fundamental: dezvoltarea liberă, armonioasă a elevului și formarea personalității creative, așa încât să se poată integra eficient într-o societate democratică și să se adapteze la condițiile de continuă schimbare a vieții. Din aceste considerente o altă caracteristică a orei de dirigenție vizează modul de stabilire de către diriginte a tematicii semestriale. Ea se întocmește în funcție de obiectivele educative urmărite, de condițiile și particularitățile clasei de elevi, dar și de cerințele și sugestiile exprimate de elevi, de ideile formate de ceilalți profesori ai clasei, de părinți etc.

Literatura de specialitate evidențiază și o serie de *contradicții pentru determinarea temei și organizarea orelor de dirigenție*:

- Substituirea unor teme specifice dirigenției cu teme specifice altor domenii de activitate (lecții de specialitate și activități extrașcolare cultural-artistice și distractive).
- Mimetismul (imitarea conținutului orelor de dirigenție, copierea unor teme din clasele paralele sau alte clase).
- Lipsa de discernământ în stabilirea volumului optim de idei și date ce urmează să fie puse în discuție.
- Neanunțarea din timp a temei viitoarei ore de dirigenție.
- Folosirea în exces a unor metode pasive (referatul, expunerea etc.).
- Conducerea excesivă a discuțiilor de către diriginte sau din contra, neintervenția dirigintelui în îndrumarea acestora.
- Regizarea orelor.
- Lipsa legăturii cu problemele specifice ale clasei și cu nivelul de dezvoltare morală și intelectuală a elevilor.
- Lipsa unei gradații de la anii inferiori spre cei superiori.
- Consacrarea unui număr prea mic de ore unor comportamente educaționale (spre exemplu, educația juridică, educația patriotică etc.).
- Lipsa de pregătire a dirigintelui.

În funcție de acestea literatura de specialitate și practica îndelungată din domeniul activității educative ne oferă o sinteză a principalelor tipuri de asemenea ore pe care le expunem în continuare, înscriindu-le în conținutul unei activități practice.

Ore de management a grupului educat;

Ore de analiză a rezultatelor școlare;

Ore de familiarizare cu codul de conduită morală al elevului și importanța respectării acestuia;

Ore de educație prin muncă și pentru munca de calitate, în scopuri private și sociale;

Ore de educație prin și pentru cultura națională și cea universală;

Ore de educație pentru sănătate și securitate personală;

Ore de educație pentru viața de familie;

Ore de educație civică și integrare în comunitate;

Ore de educație pentru timpul liber etc.

După S. Iancu, V. Cosma, la planificarea orelor de dirigenție nu este bine să se stabilească mecanic anumite proporții între diferite tipuri sau gruparea orelor în jurul unei teme centrale. Ora de dirigenție este o activitate creatoare. Ea urmărește dezvoltarea intereselor, motivelor superioare, gustului pentru frumos, pregătirea psihologică, formarea sentimentelor și atitudinilor pozitive. În cadrul tuturor tipurilor de ore e necesar să fie prezentate exemple sugestive, să se facă apel la experiența proprie a elevilor, să se urmărească prezentarea unui registru larg de valori intelectuale, moral-civice, estetice și cunoașterea criteriilor de apreciere a acestor valori.

Orele de tip vizează, excursii, vizionări de spectacole, expoziții, acțiuni de muncă, competiție sportivă, joc distractiv, reuniune, învățare de cântece, întocmire de albume, articole etc. nu sunt ore de dirigenție, dar unele elemente ale acestora pot fi folosite în scenariul orei de dirigenție.

2.3 Etapele și structura orelor de dirigenție

După cum am menționat anterior, activitatea desfășurată în ora educativă trebuie să evite forma clasică a lecțiilor. Ora educativă îi va mobiliza pe elevi, îndeosebi în plan afectiv, de aceea vor fi alese acele strategii care i-ar antrena în această activitate pe toți elevii.

În general orele educative se structurează potrivit următoarelor etape:

- motivarea și mobilizarea (provocarea și stimularea interesului) elevilor pe tot parcursul orei;
- desfășurarea orei educative prin activități realizate de educator împreună cu elevii și axarea pe o idee centrală, care exprimă esența educativă a orei;
- organizarea transferului și a transformării convingerilor în deprinderi de conduită și în forme de activitate practică;
- concluzii (pot fi scrise și sub formă de reguli);
- anunțarea temei pentru ora educativă ulterioară și sugestii de pregătire a elevilor pentru ea.

Această structură are un caracter general; ea se modifică în funcție de conținut, temă, clasă etc.

Așadar, ora educativă solicită flexibilitate, naturalețe, spontanietate, dar și prudență .

Structura orelor de dirigenție a fost analizată de V.Ursu în care orele de dirigenție sunt pregătite și se desfășoară în câteva etape:

* **Pregătitoare.** Este etapa de mobilizare a elevilor în legătură cu tema orei de dirigenție, temă care se anunță, de regulă, cu 1-2 săptămâni înainte de data ținerii orei respective.

* **Desfășurarea orei** de dirigenție prin activități ale profesorului împreună cu elevii.

* **Evaluarea** – organizarea procesului de transformare a convingerilor în deprinderi de conduită și forme de activitate practică corespunzătoare temei.

1. Etapa pregătitoare

Pregătirea profesorului pentru ora de dirigenție. Ea cuprinde:

- Documentarea (culegerea datelor pe căi multiple din viața clasei, din propria experiență, din presă și literatură etc.). Prelucrarea datelor, punerea într-o ordine logică, asigurarea unei perspective mai largi, prin conectarea lor la datele culturii, supunerea materialului strâns unei judecăți critice personale.
- Schițarea planului de desfășurare a orei.

Obligațiunile profesorului-diriginte:

- Asigură respectarea obiectivelor generale și particulare.

- Adaptează tematica la particularitățile psihice ale elevilor săi.
- Asigură o atmosferă emoțională adecvată.
- Se bazează pe exemple (din școală, din viață, din literatură).
- Alcătuieste planul de desfășurare a fiecărei ore (obiective, metode, materiale didactice).
- Pregătește în timp elevii pentru fiecare oră.
- Caută modalități variate și interesante de desfășurare a orelor.
- Reia unele teme, dar le adaptează la nivelul vârstei.
- Evită să folosească numai el, ca și discuțiile monotone, abstracte, forțate, sterile, folosește dezvoltarea ca metodă de bază.
- Evită paralelisme cu disciplinele școlare.
- Evită moralizarea excesivă, plictisitoare și obositoare și se bazează pe fapte pozitive.
- Manifestă tact, discreție și bunăvoință.
- Oferă exemplu personal pozitiv (intelectual și moral), demn de urmat.

Pregătirea elevilor înseamnă:

- Comunicarea temelor, la începutul semestrului, după o consultare a elevilor și o suscitare a interesului elevilor prin sublinierea valorilor sociale și culturale.
- Anunțarea din timp a bibliografiei, recomandări privind culegerea unor date din observații, recomandarea unor subiecte la care să mediteze, vizionarea unor spectacole, alcătuirea unor albume, expoziții, fotomontaje, alcătuirea unor articole pentru ziare, aducerea unor hărți, diafilme etc.

II. Desfășurarea orelor de dirigenție

- Începutul orei. Un citat, un proverb, un banc, un articol de ziar, o întâmplare, o întrebare-șoc. Mobilizarea și stimularea interesului.
- Desfășurarea orei. Antrenarea elevilor în dezbateri. Înregistrarea reacțiilor psihologice ale elevilor, asigurarea unui crescendo al discuției, grija pentru deschideri și închideri de probleme, pentru a se evita impasul, devierea, stagnarea, plictiseala sau monotonia. Disciplina în discuție, respectarea opiniei fiecăruia, un climat de politețe.
- Finalul nu este brusc, didactic. Tema nu este epuizată. Clasificarea ideilor, scoaterea aspectelor esențiale, un pas folositor în direcția întregirii personalității.

Structura orelor de dirigenție în dependență de tip

Ore de analiză a situației în învățatură și disciplină

1. Moment organizatoric. Pregătirea caietului de dirigenție și a carnetului de note.
2. Prezentarea diferențiată a situației la învățatură și disciplină pe categorii de elevi. Raportul responsabililor.
3. Dezvăluirea cauzelor unei situații sau alta. Îndeplinirea sarcinilor.
4. Îndrumări practice de muncă cu afirmarea încrederii elevilor în propria forță. Stabilirea unor măsuri organizatorice.

Ore cu caracter moral – cetățenesc

1. Anularea temei (subiectului) orei și importanța tratării ei.
2. Convorbirea etică, dialogul. Prezentarea temei. Comentarea celor expuse. Opinia participanților. Argumente și exemple. Actualizarea problemelor.
3. Concluzii. Maximă, citat.

Ore cu tematica social – politic, cu conținut cultural, educația sanitară etc.

1. Moment introductiv, crearea cadrului și climatului discuției. Tur de orizont asupra activității.
2. Informare sumară privind unele evenimente semnificative de ordin economic, cultural, social, din viața localității, raionului, țării, lumii.
3. Desfășurarea dezbaterii, analiza faptelor, schimbul de opinii, formularea argumentelor etc.

4. Concluzii, desprinderea învățămintelor, sistematizarea ideilor, situarea lor în contexte mai largi.

Literatura de specialitate și sugestiile cadrelor didactice din practica pedagogică eșlonează un șir de teme și idei pentru discuții și reflecții la orele de dirigenție:

- ✚ Drepturile copilului și ale tînarului la învățătură
- ✚ Omul s-a născut să muncească, după cum pasărea să zboare.
- ✚ Practica învață mai mult decît cărțile, dar să nu uităm că cine nu are carte nu are parte.
- ✚ Promite numai dacă ești sigur că-ți poți onora cuvîntul dat.
- ✚ Nu amîna, nu mai sta — începe, acționează și te vei bucura de fiecare clipă, de fiecare oră și zi pe care le trăiești.
- ✚ Cunoaște-te pe tine însuși!
- ✚ Cunoașterea este cea mai mare cucerire.
- ✚ Datoria fiecăruia este să cunoască cerințele zilei.
- ✚ Fiecărei lacrimi un zîmbet îi răspunde. (Proverb turcesc)
- ✚ Cine scrie, acela citește de două ori.
- ✚ Nu înceta să înveți.
- ✚ Școala noastră — făuritoare de caractere puternice.
- ✚ Cum învăț de la colegi și profesori: să mă comport; să prețuiesc valoarea; să fac din fiecare zi o sărbătoare; să vorbesc, să mă îmbrac, să înfrumusețez fiecare colțișor în care trăiesc. Ce bine e să fii elev.
- ✚ Cum să învățăm?
- ✚ Timpul liber — pentru devenirea mea spirituală. De ce depind succesele mele la învățătură? Politețea la diferite popoare. Viitorul începe astăzi. Drepturile și îndatoririle elevilor. Școala — lumina unui neam.

Alte sugestii tematice

- Ce înseamnă a învăța sistematic și responsabil?
- E ușor să fii fruntaș!
- Învățăm mult, dar rezultatele sînt slabe. De ce?
- Cum învățăm în timpul meditației didactice?
- Profilul unui elev harnic
- Cum și pînă cînd să ne ajutăm colegii la învățătură?
- Cum se împacă pasiunile extrașcolare cu învățătura.
- Ei au învățat în școala noastră.
- Sîntem parteneri la învățătură — pînă cînd și pînă unde?

III. Etapa de evaluare a orelor de dirigenție

Evaluarea eficienței orei de dirigenție cuprinde:

- Gradul de participare a elevilor în discuție.
- Atitudinea activă a elevilor în fața unor neajunsuri sau lipsuri din viața clasei.
- Felul cum se reflectă în faptele elevilor tezele dezbătute.

În acest context menționăm că evaluarea pedagogică a activității realizată de elevi la nivelul orei de dirigenție implică angajarea operațiilor de măsurare-apreciere-decizie, orientate în sens prioritar formativ, „cu multiplicarea criteriilor și a unghiurilor examinatoare: etic, psihologic, estetic, juridic, metacognitiv, antropologic, cultural, logic, social, familial etc.”.

Această „evaluare minimă” necesară în cazul orei de dirigenție, presupune analiza capacității elevilor de a dezvolta judecăți morale în diferite situații și contexte concrete care solicită soluții normative, comparative, alternative, pragmatice, obiective, subiective, semnificative” pentru asimilarea unor noi valori socio-morale în plan personal” .

Sarcină de lucru , teme de reflecție, evaluare și autoevaluare:

1. Pornind de la informațiile pe care le dețineți cu privire la tipologia orelor educative întocmiți o listă a factorilor ce determină blocajele și disfuncțiile în procesul de realizare a tipurilor de ore educative enumerate în Agenda dirigintelui.
2. Indicați câteva direcții de acțiune care ar putea ameliora situația în cauză.

Jurnal de modul

Ce am învățat:

Ce pot să aplic:

Instrumente reper de învățare cognitiv-constructiviste pentru Unitatea 2

Tehnica : Agenda cu notițe paralele

Sarcină: Pe baza studiului și analizei conținutului unității 2, lucrului individual în scheia studiată, completați tabelul de mai jos.

Idei importante pentru mine	Comentariu. De ce?

Unitatea 3 Managementul clasei de elevi

3.1. Învățătorul clasei de elevi. Statul și rol

3.1.1. Profilul de competență al învățătorului – diriginte al clasei de elevi

3.2. Parteneriatul în echipa didactică educativă

3.3. Stiluri manageriale

3.3.1. Note definitorii ale stilurilor manageriale

3.3.2. Reguli practice pentru eficientizarea activității manageriale a învățătorului

3.3.3. Funcții/roluri manageriale ale învățătorului

3.4. Învățătorul– consilierul întregii clase și al fiecărui elev în parte

3.5. Climatul educațional în clasa de elevi

3.5.1. Caracteristici ale relațiilor – elev-învățător

3.5.2. Organizarea clasei

3.5.3. Etapele de constituire a colectivului de elevi

3.5.4. Sinalitatea colectivului

3.6. Evaluarea activității învățătorului

Obiective operaționale:

La nivel de cunoaștere:

- să interpreteze prin exemple concrete esența profesiei de învățător;
- să distingă mediul general și cel specific al unei clase;
- Să determine calitățile necesare unui educator-manager al clasei de elevi;

La nivel de aplicare:

- să determine modul în care anumiți factori influențează climatul unei clase;
- să compare profilul de competență al învățătorului;
- să extindă particularitățile echipei educative a clasei de elevi;

La nivel de integrare

- să creeze propriul stil managerial;

- să dezvolte principalele funcții manageriale;
- să recomande o metodologie a evaluării învățătorului.

3.1. Învățătorul clasei de elevi. Statut și rol Conceptul de profesor/învățător-diriginte

Merită a fi reținută ideea lui R.Dotrrens că meseria de institutor este printre puținele care solicită total individul și în care condiția profesională face în model cel mai direct corp comun cu condiția umană.

Indiferent de ceea ce gîndesc „privitorii” din afară despre această profesie, un diriginte adevărat al clasei de elevi în școala primară nu poate fi pedagog (învățător) numai în orele, zilele, săptămânile prevăzute de programul de activități, căci funcția pe care o exercită îl solicită pînă și în clipele vieții sale particulare. O mare parte a aparentului său răgaz va fi absorbită tot de grijile pentru elevi.

Dirigintele ca educator este un om cu grija formării complete și armonioase a copiilor care îi sunt încredințați, un om al cărui act generos, profesional propulsează întreaga echipă educativă spre culmile progresului moral și social, el însuși fiind un exemplu viu în acest sens.

În opinia lui Ioan Damșa această muncă este prin excelență educativă, necesitând capacitatea de înțelegere profundă și o apreciere de resorturile sufletești cele mai intime ale elevului, pentru a-i capta încrederea, pentru a și-l face aliat în acțiunea de plămădire a personalității complexe cerute de societate. De aici, consideră autorul, rezultă importanța deosebită, de profundă semnificație morală și socială, a acestei munci și totodată cerința unei pregătiri adecvate și a unei înalte conștiințe și responsabilități din partea dirigintelui.

În școlile primare personalul care asigură îndrumarea, ocrotirea și educarea copiilor încredințați acestor instituții este format din cadre didactice cu pregătire de învățători, profesori pe discipline.

Prin activitatea sa specifică pe care o inițiază și o desfășoară, învățătorul-diriginte este preocupat de crearea unei atmosfere, a unui mediu educogen. Acesta împreună cu profesorii-cadre didactice de predare a disciplinelor curriculare secundare, în relațiile cu elevii lor, trebuie să creeze o atmosferă caldă, familială, de sinceritate, înțelegere, afecțiune și încredere reciprocă, „să le insuflă acestora dragoste, siguranță și optimism, să le creeze posibilități de integrare socială, orientare școlară și profesională”. (Adina Andrei)

În practica școlară deseori munca dirigintelui este organizată formal, fiind redusă la un set de activități nesistematice, situative, fără a-i cunoaște bine pe elevi, a conștientiza scopurile, conținutul, mijloacele, a planifica rezultatele. Pentru a depăși această situație se impune înțelegerea ciclului tehnologic al muncii cu clasa. *Ciclul tehnologic al muncii educative* include patru etape: a) diagnosticul; b) planificarea; c) realizarea planului; d) analiza eficienței activității educative.

A) **Diagnosticul** presupune studierea complexă a unor discipoli, a grupei în ansamblu. În prezent problema cunoașterii de către pedagog a personalității celui educat a dobîndit o semnificație deosebită, ea fiind nemijlocit legată cu tendințele umaniste, care constituie nucleul procesului instructiv-educativ modern. În particular este important de acunoaște scopurile și motivele comportamentului, însușirile integrative stabile ale personalității celui educat. În baza diagnosticului pedagogul va evidenția problemele în dezvoltarea personalității elevilor, grupei, va formula obiectivele educaționale, va programa activitățile relevante.

Aspectele de studiere a personalității copilului vor fi stabilite conform dimensiunilor antropologic orientate ale omului. În corelație cu ele vor fi selectate mijloacele de diagnostic.

Aspectele de investigare	Mijloacele diagnostice
1. Dimensiunea <i>biologico-vitală</i> : înălțimea, greutatea, motricitatea, analizatorii, echilibru etc.	1. Analiza statistică medicală a stării sănătății elevilor 2. Îndeplinirea normativelor de control. 3. Observația pedagogică.

2. Dimensiunea <i>emoțional-afectivă</i> : trebuințele, tendințele, dorințele, aspirațiile, motivarea, afectesentimente, deschidere spre nou etc.	1. Metode de apreciere din partea pedagogilor și autoapreciere a elevilor. 2. Observația pedagogică. 3. Chestionarele. 4. Metoda ranjării.
3. Dimensiunea <i>cognitiv-rațională</i> : abilitatea de a identifica conexiuni, capacitatea de a învăța, gândirea critică, capacitatea de a discuta, a gândi, a lua decizii etc.	1. Analiza statistică a reușitei curente și finale. 2. Metodici de studiere a dezvoltării proceselor cognitive a personalității copilului. 3. Teste referitoare la dezvoltarea intelectuală. 4. Metodele aprecierii de către pedagogi și autoapreciere a elevilor. 5. Metoda observației.
Dimensiunea <i>etico-valorică</i> : atitudinea față de norme și valori, conștiința de sine, conștiința de alții, toleranță, lipsa prejudecăților etc.	1. Teste de determinare a orientării morale a personalității. 2. Metodici de studiere a bunăcreșterii Elevilor 3. Metodele aprecierii de către pedagog și autoapreciere a elevilor. 4. Observația pedagogică. 5. Ancheta. 6. Interviu.
Dimensiunea <i>social-comunicativă</i> : simțul comunității, aspirație spre recunoaștere, responsabilitate, atenție față de ceilalți, capacitatea de a ajuta, de a colabora în luarea deciziilor, de a obține succes etc.	1. Metodici de evidențiere a abilităților comunicative. 2. Metodele de apreciere de către pedagogi și autoapreciere a elevilor 3. Observație pedagogică. 4. Metoda ranjării.
Dimensiunea <i>psihomotorie</i> : calități de acțiune, de activitate, capacități de participare, organizare, stăpânire a situației, inițiativă etc.	1. Metodele de apreciere din partea pedagogilor și autoapreciere a elevilor. 2. Observația pedagogică.

Astfel, printre metodele de studiere psihologo-pedagogică a individualității educaților pot fi utilizate:

Observarea (perceperea orientată spre un anumit scop, a copilului cu fixarea caracteristicilor calitative în agenda pedagogului-educator).

Conversația (atât în scopul studierii copilului cât și în scopul influenței educaționale).

Chestionarele, interviul, anchetele, testele (scopul lor fiind nu doar evidențierea anumitor calități de personalitate, a opiniei publice și atitudinilor discipolilor, dar și adunarea unui material pentru conținutul diferitor forme de muncă educativă, precum și pentru clarificarea specificului individual al fiecărui discipol). Spre exemplu, chestionarea la tema “Ce iubesc și ce urăsc eu” va permite învățătorului-diriginte să surprindă specificul lumii interioare și a stării spirituale a educaților, să vadă neasemănarea lor și să determine caracterul influenței educative.

Însărcinările de tipul: “Continuați ideea” (propoziției, povestirii, eseului...). De exemplu, “Viața bună – aceasta...”; “Omul principal...”; “Pentru a avea prieten, trebuie...”; “Nu trebuie să permiți să fii înjosit, deoarece...”; “Cind văd neajunsurile omului, atunci eu...” etc.; “Comentați ideea”. De exemplu, “Omul mindru – este întotdeauna un om modest”; “Pentru a educa un om fericit, trebuie să-l pregătim nu pentru fericire, dar pentru truda vieții” (K. Ușinski); “Idei alternative” de tipul “Disciplina este libertate. Disciplina este robie”; “Prietenii

trebuie să ai foarte mulți, prieteni trebuie să ai puțini, dar fideli”; “Înveți viața nu din carte, dar din experiență. Înveți viața nu din experiență, dar din carte” și altele.

Metoda ranjării (ordonării calităților, valorilor conform semnificației pentru personalitate). De exemplu, repertoriul calităților omului: amabil, practic, bun, puternic, deștept, principial, vesel, sănătos, generos, frumos, bărbătos etc.

Metoda generalizării caracteristicilor independente – permite de a “lumina” diverse “laturi” ale personalității educaților, ei fiind caracterizați de diferiți oameni – părinți, semeni, învățătorii, cunoscuți.

Pedagogul va studia și clasa în ansamblu, ca grup-colectiv: relațiile interpersonale în clasă, coeziunea, opinia publică, unitatea de valori și altele.

Una din metodele utilizate pe larg în acest scop este *Sociometria*. În condițiile repetării periodice ea ajută învățătorului să afle multe despre grup în ansamblu și despre fiecare discipol (cine din educați este lider, “stea”, acceptat, izolat; cine pe cine preferă în alegerea liberă; relațiile dintre fete și băieți; grupările din clasă și interrelațiile; coeziunea în cadrul colectivului, potențialul educativ al acestuia etc.

Pot fi utilizate și *jocuri pedagogice, etice* pentru studierea și educația discipolilor, spre exemplu, “Înștiințări amicale” (Eu caut prieten, care poate fi...), “Eu îți voi dăruia ție... pentru că... (în lanț se includ toți elevii clasei).

Instrumentariul diagnosticului nu trebuie să solicite un timp îndelungat și forțe considerabile pentru pregătirea și promovarea studiului, prelucrarea rezultatelor obținute.

Algoritmul analizei datelor și formulării obiectivelor educaționale va include:

1. Analiza datelor diagnosticului și evidențierea indicatorilor tipici și unitari.
2. Aprecierea acestor indicatori în raport cu criteriile bună creșterii personalității.
3. Evidențierea legăturii dintre diferiți indicatori pentru înțelegerea cauzelor devierilor, nivelului general de bună creștere al elevilor.
4. Formularea obiectivelor pedagogice.
5. Alcătuirea planului de lucru.

B. Planificarea muncii educative. Determinind obiectivele concrete de lucru cu clasa, pedagogul își întocmește programa sa, *planul muncii educative* – repertuarul de sarcini și activități cu grupa și/sau cu unii elevi, precum și cu învățătorii clasei și părinții pe o anumită perioadă de timp (de la un semestru pînă la un an). *Planificarea* – procesul de determinare a obiectivelor educative și a mijloacelor de atingere a acestora.

Specialiștii recomandă de a include în planul muncii educative următoarele compartimente: 1) analiza calității muncii educative din perioada precedentă; 2) scopurile și obiectivele activității educative (în anul curent); 3) direcțiile de structurare a conținuturilor proiectate; 4) activitatea individuală; 5) implicarea părinților; 6) evaluarea (monitorizarea) eficienței procesului educativ.

În calitate de surse ale planificării muncii educative vor servi:

- ✚ documentele de stat, regionale și locale cu privire la învățămînt, educație;
- ✚ recomandările științei pedagogice cu privire la educație și planificarea ei;
- ✚ planul muncii instructiv-educative a școlii;
- ✚ datele diagnosticului elevilor;
- ✚ recomandările învățătorilor clasei, doleanțele părinților și a elevilor;
- ✚ evenimentele curente și de perspectivă din lume, țară, oraș și sat.

1) Primul element al planului – „*Analiza calității muncii educative din perioada precedentă*” – presupune clarificarea următoarelor momente:

- eficiența scopurilor propuse și a planificării în ansamblu;
- dezvoltarea membrilor grupului (schimbări în sfera motivațională, necesitatea în autoeducație);
- dezvoltarea colectivului clasei (microclimatul social-psihologic, relațiile interpersonale, activismul social);
- interacțiunea pedagogică cu familia și colectivul părintesc;
- organizarea interacțiunii pedagogice a adulților care lucrează cu clasa;

➤ concluzii despre experiența pozitivă acumulată și momentele negative depistate.

2) *“Scopurile și obiectivele activității educaționale”* – reflectă orientările de scop ale activității educative a pedagogului.

Sistemele de învățământ funcționează în baza unor scopuri impuse, drept “imperative majore” difuzate cu titlu obligatoriu în organizarea și conținutul procesului educațional. Pe de altă parte, în situația educațională participă două persoane, dar au ele oare ambele scopuri? Pentru pedagog trebuie de răspuns clar “Da”, scopurile pedagogului fiind denumite scopuri educative.

Urmăresc oare discipolii careva scopuri în situația pedagogică? Bineînțeles, și cei educați, mai mult inconștient decit conștient, dar poate destul de conștient, urmăresc careva scopuri. Scopurile discipolilor exprimate în acțiunile și faptele lor sunt definite de specialiști drept scopuri ale acțiunilor. Particularitate acestor scopuri, este că ele pot fi doar în linii mari prevăzute, ipotetic ghicite, constituind întotdeauna niște presupuneri ale pedagogului.

Necătfînd la această situație nesigură, este foarte important ca ele să fie luate în considerare în proiectarea educativă. Discipolii vor ocupa în procesul educațional locul central, atunci cînd scopurile lor vor fi percepute în serios, ei fiind centrul și subiectul acțiunii educative.

Ambele părți participante în procesul de muncă pedagogică au scopuri. Însă doar constatarea acestui fapt nu este suficientă, se impune stabilirea unui consens. În practica acțiunilor, raporturilor dintre scopurile educative și scopurile acțiunilor pot lua diferite forme:

1) Pedagogul se oprește la scopuri educative și respinge scopurile acțiunilor.

2) Pedagogul lasă într-o parte scopurile sale educative, oprindu-se doar la scopurile acțiunilor.

3) Pedagogul vede concordanța dintre scopurile educative și scopurile acțiunilor, ele fiind în anumite împrejurări identice.

4) Pedagogul caută compromisul între aceste scopuri.

5) Pedagogul pune ambele forme de scopuri alături, atribuindu-le drepturi egale, găsind posibilitatea utilizării ambelor într-o singură situație. Important este ca pedagogul să-și analizeze scopurile sale educative și scopurile acțiunilor discipolilor și să ajungă la soluția corespunzătoare situației.

Așa dar, principalele note distinctive ale modelului alegerii scopurilor educative – asigurarea coerenței dintre formularea scopurilor cu analiza nevoilor de educație prin aducerea scopurilor generale la nivelul acțiunii educative concrete.

3) *„Direcțiile de bază ale proiectării educaționale”*. Există diferite variante de proiectare a acestui compartiment al planului. Unii autori pornesc de la ideea abordării educației în cadrul activității, evidențiind următoarele direcții de activitate educativă: cognitivă, valoric-orientată, de muncă, artistico-creativă, de asanare și cultură fizică, de comunicare, de joc. Se propun și alte arii de structurare a planului: “Persoana și identitatea sa (formarea conceptului de sine)”; “Cultura dorințelor (formarea nevoilor, cerințelor de autorealizare)”; “Cultura automanagerială (formarea abilităților de automanagement al propriei formări)”; “Cultura comportamentului etic (dezvoltarea culturii comportamentale)” (vezi cetalii în Agenda dirigintelui, Chișinău, 2007).

4) *“Munca individuală”*. Un adevăr indiscutabil este faptul că fiecare copil se caracterizează prin particularități specifice ale individualității sale, care trebuie să devină ținta eforturilor educative.

Preocupările pedagogului vor fi:

- Studierea particularităților individuale ale educaților, determinarea caracteristicilor specifice ale individualității lor.

- Crearea condițiilor (în colectiv, în grup/clasă) pentru manifestarea și dezvoltarea posibilităților reale și potențiale ale educaților, realizarea intereselor și necesităților cu semnificație socială și personală a acestora.

- Acordarea ajutorului individual discipolilor care intimpină dificultăți în adaptarea la activitatea vitală a clasei, relațiile cu învățătorii și alți membri ai comunității școlare, îndeplinirea normelor și regulilor de comportare în instituția de învățământ și în afara ei.

Interacțiunea cu părinții, administrația, serviciile social-psihologice ale instituției în scopul determinării traiectoriei individuale de dezvoltare a educaților, sprijinirii pedagogice a inițiativelor social-utile ale acestora, corecției devierilor în dezvoltarea intelectuală, morală și fizică a personalității lor.

Susținerea educaților în activitatea de autocunoaștere, autodeterminare și autodezvoltare.

5) “*Munca cu părinții*”. În cadrul acestui compartiment vor fi preconizate următoarele direcții de activitate:

- ✚ studierea familiilor discipolilor;
- ✚ iluminarea pedagogică a părinților;
- ✚ asigurarea implicării părinților în pregătirea și promovarea activității în cadrul grupului/clasei;
- ✚ dirijarea cu activitatea consiliului părintesc al clasei;
- ✚ munca individuală cu părinții;
- ✚ informarea părinților despre mersul și rezultatele instruirii, educației și dezvoltării discipolilor.

Formele și metodele de lucru cu părinții vor fi diferite. Astfel, pentru studierea familiei educaților, pedagogul va preconiza vizitarea familiilor, anchetarea, eseuri despre familie, concursul lucrărilor de creație ale discipolilor “Familia mea”, testarea, ateliere pedagogice, jocuri profesionale cu părinții, formarea băncii de date despre familie și educația familială.

În scopul iluminării pedagogice a părinților vor fi prevăzute lecții de pedagogie, psihologie, drept, etică, filosofie și igienă; adunări/ședințe părintești, consultații tematice, activități practice de examinare și analiză a diferitor situații de educație a copilului în familie și școală, comunicări despre literatura pedagogică, schimb de experiență, serate de întrebări și răspunsuri, ziua ușilor deschise etc.

Implicarea părinților în activitatea grupului/clasei va fi asigurată prin planificarea în comun a muncii educative, organizarea activităților creative colective: sărbători, serate, concerte, TVC-uri; vizionarea teatrului, expozițiilor; organizarea marșurilor turistice, călătoriilor, zilelor sănătății etc.

Dirijarea cu activitatea consiliului părintesc va include: alegerea consiliului părintesc, acordarea ajutorului în planificarea și organizarea activității lui, munca cu familiile socialvulnerabile, stabilirea legăturilor cu comunitatea.

Informarea părinților despre rezultatele instruirii și dezvoltării discipolilor va fi realizată prin intermediul adunărilor de părinți (tematice și de totalizare), convorbirilor individuale, controlului agendelor elevilor, elaborării cărților dezvoltării copiilor și atabelor rezultatelor activității lor de învățare, expedierii scrisorilor, notițelor-inștiințări, cărților poștale de felicitare și exprimare de grațitudine.

C) **Realizarea planului** (organizarea muncii educative). Activitatea educatorului și a copiilor este variată ca gen și formă de organizare. Deși fiecare pedagog lucrează în felul său, există forme de activitate, metode, mijloace tipice, ceea ce ne permite de a le aborda din perspectivă tehnologică. Ca exemplu poate servi metodică organizării activităților creatoare colective (sărbătorilor, marșurilor turistice, festivalurilor etc.). Structura, algoritmul organizării acestor activități presupune:

1. Crearea Consiliului coordonator al activității (sau a unui grup de inițiativă, temporară (3-5), sarcina căreia este de a organiza întreaga activitate, implicând în lucru toți participanții.
  2. Elaborarea scenariului activității de către Consiliul coordonator, apelând la metoda asaltului de idei.
  3. Întocmirea planului de acțiuni și repartizarea însărcinărilor tuturor participanților.
  4. Pregătirea activității în baza organizării activității comune a copiilor, maturii urmînd să învețe discipolii acționînd împreună cu ei.
  5. Promovarea nemijlocită a activității, declanșînd trăirile emoționale comune.
  6. Organizarea ședinței finale a Consiliului pentru a face bilanțurile activității.
- Ulterior, pentru fiecare activitate va fi desemnat un nou consiliu și noi grupe de pregătire.

Astfel, pas cu pas, elevii vor fi atrași în diverse activități și relații, ceea ce va îmbogăți experiența lor, va asigura o atmosferă psihologică favorabilă de prietenie, încredere, susținere reciprocă.

Tehnici de stimulare a situației de succes a celor educați. Se știe că doar activitatea care aduce succes și satisfacție înaltă subiectului poate deveni pentru el factor al dezvoltării.

Dacă copilul realizează un lucru fiind impus de maturi sau în virtutea necesității, această activitate nu dobândește pentru el sens personalizat, nu devine prețioasă și necesară lui însuși.

Ea, dimpotrivă, poate aduce la rezultate contrar opuse, precum, bunăoară: indiferența față de artă, față de muncă; disprețul față de etichetă, dușmănie față de oameni, răutate față de succesul altuia etc.

Pedagogul trebuie să fie preocupat de faptul ca activitatea organizată să conțină în sine situația de succes. Situația de succes reprezintă trăirea subiectivă, situația de satisfacție deosebită generată de rezultatele eforturilor fizice sau psihice a însăși subiectului activității.

Senzația succesului apare la copilul care a reușit să infrunte frica sa, neputința sa, sfiala, timiditatea, dificultatea și altele. Nu există situație de succes în afara propriilor eforturi ale educatului. Psihologii (U. Glasser) menționează, că copilul care reușește să obțină succes în școală are toate șansele pentru succes în viață.

În practica educațională contemporană pot fi evidențiate două cauze care împiedică obținerea situației succesului: 1) subaprecierea individualității ca valoare socială; 2) profesionalismul scăzut al pedagogilor practicieni contemporani, care nu posedă tehnologia pedagogică relevantă.

Pentru a favoriza succesul activității sunt necesare *tehnici pedagogice specifice* de influență asupra educatului (unui copil aparte, sau grupei). În primul rînd, e necesară *înlăturarea fricii* în fața activității ca procedeu obligatoriu în vederea eliberării copilului de încordarea psihologică. Copiii care de la bun început declară: „Eu nu pot...”, „Eu nu știu...”, „Eu nu am să reușesc...”, preferind poziția pasivă de observare cu tristețe a succesului colegilor, li se va spune: „Aceasta e simplu; aceasta nu e dificil de făcut. Dacă nu vei reuși, nu-i nimic strașnic. Încearcă sau să încercăm împreună; dacă nu vom reuși – vom căuta altă modalitate”. În aceste condiții se scoate momentul de încordare, copilul eliberînduse de așteptarea insuccesului.

Pedagogii vor folosi în calitate de tehnici stimulative și intonația, mimica, plastica care fiind expresiv manifestate pot insufla copilului încrederea în succes și dorința de a se include în activitate.

Trebuie să recunoaștem, că situația succesului într-o anumită ipostază a ei este creată artificial din motiv că pedagogul o anumită perioadă de timp ignorează neajunsurile activității și focalizează accentul de apreciere pe aspectele ei pozitive. În continuare însă va urma corecția treptată indicîndu-se la neajunsuri, stimulîndu-se depășirea lor în comun, iar apoi și de sine stătătoare.

D) Analiza eficienței activității educative – componenta finală a ciclului tehnologic. Ce subînțelegem prin eficiența (calitatea) procesului educativ? În literatura de specialitate prin calitatea procesului educativ de regulă se subînțelege eficacitatea, rezultativitatea acțiunii educative din perspectiva asigurării atingerii scopului proiectat.

Specialiștii recomandă de a confrunta rezultatele recent obținute cu realizările perioadei precedente pentru a evidenția tendințele schimbărilor survenite. Așa dar, determinarea eficienței activității educative presupune confruntarea rezultatelor curente cu scopurile și realizările anterioare ale practicii educaționale.

În calitate de *obiective* pentru analiza eficienței procesului educativ pot fi stabilite:

◆evidențierea nivelului de bună creștere a copiilor;

◆determinarea satisfacției elevilor, pedagogilor și părinților în raport cu procesul educativ și rezultatele lui.

Investigarea eficienței procesului educativ solicită respectarea următoarelor *principii*:

1. În contextul paradigmei educației orientate spre personalitatea celui educat, copilul va fi examinat în calitate de scop, subiect și rezultat al procesului educativ.

2. În alegerea criteriilor, indicatorilor și metodicilor de studiere a calității activității educative se va reieși din principiul abordării sistemice, care presupune stabilirea interconexiunii componentei evaluative cu scopurile, obiectivele, conținutul și modalitățile organizării procesului pedagogic. Aceasta va exclude atitudinea subiectivă (îmi place sau nu îmi place) în selectarea mijloacelor diagnosticului.

3. Evaluarea rezultatelor dezvoltării personalității elevului constituie conținutul de bază al activității de determinare a eficienței procesului educativ.

4. În cadrul evaluării finale e necesar de determinat mijloacele pedagogice mai eficiente, precum și acele forme și modalități de organizare a procesului educativ, care în cea mai mică măsură au influențat dezvoltarea personalității elevilor.

5. Procesul de evaluare a eficienței activității educative nu trebuie să aducă daună celor investigați, iar rezultatele lui nu pot deveni un mijloc de presiune administrativă asupra pedagogului, părintelui sau elevului.

Analiza calității educației reprezintă în esență un nou diagnostic, despre rezultatele căruia urmează să fie informați elevii și părinții. De rind cu analiza orientată spre elevi, pedagogul permanent va realiza analiza îndreptată spre sine însuși – autoanaliza.

Încheind examinarea conținutului și structurii planului muncii educative, menționăm că sunt posibile și alte variante. Proiectarea este un lucru creativ, de aceea învățătorul-diriginte în drept de a-și alege varianta sa, care în cea mai mare măsură corespunde viziunilor sale pedagogice, conține informația necesară, fiind și comod pentru utilizarea în munca de zi cu zi.

Statut și rol

În școala primară învățătorul-diriginte este managerul activității nemijlocit educaționale, în clasa de elevi ce i s-a încredințat, și membru coordonator al echipei educative a clasei respective.

În contextul funcției de învățător-diriginte al clasei, se conturează o suită de așteptări ale lui: față de elevi, față de colegi de echipă – profesorii clasei; față de managerii școlii primare; față de comunitate.

De la elevii săi învățatorul așteaptă:

- să fie respectat în calitatea pe care o are;
- parteneriat activ cu el în tot ceea ce înfăptuiește în clasă în plan educativ (de la proiectarea pînă la finalizarea și evaluarea activității);
- să-și exprime verbal și nonverbal atitudinea față de conținuturi și strategii educaționale realizate cu clasa, ceea ce ar face posibilă realizarea pe trepte calitativ superioare a actului educativ.

De la colegii săi de echipă – învățătorul-dirigintel așteaptă:

- un parteneriat eficient pentru asigurarea bunului mers al vieții școlare a clasei la care este diriginte;
- luarea în calcul a sugestiilor sale în ceea ce privește viața clasei, precum și ajutor pentru realizarea obiectivelor propuse;
- recunoașterea meritelor în reușita clasei în raport cu efortul depus;
- păreri obiective și nepărtinitoare vizavi de aprecierea activității lui pentru obținerea gradului didactic.

De la managerii școlii, educatorul așteaptă:

- îndrumare și sprijin, în caz de necesitate;
- evaluare corectă (obiectivă) a activității sale;
- să fie informat la timp și în mod detaliat cu privire la schimbările în politica educațională a școlii;
- să i se ofere condiții optime de activitate cu clasa, de perfecționare și avansare în carieră.

De la familiile elevilor, învățătorul-diriginte așteaptă:

- să i se recunoască rolul și aportul în educarea copiilor;

- colaborare în plan educațional.

De la comunitate, învățătorul-diriginte așteaptă:

- recunoașterea importanței pe care o are calitatea sa de diriginte al copiilor școlii primare pentru formarea armonioasă a tinerilor generații de copii;
- parteneriat eficient în ceea ce privește desfășurarea activităților educative extrașcolare;
- susținere din partea businessmenilor locali, sponsorizări.

Cerințe față de învățătorul-diriginte

Elevii așteaptă de la învățătorul-diriginte:

- să fie ca un adevărat părinte și prieten, căruia să i se poată adresa cu speranță și încredere;
- evaluarea corectă a eforturilor lor, ceea ce au bun și mai puțin bun;
- să sprijine și să contribuie la realizarea unor relații pozitive în interesul clasei, la formarea unui climat favorabil dezvoltării lor;
- să-i pregătească pentru o integrare eficientă într-o societate democratică;
- să-i învețe a munci în echipă ajutându-se unul pe altul, nu izolat;
- să-i călăuzească în procesul de evoluție spre propria carieră.

Colegii de echipă – profesorii clasei – așteaptă de la învățătorul-diriginte:

- parteneriat în problemele instructiv-educative, înțelegere, profesionalism, sprijin, respect reciproc;
- colaborare în soluționarea problemelor de conflict pedagogic.

Managerii școlii așteaptă de la învățătorul-diriginte:

- să-și îndeplinească integral sarcinile prevăzute de fișa de post, astfel încât clasa lui să nu ridice probleme colectivului școlii, să nu confunde democrația cu anarhia;
- să contribuie energic la eficientizarea activității educative la nivelul școlii primare;
- implicarea activă a clasei, al căreia manager este, în soluționarea problemelor școlare analizate la orle de dirigenție, ședințele cu clasa.

Famiile elevilor așteaptă de la învățătorul-diriginte:

- sprijin și înțelegere pentru copiii lor;
- să contribuie la o evaluare corectă a posibilităților copiilor și la asigurarea șanselor egale pentru fiecare dintre ei;
- să fie competent în plan educațional, corect în luarea deciziilor, bun cunoscător al particularităților de vârstă și individuale ale copiilor.

Comunitatea așteaptă:

- ca învățătorul-diriginte școlii primare, prin atribuțiile sale complexe și importanța muncii sale, să contribuie la dezvoltarea copiilor, la formarea unor personalități apte să se încadreze eficient în comunitate, să acționeze în corespundere cu idealul educațional național.

Așadar, În practica educațională, statutul și rolurile prescrise și asumate îi arată cadrului didactic sarcinile, atribuțiile care conduc la atingerea cu succes a obiectivelor formării-dezvoltării elevilor.

Statutul indică poziția ocupată de cadrul didactic în structura socială, poziție care are asociate drepturi și obligații. Statutul educatorului are caracter complex și multidimensional. Acesta include:

- ❖ *statutul politico-moral:* rezultă din interacțiunea exigențelor, prescripțiilor, îndatoririlor legate de conduita etico-morală, de totalitatea comportamentelor, atitudinilor, motivațiilor educatorului;
- ❖ *statutul profesional-științific:* rezultă din cerințele privind nivelul de pregătire psihopedagogică și ansamblul de priceperi, deprinderi, aptitudini ale profesorului;

- ❖ *statutul psihopedagogic*: rezultă din interacțiunea exigențelor legate de construcția diferitelor componente ale personalității educatorului și ansamblul de priceperi, deprinderi, aptitudini care îi aparțin acestuia;
- ❖ *statutul psihosocial*: rezultă din interacțiunea exigențelor legate de interrelaționarea umană și ansamblurile de cunoștințe, priceperi, deprinderi aptitudini, motivații ale educatorului, din punct de vedere personal.

Rolul reprezintă aspectul dinamic și situațional al statutului de educator în aplicarea drepturilor și îndatoririlor care sunt precizate formal în conducerea procesului instructiv-educativ. Rolul este un concept complex care include:

- ✚ așteptarea celorlalți pentru ca dirigințele să aibă o anumită conduită dedusă din rolul prescris;
- ✚ percepția rolului- conduita concretă;
- ✚ jucarea rolului- acțiuni care confirmă sau infirmă așteptările;
- ✚ conținutul acțiunilor;
- ✚ intensitatea implicării;
- ✚ evaluările efectelor asupra elevilor;
- ✚ autoevaluarea;
- ✚ reglarea pe parcurs.

Învățătorul-diriginte reprezintă:

- ✚ autoritatea publică, ca reprezentant al statului;
- ✚ furnizor de cunoștințe;
- ✚ ducator;
- ✚ evaluator al elevilor;
- ✚ partener al părinților în activitatea educativă;
- ✚ membru în colectivul școlii;
- ✚ coleg.

Dirigințele se afirmă ca o personalitate conștientă, rațională, responsabilă, motivată și competentă. Acest lucru are loc prin învățarea, exersarea și perfecționarea rolurilor derivate din statut.

Rolurile învățătorului-diriginte în activitatea instructiv-educativă:

- *planificare*: activitățile cu caracter instructiv-educativ, determinarea sarcinilor și obiectivelor pe nivele diferite, structurarea conținuturilor esențiale, întocmirea orarului clasei;
- *organizare*: activitățile clasei, fixează programul muncii, structurile și formele de organizare; constituie și determină climatul și mediul pedagogic;
- *comunicare*: informațiile științifice, seturile axiologice sub forma mesajelor, stabilește canalele de comunicare și repertoriile comune.

Construirea unui climat educațional stabil, deschis și constructiv presupune:

Conducerea activității desfășurate în clasă, direcționând procesul de formare și dezvoltare a competențelor școlare, apelându-se la normativitatea educațională. Dirigințele are rol de „dirijor”, ajutând construcția sentimentelor și a ideilor comune.

Coordonarea acțiunilor clasei în globalitatea lor acțiunile instructiv-educative ale clasei. Urmărește mereu o sincronizare între obiectivele individuale ale elevilor cu cele comune clasei, evitându-se în acest fel suprapunerile sau risipa. Acest lucru duce la solidificarea relațiilor din clasa-grup.

Îndrumarea elevilor pe drumul cunoașterii prin intervenții punctuale adaptate situațiilor apărute, prin sfaturi și recomandări care și fie potrivite comportamentelor și reacțiilor elevilor.

Motivarea activității elevilor prin formele de întăriri pozitive și negative. Se recomandă utilizarea aprecierilor verbale și a reacțiilor nonverbale pentru a se ajunge la comportamente pozitive; apelarea la simțul civic pentru corectarea tendințelor negative ivite în comportamentele elevilor; incurajarea și manifestarea solidarității cu unele momente de „suflet” prin care trece clasa sau unii membri ai săi.

Consilierea elevilor în activitățile școlare, dar și în cele extrașcolare, prin ajutorare prin sfaturi, prin orientare culturală a acestora. Un rol deosebit îl are dirigintele prin intervenția în orientarea școlară și profesională, dar și în cazurile de patologie școlară.

Controlul elevilor în scopul cunoașterii stadiului în care se află activitatea de realizare a obiectivelor, dar și nivelele de performanță ale acestora. Controlul are un rol reglator și de ajustare a activității și atitudinilor;

Evaluarea elevilor în concordanță cu competențele/subcompetențele și obiectivele proiectate într-o etapă au fost atinse prin instrumente de evaluare (sumativă, prin prelucrări statistice ale datelor recoltate și prin elaborarea sintezei aprecierilor finale).

Eficiența îndeplinirii rolurilor ca învățător / institutor depinde și de gradul în care acesta conștientizează și utilizează adecvat faptul că prescripțiile sunt mai clar definite sau nu, că au valoare diferențiată, că permit o libertate variată de aplicare, că sunt mai mult sau mai puțin variate și dorite. Cu toate acestea, uneori, învățătorul/institutorul se află în situații conflictuale.

Situații conflictuale:

- situație conflictuală apare din raporturile sale cu părinții și cu instituția școlii. Unii părinți solicită acordarea unei atenții speciale pentru copiii lor, dar dirigintele trebuie să acorde aceeași atenție tuturor elevilor, în egală măsură. Învățătorul-diriginte se orientează după principiul „stimulare și selecție”, iar acest lucru vine în contradicție cu obligația de a pretinde performanțe tuturor elevilor;

- un conflict de rol apare și între formarea de competențe școlare și calitatea de educator a dascălului. La unii învățători-diriginți predomină preocuparea pentru formarea de competențe, alții sunt preocupați mai ales de formarea personalității elevilor.

Eficiența îndeplinirii rolurilor va depinde de relația conștientizată și respectată între așteptarea celorlalți și percepția proprie a dascălului.

Așadar, rolul învățătorului-diriginte în școala primară de astăzi:

- reelaborează și negociază curriculumul;

- dispune de scheme de interpretare, generatoare de noi conținuturi, sensuri și semnificații, acordate aspectelor tematice;

- maxime responsabilități față de comportamentele și intervențiile cadrului didactic.

Învățătorii sunt singurii adulți într-un grup de copii. În fața lor, ei devin reprezentanții lumii adulților, lumea pentru care îi pregătesc pe aceștia.

Iată că, învățătorul-diriginte nu are alt rol decât acela de a fi un “manager deștept”, care să se poată îmbogăți atât din punct de vedere financiar, cât și din punct de vedere sufletească. Întreaga sa activitate va avea la bază o motivare, o dorință de mai bine, atât pentru propria lui persoană, dar și pentru beneficiarii de educație.

3.1.1. Profilul de competență al învățătorului- diriginte la clasa de elevi

Modul în care învățătorul- diriginte unei clase de elevi va onora așteptările tuturor factorilor interesați, precum și pe ale sale este în mare măsură influențat de profilul său de personalitate, care ar putea fi prezentată astfel:

Cunoștințe:

- generale în domeniul psihologiei vîrstelor; al managementului clasei de elevi și al activității explicit educative; în domeniul teoriei educației și metodicii lucrului educativ;

- de psihologie generală, psihologie socială (psihologia grupurilor școlare); de pedagogie diferențiată;

- de cultură generală și în domeniul igienei școlare și personale etc.

Trăsături de personalitate și abilități:

- competența de a elabora și a realiza proiecte educative de perspectivă și operative;

- priceperea de a selecta corect tematica unui conținut și strategiile activităților educative;

- flexibilitate în realizarea diferențiată a activităților educative, inclusiv meditațiile didactice și timpul liber;
- capacitatea de a realiza un parteneriat activ cu elevii și profesorii clasei la organizarea activităților extradidactice și extrașcolare;
- empatie, onestitate, demnitate, spirit întreprinzător, intuiție profesională, creativitate, tact pedagogic, gândire critică, obiectivitate și discernământ în evaluarea comportamentelor elevilor, dragoste pentru copii, simțul umorului, spirit democratic;
- abilitatea de a stabili relații cordiale între elevi;
- deprinderea și capacitatea de a analiza probleme de conflict pedagogic, din mai multe unghiuri, și de a lua decizii corecte;
- capacitatea de a elimina formalismul din activitate.

Relații interumane

La acest capitol învățătorul- diriginte urmează să cunoască:

- structura și sintalitatea colectivului clasei;
- principiile organizării și funcționării unui colectiv școlar;
- etapele de constituire și dinamica dezvoltării acestuia;
- particularitățile funcționării parteneriatului în echipa educativă de profesori ai clasei;
- statutul și rolul său;
- arta comunicării și a soluționării conflictelor;
- documente cu privire la drepturile copilului;
- arta consilierii;
- profilaxia bolilor la copii, în special provocate (transmise) prin relații interumane;
- normativitatea instituției de învățământ și principii juridice, de cultură civică;
- tehnici simple de investigare (cercetare) a fenomenelor psihopedagogice în activitatea școlară;
- sistemul de protecție a copiilor în Republica Moldova;
- modalități de întreținere a relațiilor interumane.

Trăsături de personalitate și abilități:

- a comunica cu copiii ușor, verbal și nonverbal;
- a exprima logic și cu fermitate o cerință;
- a asculta activ și a aduna sugestii, îndeosebi de la elevi;
- a obține informații „delicate” și a fi discret;
- a stimula relațiile pozitive dintre elevi, dintre elevi și profesori/părinți ;
- a ține ședințe individuale și colective de consiliere;
- a stimula relații pozitive între elevi de sex opus;
- comportament empatic;
- simțul umorului și al demnității;
- spirit de colaborare și colegialitate;
- exigență și autoexigență;
- comportament flexibil, în funcție de vârsta celor cu care interrelaționează;
- sociabilitate, fermitate și suplețe;
- sensibilitate estetică;
- curiozitate intelectuală;
- spirit patriotic și internaționalist;
- a simula interes și pentru ceea ce îi interesează doar pe elevi;
- maleabilitate, dar nu indolență;
- gândire critică;

- încredere în elevi și autoîncredere;
- altruism;
- spirit gospodăresc și întreprinzător etc.

Acest profil al învățătorului-diriginte nu are intenția de a cuprinde tot ceea ce-l caracterizează. Totuși, este important ca fiecare cadru didactic, implicat în realizarea procesului educativ, să reflecteze asupra acestor calități și abilități, să înțeleagă caracterul complex, ordonat, științific al muncii învățătorului-diriginte la clasa de elevi și să depună maximum de eforturi pentru a-și adecva imaginea profilului de manager al procesului educațional cerințelor pedagogice actuale.

Cadrele didactice de predare a disciplinelor secundare și învățătorul-diriginte trebuie să formeze o echipă care își cunoaște foarte bine elevii, rolul important pe care-l au în formarea personalității lor și care intercorelează benefic în atingerea unor obiective comune.

Indiferent de nivelul ontogenetic la care se raportează echipa de educatori, membrii acesteia vor ști că eficiența muncii lor în plan educațional ține de fiecare în parte și de toți deopotrivă.

Echipa are un rol substanțial atât în ceea ce privește procesul informativ-formativ, cât și, mai ales, în ceea ce privește procesul educativ propriu-zis. Ea însăși poate fi un model de relație socioafectivă pentru elevii care caută modele.

3.2. Parteneriatul în echipa didactică educativă

Echipa didactică educativă a clasei ce promovează parteneriatul educativ centrat asupra dezvoltării elevului se caracterizează prin:

- Obiectivele pe care își propune să le îndeplinească;
- Competența profesională a membrilor ei;
- Relațiile dintre parteneri (învățător-profesori);
- Stilurile de comunicare; tipuri de decizii și dinamica dezvoltării echipei;
- Proiectele operative elaborate și conținuturile selectate pentru atingerea obiectivelor;
- Strategiile și formele activităților educative;
- Poziția cadrelor didactice în echipă;
- Valorile, normele, principiile respectate în cadrul clasei, în funcție de cele stabilite în școală;
- Rezultatele obținute de către colectivul clasei și de fiecare elev în parte în raport cu obiectivele propuse;
- Imaginea echipei educative și a clasei ei, credibilitatea acesteia în mediul exterior (școală, comunitate) în care își desfășoară activitatea;
- Relațiile învățător-profesori – elevi;
- Suita de activități cu caracter managerial.

3.3. Stiluri manageriale

Stilul managerial al învățătorului-diriginte desemnează felul în care el organizează și conduce activitatea educativă a clasei de elevi în afara lecțiilor, pentru realizarea obiectivelor propuse, presupunând anumite abilități, îndemnări sau priceperi ale acestuia.

Stilul managerial are un caracter personal, fiind oarecum unic pentru fiecare învățător. El reflectă concepția și atitudinile pedagogice ale acestuia, competența și capacitatea lui profesională. **Stilul este forma de exprimare a originalității comportamentale a învățătorului și sursa generatoare, în același timp, de noi practici educative.**

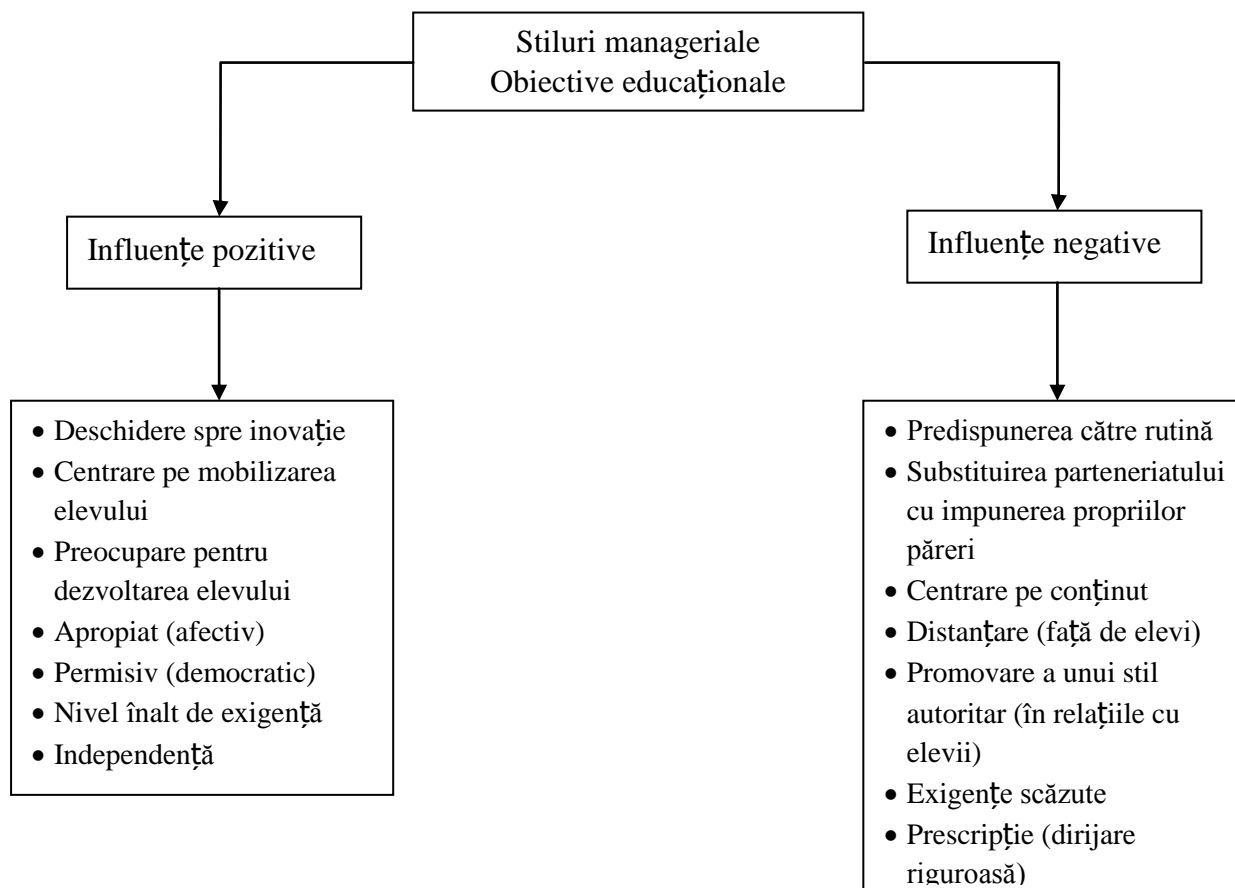
Marea majoritate a acestor comportamente sunt în general verbale, în sensul că învățătorul-diriginte-manager al clasei de elevi organizează și dirijează activitatea lor în afara lecțiilor prin intermediul unor instrucțiuni, indicații, sugestii, întrebări, dispoziții, consilieri, decizii, critici, stimulări, recomandări, colaborări, sfaturi etc.

Cei mai mulți învățători au moduri proprii, specifice de a organiza activitatea educativă, de a dirija colectivul clasei, tind, din inerție, să revină cu regularitate la aceleași

metodologii, la modalități de colaborare cu elevii, ceea ce conferă o anumită stabilitate, durabilitate, constituind astfel un stil al său de activitate educativă cu clasa de elevi.

Stilurile manageriale influențează într-un fel sau altul modul în care elevii se raportează la învățător, la sarcina încredințată, la atitudinea față de învățatură, la atmosfera (climatul) din clasă sau din școală.

Diferitele stiluri se pot constitui în funcție de câteva dominante constante, în stare să caracterizeze conduita managerială a învățătorului (ca, de exemplu, în schema nr.4).

3. 3.1. Note definitorii ale stilurilor manageriale

A. Stilul creativ

Învățătorii adepți ai acestui stil dovedesc:

- flexibilitate în comportament;
- receptivitate la ideile și experiențele educative noi, eficiente;
- atașament față de comportamentul explorativ;
- îndrăzneală în formularea obiectivelor, selectarea conținuturilor, elaborarea strategiilor educative;
- independență în gândire și acțiune, stimulând și elevii să tindă spre acest deziderat;
- tendința de a-și asuma riscuri;
- disponibilitate de a încerca noi practici, noi procedee, noi metode, noi idei;
- deschidere spre modernizarea procesului educativ.

B. Stilul rutinar

Învățătorii adepți ai acestui stil:

- manifestă o suplețe profesională redusă;
- sunt rigizi, dogmatici;
- au un spirit refractar la schimbare, la inovație;
- sunt predispuși spre convențional, spre conservatism;

- acceptă doar lucrurile care converg cu optica lor inițială;
- tratează, de obicei, cu refuz solicitări ce presupun înnoirea.

C. Stilul centrat pe conținut

Învățătorii cu acest stil:

- sunt atașați subiectelor abordate în activitățile educative;
- elaborează în mod independent și detaliat conținutul celor prevăzute în proiectele educative;
- definesc lista elevilor ce urmează să reproducă conținutul selectat de ei și insistă asupra memorării lui;
- exercită un control riguros asupra modului de expunere (exprimare) a fiecărui copil, organizează în perioada pregătirii activității multe repetiții;
- sunt severi, pretind o prezentare a conținutului conform scenariului elaborat de ei;
- organizează activități educative ca scop în sine și pentru sine.

D. Stilul centrat pe formarea personalității elevului

Adeții acestui stil

- fac din conținutul și strategia educativă elaborată un instrument de exersare, de formare a trăsăturilor de caracter, de cultivare a inteligenței, a sensibilității afective, a puterii de judecată, a imaginației, a spiritului gospodăresc și de echipă etc.;
- abordează o tratare diferențiată și afectuoasă a elevilor, individualizează secvențele activității educative;
- stabilesc un parteneriat autentic cu elevii în desfășurarea activității, pentru a atinge obiectivele propuse;
- raportează în permanență conținuturile noi la viața și experiența proprie a elevilor, la diferite aspecte ale vieții lor intelectuale, morale, civice, estetice, de orientare școlară și profesională, urmărind cum progesează aceștia din toate punctele de vedere.

Stiluri clasificate după relația educatorului cu elevii clasei

În literatura de specialitate veți remarca următoarele stiluri:

Stilul autoritar

Învățătorul :

- determină strategia activității educative;
- formulează obiectivele;
- dictează tehnicile și etapele de realizare;
- generează tensiuni, agresivitate, stres.

Stilul democratic

Învățătorul :

- discută problemele cu elevii;
- elaborează în comun obiectivele și definesc căile de realizare;
- adoptă decizii în echipă;
- stimulează participarea tuturor în funcție de particularitățile individuale;
- asigură climatul psihologic favorabil pentru un parteneriat autentic.

Stilul permisiv

Învățătorul:

- lasă întreaga libertate de decizie și acțiune pe seama elevilor;
- intervine doar cu informații suplimentare de strategii și conținut, ducând la insuficiența activității.

În condițiile actuale, datorită schimbărilor care se produc în relațiile, situațiile, rolurile, problemele ce țin de realizarea procesului educativ în școala primară, este evidentă necesitatea perfecționării continue a stilurilor manageriale ale educatorului clasei de elevi.

Ca atare, înțelegerea, dezvoltarea, valorificarea potențialului fiecărui Învățător depinde de cunoașterea și înțelegerea regulilor practice de optimizare a activității lui.

3.3.2. Reguli practice pentru eficientizarea activității manageriale a învățătorului

- Acordați atenția cuvenită formării propriei culturi manageriale!
  - Nu exagerați rolul experienței empirice!
  - Deveniți model pentru elevii clasei!
  - Stabiliți-vă criteriile de observare, de analiză a acțiunilor!
  - Descoperiți informațiile utile pentru fiecare situație!
  - Cunoașteți-vă elevii pentru a vă putea face înțeleși!
  - Sesizați la timp factorii care influențează pozitiv și care negativ!
  - Evitați promisiunile care nu le puteți onora!
  - Obișnuiți să cereți și să ascultați opinii, dar și să țineți cont de ele!
  - Când greșiți, recunoașteți și corectați-vă în mod firesc!
  - Evitați volumul mare de sarcini!
  - Nu uitați că un educator-manager al clasei se apreciază după rezultate, după nivelul de realizare a obiectivelor, nu doar după ceea ce face, ci și cât de mult face!
  - În conceperea și realizarea unei activități, străduiți-vă să satisfaceți echilibrat cerințele colectivului clasei și ale fiecărui elev în parte!
  - Apreciați obiectiv și la timp activitatea elevilor!
  - Creați climatul de disciplină, responsabilitate, ordine!
  - Preveniți erorile, evitați starea de neliniște și stres!
  - Utilizați metode active, participative în procesul de realizare a obiectivelor!
  - Stabiliți relații de parteneriat cu elevii și cu echipa educativă a clasei!
  - Preocupați-vă intens de evoluția firească a colectivului și a fiecărui elev!
  - Colaborați cu comunitatea în definirea priorităților și în realizarea lor!
- Și altele (care pot fi adăugate de dumneavoastră)!

3.3.3 Funcții/roluri manageriale ale învățătorului

Managementul clasei de elevi se definește prin atribuții/funcții sau roluri specifice activității educaționale.

Literatura de specialitate definește următoarele componente:

Planificarea activităților educative în afara lecțiilor; formularea obiectivelor pe diferite niveluri; structurarea conținuturilor esențiale; stabilirea graficului de repartizarea a timpului liber.

Organizarea procesului de pregătire a materialelor și desfășurarea activităților clasei – extradidactice și extrașcolare; valorificarea potențialului elevilor și adaptarea formelor și structurilor de organizare la el; instituirea climatului și mediului pedagogic în clasă.

Luarea deciziilor cu privire la modalitățile de acțiune, alegându-se cele plauzibile realizării obiectivelor propuse ...

Determinarea căilor de comunicare cu elevii, elaborarea mesajelor, ceea ce asigură un dialog continuu cu elevii dintr-un climat educațional stabil, deschis și constructiv.

Conducerea activității clasei, direcționând procesul de continuare a învățării în afara lecțiilor, dar și pe cel al formării personalității elevilor prin apelul la normativitatea educațională.

Coordonarea multitudinii de activități la clasă, urmînd în permanență realizarea unei sincronizări între obiectivele individuale ale elevilor cu cele comune ale clasei, precum și evitînd suprapunerile ori risipa de eforturi și contribuind la întărirea solidarității și parteneriatului clasei.

Îndrumarea elevilor spre cunoaștere și formarea lor firească, prin intervenții punctuale adaptate situațiilor respective, prin sfaturi și recomandări care să susțină comportamentele și reacțiile pozitive ale elevilor; supravegherea obținerii unei conexiuni inverse, prevenirea situațiilor de criză educațională, corecție și perfecționare.

Motivarea activităților efectuate de către elevi prin formele de întăriri pozitive și negative; utilizarea aprecierilor verbale și a reacțiilor nonverbale în sprijinul consolidării comportamentelor pozitive; reorientarea valorică, prin intervenții cu caracter umanist, a

tendințelor negative identificate în conduitele elevilor; încurajarea și manifestarea solidarității cu unele trăiri ale elevilor din colectiv.

Consilierea elevilor în cadrul activităților școlare și extrașcolare prin ajutoare, sfaturi, orientare culturală, școlară și profesională și în cazuri de patologie școlară.

Verificarea elevilor în scopul identificării stadiului în care se află activitatea de realizare a obiectivelor, precum și a nivelurilor de performanță ale acestora. Controlul nu are decât un rol reglator și de adecvare a activităților și atitudinilor elevilor.

Evaluarea nivelului în care obiectivele dintr-o etapă sau alta au fost atinse, prin diverse instrumente de evaluare; prelucrarea și analiza fenomenelor interacționale din clasă; elaborarea aprecierilor. Judecățile emise vor constitui o bază temeinică a procesului de caracterizare a elevilor.

3.4 Învățătorul-consilier al întregii clase și al fiecărui elev în parte

În instituția de învățământ în care nu este un profesor investit cu funcția de consilier școlar acest rol îi revine învățătorului clasei de elevi. Activitatea de consiliere contribuie la sprijinirea elevilor în soluționarea unor probleme de ordin școlar, familial, personal și care ca scop asistarea elevului în a-și folosi propriile resurse, ca să se autodezvolte într-o direcție pozitivă.

Pentru a se afirma ca partener, consilier al elevului/grupului de elevi, învățătorul trebuie să realizeze în primul rând o centrare pe elev/grup, urmărind în mod prioritar să conștientizeze că modul în care relaționează cu elevul/grupul este esențial în atingerea obiectivelor propuse.

Dan Butnaru consideră că această relație este necesară să se bazeze pe:

- acceptare reciprocă;
- cooperare;
- încredere;
- empatie;
- confidențialitate;
- afectivitate;
- respect reciproc;
- onestitate.

Numai dacă sunt îndeplinite aceste condiții, se poate vorbi de existența unui context favorabil comunicării, ceea ce este fundamental în relația profesor/educator, consilier – elev/grup.

Reguli de consiliere

1. Nu dați sfaturi!
2. Nu puneți întrebări care încep cu „De ce?”!
3. Acordați prioritate sentimentelor!
4. Referiți-vă la ceea ce este de strict interes „Aici și acum”!
5. Nu judecați pe alții!
6. Nu criticați!
7. Adaptați-vă comportamentul în funcție de cel consultat!
8. Evitați etichetările!
9. Evitați mesajele verbale sau nonverbale amenințătoare!
10. Nu căutați să impuneți propriile valori!
11. Nu interveniți înainte de a identifica problema!

3.5. Climatul educațional în clasa de elevi

Ioan Jinga remarcă climatul educațional ca un ansamblu de condiții și factori care influențează comportamentul și starea de spirit ale elevilor dintr-o clasă și își pune amprenta atât asupra rezultatelor activității elevilor, cât și asupra atmosferei generale din clasă.

Implicit climatul poate contribui la maximalizarea influențelor educative pozitive sau la minimalizarea unor posibile efecte negative.

În mod inevitabil, actul explicit educativ, ca și actul de instruire, se realizează încă din primele zile de școală în contextul unor relații dinamice și al anumitor atitudini reciproce între educatori și elevi, profesori și elevi; între elevi și elevi, elevi și clasa de elevi. Acestea sunt relații multidimensionale, cu o pronunțată încărcătură psihologică, sociologică și pedagogică. Ele determină constituirea unui climat psihosocial, care poate favoriza sau defavoriza optimizarea activității explicit educative, organizată în afara lecțiilor.

În funcție de climatul ce predomină în clasă:

- se vor elabora obiectivele educaționale;
- se vor proiecta situațiile de consiliere;
- va avea loc adaptarea elevilor la cerințele general stabilite;
- se vor elabora strategiile activităților explicit educative;
- se vor forma însușiri morale, trăsături de caracter, responsabilități;
- elevii sunt motivați pentru învățatură și tot ce se petrece în clasă;
- se va menține interesul elevilor pentru un parteneriat în acțiune ori va surveni o apatie pentru tot ce se petrece în jurul lor;
- se vor pune în evidență rezultatele educației exprimate prin comportamentul elevilor;
- va predomina sentimentul de siguranță și ocrotire în mediul în care elevii își desfășoară activitatea sau de apărare în unele situații de conflicte.

Pornind de la aceste considerații, se poate afirma că eficiența întregii activități educaționale este determinată în mod substanțial de climatul format în clasa de elevi.

Climatul favorabil amplifică posibilitățile pozitive ale elevilor. Iar climatul nefavorabil (negativ, blocant) descurajează, frânează, generează un moral scăzut, static, pesimist, marcat de dezacorduri, neînțelegeri și chiar ostilități între ei.

Multe dificultăți de învățare, carențe în pregătirea și educarea elevilor, în formarea colectivului clasei rezultă din relațiile defectuoase, încordate – dintre elevi, dintre educator și elevi, dintre membrii echipei educative, profesori și elevi.

Promovarea unui învățământ formativ îl obligă pe învățătorul-diriginte să asigure instituirea unui climat favorabil dezvoltării personalității elevului.

3.5.1 Caracteristici ale relației învățător-elev

Deoarece relațiile învățător-elevi se stabilesc în cadrul procesului educativ, în condițiile unei munci comune și unitare a învățătorului cu elevii, ele capătă anumite particularități ce le caracterizează (precum urmează în tabelul de mai jos).

Tabelul nr.5

Caracteristici ale relației învățător -elev Influența ei asupra climatului clasei	
Pozitivă	Negativă
<p>Învățătorul:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Își identifică responsabilitățile în raport cu cele ale clasei. • Manifestă dragoste, respect, încredere, simțul dreptății și al măsurii, exigență, grijă și interes față de elevi. • Are tact pedagogic. • Știe cum să organizeze munca individuală și în colectiv. • Cunoaște elevii sub mai multe aspecte și îi tratează individual. • Stabilește cu elevii relații dinamice, în funcție de vârsta copilului, nivelul de dezvoltare și situațiile concrete în care se 	<p>Învățătorul:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Se prezintă în fața clasei numai în calitate de organizator al activității. • Este lipsit de orice vibrație emoțională, afectivă. • Lasă ca activitatea clasei să se desfășoare la voia întâmplării. • Nu cunoaște particularitățile individuale ale elevilor. • Acordă prioritate relațiilor personale cu unii elevi, neglijându-le pe cele oficiale. • Este adeptul liberalismului pedagogic, neagă orice intervenție autoritară a sa. • Promovează relațiile de dirijare și ordine,

<p>desfășoară activitatea educativă.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Este adeptul relațiilor de apropiere, principiale. • Tinde să sporească continuu independența, inițiativa și creativitatea elevilor. • Cooperează cu elevii, asigură relații de parteneriat. • Încurajează manifestarea spontaneității. • Promovează egalitatea șanselor educaționale. • Nu subminează demnitatea și încrederea în sine a elevilor. • Nu stârnește teamă, ci impune stimă. • Stimulează elevii să fie buni cetățeni, îi încurajează să se implice în viața comunității. 	<p>pe severitate și admonestarea elevilor.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Stimulează supunerea necondiționată. • Insistă pe respectarea docilă, pasivă a cerințelor, a indicațiilor sale. • Blochează exprimarea liberă a opiniilor, insistă asupra memorării textelor, a conținuturilor, a rolurilor repartizate de el. • Stimulează sentimentul de repulsie și etichetare între elevi. • Subminează demnitatea și încrederea în sine a elevilor. • Stârnește teama, neliniștea. • Stimulează relațiile de conflict dintre elevi. • Nu ține seama de experiența, interesul și judecata elevilor în atingerea obiectivelor propuse.
---	---

Relațiile descrise mai sus nu sînt statice, ci dinamice - ele se îmbogățesc și se adîncesc permanent, se diversifică și se nuanțează în raport cu înaintarea copilului în vîrstă, cu dezvoltarea personalității sale, cu situațiile concrete în care se desfășoară procesul explicit educativ, cu climatul psihosocial de ansamblu în care se desfășoară procesul de învățămînt

3.5.2. Organizarea clasei

Ioan Nicola definește clasa de elevi ca un microgrup specific alcătuit din membri aproximativ de aceeași vîrstă, purtătorii unui anumit statut social, cel de elevi, ai unor particularități de vîrstă și individuale ce influențează în mare măsură calitatea interacțiunilor.

Astfel, **clasa de elevi** reprezintă o colectivitate cu un anumit grad de omogenitate, ceea ce face posibilă stabilirea întregului proces explicit educativ în concordanță cu particularitățile de vîrstă ale elevilor. O asemenea organizare asigură manifestarea rolului de conducător al educatorului în desfășurarea procesului explicit educativ și, în același timp, oferă posibilitatea formării unor convingeri, atitudini și conduite. Dar, pe fondul trăsăturilor psihofizice caracteristice diferitelor vîrste, elevii aceleiași clase se disting prin anumite particularități individuale.

Dintre cele care au o incidență mai mare asupra randamentului lor școlar, asupra comportamentului, pot fi amintite: dezvoltarea intelectuală, pregătirea dobîndită anterior, starea psihică, starea de sănătate, capacitatea de efort, nivelul de socializare ș. a.

Conform literaturii de specialitate (I. Jinga, T. Cosma, I. Damșa), formarea colectivului clasei se caracterizează prin:

- statute și roluri specifice ale membrilor săi;
- factori educativi care influențează pe fiecare dintre elevi;
- relații interpersonale ce pornesc de la elevi către colegi și colectiv, de asemenea, de la colegi (colectiv) către fiecare elev în parte;
- funcții diverse în colectiv, executate afît de liderii formali, cît și de cei informali, dar în maniere și cu efecte diferite;
- dinamica de dezvoltare și constituire inegală, trecînd prin trei etape distinctive ce se intercondiționează și se completează reciproc.

3.5.3. Etapele constituirii colectivului de elevi

Analiza proceselor de constituire a colectivului clasei de elevi permite identificarea următoarelor etape:

În Prima etapă — de evaluare interpersonală. Colectivul nu este încă structurat, elevii încearcă să se cunoască, să afle cît mai multe informații unii despre ceilalți, pentru a ști cum să stabilească relațiile dintre ei; sînt preocupați de modul în care îi apreciază liderii formali și cei

neformali ai clasei, de atitudine față de ei a întregului grup. Reacțiile de contact dintre elevi sînt spontane. Educatorul este preocupat să cunoască fiecare elev, să-l ajute să se integreze în colectiv, însărcinările le adresează direct; urmărește cum se manifestă elevii în diverse situații educative; valorifică potențialul lor; stimulează dezvoltarea firească a fiecăruia.

⚡A doua etapă — de constituire și închegare a structurii socioafective Se formează și se consolidează diferite structuri socioafective de comunicare formală și neformală, de conducere etc. Apar tensiuni, conflicte între elevi. Educatorul îi antrenează în formarea colectivului pe liderii formali și cei informali; însărcinările le încredințează prin intermediul lor; tinde să formeze sentimentul de responsabilitate a fiecărui elev, să-i familiarizeze în continuare cu regulile de ordin intern și urmărește însușirea și promovarea lor.

⚡A treia etapă — de stabilizare a unei structurii socioafective dominante. Colectivul este structurat și se află într-un echilibru relativ favorabil; elevii cunosc obiectivele lui și tind să le realizeze; ei acționează în numele colectivului; se stabilește un parteneriat eficient în interiorul clasei și în exteriorul ei. Educatorului îi revine rolul de coordonator (moderator) al activității colectivului. Cerințele sînt înaintate atît de educator, cît și de colectiv.

3.5.4. Sinalitatea colectivului

Ce este sinalitatea și ce loc ocupă ea în imaginea clasei de elevi? Ioan Nicola apreciază sinalitatea colectivului clasei ca un ansamblu de trăsături ce-l caracterizează, privit ca un tot, ca un întreg care se deosebește de alte colective- *sinalitatea*, înțeleasă ca personalitate a grupului respectiv și investigată în literatura de specialitate românească de profesorul Ioan Nicola, și problematica liderilor, care în cazul clasei poate fi un subiect extrem de delicat, mai ales la nivel de identificare, diagnoza și coordonare din partea cadrului didactic. Ambele subiecte solicita mai mult decît oricare. Sinalitatea surprinde deci ceea ce este propriu unui grup concret de oameni așa cum se manifestă în procesul viu al vieții sociale.

Analogia dintre personalitate și sinalitate se justifică dacă avem în vedere geneza și conținutul celor două categorii. După cum personalitatea rezultă din intensitatea și modul în care sunt dispuse diversele componente psihice, tot așa și sinalitatea derivă din conținutul și modul în care se manifestă diferitele trăsături generale într-un grup concret.

Sinalitatea desemnează, cu alte cuvinte, „individualitatea” unui grup, atît în ceea ce privește geneza și constituirea sa, cît și funcționalitatea acestuia, ca unitate relativ independentă. Din ce se constituie de fapt conținutul sinalității? S-ar părea la o privire superficială, că este vorba de un ansamblu de trăsături particulare, diferite radical de la un grup la altul. Cunoașterea lor nu ar fi posibilă decît printr-un studiu, de tip biografic, al grupului respectiv. În esență, conținutul psihosocial al sinalității este dat de modul în care reunește și exprimă diferite trăsături generale în cazul unui anume grup, de nuanțele pe care le generează aceste trăsături în procesul devenirii sale și al relațiilor pe care le întreține cu mediul extern, cu societatea în ansamblul său. Întregind cele de mai sus putem spune că sinalitatea exprimă o realitate emergentă, expresie nemijlocită a interacțiunii dintre membrii grupului, a conviețuirii lor.

Personalitatea nu este deci un simplu receptor al fenomenelor grupale, ea îndeplinind un rol activ în apariția și cristalizarea lor. Pornind de la această interdependență complexă dintre sinalitate și personalitate vom putea elabora o metodologie adecvată în vederea cunoașterii multiplelor aspecte ale acestei interdependențe așa cum se manifestă ele într-un grup real și în același timp vom putea adopta o strategie eficientă de acțiune și intervenție în vederea ameliorării funcționalității și a amplificării eficienței sale.

Costatăm, sinalitatea este un concept operațional și metodologic care scoate în evidență particularitățile grupului ca un tot unitar și impune o viziune structural funcțională asupra relațiilor dintre grup și membrii săi.

Clasa de elevi reprezintă cadrul psihosocial al desfășurării activității instructiv-educative și tot odată un important mediu de comunicare și socializare. Sinalitatea desemnează „personalitatea grupului clasă” privit ca ansamblu dinamic sub raport structural, funcțional, relațional, interacțional sau poate reprezenta „totalitatea trăsăturilor ce caracterizează un colectiv concret privit ca un tot, ca un întreg prin care se deosebește de altele”.

Acceptarea lui ne obligă totodată să intervenim diferențiat, cu metode adecvate pentru cunoașterea grupului și a personalității fiecărui membru al său, după cum intervențiile ameliorative din exterior vor fi orientate nuanțat în funcție de cele două realități, individuală și grupală, și a interdependenței dintre ele.

Stabilim, cu cât colectivul va fi înzestrat cu o gamă din ce în ce mai variată de trăsături pozitive, cu atât climatul educațional va fi mai favorabil.

Pentru bunul mers al procesului educativ nu este suficientă cunoașterea particularităților individuale ale elevilor care formează colectivul clasei, ci ar mai trebui ca educatorul să cunoască relațiile ce-i caracterizează pe membrii lui — relații care formează sintonia colectivului unei clase de elevi.

Cu cât educatorul va cunoaște mai bine sintonia colectivului clasei sale, cu atât el va dispune de un suport mai sigur al optimizării și perfecționării activității explicit educative, cu atât mai ușor va reuși să depășească neajunsurile formalismului și ale verbalismului, să impună desfășurarea unor activități participative, dinamice, concrete, practice și strâns legate de opțiunile elevilor, de cerințele vieții.

Cunoașterea și înțelegerea colectivului unei clase de elevi presupune:

- ✚ identificarea trăsăturilor particulare care o definesc în raport cu alte clase (inclusiv cele paralele);
- ✚ găsirea elementelor specifice ale clasei în cauză;
- ✚ definirea statutului pe care îl are fiecare elev în clasa lui; stabilirea "beneficiilor" educative pe care poate să le aducă parteneriatul educator-elev, elevi-educator, educator-colectiv de elevi, colectiv-elev; considerarea valorilor fundamentale pe care este întemeiată clasa de referință;
- ✚ identificarea trăsăturilor pozitive și negative din cadrul colectivului clasei;
- ✚ descoperirea elementelor care sînt preluate din modelul comun al școlii primare;
- ✚ definirea modelului comun de viață acceptabil pentru toți elevii clasei;
- ✚ descoperirea trăsăturilor specifice fiecărui elev pe care ei vor să le păstreze fără să contravină modelului clasei, obiectivelor ei fundamentale.

Situațiile educative diferă foarte mult sub aspectul gradului și intensității contactelor dintre elevi și diriginte, dintre elevi și elevi.

Desigur, raporturile oficiale (formale) au întotdeauna prioritate față de cele pur personale. Oricum, și primele, și relațiile neoficiale, întotdeauna necesare, sînt de la om la om, personale. Unde realizarea raporturilor oficiale este asigurată, unde dirigintele este cu adevărat diriginte, și elevul cu adevărat elev, acolo își pot face loc și simpatia personală, și prietenia, și sentimentul părintesc, iar climatul psihosocial va fi unul favorabil dezvoltării personalității copilului.

Astfel, un bun diriginte este acela care cunoaște variate căi de studiere a sintonității colectivului clasei sale, avînd ca atare posibilitatea să-și adapteze munca la diferite circumstanțe, să confere activităților educative de organizare a colectivului flexibilitate și eficiență. În această direcție învățătorul va:

☉ *Studia documentele școlare.* Învățătorul completează zilnic catalogul clasei, agendele elevilor, produsele activității lor la lecții, deasemenea împreună cu ceilalți profesori la clasă studiază caracteristica clasei, referințele psihopedagogice ale elevilor, produsele activității lor în afara lecțiilor.

☉ *Colabora cu alți profesori ai clasei.* Parteneriatul învățătorului cu ceilalți profesori ai clasei presupune soluționarea următoarelor probleme:

- Studiarea temeinică a sintonității clasei și a particularităților individuale ale fiecărui elev în parte de către toți profesorii ce formează echipa educativă.
- Formularea în comun a obiectivelor fundamentale, în raport cu caracteristicile particulare ale clasei și etapa concretă de formare a ei.
- Acumularea și completarea continuă, prin contribuția tuturor, a unui sistem de informații privind problemele concrete ale elevilor.

- Adaptarea măsurilor educative la particularitățile de vîrstă și individuale ale elevilor, la sintalitatea colectivului din care ei fac parte.
- Preocuparea pentru realizarea unui mod unitar de tratare a elevilor, formularea cerințelor și exigențelor față de elevi.
- Grija față de participarea activă a elevilor la lecții, la activitățile extradidactice și extrașcolare, evaluarea și aprecierea ritmică a acestora.
- Evitarea atît a exigențelor, cît și a indulgenței excesive din partea învățătorului sau a unor profesori.
- Evaluarea în comun și aprecierea rezultatelor muncii educative în vederea eficientizării și optimizării acesteia.

Literatura de specialitate sugerează o serie de forme de cooperare între învățătorul clasei și profesorii care predau la aceeași clasă.

● **Ședințe** ale învățătorului cu colectivul didactic al clasei (cel puțin o dată pe semestru). La ședință se recomandă a pune în discuție principalele probleme ale clasei.

● **Informarea curentă.** Este o formă operativă de colaborare. Se realizează din inițiativa învățătorului sau a unui profesor, care se confruntă cu probleme în clasa respectivă. Se desfășoară ori de câte ori este nevoie, în funcție de situațiile pedagogice conflictuale ce apar în clasă.

● **Interasistențe.** Interasistența prevede asistența învățătorului la orele profesorilor care predau în clasa respectivă și a profesorilor (în special, a celor ce întâmpină dificultăți) la activitățile educative în afară de lecții.

3.6. Evaluarea activității învățătorului-diriginte

După cum consideră R.Ausubel, evaluarea este "punctul final într-o succesiune de evenimente, care cuprinde următorii "pași": stabilirea obiectivelor educaționale prin prisma comportamentului așteptat de la elevi; proiectarea și executarea programului de realizare a obiectivelor propuse; măsurarea rezultatelor după aplicarea programului elaborat.

Evaluarea învățătorului-diriginte este o parte integrantă a întregului sistem de apreciere aplicat în școală. Calitățile unui diriginte (formator al personalității elevului), competențele și abilitățile lui profesionale au fost deja prezentate în subcapitolele de mai sus.

Din perspectiva Managementului educațional, literatura de specialitate, aducem în atenția învățătorilor-diriginți câteva date și criterii de evaluare așa cum se aplică acestea în școală-menite să furnizeze informații necesare "reglării" și "ameliorării" activității, ca aceasta să se desfășoare în condițiile unei perfecțiuni continue.

Un bun diriginte va fi foarte atent cu propria imagine, de care pot depinde multe, inclusiv cariera sa. Ca și în ceea ce privește activitățile și proiectele didactice, învățătorul-diriginte poate fi apreciat în diferite forme de evaluare: *evaluare externă*; *interevaluare*; *autoevaluare*.

Indiferent de formă, va trebui colectate date care confirmă că învățătorul-diriginte:

- se caracterizează bine la capitolele ce țin de competențe și abilități profesionale;
- și-a stabilit foarte clar obiectivele de lucru;
- corespunzător cu acestea, și-a elaborat proiectele de perspectivă și operative ale activității;
- respectă programul de lucru conform Fișei de post;
- se pregătește minuțios de fiecare activitate educativă (de formare);
- comunică elevilor obiectivele activității și rezultatele așteptate;
- este capabil să motiveze elevii pentru realizarea obiectivelor propuse, de formare a lor;
- dă indicații, sprijină și pune în valoare contribuția fiecărui elev, fără discriminare;
- este dispus să discute cu elevii în privința activităților, despre organizarea și desfășurarea acestora, să țină cont de opiniile lor;
- oferă fiecărui copil posibilități de manifestare, de exprimare a opiniilor personale și de participare la activitățile educative;
- promovează încrederea în sine și în eforturile cooperante, în echipe;
- oferă elevilor timp și posibilități de reflecție asupra muncii efectuate de către ei;

- mobilizează pe elevi să participe la procesul de evaluare;
- este capabil de ascultare activă și consiliere;
- își concentrează atenția asupra rezultatelor obținute de către elevi, dar nu asupra a ceea ce face el ca învățător-diriginte;
- asigură un parteneriat eficient cu întreaga echipă educativă a clasei și cu comunitatea;
- este capabil să evalueze corect realizarea obiectivelor propuse, precum și rezultatele, efectele procesului educativ;
- are un comportament respectuos, plin de grijă față de copii; îi tratează pe toți în mod imparțial și le oferă șanse egale pentru dezvoltare;
- instituie un climat psihologic favorabil pentru activitatea în colectiv, considerându-l pe fiecare elev o personalitate;
- își rezervă timp suficient pentru a discuta cu elevii, de la om la om, problemele lor personale — mai ales, cu cei timizi, complexați, frustrați, care nu se manifestă în cadrul activităților;
- cunoaște foarte bine conținuturile, problemele puse în discuție; se documentează cu profunzime și responsabilitate;
- organizează într-o succesiune logică activitățile, corelându-le permanent cu cele anterioare și cu practica elevilor;
- încurajează experiența elevilor, știe cum să corecteze cu tact greșelile lor și cum să aplaneze neînțelegerile dintre ei;
- este atent, în permanență, la nevoile elevilor;
- utilizează variate metode, procedee, strategii de educație (formare) și evită monotonia;
- aplică în mod eficient mijloacele existente în școală și contribuie din plin la elaborarea și confecționarea celor noi;
- manifestă entuziasm și optimism profesional;
- are simțul umorului;
- dacă a greșit, recunoaște momentan;
- asigură legături formale și informale cu elevii săi pe tot parcursul activității;
- întreține în ordinea cuvenită documentația școlară a clasei, asigurându-i funcționalitatea;
- este interesat să se autoperfecționeze, să-și dezvolte competențele de formator al personalității elevului;
- elaborează și realizează proiecte de cercetare aplicată, dând dovadă de creativitate în acest sens.

Evaluarea activității educative a învățătorului-diriginte, conform surselor de specialitate, trebuie să răspundă la următoarele întrebări:

- Ceea ce s-a înfăptuit a fost și ceea ce s-a proiectat (rezultatele sînt pe potrivă obiectivelor)?
- Ceea ce s-a făcut a reușit la modul eficient și efectiv? .
- Ceea ce s-a făcut are valoare formativă pentru elevi?

După Șerban Iosifescu, ca procesul de evaluare să fie eficient, este necesar să se centreze pe un șir de principii, printre care:

- » principiul evaluării axată pe dezvoltare, ceea ce ameliorează performanțele individuale, de echipă și organizaționale;
- » principiul evaluării multicriteriale și multiinstrumentale, care prevede aplicarea unei suite suficiente de criterii și instrumente de evaluare pentru aprecierea multiaspectuală a activității dirigintelui;
- » principiul aprecierii calitative și cantitative a rezultatelor;
- » principiul valorii adăugate, care prevede diagnosticarea punctelor forte, a slăbiciunilor și, în general, a necesităților de formare; îmbinarea evaluării formative (de parcurs) cu evaluarea finală (sumativă);
- » principiul centrării pe competențe și obiective operaționale, produse, efecte sau proces, care prevede urmărirea efectelor de schimbare, observabile la elevii cu care lucrează dirigințele,

sau urmărirea activității elevilor în timpul programului și modul în care acesta este adaptat la necesitățile lor.

Ca urmare a implementării acestor principii, ar fi recomandabil să se schimbe instrumentarul evaluării, dar și să se respecte anumite condiții ale demersului evaluativ.

Condiții ale demersului evaluativ. Indiferent dacă este aplicat activităților, proiectelor, elevilor sau educatorilor, instrumentul de evaluare trebuie să îndeplinească o serie de condiții, printre care:

- ❖ Să fie formulat clar scopul evaluării și să fie adus la cunoștința tuturor celor implicați (cu cel puțin o lună înainte de a începe procesul de evaluare);
- ❖ Să se elaboreze și să fie anunțat obiectivele evaluării;
- ❖ Să se formeze echipa de evaluatori;
- ❖ Să se stabilească cine sau ce va fi evaluat;
- ❖ Să fie informați la timp și detaliat cei implicați — evaluatori și evaluați — asupra elementelor (pașilor) evaluării, obiectivelor și criteriilor acesteia;
- ❖ Să fie stabilite metodele, procedeele și mijloacele de evaluare;
- ❖ Să se definească timpul, locul, momentul și durata evaluării;
- ❖ Să fie pregătite materialele necesare evaluării (formulare, fișe, ghid uri, portofolii etc.).

Printre noile încercări de a eficientiza procesul de evaluare a dirigintelui, mai mult sau mai puțin obiective, literatura de specialitate sugerează câteva metode:

1. Portofoliul de evaluare a educatorului, care ar putea cuprinde:

- declarații de intenție;
- formulare de autoevaluare;
- proiecte de activitate;
- formulare (modele) de interevaluare;
- proiecte de experimente, cercetări;
- rapoarte privind realizarea proiectelor;
- diferite fișe de apreciere a diverselor genuri de activitate;
- înregistrări video;
- produse ale activității (rezultate ale proiectului) etc.

2. O altă metodologie este aceea care sugerează să fie apreciate nu atât calitățile personale ale dirigintelui, cât *însușirile lui de manager al clasei de elevi*. Metoda recomandă observarea modului în care dirigintele înțelege și pune în practică atribuțiile sale .

Respectiva metodă presupune, în principal, clarificarea funcțiilor manageriale ale dirigintelui și delimitarea lor prin întrebări care să reflecte elementele fundamentale ale activității lui.

De exemplu pentru evaluarea funcției de planificare, un diriginte ar trebui să fie apreciat cu ajutorul următoarelor întrebări (itemi):

- Proiectele elaborate de către el corespund condițiilor de structură și conținut?
- Sînt respectate toate etapele planificării?
- Stabilește el competențe specifice/subcompetențe pe termen lung (de perspectivă) și pe termen scurt (operative) pentru clasa respectivă? Ele sînt corelate cu cele curriculare?
- Planificarea este adaptată la sintalitatea colectivului clasei și la particularitățile individuale ale elevilor?
- Dirigintele asigură realizarea proiectelor elaborate? Le adaptează periodic la noile schimbări?
- La alegerea unei decizii din multitudinea de alternative, recunoaște și acordă prioritate celei cu efect favorabil în soluționarea problemelor?
- Proiectele elaborate sînt reale, funcționale?
- A stabilit și a formulat criteriile de evaluare a activității proiectate?

Pentru evaluarea funcției de organizare, dirigintele ar putea fi apreciat cu ajutorul următorilor itemi:

- Colaborează cu colectivul clasei?

- Se abține de a lua decizii unipersonale?
- Înțelege și stimulează relațiile favorabile din interiorul colectivului?
- Stabilește un parteneriat eficient cu echipa educativă a clasei?
- Cunoaște bine sintalitatea colectivului clasei și particularitățile fiecărui elev?
- Oferă fiecărui elev posibilități de manifestare?
- Tematica activităților educative curriculare și extracurriculare este orientată spre organizarea clasei? Etc.

Ținem să menționăm că în urma evaluării, autoevaluării, interevaluării, se stabilesc măsurile de recuperare, de reorientare sau adecvare a conținuturilor și strategiilor manageriale ulterioare. Prezentăm mai jos un Ghid de evaluare a activității învățătorului-diriginte care a fost aplicat în cadrul concursului "Cel mai bun pedagog al anului"(Secvență)

Criterii	Punctaj	
	Prevăzut	Acordat
1. Îndeplinirea obligațiilor profesionale prevăzute de Fișa de post (se va evalua conform Fișei de post).		
2. Prezentarea unei activități educative -ore de dirigiență și activități extracurriculare demonstrative (se va aprecia conform „Ghidului de evaluare a activităților educative”).		
3. Activități de perfecționare: - manifestă inițiativă în lansarea unor probleme și soluționarea lor; - receptează pozitiv orice idee inedită venită din partea colegilor și a elevilor; - conlucrează cu colegii pentru soluționarea unor probleme educative (de formare a elevilor); - stabilește obiective de autoperfecționare și le realizează; - susține un ritm rezonabil de progresare, implementînd metodologii noi; - se implică în activitatea comisiei metodice, a consiliului profesoral, în seminarii; - prezintă comunicări de ordin metodic, elaborate pe baza studiilor, a cercetărilor independente; - cercetează problemele ce țin de educația copiilor cu nevoi speciale, elaborează îndrumări metodice funcționale; - își poate planifica, elabora, realiza și autoevalua programele de autoperfecționare; - își fructifică activitatea de autoperfecționare prin elaborarea diverselor materiale-suport (proiecte, scenarii, programe, comunicări, îndrumări etc).		
4. Aportul la integrarea copiilor în comunitate: - organizează eforturile elevilor conform unui plan cu obiective clare de orientare școlară și profesională; - desfășoară activitățile într-o succesiune logică, firească; - fructifică plenar timpul disponibil, respectînd programul de lucru; - dă dovadă de abilități profesionale la elaborarea strategiilor, a diverselor forme de activitate educativă formal/nonformal în acest scop (excursii, discuții, concursuri); - angajează elevii, prin responsabilități de organizare și conducere a activităților, inclusiv de evaluare; - este deschis spre colaborare cu părinții; - depune eforturi pentru reducerea absențelor, pentru menținerea unui nivel de disciplină, pentru respectarea regulamentului școlar; - aplică forme eficiente de organizare și dirijare a procesului de		

integrare a elevului în comunitate		
<p>5. Spirit inovator, creativ:</p> <ul style="list-style-type: none"> - propune idei inedite, după ce le analizează; - inițiază activități cu clasa ce se deosebesc prin originalitate și profunzime educativă; - colaborează cu reprezentanți mass-media, consultă presa de specialitate, cea pentru copii; își expune propriile opinii; folosește cele mai variate și mai adecvate forme de activitate educativă; - confecționează mijloace-suport pentru desfășurarea activităților educative; - promovează un stil original și eficient de organizare a activităților; - are un număr impunător de activități educative originale, apreciate cu calificative înalte; - posedă diverse materiale metodice — rezultate ale propriei creații; - organizează cu clasa expoziții, cercuri, activități demonstrative și completează fondurile cabinetului metodic. <p>6. Conduita socioafectivă:</p> <ul style="list-style-type: none"> - are tact; este discret cu elevii și colegii; - găsește ușor căi de comunicare cu elevii și colegii, cucerindu-le respectul și încrederea; - este neimpulsiv, calm, echilibrat; instituie o atmosferă de lucru favorabilă, netensionantă; - stimulează apropierea afectivă, conlucrarea, tonalitatea echilibrată, catalizatoare; dă dovadă de inteligență; - nu este sarcastic, nu-i ironizează și nu-i discreditează pe elevi în momente dificile; - stabilește un parteneriat activ cu profesorii clasei; soluționează cu mult tact și profesionalism problemele de conflict pedagogic. 		

Concluzii și recomandări:

Punctaj total

Nota

Semnătura evaluatorului.....

Semnătura dirigintelui evaluat

Îndrumare metodică: Grila de evaluare, valabilă pentru fiecare item (criteriu), este următoarea: 10 - excelent; 9- foarte bine; 8 - bine; 7 - medie; 6 -satisfăcător; N — această activitate n-a fost depistată.

Evaluatorul acordă pentru fiecare criteriu câte un calificativ ce reflectă plener opțiunea lui privitoare la conduita dirigintelui antrenat în concurs.

Interpretare. Punctajul maxim posibil pentru secvența evaluată (descrisă mai sus) este de 520 (52 de itemi x 10).

Calificativul pentru calitate se obține calculându-se media valorică: punctajul obținut-Media valorică-numărul de criterii

Cîștigător al concursului va fi dirigintele care va obține o medie valorică mai mare, dar nu mai mică de 7 (șapte) puncte.

Așadar, deși aplicarea metodelor de evaluare descrise anterior prezintă unele dezavantaje (necesită mult timp, pricepere și o bună cunoaștere a principiilor de activitate a dirigintelui clasei), practica demonstrează că, în felul acesta, evaluarea se realizează cu mai multă claritate.

Sfaturi metodice:

Caracteristica clasei (se realizează de învățătorul-diriginte, pe baza informațiilor personale și de la echipa de profesori ai aceleiași clase de elevi, de regulă, la sfârșitul anului școlar sau/și la sfârșitul ciclului de învățământ).

1. Date privitoare la clasa respectivă

Componența clasei a fost formată din..... elevi, dintre care .....fete și .....băieți.

Vârsta medie a elevilor

Procentajul de promovabilitate ....., cu media generală a clasei .....

Starea sănătății elevilor .....

Elevii cu comportament conflictual .....

Elevii cu rezultate școlare deosebite .....

Elevii care ridică diferite probleme .....

2. Disciplinaritatea elevilor:

- Sinalitatea colectivului, comportamentul de grup

- Intervenții educative:

- Rezultate obținute

- Intervenții educative de perspectivă.

3. Relațiile și dinamica colectivului clasei (totalitatea transformărilor din interiorul colectivului; gradul de coeziune al colectivului; scopul imediat și cel de perspectivă ale colectivului):

- Rezultatele la concursuri, olimpiade: .....

- Aprecieri privind progresul sau regresul clasei: .....

- Activități educative realizate cu clasa și apreciate de elevi:.....

- Concluzii generale: .....

Pentru elaborarea caracteristicii clasei este necesar ca învățătorul-diriginte:

- să comunice cu ceilalți și profesori ai clasei, ori de câte ori apare o ocazie (comunicări orale ocazionale);

- să ia în calcul situația elevilor, discutată în mod organizat la consiliul profesoral de la sfârșitul semestrului sau al anului școlar;

- să aplice pentru studierea elevilor diverse metode educative:

- ❖ observația pedagogică;

- ❖ discuțiile colective și individuale,

- ❖ analizele activității școlare;

- ❖ caracterizarea și autocaracterizarea;

- ❖ chestionarea orală sau scrisă;

- ❖ testele (de personalitate, inteligență și aptitudini);

- ❖ studiul de caz;

- ❖ metoda aprecierii obiective a personalității etc.

Sarcină de lucru , teme de reflecție, evaluare și autoevaluare:

1. Identificați caracteristicile relației diriginte-studenți manifestate în cadrul grupei Du-stră. Caracterizați climatul ei.

2. Caracterizați climatul echipei educative a grupei.

3. Elaborați un tabel (după modelul alăturat), în care să înscrieți-blocajele ce pot surveni în comunicarea diriginte-elev/student și modalitățile de prevenire a lor.

№. crt	Blocaje în comunicarea educator-elev	Măsuri de prevenire și eliminare

4. Dacă ați fi coordonatorul (îndrumătorul) unui diriginte începător, cu ce l-ați sfătui să pornească la drum? Cu alte cuvinte, cum ar fi bine să-și înceapă activitatea de manager al clasei în prima zi după numirea sa în funcție? Stabiliți o listă de priorități.

5. Întocmiți câte o listă a criteriilor de evaluare pentru două funcții ale dirigintelui, care — în opinia dumneavoastră — ar trebui luate în considerație la evaluarea propriei activități.

Jurnal de unitate

Ce am învățat:

Ce pot să aplic:

Instrumente reper de învățare cognitiv-constructiviste pentru Unitatea 3

Tehnica: *Cartela deschisă a elementelor structurale*

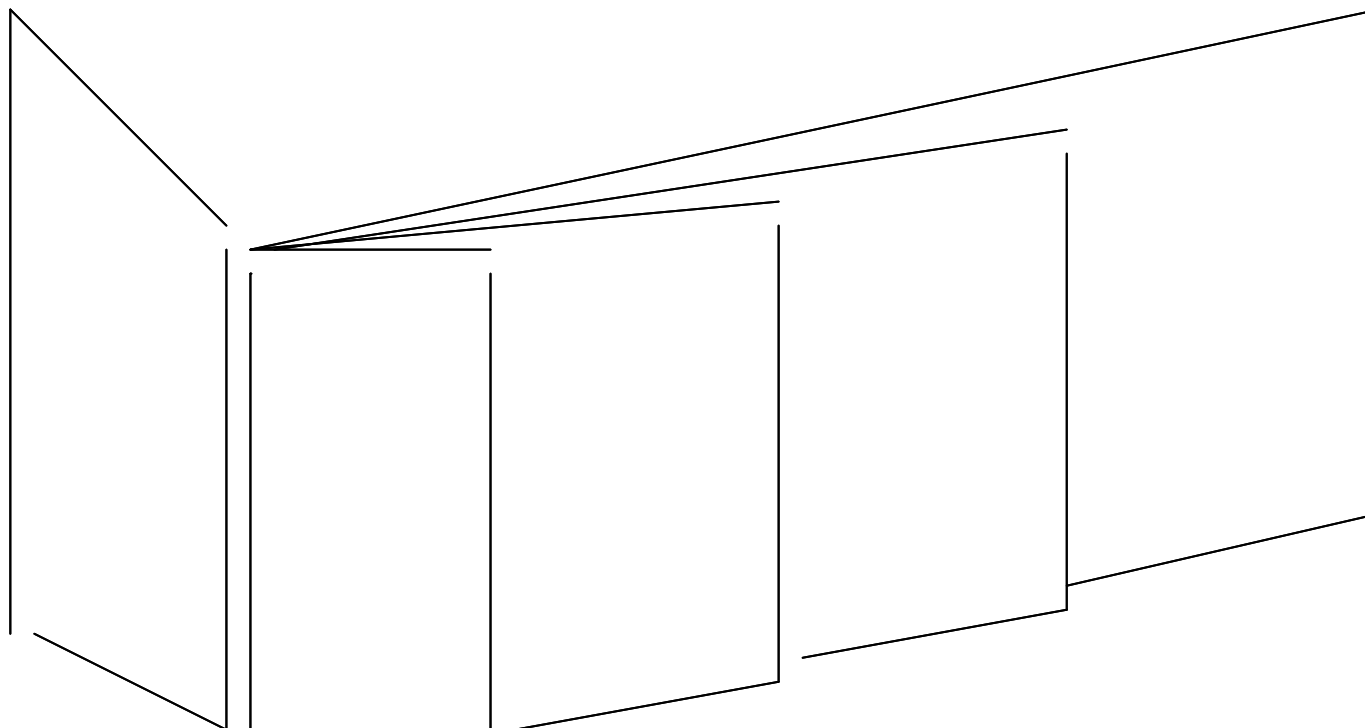
Text științific:

3.1. Învățătorul clasei de elevi. Statul și rol

3.1.1. Profilul de competență al învățătorului – diriginte al clasei de elevi

3.2. Parteneriatul în echipa didactică educativă

Analizați textul 3.1, 3.1.1, 3.2 din suport și utilizând instrumentul prezentat mai jos, alcătuiți o listă cu cuvinte-cheie, apoi dați o definiție a conceptului de învățator-diriginte

Reflecții:

Tehnica: Matricea de analiză criterială

Text: 3.3. Stiluri manageriale

3.3.1. Note definitorii ale stilurilor manageriale

3.3.2. Reguli practice pentru eficientizarea activității manageriale a învățătorului

3.3.3. Funcții/roluri manageriale ale învățătorului

Sarcină: Structurați și completați progresiv ceea ce cunoașteți despre Stilurile manageriale, studiind prealabil textele: 3.3 (1,2,3)

Probleme esențiale	Ce știu deja	Ce am flat	Reflecții

Tehnica: Arborele ideilor

Text: 3.5. Climatul educațional în clasa de elevi

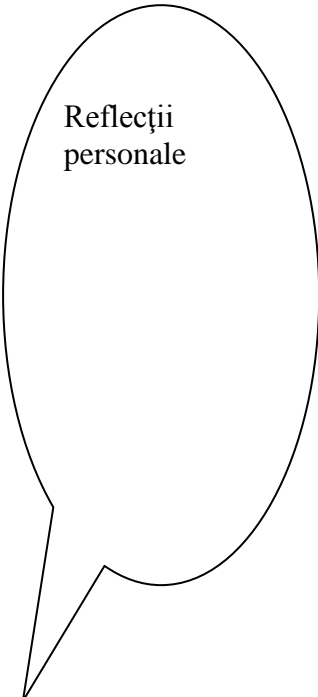
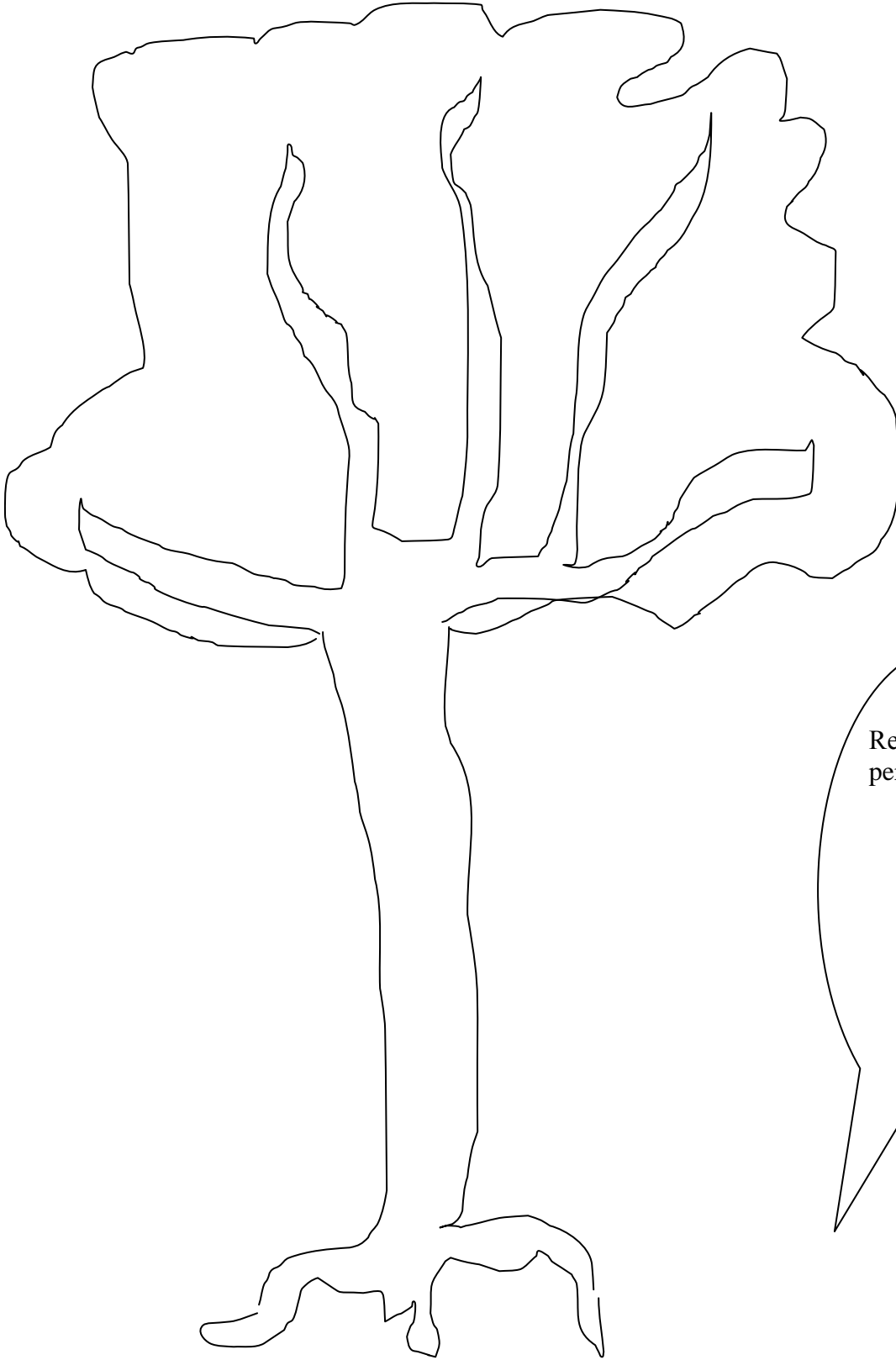
3.5.1. Caracteristici ale relațiilor – elev-învățător

3.5.2. Organizarea clasei

3.5.3. Etapele de constituire a colectivului de elevi

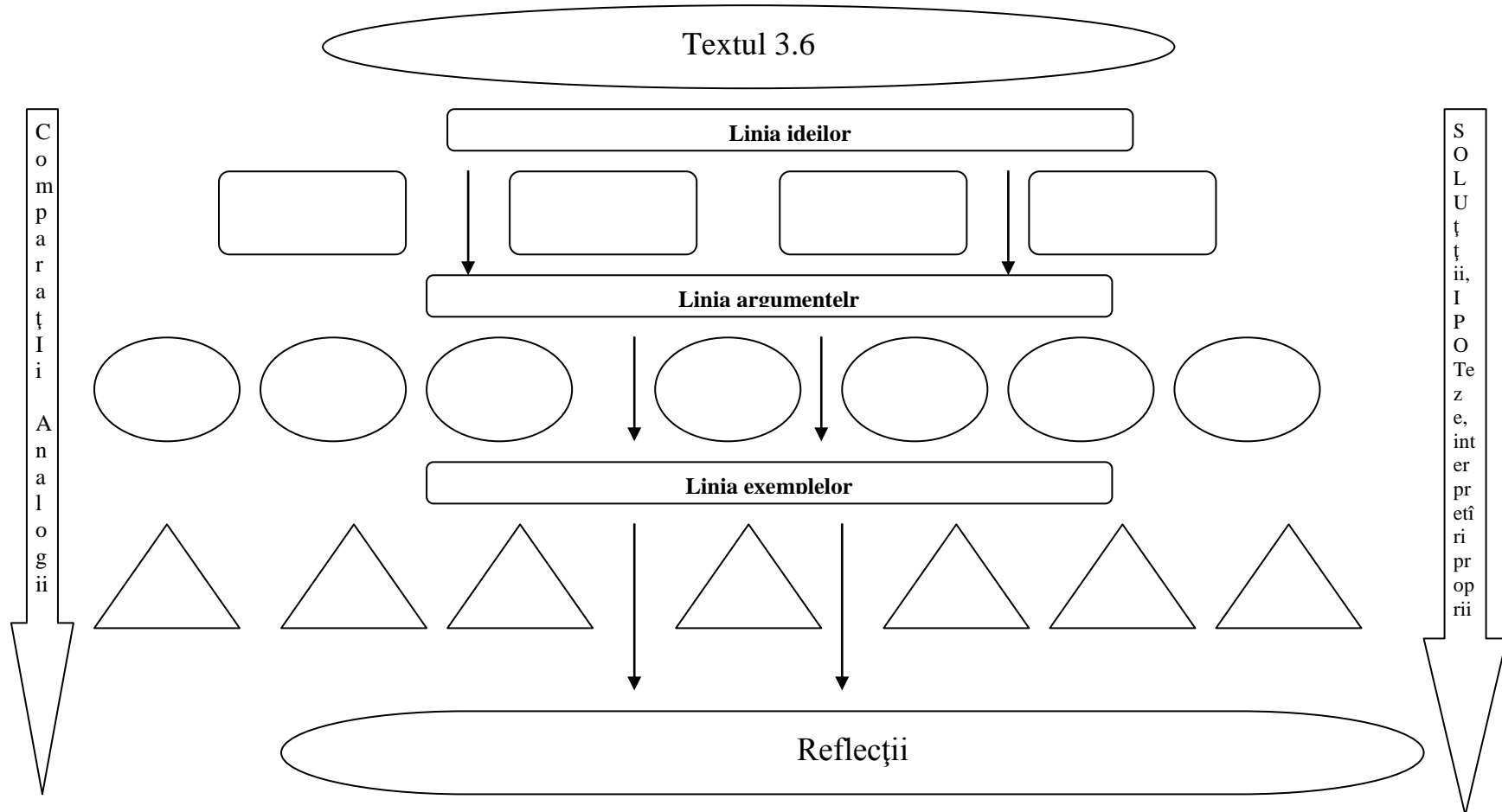
3.5.4. Sinalitatea colectivului

Sarcină: Studiați textele suportului de curs 3.5 (1,2,3,4) precizați ce ar putea reprezenta rădăcinile arborelui, reprezentând grafic relațiile dintre cele 4 probleme sub forma unui arbore cu cinci ramuri, care pornesc din tulpina climatului educațional

Tehnica: Diagrama sintetizării unui text
Text: 3.6. Evaluarea activității învățătorului

Sarcină: Elaborați o lucrare pe baza textului științific 3.6, identificând succesiunea ideilor, argumentelor și exemplelor. Realizați apoi comparații și analogii, propunând soluții și ipoteze. La ce reflecții vă invită conținutul studiat?

Unitatea 4. Metode de educație

4.1 Conceptul de metode educative

4.2 Funcțiile metodelor

4.3 Metode interactive de educație

4.4 Sistemul metodelor educative

4.5 Principii și reguli de utilizare optimă a unor metode educative

4.5.1 Utilizarea simulării în procesul educativ

4.5.2 Stimularea creativității elevilor

4.5.3 Strategii de educație pentru mediu și cultura ecologică

4.5.4 Contribuții educative prin metoda jocului

4.5.5 Activități de lectură în procesul educațional

4.5.6 Dezbateră

4.5.7 Metoda asaltului de idei (brainstorming)

Obiective operaționale:

La nivel de cunoaștere:

- să reproducă esența metodelor și a procedurilor educative;
- să identifice diferențele care există între metodă și procedeu de educație;

La nivel de aplicare:

- să extindă funcțiile metodelor educative;
- să determine notele definiției ale metodelor interactive/ activ-participative;
- să coreleze componentele educației conform, scrisorii metodice (2013) și a orelor de dirigenție și metode;

La nivel de integrare:

- să construiască tehnologii de aplicare a unor metode educative;
- să argumenteze avantajele și limitele aplicării unor metode educative.

4.1 Conceptul de metode educative

Cuvântul metodă provine de la grecescul "**methodos**" (**ados** - cale, drum; **metha** - către), ceea ce înseamnă "cale urmată pentru realizarea unui scop bine definit".

Ioan Cerghit menționează că în practica școlară metoda se definește drept o cale de urmat în vederea atingerii unor obiective educative dinainte stabilite. Referindu-se la procesul explicit educativ, concluzionăm că metoda este o cale eficientă de organizare și dirijare a acestui proces, un mod comun de colaborare a educatorului cu elevii săi în vederea realizării obiectivelor (cum ar fi cele de educație intelectuală, educație cetățenească educație corporală, educație pentru timpul liber etc.)

Fiecare metodă educativă (exercițiul, jocul educativ, conversația etică, studiul de caz etc.) este reprezentată de o suită de **tehnic**i, mai limitate de acțiune, numite **procedee** ce descrie o metodă înseamnă, de fapt, a prezenta această suită de procedee care o formează. De exemplu, metoda jocului educativ poate include un flux de procedee, printre care explicația, demonstrația, exemplul, exersarea, stimularea etc.

Varietatea procedurilor pe care le întrunește metoda educativă o face ca atare mai atractivă, mai interesantă, mai eficientă. Prin urmare, valoarea unei metode derivă din calitatea și eficiența educativă a procedurilor care o potențează, o formează.

Literatura de specialitate demonstrează că folosirea oricărei metode didactice (dezbateră, problematizarea, povestirea etc.) poate avea și efecte educative.

În strategia activității explicit educative metodele și procedurile ocupă o poziție aparte, datorită valențelor instrumental-operative ale acestora în formarea trăsăturilor comportamentale, în dezvoltarea emoțiilor și sentimentelor personalității.

Ansamblul metodelor utilizate în procesul explicit educativ, care sunt în majoritatea lor metode comune cu cele folosite în procesul didactic, constituie metodologia procesului educativ (metodologia educației).

În opinia noastră, este important ca educatorul să asigure ansamblului de metode, utilizat în procesul educativ, dinamism, flexibilitate, suplețe, permanență, deschidere spre înnoire, racordare la cerințele actuale ale educației, prin realizarea tuturor funcțiilor acestora.

Prin urmare, în ceea ce privește metodologia activităților explicit educative, rămâne la latitudinea diriginților care le concep și le aplică să aleagă metodele, procedeele și mijloacele cele mai adecvate în raport cu toate **criteriile permanente** de mai jos:

- ❖ specificul activității educative;
- ❖ obiectivele ce se stabilesc a fi realizate;
- ❖ nivelul dezvoltării elevilor și particularitățile lor individuale.

În literatura de specialitate sunt enumerate mai multe funcții ale metodelor de învățămînt care, cu anumite adaptări, pot fi definite ca funcții ale metodelor educative.

Metodele de educație utilizate în cadrul orelor de dirigenție au un pronunțat caracter euristic, exprimat în orientarea activității elevilor spre descoperirea prin forțe proprii și sub îndrumarea dirigintelui, a unor soluții la problemele cu care se confruntă colectivul de elevi sau conturarea unor puncte de vedere personale. Din strategia de lucru a dirigintelui fac parte metode cum sunt: dezbateră, problematizarea, studiul de caz, jocul de rol, exemplul, exercițiul, contactul nemijlocit cu viața, cu realitatea, asaltul de idei, povestirea, prelegerea cu oponent etc. Propunem o scurtă analiză a metodelor și procedeelelor la orele de dirigenție.

Dialogul (dezbaterea) este forma principală de desfășurare a orelor de dirigenție, acel dialog înțeles ca mijloc total de comunicare care cuprinde nu numai un schimb de informații, ci și împărtășire de sentimente, idei, experiențe. Dialogul trebuie să permită puncte de vedere contradictorii și să stimuleze participarea unui număr cât mai mare de elevi.

Expunerea, ca metodă în care predomină acțiunea de comunicare orală a unei teme sau probleme, în desfășurarea orelor de dirigenție urmează să ocupe un loc restrîns. În cadrul lor expunerea se face prin explicație.

Povestirea, lectura unor fragmente din opere liberare, dicționare explicative, enciclopedii, presă sunt procedee utilizate în cadrul orelor de dirigenție tematice și sporesc mult eficacitatea metodelor verbale.

Metoda referatelor (în condiții bine precizate) se recomandă să se utilizeze în clasele IX-XII. La folosirea ei profesorul-diriginte e dator să acorde consultații și sprijin elevilor ce elaborează referatele, precum și să recomande tuturor elevilor studierea unor surse bibliografice speciale pentru a participa activ în discuțiile la tema expusă sub formă de referat.

Exercițiul (moral) pentru fixarea unor deprinderi este o metodă educațională în care predomină acțiunea practică reală. Ea implică automatizarea acțiunii educaționale prin consolidarea și perfecționarea operațiilor de bază care asigură realizarea unei sarcini educaționale la niveluri de performanță prescrise și repetabile. Exercițiul ca metodă la orele de dirigenție urmărește următoarele obiective: familiarizarea elevului cu acțiunea care urmărește să fie automatizată; antrenarea operațiilor necesare pentru desfășurarea acțiunii respective; integrarea anterioare în structura acțiunii, consolidată deja la nivelul unui stereotip dinamic; sistematizarea acțiunii în funcție de scopul general și specific al activității respective; integrarea acțiunii automatizate în activitatea respectivă [5, pag.164].

Exemplu, aprobarea și dezaprobarea sunt metode utilizate de diriginți în orele tematice, precum și în cele de organizare a clasei, mixte, cu invitați etc.

Demonstrația, proiecții, audiții, prezentarea unor tablouri, organizarea unor expoziții, prezentarea de albumuri, jocuri etc. se aplică la orele de dirigenție și în calitate de metode și de procedee pentru eficientizarea altor metode.

Analiza psihologică a produselor activității elevilor, ancheta (chestionarul), testul se utilizează în ultimul timp mai des la orele de dirigenție.

Studiu de caz este o metodă clasică deosebit de eficientă în cadrul orelor de dirigenție cu conținut civic. Orice instrument internațional în domeniul drepturilor omului, orice lege sau alt act normativ intern vor deveni inteligibile pentru elevi dacă vor fi studiate prin prisma unui caz real sau inventat. Cerînd elevilor să rezolve o situație concretă conform prevederilor legale, ei

vor fi mult mai motivați să studieze acele prevederi legate, vor reține mai mult din textul citit și vor putea să le explice corect atunci când vor fi puși în situații similare în viața din afara școlii.

Autocaracterizarea (individuală și a grupului) și *caracterizarea* reciprocă vor ocupa o pondere importantă în strategiile de desfășurare folosite în cadrul orelor de dirigenție, deoarece ele contribuie substanțial la responsabilitatea elevilor și la formarea deprinderilor de comunicare și colaborare în grup, ceea ce reprezintă două obiective majore ale dirigenției.

Munca în grup trebuie promovată în cadrul orelor de dirigenție în vederea cultivării obișnuinței elevilor de a colabora, de a comunica între ei, de a se iniția în tehnica muncii de echipă.

Pe lângă dezbateri, există și alte modalități de desfășurare a orelor de dirigenție: *vizite la muzee, grădina botanică, acasă la un sculptor, pictor, compozitor, invitarea unor specialiști, personalități (medici, arhitecți, pictori); organizarea de serbări sau alte activități culturale-artistice etc.*

În aprecierea reușitei orelor de dirigenție trebuie să se aibă în vedere: măsura în care acestea se integrează în ansamblul activității educative, desfășurate la o clasă sau alta; actualitatea și pregnanța valorilor culturale, sociale, estetice, spirituale pe care le vehiculează; puterea de sugestie a exemplelor de viață pe care le oferă; confruntările de idei și schimbul de opinii pe care le declanșează; apelul larg la disponibilitățile psihice ale elevilor etc.

4.2 Funcțiile metodelor

În literatura de specialitate sunt enumerate mai multe funcții ale metodelor de învățământ care, cu anumite adaptări, pot fi definite ca funcții ale metodelor educative.

Selectând metodele în raport cu criteriile enumerate mai sus, profesorul urmează să construiască structura lor astfel, încât ele să realizeze următoarele funcții:

Funcția formativ-educativă – de exersare și dezvoltare a proceselor psihice (echilibrul emotiv, trăsături de voință, spirit de concentrare, imaginație etc.) și motorii, de influențare și modelare a firii și caracterului elevului, a aptitudinilor comportamentale, a opiniilor, a sentimentelor, a calităților de personalitate etc.

Funcția motivațională – de stimulare a curiozității elevului, de trezire a interesului și a dorinței de cunoaștere diverse fenomene ale vieții sociale și a acțiunii adecvate, de provocare a necesității și tendinței de a se transforma spre bine, de energizare a forțelor interioare.

Funcția normativă – de a orienta „cum” anume să se procedeze, încât să se obțină cele mai bune rezultate educative în condițiile existente: prin intermediul metodei (dezbateri, simulări, dileme etc.), educatorul stăpânește acțiunea educativă, o dirijează și, în parteneriat cu elevii, o corectează și o reglează continuu.

Funcția operațională – cea de intermediere între elev și conținutul activității, între obiective de realizat și rezultatele obținute.

Funcția cognitivă – de organizare și dirijare a cunoașterii, de dezvoltare a interesului față de cunoaștere, de trezire a dorinței de a acționa în acest sens, de tresare a unor căi personale de acumulare a noilor cunoștințe [3,23,27].

4.3 Metode interactive de educație

Specialiștii în domeniu susțin că problema esențială de care depinde înfăptuirea educației eficiente este problema implicării, a angajării celui anterior în actul propriei formări.

Această aserțiune este definitorie pentru metodele interactive. Ele au capacitatea de a stimula participarea activă și deplină, fizică și psihică, individuală și colectivă a elevilor la procesul educației, leagă trup și suflet elevul de ceea ce face el, până la identificarea cu obiectivele propriei formări [4, 20, 21].

Învățământul modern preconizează o metodologie axată pe acțiune, operatorie, deci pe promovarea metodelor interactive care să solicite mecanismele gândirii, ale inteligenței, ale imaginației și creativității.

Metodele interactive de grup determină și stimulează munca colaborativă desfășurată de cei implicați în activitate (elevii), în cadrul căreia, toți „vin” (participă) cu ceva și nimeni nu „pleacă” cu nimic. Profitul este atât al grupului (soluționarea problemei, găsirea variantei

optime), cât și al fiecărui individ în parte (rezultatele obținute, efectele apărute în planurile cognitiv, emoțional-afectiv, comportamental; o învățare nouă).

Interactivitatea presupune atât *competiția* – definită drept “forma motivațională a afirmării de sine, incluzând activitatea de avansare proprie, în care individul rivalizează cu ceilalți pentru dobândirea unei situații sociale sau a superiorității” – cât și *cooperarea* care este o “activitate orientată social, în cadrul căreia individul colaborează cu ceilalți pentru atingerea unui țel comun” (Ausubel, 1981) Ele nu se sunt antitetice; ambele implică un anumit grad de interacțiune, în opoziție cu comportamentul individual.

Prin prisma strategiei didactice interactive se propune următoarea clasificare a metodelor interactive:

a. Metode de predare-învățare interactivă în grup (Metoda predării/învățării reciproce; Mozaicul; Metoda turneelor între echipe; Metoda „Schimbă perechea”; Metoda piramidei sau metoda bulgărelui de zăpadă)

b. Metode de fixare și sistematizare a cunoștințelor și de verificare (Diagrama cauzelor și a efectului; Tehnica florii de lotus)

c. Metode de rezolvare de probleme prin stimularea creativității (Brainstorming-ul; Explozia stelară: Metoda Pălăriilor gânditoare; Phillips 6/6; Tehnica 6/3/5; Tehnica acvariului; Controversa creativă; Patru colțuri; Metoda Frisco; Sinectica; Cubul; Turul galeriei; Linia valorică).

d. Metode pentru dezvoltarea abilităților de comunicare și relaționare (Sinelg; Știu / Vreau să știu / Am învățat; Jurnalul cu dublă intrare; Eseul de cinci minute; Ciorchinele; Termeni cheie / Termeni dați în avans)

e. Metode de cercetare în grup (Proiectul; Metoda activității cu fișele)

În opinia specialiștilor, metodele interactive trebuie privite ca o prioritate în educație, pentru că:

- antrenează elevii în discuții active;
- îi mobilizează la o cooperare eficientă;
- facilitează și intensifică schimbul spontan de informații și idei;
- provoacă opinii proprii și noi impresii;
- asigură confruntarea de opinii și alternative în cadrul clasei de elevi;
- aduc elevii în contact nemijlocit cu situațiile de viață reală, cu problemele ei;
- implică elevii în soluționarea problemelor practice ale vieții (în mod special, a celor școlare);
- dezvoltă spiritul de creație, de inițiativă și parteneriat;
- dezvoltă gândirea critică;
- oferă posibilități de autoafirmare;
- susțin intenția elevilor de a se integra în comunitate;
- au un pronunțat caracter euristic etc.

Cu alte cuvinte, metodele interactive de educație au un pronunțat caracter formativ-educativ.

Așadar, reconsiderarea finalităților și a conținuturilor educației este însoțită de reevaluarea și înnoirea metodelor aplicate în practica educativă.

4.4 Sistemul metodelor educative

Literatura de specialitate definește o suită de metode ce își au rostul lor concret în procesul educativ, în general, și în cel explicit educativ, în mod particular. În condițiile dezvoltării democratice, conținutul metodelor educative, metoda aplicării lor presupune asigurarea realizării obiectivului global — dezvoltarea liberă, armonioasă a omului și formarea personalității creative, care ulterior să se adapteze la edițiile de continuă schimbare a vieții. (Legea învățământului din Republica Moldova).

Metodele și procedeele aplicate în desfășurarea activității educative sînt similare cu cele folosite în predarea-învățarea disciplinelor de învățămînt; totuși, după cum s-a subliniat mai sus, în destule cazuri, ele sînt altele și altfel se utilizează, în raport cu genul de activitate educativă, cu

tema și natura acesteia: conversația sau dezbateră, metoda exemplului, a exercițiului, a aprobării, a dezaprobării; metoda asaltului de idei, a observației/ a studiului de caz, a convingerii, a demonstrației, a simulării, a modelării, a jocului de rol; metoda expunerii, a explicației, a povestirii, a prelegerii cu oponent; problematizarea, metoda de antrenament etc.

Clasificarea metodelor de educație constituie sistema de metode aranjate după un anumit indice calitativ sau cantitativ. Clasificarea ajută de a evidenția în metode ce este general și specific, esențial și întâmplător, teoretic și practic, asigurând astfel alegerea conștientă și implementarea lor efectivă. Sprijinindu-se pe clasificare, pedagogul nu numai că își reprezintă mai clar sistema de metode, dar și înțelege mai bine semnificația, semnele caracteristice ale diferitor metode și modificații.

În pedagogie nu există o clasificare strict științifică a metodelor după un anumit indicator din cauza diversității lor, nedeterminării semnelor și hotarelor dintre ele și alte categorii pedagogice.

În mod convențional pot fi distinse două grupe de metode: 1) *metodele de influență directă*; 2) *metodele de influență indirectă*.

Metodele de influență directă se materializează prin influența nemijlocită a educatorului asupra educatului (prin intermediul convingerii, moralizării, cerinței, ordinului, amenințării, pedepsei, încurajării, rugămintii, sfatului).

Metodele de influență indirectă presupun: crearea de condiții, situații și circumstanțe speciale, care stimulează pe discipol să-și schimbe propria atitudine, să-și exprime poziția sa, să realizeze o faptă, să manifeste caracter; utilizarea opiniei publice a grupei de referință, bunăoară a colectivului (școlar, studentesc, profesional), acceptat ca important pentru discipol, precum și a omului cu autoritate pentru educat (tatălui, savantului, pictorului, omului de stat, omului de artă), precum și a mijloacelor mass-media (televiziune, radio, publicitate).

În pedagogia contemporană deseori drept indice al clasificării metodelor este acceptată orientarea modalității de influență spre o sferă sau alta a personalității: spre conștiință, comportament sau sfera emoțional-afectivă a educatului. Astfel se evidențiază metode orientate preponderent spre formarea cunoștințelor, opiniilor, aprecierilor, convingerilor personalității – *metode de formare a conștiinței sau metode de formare a convingerilor*: povestirea, conversația, discuția, disputa, metoda exemplului și a.

Există metode direcționate prioritar spre formarea obișnuințelor, stereotipurilor comportamentale, reacțiilor comportamentale tipice – *metode de organizare a activității și formare a experienței comportamentale*: exercițiul, deprinderea, dispoziția, cerința, crearea situațiilor educaționale.

A treia grupă de metode, numite uneori auxiliare *sint îndreptate spre corecția și stimularea comportamentului*: competiția, jocul, încurajarea, pedeapsa.

Clasificările nominalizate ale metodelor de educație, ca și oricare alte clasificări, sint destul de convenționale, dat fiind că personalitatea se formează ca un tot, nu pe părți, că conștiința, atitudinile, aprecierile și comportamentul se formează în unitate, în orice împrejurări și sub influența unor acțiuni intenționale sau întâmplătoare.

Există oare metode bune și rele? Căutarea răspunsului la această întrebare ne îndreaptă atenția spre calitatea profesională a educatorului, nivelul de competență a acestuia.

Este știut faptul că metoda ca atare este neutră, rolul decisiv revenindu-i modului de aplicare a ei de către specialist. De aceea “cea mai bună metodă”, de fapt, nu există. Cu alte cuvinte, nu poate fi vorba despre metode bune sau rele, ci doar despre niște metode apreciate ca relevante sau nerelevante în raport cu scopul concret al educației, cu particularitățile individuale ale discipolilor, cu condițiile concrete ale procesului educativ.

Nu metoda ca atare constituie faptul cel mai important, ci semnificația pe care o are această metodă pentru persoana care o aplică și pentru ceea spre care ea este îndreptată.

Pătrunderea pedagogică în viața copilului către care trebuie să tindă educatorul presupune cucerirea inimii copilului, adresarea către mișcarea firească a acestei inimi în direcția, în care noi vrem să-l îndreptăm. Pe această cale există un mare pericol al transformării celor mai profunde și

corecte “sfaturi” și “indicații” într-o ritorică abstractă, care cituși de puțin nu atinge inima, nu lărgeste viziunea inimii celui educat, generind adeseori “neputința” educației, “rezistența” ei.

Experiența demonstrează, că educația dispune de o forță constructivă doar în cazul, în care ea este capabilă să aprindă inimile discipolilor. Aceasta nu se poate obține prin mijloacele intelectului, prin explicații, convingeri, adică prin forța cuvintului. Bineînțeles, cuvintele pot aprinde și insufla, mai ales, sufletele tinere. Însă taina lor este totuși nu în materialul lor intelectual; cuvintele aprind, dacă în ele este pus foc, ele acționează, dacă după cuvinte se află insuflarea, elanul fierbinte și profund al aceluia, care le pronunță. În plus, este necesar, ca cei care ascultă chiar și astfel de cuvinte să aibă sufletul deschis față de ele, să le primească fără ironie, fără bătaie de joc sau grosolanie.

Se impune astfel o “consonanță” socială preventivă, pentru ca să se instaureze o *anumită armonie spiritual-afectivă* între educator și cel educat și atunci cuvintele simple, în mod firesc vor pătrunde în sufletul ascultătorului. În această consonanță spiritual-emoțională și constă toată taina “influenței” educative. Cuvintele pedagogului vor intra în sufletul discipolului, trezind în el efortul de răspuns, declanșând răsnet. Noi, pedagogii, deseori nu observăm, că copiii nu ne ascultă – în sensul atenției spirituale, nu exterioare, cuvintele noastre sunind astfel ca o ritorică goală și iritantă pentru ei.

Prezența armoniei spiritual-afective este condiția preventivă a “inriuririi” educative.

Cum să o obținem? În primul rând trebuie să ținem cont de existența chiar și la copii, a unor deosebiri profunde, a *tipurilor* de oameni. Practic noi observăm destul de bine (mai ales la alți oameni), că anumite două persoane niciodată nu vor putea “să se înțeleagă”, pentru că totul îi irită una în alta, ceea ce, din start, elimină posibilitatea unui răsnet armonios. Aceste simpatii și antipatii intuitive nu sunt fatale și de neînălțurat. Ambele părți pot să se acomodeze reciproc, pot să “învețe” a găsi “tonul” convenit; răbdarea și hotărârea, calmul și insistența pot aduce la îmbunătățirea esențială a percepției reciproce.

Totuși, dificultățile și obstacolele relațiilor sociale, așa cum ele se constituie în dezvoltarea lor “firească” pot fi depășite doar dacă singuri educatorii vor urma – măcar și neindeminatic – binele. Întilnirea cu binele, când acest bine este sincer și determină profund atitudinea noastră față de oameni, față de copii, totdeauna își va găsi răsnetul în sufletul lor.

Discipolii vor absorbi în sine razele binelui, și mai devreme sau mai târziu, aceasta se va răfringe asupra lor. Pornind de la adevărul că metode într-un tot “relevante” pentru toate situațiile pedagogice nu există, educatorul se folosește, de obicei, de un *complex* de metode pentru atingerea scopurilor preconizate, creindu-și strategia de influență pentru o anumită perspectivă.

Oricare ar fi ea, nici o metodă în sine (având avantaje, dar și inconveniente/dezavantaje/ limite) nu asigură și nu poate asigura reușita activității educative, ci doar folosirea ei în combinație cu alte metode și procedee în mod adecvat, în raport cu situația concretă de la nivelul clasei, cu care educatorul își desfășoară activitatea.

Dat fiind faptul că există o multitudine de activități educative ce corelează cu ansamblul de metode educative în raport cu componentele educației, vom arăta corelația dintre componentele educației, ale activității educative și metode, în funcție de ciclul școlar la care se referă, precum se vede din tabelul următor.

Corelația dintre componentele educației, activități educative și metode

Componenta și subcomponenta activității educative	Activități educative	
	Treapta primară	Treapta primară (metode)

<p>A. Managementul grupului educat Organizarea clasei, formarea sintalității colectivului de elevi Educația pentru activitatea managerială</p>	<p>Activități de amenajare a clasei</p> <ul style="list-style-type: none"> • Reuniuni cu clasa • Aniversări • Ședințe de clasă • Drumetii • Excursii • Concursuri • Teatru de păpuși • Jocuri distractive <p>Munca în echipe cooperante Serbări tradiționale ale clasei, ale școlii</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Explicație • Exercițiu • Joc de rol • Conversație etică • Dialog moral • Povestire • Exemplu pozitiv • Supraveghere pedagogică • Aprobare • Dezaprobare
<p>B. Formarea stilului personal de lucru și muncă intelectuală Educația pentru munca de calitate Asigurarea succesului la învățatură Educația pentru munca privată și cea socială</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Meditații didactice <p>Expoziții de produse ale activității elevilor</p> <ul style="list-style-type: none"> • Activități obștești • Excursii la ateliere de lucru <p>Sărbători tradiționale ale muncii</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ore educative 	<ul style="list-style-type: none"> • Demonstrație • Exemplu • Explicație • Povestire • Joc de rol • Aprobare și dezaprobare • Supravegherea (observarea) pedagogică
<p>C. Educația prin și pentru cultură și artă Educația pentru valori. Cultura estetică Educația pentru receptarea valorilor culturale naționale</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Vizite la expoziții <p>Expoziții de lucrări personale (desene, modelaje etc.)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Concurs de afișe • Audiții muzicale <p>Vizionare de filme, casete pentru copii</p> <ul style="list-style-type: none"> • Cercuri artistice <p>Serbări tradiționale naționale</p> <ul style="list-style-type: none"> • Excursii în aer liber 	<ul style="list-style-type: none"> • Povestire • Explicație • Exemplu • Joc de rol • Conversație • Demonstrație • Observație • Stimulare
<p>D. Educația pentru sănătatea și securitatea personală Educația pentru mediu, cultura ecologică</p> <ul style="list-style-type: none"> • Protecția civilă • Protecția rutieră • Protecția consumatorului 	<ul style="list-style-type: none"> • Intâlniri cu specialiști <p>Cercuri de educație rutieră Patrulare "verzi" și "albastre"</p> <p>Vizionare de materiale audiovizuale</p> <p>Ore de conduită rutieră și protecție civilă</p> <ul style="list-style-type: none"> • Vizite în spații comerciale <p>Ore de igienă socială și personală</p> <ul style="list-style-type: none"> • Lecturi tematice 	<ul style="list-style-type: none"> • Exemplu • Povestire • Conversație • Exercițiu <ul style="list-style-type: none"> • Supraveghere pedagogică • Joc de rol • Explicație • Demonstrație • Observație • Aprobare • Dezaprobare • Lectură • Demonstrație
<p>E. Educația pentru timpul liber</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Cercuri artistice • Serbări tradiționale • Vizionarea emisiunilor televizate pentru copii • Excursii, drumetii • Activități gospodărești și de autoservire • Activități obștești 	<ul style="list-style-type: none"> • Povestire • Explicație • Exemplu pozitiv • Conversație • Exercițiu • Supraveghere pedago- gică • Joc de rol • Demonstrație • Lectură dirijată • Stimulare

<p>F. Educația pentru viața de familie</p> <ul style="list-style-type: none"> • Educația pentru viața privată • Cultura sexelor 	<ul style="list-style-type: none"> • Întâlniri cu personalități publice • Înscenări • Serbări ("Astăzi e ziua ta", "E ziua mamei") • Vizionări de casete video pentru copii • Zile de odihnă în familie 	<ul style="list-style-type: none"> • Povestire • Conversație • Exercițiu • Explicație • Joc de rol • Modelare • Lectură dirijată
<p>G. Formarea profilului cetățenesc, integrarea în comunitate</p> <ul style="list-style-type: none"> • Educarea pentru o societate democratică • Dezvoltarea personalității elevului • Educația juridică, prevenirea delinvenței • Dezvoltarea carierei • Educarea gândirii critice și a abilităților comunicării eficiente 	<ul style="list-style-type: none"> • Aniversări ale zilelor de naștere, onomastici • Ore educative • Activități de caritate • Activități pe arii/domenii • Activități artistice și de cultură fizică • Vizite la diferite locuri de muncă • Clubul decelușilor "Vreau să știu" • Lectură dirijată de educator 	<ul style="list-style-type: none"> • Povestire • Conversație • Exercițiu moral • Explicație • Joc de rol • Exemplu pozitiv • Observare pedagogică

4.5 Principii și reguli de utilizare optimă a unor metode educative

Modulul în care educatorul reușește să aleagă, să combine și să organizeze, într-o succesiune logică, un ansamblu de metode, materiale și mijloace în vederea atingerii anumitor obiective definește ceea ce se numește strategie educativă.

4.5.1 Utilizarea simulării în procesul educativ

Ce este o simulare? Simularea este, de obicei, definită ca o reprezentare a unui fapt, a unei situații, ca un model care decupează anumite aspecte ale realității. Ea le permite participanților să acumuleze experiențe similare cu cele din viață. Deși simularea e doar o reflectare a realității, elevii învață prin implicare personală experiențe ce le-ar putea fi destul de utile ulterior.

Simularea de cazuri este o strategie educațională bazată pe date contextuale (reale sau imaginare) în situații reale sau care aproximează realitatea. Simularea de cazuri necesită formularea de rezolvări punctuale pentru fiecare caz. Contextele și datele reale sunt esențiale pentru construirea unei activități educaționale semnificative pentru subiect. Pe lângă abilitățile necesare rezolvării problemei punctuale se exersează și abilități generale de lucru în echipă, organizare și planificare.

Simularea de cazuri este o modalitate de a prezenta conținuturi educaționale într-o formă coerentă, neformalizată, recognoscibilă de către elev. Simularea poate conține situații și date reale sau concepute special în acest scop, dar care simulează situații ce pot fi întâlnite în realitate. Din punct de vedere psihologic, putem considera această strategie ca un antrenament (training) de scheme cognitive sau scripturi (scenarii).

În mod tipic, o *simulare* conține următoarele *elemente* (Davies, Wilcock, 2004):

- Un scenariu bazat pe date reale, chiar dacă acesta este uneori simplificat
- Date concrete, care ofera baza deciziei sau a rezolvării problemei
- O întrebare deschisă, ce permite formularea de răspunsuri multiple, din perspective diferite.

Simularea poate fi efectuată individual, pe grupuri sau cu o clasă întreagă. Ea poate fi dirijată de către profesor (în clasă) sau nedarjată (tema de acasă). Pentru a păstra caracterul centrat pe elev, selectarea temei poate fi făcută în funcție de dorințele, interesele sau prioritățile elevilor.

Simularea de caz necesită pregătire atentă din partea profesorilor. În primul rând, trebuie spus că nu există rețete pentru a scrie cazuri. Este sarcina noastră să prezentăm cazuri utile

pentru activitatea educativă și pentru elevii noștri. În alcatuirea unei simulări vom ține cont de câteva aspecte:

1. Scopul cazului, care sunt finalitățile cazului? Ce dorim să obținem în urma simulării cazului?

2. Conținutul simulării. Ce urmează să fie simulat? Are elevul suficiente date pentru a rezolva simularea? Sunt datele utilizate relevante?

3. Structurarea simulării. Care sunt etapele simulării? Care sunt activitățile simulării? Cum sunt organizate grupurile de elevi? Cât timp avem la dispoziție?

Evaluarea simulării. Cum și ce evaluăm?

d) Avantajele strategiei. Strategia simulării oferă două mari avantaje:

- Ancorează situația educativă în realitatea imediată a copilului, utilizează surse multiple de documentare, stimulează discuțiile pe baza subiectului;

- Permite utilizarea de metode diferite (joc de rol, analiza de caz, sarcini parțiale pentru fiecare grup s.a.)

e) Dezavantajele strategiei. Simularea de cazuri implică un efort de pregătire considerabil. Coordonarea unor astfel de proiecte necesită un nivel minim de experiență.

Această metodă de educație, după cum am atenționat anterior, înglobează diverse tehnici, care sînt aplicate adesea în mod integrativ sau complementar. De pildă:

De ce simularea se folosește în cadrul procesului educativ?

Utilizarea simulărilor permite atingerea celor mai variate obiective:

- Crearea unei motivații puternice pentru învățare;
- Participarea activă a tuturor elevilor, în calitatea lor de subiecți educaționali;
- Dezvoltarea interacțiunii de grup (de regulă, simularea are loc într-un grup dinamic);
- Facilitează dezvoltarea gândirii critice, a argumentării, a capacităților comprehensive, investigatoare și comunicative etc.

Care este rolul dirigintei în pregătirea unei simulări?

În primul rînd, dirigintele studiază cu atenție necesitățile și capacitățile elevilor pentru un design de succes al simulării. Este important ca el să știe clar ce vor lua elevii de la simularea în cauză, de ce cunoștințe, abilități, aptitudini dispun elevii în etapa dată, cum le va dezvolta pe toate acestea simularea proiectată, cum poate fi proiectat, organizat, evaluat respectivul proces etc. De pildă, implicarea elevilor în simularea unui proces judiciar presupune estimarea din partea dirigintei a minimumului de cunoștințe juridice pe care ar trebui să-1 posede elevii.

În această etapă dirigintele pregătește materialele didactice-suport (descrierea situațiilor, a condițiilor și regulilor de joc, a scenariilor etc.)

În timpul simulării dirigintele este de fapt un facilitator — implicarea lui nemijlocită ar trebui să fie minimă; de asemenea, minim ar trebui să fie și ajutorul acordat elevilor, mai cu seamă în procesul de soluționare a problemelor apărute în cadrul simulării. Simularea decurge bine atunci cînd dirigintele nu deține "adevărul absolut", ceea ce asigură libertatea de gândire a participanților, creativitatea lor, fapt ce le permite să-și asume întreaga responsabilitate pentru tot ce realizează ei în timpul simulării. În această etapă dirigintele exercită, de asemenea, controlul asupra timpului, observă derularea acțiunii, ia notițe utile la debriefare (evaluare). În cadrul evaluării, care se face împreună cu elevii, dirigintele acceptă toate punctele de vedere exprimate de către elevi, chiar unele dintre ele sînt contrare opiniei lui. În această fază sînt plauzibile dezbaterile diversei păreri.

4.5.2 Stimularea creativității elevilor

Ce este creativitatea? Termenul creativitate provine de la latinescul creare și înseamnă "a zămisli" "a făuri", "a naște". "Cuvîntul creativitate nu descrie o persoană; descrie idei, comportamente și produse originale și oportune. Orice persoană normală este capabilă de o activitate creativă într-un anumit domeniu, la un anumit moment. Este greșit să spunem despre o persoană că este creativă; întotdeauna trebuie să precizăm domeniul. Creativitatea, în sensul cel mai larg al cu vîntului, este sinonimă cu productivitatea" (după T. Amabile).

Un aspect al creativității pedagogice reprezintă raportarea la conceptul psihologic de creativitate, care desemnează dispoziția — existentă în stare potențială la orice individ și la orice vîrstă — de a produce ceva nou și relevant la scară socială și individuală.

Creativitatea ca produs se dobîndește ca abilitatea de a realiza ceva nou (idee, teorie, model, metodă, tehnologie etc.) prin activitate, prin experiență, necesitînd foarte multă muncă, dar creativitatea ca proces necesită evoluție în timp, dezvoltări și, uneori, retrageri ale factorilor și elementelor noi, învingerea unor obstacole etc.

Produsul creator de tip pedagogic reflectă capacitatea educatorilor, învățătorilor, profesorilor de "a produce" corelații instrucționale și educaționale noi în raport cu realizările anterioare. Produsul creator reflectă complexitatea corelațiilor subiect-obiect, corelații angajate la nivelul acțiunii educaționale/didactice, prin multiplicitatea corespondențelor pedagogice necesare între obiectivele pedagogice — conținuturile pedagogice — strategiile de predare-învățare-evaluare, direcționate special pentru realizarea unui învățămînt prioritar formativ.

Domeniul educației dezvoltă un spațiu și un timp pedagogic deschise creativității în plan: individual (creativitatea cadrului didactic, creativitatea elevului); colectiv (creativitatea colectivului didactic, creativitatea clasei de elevi, creativitatea microgrupurilor de elevi); social (creativitatea organizației școlare, creativitatea comunității educaționale, naționale, teritoriale, locale).

Procesul de creație (după Sorin Cristea) presupune parcurgerea a patru etape:

- ✚ preparația (pregătirea): creativitatea nu pornește de la un loc gol, de la nimic; ea se bazează pe un fond ideatic și acționai apercceptiv; ea înseamnă și învățare (pregătire) nouă, prin documentare și experimentare (analize, raționamente, sinteze, calcule, prelucrări, formulare de ipoteze, "modele" de date noi etc.), care se restructurează cu cele apercceptive;
- ✚ incubația (dezvoltarea "naturală"): asocieri, disocieri, combinări, recombinații, restructurări de date, structuri, modele, teorii, tehnologii etc., în mod inconștient, subconștient, preconștient (în vise) și conștient, care creează datele, ideile, structurile, modelele, soluțiile etc. noi, cu asigurarea condițiilor interne și externe;
- ✚ inspirația (iluminarea): apariția bruscă a noului, a creației, a noilor idei, modele, sisteme, structuri, teorii, tehnologii etc., în mod inconștient, subconștient, preconștient și conștient;
- ✚ verificarea (controlul): creația, fiind un rezultat al factorilor subiectivi și obiectivi, are nevoie de controlul veridicității, autenticității valorii, aplicabilității și eficienței în plan teoretic sau aplicativ.

Personalitatea creatoare este o altă dimensiune a creativității (după Sorin Cristea) care evidențiază resursele sistemului psihic uman, capacitatea acestuia de a angaja un proces creator, susținut la nivelul conștiinței individuale, cu scopul de a produce ceva nou, original eficient. Creativitatea cu referință la personalitatea creatoare: "este dispoziția de a face ' de a recunoaște inovațiile valoroase" (H.D. Lasswell); "e aptitudinea de a vedea (sau de conștientiza) și de a reacționa." (Erich Fromm).

Personalitatea creativă de tip pedagogic presupune proiectarea și realizarea cap_a citații de organizare a unor: tehnici de organizare a aptitudinilor creative și de deblocare a acestora pentru atingerea unor stadii productive la niveluri de creativitate superioară-strategii manageriale de "expansiune a formelor de învățare creativă", angajate la nivel de educație permanentă (Popescu-Neveanu). Trăsăturile-cheie ale persoanelor cu niveluri înalt de creativitate sînt: autodisciplinarea în raport cu munca; perseverența; independența-tolerarea situațiilor neclare; nonconformismul în raport cu stereotipurile societății-capacitatea de a aștepta recompensa; motivarea proprie pentru o muncă de calitate-dispoziția de asumare a riscurilor. Dacă aceste trăsături de personalitate nu apar în mod natural, ele pot fi dezvoltate în copilărie și chiar la maturitate. Un stil de lucru creativ este marcat de: harul de a face lucrurile bine; capacitatea de concentrare a eforturilor și a atenției pe perioade lungi de timp; capacitatea de a abandona ideile

neproductive și de a lăsa temporar deoparte problemele mai dificile; tenacitatea în fața dificultăților; dorința de a munci cu perseverență.

Cîteva stiluri de gîndire observate adesea la adulții și la copiii creativi: "spargerea tiparelor" (renunțarea la vechile modele de a gîndi un lucru); înțelegerea complexităților (conștientizarea faptului că majoritatea lucrurilor nu sînt simple); deschiderea față de noi opțiuni (pe o perioadă cît mai lungă de timp); suspendarea judecării (generarea cît mai multor idei, fără a le evalua pe loc; aceasta este cheia brainstorming-ului); gîndirea deschisă (încercarea de a găsi cît mai multe relații între diverse idei); memoria precisă (să vă puteți aminti cît mai multe lucruri despre ceva concret); spargerea "scenariilor" (renunțarea la obiceiurile tocite de vreme); predicția inedită (încercarea de a vedea lucrurile altfel decît sînt concepute ele în mod normal de dumneavoastră sau alții); folosirea trucurilor (sau a indiciilor care pot ajuta să vă gîndiți la idei noi; de exemplu: "Jucați-vă cu ideile", "Cercetați paradoxurile").

Elevului i se va oferi posibilitatea de a-și dezvolta capacitățile creative dacă:

- ✚ va avea educatori și profesori cu spirit creator;
- ✚ i se va dezvolta încrederea în forțele proprii - atît în timpul lecțiilor, cît și în cel al activităților explicit educative; va fi încurajat să pună întrebări;
- ✚ orele educative, alte activități organizate în timpul liber al lor vor avea un caracter inedit, creativ;
- ✚ îi vor fi adresate întrebări provocatoare;
- ✚ i se vor pune unele sarcini care nu vor fi evaluate;
- ✚ se va ține seama mai ales de succes în activitatea lui de orice gen.

Condițiile stabilirii unui climat creativ: încurajarea independenței în gîndire; limitarea constrîngerilor; încurajarea comunicării; acceptarea unui risc; încurajarea întrebărilor; trenarea în discuții; sugerarea unor performanțe; acceptarea stimulativă în comparație sine; circulația ideilor; evaluarea întîrziată (după E.Joiță).

Capacitățile necesare unei persoane pentru a crea (după Teresa Amabile) sînt: cunoștințele și deprinderile în domeniul în care are de gînd să creeze (pictură, sculptură, fizică nucleară, chimie, fotbal sau repararea unei motociclete); capacitatea de a gîndi și de a lucra în mod creativ; motivația de a se implica în activitate.

Spiritul creativ se manifestă în toată plenitudinea sa cînd oamenii sînt motivați, în primul rînd, de interesul, de bucuria, de satisfacția și de provocarea activității respective, și nu de presiuni externe. O astfel de motivație este intrinsecă. Aspecte importante ale motivației intrinseci: pasiunea este motivația de a-ți asuma realizarea unei activități pentru că este interesantă, plăcută, plină de satisfacții sau provocatoare; competența (copiii vor căuta, cu mai multă tenacitate și bucurie, activități care le dau sentimentul că stăpînesc ei înșiși un lucru); autodeterminarea sau sentimentul că faci ceva pentru că ai propriile motive de a-l face și nu pe ale altora. Copiii au nevoie să simtă nu numai că au reușit în ceea ce au întreprins, dar și că alegerea le-a aparținut. Motivația extrinsecă vine din afară. Oamenii sînt motivați extrinsec atunci cînd fac ceva pentru a atinge un scop ce nu este parte componentă a activității înseși: de exemplu, pentru a cîștiga bani, pentru a cuceri un premiu, pentru a fi recunoscuți, pentru a evita o pedeapsă, pentru a respecta un termen, pentru a executa ordinele altcuiva sau pentru a căpăta o evaluare satisfăcătoare. Motivația și creativitatea copiilor pot fi diminuate prin folosirea greșită a evaluării, a recompensei și competiției sau prin restrîngerea exagerată a capacității de alegere.

Sub influența diferiților factori, creativitatea poate fi blocată. Printre blocajele creativității, enumerate de elevi, mai frecvente sînt: "timiditatea, teama de necunoscut, teama de critică, neîncrederea în forțele proprii, lipsa dorinței de afirmare, a capacității de afirmare, tendința de a amîna realizarea unor obiective, preferarea poziției de mijloc, lipsa interesului pentru creație" (M. Caluschi). Asupra creativității influențează negativ: modalitățile de evaluare rigidă, recompensa, competiția, constrîngerea, restrîngerea capacității de alegere. Școala influențează negativ creativitatea prin intermediul următorilor factori: evaluarea (chiar dacă evaluarea pedagogului este numai orală și chiar dacă este pozitivă, copiii care se așteaptă la evaluări dese din partea profesorului sau a educatorului ajung să fie mai puțin motivați și mai

puțin creativi); atitudinile educatorului/profesorului; învățatul pe de rost; eșecul; presiunea conformismului (cadrele didactice nu sînt singurii factori care blochează creativitatea în școală; copiii își pot submina unul altuia creativitatea prin presiuni egalizatoare); sistemul (în cazul în care copiii, potențial creativi, resping sistemul de învățămînt, atunci sînt două variante posibile: schimbarea sistemului sau flexibilizarea lui, așa încît să permită o varietate de stiluri de învățare și de interese).

Blocaje ale creativității în timpul activității educative/ Blocaje intelectuale

*Conformismul, exprimat prin dorința unor cadre didactice și prin insistența lor ca toți elevii clasei lor să se poarte și să gîndească la fel.

*Neîncrederea în fantezie: unii profesori manifestă această neîncredere simultan, apreciind exagerat rațiunea logică și raționamentele.

*Rigiditatea algoritmilor de învățare, de realizare a oricărei alte activități. Profesorii nu le permit elevilor să-și elaboreze propriii algoritmi de acțiune, să se abată de la cei dictați de ei sau de profesorii clasei (în timpul meditațiilor didactice, al realizării conținuturilor orelor educative etc.).

*Critica permanentă. Educatorul, colegii de clasă critică ideea, sugestia elevului/colegului lor de îndată ce el a formulat-o. Astfel blochează venirea altor idei în conștiința

Blocaje emotive

Teama de a nu greși, de a nu se face de rîs; graba de a accepta prima idee venită în cap-tendența exagerată a unor elevi de a-i întrece pe ceilalți (uneori la îndemnul educatorului' "Cine răspunde mai repede?").

Asupra creativității pot influența următorii factori: ereditatea este factorul care poate evidenția de la nașterea copilului elementele potențiale de creativitate (flexibilitatea, fluența senzitivitatea cerebrală etc.), dar și calitățile analizatorilor și caracteristicile temperamentale-capacitățile intelectuale (calitatea și nivelul lor): inteligența; memoria; imaginația și gândirea-aptitudinile (lat. aptus — apt, propriu, dotat) reprezintă sistemul integrat al elementelor sensorimotoare, cognitive, afectiv-motivaționale și voliționale, care asigură efectuarea cu succes a unei activități; ele pot fi transformate în aptitudini speciale: artistice, tehnice matematice, economice, pedagogice etc. Aptitudinile stau la baza talentelor și geniiilor. Ultimii se realizează la un înalt nivel de performanță, de creativitate, numai prin foarte multă și intensă muncă de instrucție și de activitate în diverse domenii. "în creație este nevoie de 99% transpirație și 1% inspirație" (Edison); caracterul (gr. character - semn, amprentă, particularitate) reprezintă totalitatea trăsăturilor psihocomportamentale esențiale și stabile ale personalității, prin care acestea se manifestă ca o unitate bine conturată în contextul relațiilor și situațiilor sociale, direcționale spre binele altora, spre realizarea unor idealuri și deziderate de grup. El se manifestă prin altruism, onestitate, generozitate, modestie, franchețe, entuziasm, principialitate, admirație, fermitate, curaj, spirit de independență etc., calități care pot dinamiza creativitatea; mediul sociocultural include: condițiile ambientului natural; condițiile mediului educațional; condițiile mediului social. Mediul în care persoanele învață, investighează, se preocupă de înnoiri etc. este favorabil creativității. Unele elemente ale mediului pot frîna creativitatea: inerția în gîndire și acțiune; rigiditatea în abordarea problemelor, descurajarea, resemnarea sau timiditatea; inhibiția în fața autorității și prestigiului unor personalități; absolutizarea gîndirii convergente, în loc de gîndirea divergentă — care stimulează dispersia analitico-sintetică și soluționarea problemelor prin mai multe variante, alegînd-o pe cea optimă; lipsa de stimulare a creativității ș.a.; motivația (mobilurile și stimulii) poate fi un factor de dinamizare a creativității. Motivele intrinseci (spiritul inventiv, pasiunea pentru un domeniu etc.) și motivele extrinseci (recompensele ș.a.) dinamizează creativitatea; efortul de pregătire și investigație. Fără efort, nici pregătirea și nici creativitatea nu pot ajunge la nivelurile înalte ale performanței.

Creativitatea poate fi stimulată folosindu-se următoarele metode și procedee: brainstorming, sinectica, delphi, Phillips 66, graffiti, jocul didactic, cubul, clustering (ciorchine), studiul de caz, dezbateri, proiect, portofoliu, mesaje, vizualizarea creativă, alcătuirea problemelor, situații nestandard, creația literară (versuri, ghicitori, proză scurtă) etc.

Pentru a crea o atmosferă favorabilă creativității, se pot utiliza mesajele sau jocurile educative în funcție de activitatea ce se desfășoară. Elevii și diriginții pot utiliza în scris sau oral, înainte de activitățile educative (ore educative, meditații didactice, ore ecologice etc), diverse mesaje. În urma folosirii mesajelor, se constată mai multe beneficii:

- crearea unei bune dispoziții; motivarea pozitivă a elevilor înainte de activitatea educativă;
- sporirea încrederii în forțele proprii;
- creșterea dorinței de autoafirmare;
- dezvoltarea originalității, a capacității de exprimare și comunicare;
- sporirea interesului față de activitatea educativă;
- amplificarea dorinței de a se încadra activ în conținutul ei;
- tendința de a colabora cu toți cei implicați în activitate (diriginte, colegi de clasă) etc.

Exemple de mesaje:

- ›Uită de probleme și calcă pe planeta creativității;
- ›Uită-te în jur și vezi frumosul din lucruri; doar el te va ajuta să progresezi;
- ›Alătură-i creierului inima și vei vedea cât de multicoloră este lumea!

Elevii trebuie să înțeleagă că creativitatea îi poate ajuta la soluționarea diferitelor probleme. Exemple de probleme: 1) Atât profesorii, cât și elevii, când scriu cu cretă pe tablă. își prăfuiesc degetele. Cum am putea evita prăfuirea degetelor în acest caz?: 2) În localitatea dvs. există probleme ecologice. Identificați-le și găsiți căile de soluționare a acestor probleme. Pentru stimularea creativității elevilor, la soluționarea acestor probleme pot fi folosite diverse metode și/sau procedee (tehnici), cum ar fi:

1) 6-3-5 (se lucrează fără să se discute în grupuri de 6 elevi; fiecare elev scrie câte 3 idei (soluții) pentru problema respectivă și astfel foaia cu tabelul, ce va fi prezentat mai jos, circulă, făcând 5 mișcări în cadrul grupului de 6, până ajunge la elevul de la care a pornit, apoi, în cadrul grupului de 6, sînt discutate toate ideile și sînt selectate cîteva mai originale, care vor fi prezentate celorlalți elevi).

<i>Prenumele</i>	<i>ideea (soluția) I</i>	<i>ideea (soluția) a II-a</i>	<i>ideea (soluția) a III-a</i>

2) licitație (fiecare participant găsește o soluție pentru problema abordată o prezintă într-un mod cât mai original în cadrul "licitației").

Un alt aspect deosebit de important al creativității este stabilirea unor conexiuni originale între diferite cuvinte și idei (care, aparent, parcă nu au nimic în comun) în acest scop, elevii primesc o listă de cuvinte distribuite pe două coloane (sau o elaborează singuri în urma unui brainstorming), după care, stabilind diverse conexiuni între cuvintele de pe cele două coloane, obțin niște îmbinări de cuvinte pe care apoi le pot utiliza la alcătuirea, de exemplu, a unei istorioare.

Pornind de la ideea că a formula o întrebare este o artă, iar arta merge mîna în mîna cu creativitatea, mă gîndesc cât de valoros este pentru elevi (dar și pentru diriginți!) să poată formula corect întrebări. Ce fel de întrebări sînt acestea? Desigur, nu stimulează creativitatea întrebările literale (adică acelea care solicită răspunsuri de tipul "da" sau "nu") și nici acelea care, formulate pe baza unui text, solicită reproducerea lui. E bine ca diriginții să încurajeze întrebările elevilor ce țin de atitudinile argumentate pe care le au aceștia în legătură cu ceva sau cineva.

Astfel de întrebări solicită răspunsuri de tipul următor: Eu cred că....., deoarece .....; În opinia mea....., Întrucât .....; Pornind de la faptul că ....., eu consider .....

Uneori, pentru stimularea creativității, este recomandabilă muzica (în special, cea clasică sau ușoară).

De exemplu pe un fundal muzical cu elevii se poate organiza o călătorie imaginară: „Cînd pășești pe pămîntul creativității, nu uita să te lași de toate grijile și problemele. Dă-i frîu liber imaginației! Să zboare cît mai liber!

- Imaginează-ți și scrie despre:

- O călătorie pe o insulă nepopulată. De ce te-ai duce acolo? Ce ai lua cu tine ? Ce ai face acolo? Ce crezi că ți-ar plăcea și ce nu ți-ar plăcea acolo? Etc.;

- Imaginează-ți că ești: - regele animalelor;- mașină; -președinte de țară.

Pune-ți întrebări și scrie ideile tale pe tema dată. Exemple de întrebări: Cum m-aș simți în calitate de .....? Ce aș putea să fac? De ce aș face asta? Ce n-aș face? De ce? etc.

O tehnică a creativității, deasemenea care poate fi aplicată, este Cinquain -Poezie de cinci versuri:

- un singur cuvînt care denumește subiectul (substantiv);
- 2 cuvinte care descriu subiectul (2 adjective);
- 3 cuvinte care exprimă acțiunea (verbe, eventual la gerunziu);
- 4 cuvinte care exprimă sentimentul față de subiect;
- un cuvînt care exprimă esența subiectului (reexprimarea esenței).

Exemplu:

Apa

Incoloră, inodoră

Îngheață, dizolvă, se volatilizează

Apa e izvorul vieții

Miracol

Sarcini de dezvoltare a creativității

- Scrie cîte un "Cinquain" pornind de la cuvintele: natură, cosmos, mamă, dra goste, viitor etc.

- Stabilește diferite conexiuni între cuvintele ce urmează și scrie o istorioară, utilizîndu-le pe toate: soare, nisip, rechin, mare, cățel, ochi, plajă, prieten, cîntec, scrînciob, binoclu, vapor, stea, putere, castel.

- Cînd ieși afară, privește atent(-ă) înjur. Încearcă să observi fenomenele ce au loc. În special, fii atent la cele mai ciudate, neobișnuite. (De exemplu: unele corpuri plutesc pe apă, iar altele se scufundă sau castraveții din curte arătau foarte bine înainte de ploaie, iar după — au început să li se usuce frunzele.) Pune-ți întrebări de tipul celor de mai jos în legătură cu aceste fenomene.

- Care sînt cauzele apariției acestui fenomen? Cum poate fi explicat el? Ce cred eu despre acest fenomen? De ce cred așa? Care sînt argumentele mele în sens? etc.

Blocajul creativității. "Un blocaj, o barieră este un fenomen, o însușire sau ori condiționare, internă sau externă, care obstrucționează manifestarea potențialului creativ. Blocajele pot fi recunoscute, înțelese și depășite prin antrenament."(M. Caluschi, L. Stog)

4.5.3 Strategii de educație pentru mediu și cultura ecologică

"Comitetul de pregătire al Conferinței Organizației Națiunilor Unite privind mediul înconjurător și dezvoltarea, întrunit la Geneva (1991), a subliniat faptul că educația ambientală la toate nivelurile de pregătire și pentru toți oamenii are o importanță majoră în promovarea dezvoltării pe glob" (Extras din "Carta Internațională a educației prin geografie. Educația pentru mediu și dezvoltare").

Mediul ambiant se află într-un pericol iminent al dezechilibrelor ecologice, în special prin poluarea aerului, apei, solului, organismelor, cu efecte negative asupra sănătății populației. Evitarea și soluționarea multiplelor probleme de mediu (despădurirea, deșertificarea, încălzirea

globală a climei, eroziunea solului, apariția găurilor de ozon, consecințele dezastrelor naturale etc.) necesită un sistem unic de instruire și educație pentru mediu a întregii populații, mai cu seamă a tinerei generații.

Educația pentru mediu are drept obiectiv formarea unui anumit comportament față de mediu și față de dezvoltare, prin aplicarea dictonului: "Gîndește global și acționează local"- Se afirmă că pentru viitorul Pămîntului și al omenirii cultura ambientală globală va fi hotărîtoare — ea va deveni o necesitate pentru fiecare individ și o cerință pentru societate, deoarece mediul nu cunoaște granițe naționale. Educația pentru mediu este cel mai eficient mijloc de conservare a naturii.

Dacă Legea protecției mediului ne obligă să respectăm principiile care stau la baza acesteia, mentalitatea populației trebuie educată în spiritul conservării elementelor naturii. Iată de ce educația pentru mediu, favorizată de interdisciplinaritate, trebuie să devină o preocupare permanentă și coerentă a tuturor cadrelor didactice.

Educația pentru mediu, prin imperativul ei, prin obiectivele propuse și prin vitalitatea conținutului, ocupă un loc primordial în curriculumul școlar.

Acțiunea omului asupra mediului a dus la deteriorarea unor vaste ecosisteme, la epuizarea solurilor și a resurselor de apă potabilă, la dispariția unor specii vegetale și animale etc. Întrucît omul este parte integrantă a naturii, depinzînd de resursele acesteia, protecția mediului este de o importanță capitală pentru existența sa.

Degradarea mediului are loc prin acțiuni antropice:

- ✚ Despăduriri abuzive;
- ✚ Deștelenirea stepei, silvostepii, savanei;
- ✚ Vînat și pescuit abuziv;
- ✚ Incendieri;
- ✚ Radiații. Experiențe nucleare;
- ✚ Zgomote cu intensitate mare;
- ✚ Introducerea de soiuri de plante cultivate;
- ✚ Poluanți;
- ✚ Diverse construcții (industriale, civice);
- ✚ Conflicte militare;
- ✚ Modificări genetice;
- ✚ Creșterea necesarului alimentar;
- ✚ Deșeuri și reziduuri.

Protecția mediului, incluzînd conservarea acestuia, s-a conturat ca o problemă globală a omenirii, în strînsă legătură cu mondializarea vieții economice, creșterea producției pe mapamond. Toate acestea sînt corelate cu sporirea explozivă a populației, extinderea procesului de urbanizare, de industrializare și, respectiv, cu mărirea fără precedent a cerințelor de energie, materii prime, apă, hrană etc. Aceste procese au intrat în conflict cu resursele limitate ale planetei.

Problema protecției mediului nu poate fi abordată și rezolvată separat, ci împreună cu celelalte probleme cu care se confruntă omenirea: criza de energie, de materii prime, de apă și alimente, sărăcia, explozia demografică etc. Acestea trebuie soluționate simultan, întrucît de ele depind prosperitatea materială și progresul spiritual al omenirii într-un mediu sănătos.

Problema protecției mediului este una dintre prioritățile lumii contemporane. În ultimul timp s-au înregistrat multe semnale de alarmă vizînd dimensiunile crizei ecologice, perspectivele deteriorării unor componente ale biosferei, ca urmare a creșterii necontrolate a populației, a urbanizării, a industrializării etc. Astfel, aerul, apele, solul, vegetația, lumea animală sînt tot mai amenințate.

Conservarea naturii va deveni eficientă și reală numai atunci cînd va face parte integrantă din comportamentul tuturor.

Educația pentru mediu este o educație prin și pentru valori; ea trebuie promovată la toate vârstele, prin conținutul unor discipline diverse (geografie, biologie, chimie, fizică etc.), în esență avînd un caracter transdisciplinar.

Educația pentru mediu vizează în mod esențial formarea conștiinței și a atitudinii de responsabilitate a omului pentru interrelațiile lui cu mediul înconjurător.

Obiectivele educației pentru mediu pot fi concepute astfel:

- Asimilarea unui volum de cunoștințe și formarea capacităților intelectuale care să permită elevilor înțelegerea unității biodiversității, necesitatea conservării și protecției naturii;
- Cunoașterea raporturilor omului cu natura, ale civilizației cu mediul ambiant;
- Cunoașterea cauzelor care au dus la deteriorarea mediului și la urgentarea măsurilor pentru evitarea dezastrului ecologic;
- Formarea motivațiilor, a convingerilor și atitudinilor privind situația biosocială a omului;
- Necesitatea armonizării comportamentului individual cu cerințele mediului;
- Necesitatea schimbării mentalității populației privind mediul înconjurător.

Poluarea aerului, a apelor, a solului pune în pericol viața a tot ce este viu pe planetă: plante, animale, om. Circa 60% din substanțele poluante care se elimină în atmosferă revin mijloacelor de transport, deosebit de toxice fiind gazele de eșapament de la automobile.

Cel mai mult suferă de pe urma gazelor de eșapament orașele mari ale Republicii Moldova. Platanul este una dintre speciile de arbori rezistenți la acțiunea substanțelor nocive de pe străzile orașului Chișinău.

La realizarea unor programe concrete de educație pentru mediu a elevilor, în cadrul activităților educative, în spiritul menținerii echilibrului ecologic al localităților natale, ar putea fi întreprinse o serie de acțiuni complexe, care să fie motivate, să corespundă nevoilor elevilor și să țină seama de capacitatea lor.

Acestea s-ar putea centra pe:

⊙ Organizarea de concursuri, festivaluri, simpozioane, conferințe, spectacole în natură, aplicații de teren (într-un spațiu convenabil, mai ales dacă ridică probleme de poluare, de degradare sau risc - la albia și lunca unui râu, la o alunecare de teren, la un teren recent despădurit și degradat, pe un sol erodat). Aceste activități pot fi organizate și realizate sub genericile: "Soarta Terrei este în mâinile noastre"; "Protejînd natura, apărați omul"; "Pămîntul — o planetă prețioasă"; "Acum este timpul pentru un Pămînt nepoluat"; "Fiecare dintre noi are dreptul la un mediu curat" etc.

Activitățile menționate mai sus pot fi însoțite de amenajări, igienizări, acțiuni stradale de informare, sensibilizare a publicului asupra problemelor de mediu din localitate, distribuirea unor chestionare, pliante.

⊙ Organizarea de expoziții complexe (de pictură, grafică, desen, rapoarte și studii despre starea ecologică a mediului din localitate, despre amenajarea unor trasee sau terenuri etc.);

⊙ Asocierea elevilor în cluburi cu vocație ecologică, al căror scop ar fi susținerea și promovarea soluțiilor necesare pentru schimbarea mentalității și a comportamentului populației privind protecția mediului;

⊙ Acțiuni de Ziua Mondială a Pămîntului (22 aprilie); Ziua Mondială a Protecției Mediului (5 iunie) etc.

⊙ Acțiuni de igienizare și ecologizare a zonelor de agrement din localitate, a parcurilor etc;

⊙ Ajutor la amenajarea locului de joacă pentru copii;

⊙ Informarea și educarea populației privitor la mediu, prin intermediul mass-media (articole în ziarele locale, emisiuni de radio, TV);

⊙ Intermedieri între școală, populație, administrația locală, organisme guvernamentale, agenți poluatori;

⊙ Colaborarea și cooperarea cu Agenția de Protecție a Mediului și implementarea unor proiecte de acțiuni locale de protecție, conservare și îmbunătățire a propriului mediu de viață;

⊙ Plantarea pomilor și îngrijirea lor an de an.

Educația pentru mediu va avea un efect cu atât mai durabil, cu cât realizarea conținuturilor la toate disciplinele se va sprijini pe formare de comportamente pentru mediu, iar cunoștințele căpătate își vor găsi un ecou în activitățile explicit educative.

Organizarea Postului Ecologic

Postul Ecologic școlar este o formațiune benevolă a elevilor din școli, care efectuează în afara lecțiilor activități de educație pentru mediu. Obiectivele Postului Ecologic sînt:

- organizarea activității de educație pentru mediu în localitatea natală;
- organizarea olimpiadelor, a concursurilor în domeniul cunoașterii mediului înconjurător;
- organizarea și participarea la acțiunile de salubritate, crearea spațiilor verzi și amenajarea teritoriului și a monumentelor naturale;
- editarea gazetelor de perete, a foilor volante referitoare la protecția mediului;
- plantarea arborilor și îngrijirea parcurilor.

Pentru realizarea activităților educative enumerate mai sus, e necesar a se folosi o suită de metode și procedee educative, printre care: demonstrația, exercițiul practic, modelarea, descoperirea, problematizarea, sondajul de opinie, trainingul brainstormingul, explicația, jocul de rol etc.

Sarcini care pot fi propuse elevilor:

1. Nu poluăm mediul

- Să identifice în localitatea natală factori de degradare și surse de poluare a mediului. Să noteze în caiet, pe baza observațiilor de teren, efectele constatate.
- Să completeze tabelul de mai jos.

Componentele mediului	Surse de degradare	Efecte ale degradării

Reflecțați, împreună cu elevii, asupra celor înregistrate. Propuneți elevilor să scrie o listă de acțiuni ce ar trebui întreprinse pentru a ameliora situația în cauză. Discutați la o oră ecologică a clasei cauzele poluării mediului și elaborați un proiect comun de acțiune pentru a contribui la ocrotirea mediului.

2. Cîtă apă consumăm?

Obiectivul este stabilirea consumului de apă de persoană. Ca să putem folosi rațional apa, este necesar să evaluăm consumul ei în diferite ipostaze.

- Faceți o listă a modurilor de folosire a apei în școala-internat/clasă, internat, cantină etc). Încercați să analizați atent problema și să oferiți cît mai multe utilizări.
- Calculați cîtă apă folosiți zilnic.
- Evaluati cîtă apă folosește clasa voastră zilnic (utilizare medie pe zi).
- După ce ați făcut aceste estimări, încercați să măsurați efectiv consumul de apă al vostru, al clasei voastre, al internatului în care locuiți.
- Cu datele obținute faceți comparații între clase, cicluri școlare, zile, luni.

3. Apa potabilă

- Stabiliți dacă în localitatea voastră apa se bea de la robinet, din fîntîni, din izvoare sau este supusă unui tratament prealabil.
- Încercați să stabiliți care sînt standardele de calitate a apei în localitatea voastră.
- Încercați să aflați care sînt testele de calitate a apei și cine le efectuează.
- Care este prețul apei. Cum credeți, ce influențează acest preț — cheltuielile pentru un standard al apei sau alte tipuri de costuri.
- Încercați să stabiliți duritatea apei din localitatea voastră. Cea mai bună metodă este să stabiliți concentrația ionilor de calciu și de magneziu în apă. Cea mai simplă metodă este să se evapore apa într-un vas de sticlă și să se urmărească dacă apare un inel alb de săruri.

4.5.4 Contribuții educative prin metoda jocului

Dintre metodele activ-participative de educație, cu rezultate foarte interesante, jocul este considerat cel mai eficient pentru vîrsta școlară mică.

Metodica aplicării acestei metode variază de la caz la caz, în funcție de: motivul aplicării ei, obiectivele educative urmărite, conținutul jocului, particularitățile individuale și de vîrstă ale elevilor, starea emoțională a grupului etc. Totuși, cîteva componente esențiale ale metodei rămîn stabile, în opinia mea.

Pasul 1: Concretizarea motivului care face necesară intervenția educativă.

Pasul 2: Selectarea sau alcătuirea conținutului jocului, formularea obiectivelor.

Pasul 3: Pregătirea sau confecționarea materialelor (placaje, elemente decorative, accesorii ale personajelor etc).

Pasul 4: Formularea unui plan, conform căruia se va aplica metoda jocului și stabilirea metodelor educative conexe ei.

Pasul 5: Pregătirea elevilor, motivarea lor pentru joc.

Pasul 6: Descrierea jocului.

Pasul 7: Explicarea regulilor jocului, distribuția rolurilor.

Pasul 8: Demonstrarea și exersarea elementelor principale ale jocului.

Pasul 9: Desfășurarea jocului.

Pasul 10: Analiza rezultatelor jocului, stimularea elevilor.

Elevii ghidați de diriginte trag concluzii și formulează anumite reguli de comportare (să jucăm cinstit, să nu trișăm, să cooperăm în depășirea dificultăților, să respectăm opinia fiecăruia, să fim creativi etc).

În procesul aplicării acestei metode educative, diriginții urmăresc:

- să formeze deprinderi de comportare civilizată;
- să obțină integrarea în colectiv a copiilor timizi, retrași;
- să dezvolte atenția, puterea de voință, imaginația lor;
- să-i obișnuiescă să găsească în mod independent soluții la diferite situații-problemă;
- să le redea încrederea în forțele proprii;
- să le creeze posibilitatea de a-și manifesta capacitățile individuale;
- să contribuie la dezvoltarea gândirii logice, creative;
- să le ofere prilejul de a-și valorifica unele trăsături de caracter: voința, curajul, îndrăzneala, perseverența;

Metoda jocului este cu atît mai eficientă în clasele primare, cu cît e mai atractivă prin temă, conținut, aplicare și strategie.

4.5.5 Activități de lectură în procesul educațional

Cum să formăm o comunitate de cititori? Alegerea și recomandarea textelor pentru lectură extracurriculară.

Necesitatea de a citi diferite texte literare și nonliterare este determinată de avalanșa informațională, dar și de nevoia de impresii noi. La orice vîrstă de școlarizare și în viața adultă, oricine are abilitatea de a citi și-o exersează în funcție de circumstanțe.

Scoală și întreg demersul educațional sînt de neconceput în afara lecturii. Avînd acces liber la o bibliotecă virtuală a omenirii, orice persoană își alege textele pentru lectură și își structurează singură informația, pe baza activității sale mintale.

Importanța lecturii textelor artistice pentru satisfacerea unor cerințe estetice (nu doar cognitive, prescrise de curriculum), pentru detectarea și interpretarea problemelor general-umane reflectate în literatură nu poate fi supraapreciată. Dar interesul pentru lectură nu apare de la sine. Factorii care ar putea provoca și menține acest interes sunt un model comportamental demn de urmat și concursul de circumstanțe care ar putea stimula interesul pentru lectură.

Modelul comportamental care poate fi urmat:

- ❖ Existența/prezența în imediată vecinătate a unui adult sau coleg care citește;
- ❖ Referințele frecvente ale profesorilor și educatorilor la cărți din fondul de aur al literaturii române și universale;
- ❖ Disponibilitatea / oportunitatea de a discuta textele citite, de a le valorifica mesajul;
- ❖ Priceperea de a aplica în activitatea instructivă cotidiană cunoștințele căpătate prin lectură.

Concursul de circumstanțe care ar putea stimula interesul pentru lectură:

- ❖ Popularizarea (pe diverse căi) a cărților și a publicațiilor periodice interesante pentru elevii de această vîrstă;
- ❖ Accesibilitatea cărților pentru care se manifestă interes;
- ❖ Relevanța textelor propuse pentru lectură;
- ❖ Valorificarea de către adulți și colegi a experienței de cititor;
- ❖ Conștientizarea dependenței propriului succes școlar de cantitatea și lecturilor făcute;
- ❖ Autoaprecierea justă a propriei experiențe de cititor.

Criterii de selectare a textelor pentru demersul educațional

În procesul selectării textelor propuse pentru lectură individuală și în grup, precum și pentru discuție colectivă, se vor lua în considerație :

◆Coresponderea cu obiectivul cognitiv și formativ al activității. Cum și educația cuprinde diferite aspecte ale pregătirii pentru viața socială, textele pe care le vom citi copiilor și împreună cu ei trebuie să vizeze diferite aspecte ale vieții și să reflecte diverse soluții ale problemelor abordate.

◆Valoarea artistică incontestabilă a operei selectate.

Există în literatura universală suficiente cărți adresate în particular copiilor de diferite vârste, și acestea nu trebuie să lipsească din demersul educațional. Chiar dacă evenimentele se referă la alte timpuri și locuri decît cele cunoscute elevilor, o convorbire prealabilă (o evocare adecvată) ar putea să depășească dificultatea receptării mesajului. Este o cale de a dezvolta copiii, fără a-i obliga să învețe, ci doar făcîndu-i curioși. Deoarece obiectivul lecturii lor nu este învățarea istoriei literaturii, nici studiul literaturii ca știință, accentul analizei în acest caz se poate deplasa de la cognitiv spre afectiv, spre interpretări și accepții personale.

◆Valențele etico-morale ale mesajului.

Textul citit și discutat trebuie să permită atingerea unor obiective atitudinale, promovînd precepte și valori acceptate în comunitatea etnică, în societatea dată. În contextul circumstanțelor de viață ale copiilor de la școli-internat, posibilitatea de a discuta cu un adult despre cele citite și de a le racorda la viața cotidiană și la propria experiență nu poate fi supraapreciată. Sarcina educatorului care se angajează într-o discuție cu elevii este nu atît de a oferi soluții și a răspunde la întrebări, cît de a ghida un schimb constructiv de opinii.

◆Accesibilitatea de vîrstă a textelor.

Personajele textelor selectate nu trebuie să fie neapărat copii de aceeași vîrstă cu elevii pentru care am selectat textul, dar problemele și limbajul lui trebuie să fie accesibile. Copiii trebuie să fie pregătiți pentru înțelegerea conflictului și a soluționării lui, pentru interpretarea comportamentului unor personaje.

◆Volumul rezonabil al textului.

Pentru lectura cu voce tare, în grup, trebuie alese texte de proporții mici, povești povestiri, nuvele nu prea mari — citirea lor să dureze atît cît poate să rămînă atent un copil de vîrstă respectivă. Cu timpul, textele de proporții (chiar romane) pot fi fragmentate și citite pe capitole.

◆Valențele formative ale lecturii și ale discuției pe baza textului artistic și a celui publicistic.

Nu doar textul artistic, ci și cel publicistic scoate în relief diverse probleme care se pretează discuției. Acesta poate fi un articol de ziar sau un eseu, un reportaj sau o schiță, o scrisoare la redacție sau materialele unei mese rotunde.

Lectura și interpretarea unui asemenea text poate găsi tangențe cu viața cotidiană a copiilor și poate provoca discuții aprinse. De exemplu, textul Anei Blandiana *Strada pisicilor* abordează o problemă stringentă pentru elevi: pisicile și cîinii vagabonzi.

Este important ca în acest text publicistic, propus pentru lectură și discuție, să se găsească tangențele cu problemele relevante pentru elevi. Astfel, textul poate servi ca imbold pentru discuția.

Cum trebuie să se comporte omul cu animalele maidaneze? Oscilația între protecția acestor animale (cîini și pisici vagabonde, care trăiesc în preajma școlii, a internatului, a spitalelor etc.)

și izolarea/închiderea/ lichidarea lor, la scara orașelor contemporane mari, va permite lansarea diferitelor opinii și exprimarea diferitelor atitudini. Problema pare actuală pentru școlile din oraș și în situații concrete discuția s-ar putea încheia cu formularea unor soluții argumentate.

Dar mai importantă decât soluțiile oferite va fi conștientizarea problemei în sine, raportarea ei la sine, la viața personală.

Strategii de abordare a textelor de diferite stiluri funcționale. Dat fiind impactul diferitelor texte asupra formării personalității elevului, este corect ca și demersul educațional să se centreze nu doar pe texte literare, ci și pe texte publicistice și științifice.

Strategia abordării oricărui text literar se va construi pe o activitate de evocare, prin care se vor scoate în relief — anticipativ — problemele luate în discuție.

Strategia abordării unui text nonliterar se va centra pe identificarea și valorificarea informațiilor relevante pentru înțelegerea aceluși text. Considerăm că informațiile adiacente interpretării textului pot fi deduse, lansate de elevi sau oferite de profesor.

Informațiile țin de:

◆ Autorul textului: cine este, ce cultură reprezintă, de ce etnie este, în ce epocă și unde a trăit;

◆ Contextul cultural al producerii textului: în ce limbă a fost scris, despre ce locuri sau evenimente se amintește etc.

Pregătindu-și elevii pentru a citi un text publicistic cum este Strada pisicilor, dirigintele va preciza cine este autoarea, despre ce oraș este vorba, iar lectura textului va completa informațiile pe care le dețin deja elevii. Orașul pe care se poate întâmpla să nu-l fi vizitat elevii va căpăta în ochii lor dimensiuni reale și va prinde viață.

Tehnicile de lectură captivantă, care i-ar implica total pe elevi, sînt cele construite pe surpriză și — stilistic vorbind — pe efectul așteptării înșelate: lectura ghidată și presupunerea prin termeni.

Esența acestor tehnici rezidă în stabilirea unor pauze în momentele cele mai tensionate ale pînzei narative și măiestria de a provoca discuții, de a le ghida și canaliza spre o diversitate de idei. Ca să nu mai vorbim despre impactul acestor discuții asupra abilităților de comunicare și asupra cizelării modelelor comportamentale, e suficient să remarcăm motivația pentru o lectură atentă și pentru detectarea argumentelor în text.

Pentru succesul discuției, este important să li se ofere tuturor elevilor ocazia să-și spună opiniile și să se asculte unii pe alții. Pentru organizarea mai riguroasă a discuției, astfel încît și ascultarea reciprocă, și implicarea în proces să fie mai sigură, se poate recurge tehnica masa rotundă/cercul.

Discuția poate porni de la un text de proporții sau de la un fragment mai mic, conține o problemă discutabilă:

Tehnica masa rotundă (în varianta scrisă) — cercul (în varianta orală) se construiește pe principii similare brainstorming-ului/brainwriting-ului, dar, în plus, îi obligă pe toți participanții să-și expună opinia, să contribuie la soluționarea problemei etc.

În cadrul cercului sau al mesei rotunde, toți participanții, pe rînd, în consecutivitatea care sînt așezați, vorbesc într-un subiect sau scriu în continuarea celor notate deja de colegi

Nimeni nu se poate eschiva atunci cînd îi vine rîndul!

În funcție de sarcina pe care trebuie s-o rezolve, se creează echipe mici de cîteva persoane sau dirigintelui îi încadrează pe toți elevii în același cerc.

De la un anumit elev, care scrie primul, foaia circulară din mână în mână, în același sens (bunaoară, orar), și fiecare își prezintă opinia în discuție sau își dă contribuția la definire

După ce se încheie un cerc, se analizează și se generalizează informația acumulată în acest fel.

Este oportun să se comenteze cum s-au modificat opiniile pe parcurs, ce i-a motivat pe copii să scrie sau să spună acest lucru, dacă au vrut de la început să scrie anume așa. Textul se pretează discuției în mai multe probleme:

- Desenul animat este un refugiu pentru omul obosit.

- Tocmai faptul că cei slabi și simpatici sfinșesc invariabil prin a învinge este încurajator.
- De ce recitim o carte sau revedem un film?
- De ce adultul simte nevoia de basm?

Pentru cercetarea unui text științific, pentru învățarea unei informații noi, este utilă și recomandabilă aplicarea tehnicilor de lectură intensivă, de interogare multiprocesuală și a interviului în trei trepte.

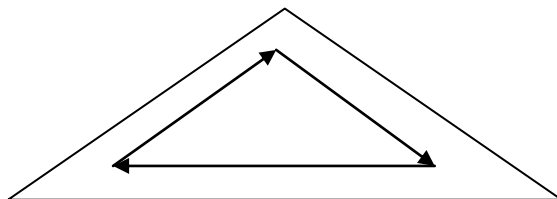
Lectura intensivă este o tehnică de lucru pe textul științific și are drept obiectiv formularea unor întrebări la care se va căuta un răspuns în timpul citirii. Tehnica respectă etapele-cadru și în faza pregătitoare - evocare - se stabilește o sarcină ce ar focaliza atenția participanților asupra materialului ulterior. Spectrul de strategii posibile pentru evocare este vast; strategiile pot fi combinate.

La finele evocării, profesorul s-a documentat asupra cunoștințelor actuale ale elevilor privind subiectul respectiv și a pregătit terenul pentru realizarea sensului.

Urmează realizarea sensului - lectura parțială a textului, care nu durează mai mult de 15-20 min., după care se verifică:

- Dacă s-a atestat răspunsul la întrebări;
- Dacă informația din text coincide cu ideile anterioare ale elevilor. Activitățile se reiau în aceeași consecutivitate pentru următorul fragment (următoarele fragmente), modificându-se doar tehnica de evocare și reflecție.

Interviul în trei trepte este o tehnică de învățare prin colaborare, în cadrul căreia partenerii se intervieveză reciproc în legătură cu un anumit subiect. În timpul interviului, un al jreilea membru al echipei îndeplinește funcția de secretar și înregistrează toate informațiile, prin rotație, fiecare dintre participanți este și interviuat, și secretar, și persoană care intervieveză. Grafic, tehnica se prezintă astfel:

Se creează echipe de câte 3 persoane și se urmărește să se distribuie rolurile și să se decidă asupra schimbărilor ulterioare de rol. Elevii au la îndemână textul (poate fi chiar și un paragraf din manual) și pot să-l utilizeze atât pentru formularea întrebărilor, cât și pentru a găsi răspunsul.

Fiecare elev are timp limitat pentru interviu, de exemplu, 3 minute.

Tehnicile menționate se pot aplica, în clasele medii, pe texte de tipul celui citat mai jos.

La încheierea activității, se vor pune în discuție întrebările pe care elevii înșiși le vor considera interesante. Esențial în aplicarea acestor tehnici este faptul că elevii nu doar citesc textul și încearcă să-l memoreze sau să-l înțeleagă, ci și analizează informația din diferite ipostaze și își activează diferite inteligențe.

O tehnică de cercetare în profunzime a textului literar sau științific este interogarea multiprocesuală. Pentru început, profesorul va formula întrebări din toate domeniile (de toate tipurile) și, după ce vor fi prezentate răspunsurile adecvate la aceste întrebări, se va examina modalitatea de a construi întrebarea.

Interogarea multiprocesuală constă în formularea unor întrebări de niveluri diferite și lansarea lor în consecutivitatea firească a operațiilor intelectuale (după B.Bloom, adaptat de Sanders). Măiestria de a lansa o întrebare adecvată situației și de a o valorifica din plin — tehnică ce stă la îndemână profesorului — se va completa pe măsură ce elevii vor asimila și ei diverse tehnici de formulare a întrebărilor.

Se dă textul:

FURNICILE

Nu este surprinzător faptul că furnicile par să se găsească peste tot. Ele sînt un grup de insecte foarte rezistente, cu o structură socială și colonială complexă. Capacitatea lor de a găsi hrana poate fi adesea observată cînd un șir lung de furnici intră în casă la o hrană preferată. O legendă a băștinașilor din America povestește că, demult, Pămîntul era acoperit de apă. Creatorul a făcut apoi furnici, care s-au înmulțit în număr mare și au format uscatul. Legenda susține că acesta este motivul pentru care întotdeauna găsim furnici, oriunde am săpa în pîmînt.

Există peste 6 000 de specii de furnici, cunoscute în toată lumea. Deși cele mai multe specii trăiesc în zona tropicală, există multe și în regiuni temperate, iar viața lor zilnică este organizată printr-o structură socială complexă. Cuiburile furnicilor sînt de obicei subterane și pot rezista mulți ani. Fiecare cuib poate să conțină mai multe milioane de indivizi și are o regină înaripată, masculi și mii de lucrătoare care nu se înmulțesc și nu zboară — acestea se văd cel mai adesea mișunînd în căutarea hranei. Unele lucrătoare cu fălcile foarte mari, cunoscute ca furnici-soldați, sînt specializate în apărarea cuibului. Ele atacă cu sălbăcie prădătorii din apropiere.

Furnicile construiesc multe tipuri de cuiburi, unele colonii stabilindu-se sub pavaje în timp ce furnica de lemn formează movile imense de ace de pin și din rămurele, cu o înălțime de peste 150 cm și diametrul de 300 cm. Fiecare cuib are o mulțime de galerii prin care furnicile circulă liber, și camere în care sînt crescuți larvele și puii. Aceste larve sînt hrănite de către lucrătoare.

În zona tropicală, armata de furnici-legionari trăiește la suprafața solului, deplasîndu-se în grupuri mari. Aceste coloane de furnici feroce străbat pădurea, omorînd și mîncînd orice animal le iese în cale.

Furnicile țesătoare, care cuibăresc în copaci, își fac cuiburi din frunze, legînd frunzele laolaltă cu fire de mătase. Firul de mătase este produs de către larve, pe care furnica matură le ține între fălci ca pe niște ace de cusut vii, în timp ce frunzele sînt legate laolaltă pentru a forma cuibul.

Furnicile înrobitoare și-au dezvoltat o tehnică proprie de creștere a puilor. Ele nu au furnici lucrătoare, dar jefuiesc cuiburile altor specii. Lucrătoarele capturate sînt duse în cuib, unde îngrijesc puii noilor stăpîni.

În timp ce albinele sînt utile omului datorită mierii pe care o produc, furnicile și viespile, deși uneori supărătoare, sînt importante pentru reducerea numărului de insecte dăunătoare.

Întrebări posibile:

Întrebările literale cer informații exacte și răspunsurile pot fi găsite în text. Elevul trebuie doar să repete ceea ce s-a afirmat deja, pentru a răspunde corect. Aceste întrebări reclamă un efort minim din partea elevului, dar riscurile de a da un răspuns greșit sînt mari. Tocmai pentru acest tip de întrebări este certă limita dintre corect - greșit.

- Despre ce categorii de furnici relatează textul?

- Cîte specii de furnici sînt cunoscute?

Întrebările de traducere reclamă o modificare a informației, o restructurare a ei în imagini diferite. Textul verbal lecturat se va completa prin întrebări de felul: Ce ați văzut? Ce ați auzit? Ce ați simțit? etc. Aceste întrebări creează o nouă experiență senzorială, care trebuie tradusă în limbaj verbal. Și explicarea cuvintelor, traducerile propriu-zise dintr-un idiom în altul se pretează, în linii mari, acestui tip de întrebări.

- Cum arată regina furnicilor?

- Ce înseamnă cuvîntul pavaj?

Întrebările interpretative cer descoperirea conexiunilor dintre idei, fapte, definiții, valori. Elevul trebuie să-și dea seama cum se leagă diverse concepte pentru a avea un sens. Aceste enunțuri interogative se vor structura pe relevarea unor legături și, e îndemnul de a le argumenta: De ce unele categorii de furnici sînt supranumite soldați, țesătoare, înrobitoare?

Întrebările aplicative oferă posibilitatea de a rezolva probleme autentice, probleme de logică sau de a dezvolta raționamentele dintr-un text. Răspunsurile la acest fel de întrebări cer o racordare a modalității de a gîndi logic la diferite probleme și situații din viața cotidiană.

- Ce se întîmplă cu un furnicar la moartea reginei?

- Cum trebuie să procedeze un om care se întâlnește cu furnicile-legionari?

Întrebările analitice se formulează pentru a cerceta în profunzime problema sau textul literar, examinându-le din unghiuri diferite. Prin formularea acestui tip de întrebări (gen Există și alte opinii privind cazul descris? V-au convins argumentele autorului? etc.), profesorul creează oportunitatea de a vedea lucrurile din diverse perspective, de a analiza minuțios problemele și de a-și expune logic argumentele și contraargumentele.

- Ce a dus la formarea în natură a atîtor specii de furnici?

- De ce într-un furnicar indivizii au funcții diferite?

Întrebările sintetice încurajează rezolvarea creativă, nestandard a problemelor. Pentru a răspunde la întrebările sintetice, elevii vor face apel la toate cunoștințele pe care le au și la experiență, vor oferi scenarii alternative de soluționare a problemelor, întrebările de tipul: Ce ar fi putut face personajul...? Cum s-ar fi dezvoltat subiectul dacă...? obligă elevul să se implice personal și să propună o soluție, fără să o aibă de-a gata.

- Ce se întâmplă într-o grădină unde stăpînul stîrpește furnicile?

- Lupta cu insectele dăunătoare poate afecta și furnicile?

Întrebările evaluative reclamă aprecieri din partea elevilor, urmînd ca ei să dea calificativele bun/rău, corect/greșit, în funcțiile de standarde definite chiar de către dînsii și cu referire la un subiect studiat. Abordarea unor întrebări evaluative îi dă elevului posibilitatea de a-și personaliza procesul de învățare, de a-și însuși cu adevărat noile idei și concepte. Sînt aplicabile atît pe texte literare, cît și pe lucrări științifice.

- Pentru cine este folositoare munca furnicilor?

- De ce furnica este un simbol al hărniciei?

Abordarea științifică a textului artistic, preconizată de studiul literaturii, cade pe seama profesorului de limbă. Totuși, temele de acasă la această disciplină reclamă producerea textelor inspirate din opere literare. Una dintre modalitățile de a declanșa procesul de scriere pe baza lecturii, de a-și ordona și monitoriza lecturile este respectarea lanțului reacția cititorului - agenda cu notițe paralele - jurnalul triplu.

Prima etapă este orientată spre reacția imediată la încheierea lecturii. Elevul își notează primele impresii, își conștientizează starea postlectorală. Tehnica va fi eficientă pentru un text proaspăt, la care nu s-a lucrat încă în clasă.

Agenda cu notițe paralele/jurnalul dublu constă în:

- ✚ Pregătirea unei foi de caiet, divizată în două printr-o linie verticală;
- ✚ Selectarea unui pasaj din text: pasajul trebuie să aibă o semnificație aparte pentru cititor sau să conțină o imagine care l-a mișcat. Acest pasaj va fi un enunț, un vers sau doar o îmbinare ieșită din comun;
- ✚ Înscrierea citatului ales în prima coloană a agendei;
- ✚ Comentarea scrisă a citatului în coloana a doua a agendei,
- ✚ Citirea comentariilor.

Agenda în trei părți/jurnalul triplu are, în raport cu agenda cu notițe paralele, încă o coloană, destinată corespondenței cu profesorul sau cu alți colegi care au citit același text.

Activitățile de acest fel pregătesc procesul de elaborare a comentariilor și a textelor metaliterare.

Corelarea lecturii cu alte activități intelectuale

Procesul de lectură, pentru a se atinge obiectivele instruirii, trece prin toate domeniile cognitive și cuprinde întreg ciclul instruirii.

Lectura nu apare, în condiția unei instruirii de calitate, drept activitate spontană și izolată, de asemenea, ea nu poate fi rodul unei improvizații. Orice activitate educativă, axată pe lectură, cere o conversație introductivă sau o altă evocare și trebuie să se soldeze cu discuții sau pe scriere cu baza textului.

Lectura pentru înțelegere și cunoaștere este momentul de acumulare a informației, care devine suport pentru alte lecturi și pentru progresul elevului.

Lectura pentru aplicare vizează raportarea textului citit la necesitatea de a soluționa probleme, de a lua decizii și nu poate fi substituită de transmiterea orală a informațiilor. De fapt, acest fel de lectură, corelat cu practicile cotidiene, îl pregătește pe elev pentru viață, confruntându-l cu situații care nu-i sînt familiare. Acest gen de lecturi deschide probleme virtuale și se întrecește în procesul discuțiilor.

Analiza textelor citite formează abilități de muncă intelectuală, necesare pentru lărgirea și revalorificarea cunoștințelor. Abilitatea de a analiza un text citit, la care se poate reveni ori de cîte ori e nevoie, creează premisele pentru interpretarea/analiza la auz a unor probleme, a situațiilor din viață. Abilitatea de a analiza și de a califica lucrurile ține de competența de a purta o discuție pe baza textului citit, iar ulterior și de a polemiza.

Raportarea lecturii la sinteză și evaluare ține de operațiile superioare. O sinteză matură, ca și evaluarea argumentată, se poate face doar în cazul cînd elevul dispune de suficiente informații, acumulate tot prin lectură, și de suficiente modele de structurare a argumentelor.

Cercul se încheie, pentru a utiliza lectura precedentă ca informație pentru înțelegerea unui alt text.

4.5.6 Dezbaterrea

Conform opiniei lui Ioan Bontaș, dezbaterrea este un dialog între diriginte și elevi sau între elevi și elevi (clasele mari), cu caracter bivalent. Ea poate fi individuală — de la om la om, de un caracter apropiat și natural. Ea poate fi în grup, sub formă de dialog, cu participarea membrilor grupului. Ea se poate transforma în discuție, care permite ca fiecare să-și expună opinia, punctul de vedere asupra problemei.

Obiectivele dezbaterii pot fi:

- efectuarea unor analize de caz (pornind de la un caz concret, specific colectivului respectiv de elevi);
- soluționarea unor probleme ce țin de comportamentul elevilor;
- examinarea, în scopul calificării în comun, a unor adevăruri, idei, reguli, principii general-umane;
- consolidarea și sistematizarea informațiilor deținute deja de către elevi în legătură cu tema supusă dezbaterii (reguli de circulație rutieră, activități în comunitate, reguli de comportare în internat etc.);
- soluționarea unor probleme educative complexe, care solicită alegerea de către elevi a uneia din mai multe alternative;
- dezvoltarea capacității de comunicare, de exprimare verbală și creativitate colectivă.

Potrivit Rodicăi M. Niculescu, metoda dezbaterilor, ca și oricare altă metodă educativă, are avantaje și limite/dezavantaje.

Avantaje:

- dă o formă socializată activităților educative;
- face posibilă interacțiunea dintre participanții la dezbateri, creînd o atmosferă de deschidere, de receptivitate, de responsabilitate și activism;
- contribuie la democratizarea climatului în colectivul de elevi, de încadrarea lor eficientă în soluționarea diverselor probleme ale clasei;
- stimulează gîndirea și exprimarea liberă, dar elevată.

Limite:

- poate asigura uneori participarea la dezbateri doar a unor elevi;
- poate determina inhibiții la unii elevi, cînd educatorul nu-i motivează suficient, înainte de începutul dezbaterilor;
- dacă nu este bine aplicată, poate determina pierderea esenței, abaterea de la subiect, neatingerea obiectivelor propuse.

Această metodă educativă se aplică, de regulă, începînd cu clasele gimnaziale.

4.5.7 Metoda asaltului de idei (brainstorming)

Ca procedeu de lucru, brainstorming-ul folosește tot discuția/ dezbateră, motiv pentru care uneori este prezentată ca o variantă a respectivei metode.

După Ioan Bontaș, asaltul de idei (brainstormingul) este o modalitate complexă de a elabora (a crea) în cadrul unui anumit grup, în mod spontan și în flux continuu, anumite idei, metode, soluții etc. noi, originale, necesare rezolvării unor teme sau probleme teoretice sau practice.

Reprezentarea metodicii de aplicare a acestuia se va face pe baza unui exemplu concret după următorul scenariu.

Contextul în care se realizează metoda — ora educativă.

1. Descoperirea/identificarea situației existente din câmpul de realități ale activității colectivului clasei.

În clasa de elevi se constată o deteriorare sensibilă a relațiilor de parteneriat, exprimată prin izolarea unor elevi, egoismul altora, indiferență, apatie față de rezolvarea problemelor generale ale colectivului clasei.

Soluționarea reală a multiplelor probleme cu care se confruntă o clasă de elevi și, în particular, fiecare elev poate avea loc numai prin transformarea parteneriatului într-o realitate școlară.

2. Formularea problemei, a temei dezbaterilor și elaborarea unui plan de aplicare a metodei.

Notă: Dirigintele își schițează și câteva idei de rezervă.

3. Începutul ședinței asaltului de idei.

Dirigintele prezintă elevilor problema în cauză: "în ultima perioadă, în relațiile dintre elevii clasei noastre se observă manifestarea unor tendințe ce contravin parteneriatului autentic - acestea se reflectă în dezbinarea colectivului în timpul activității educative, în scăderea disciplinei școlare... Care ar putea fi cauzele acestei situații și ce trebuie de făcut pentru a o soluționa?"

3.1. Elevii, dirijați de dirigintele-animator al brainstormingului, emit (elaborează) idei, de abordare sau soluționare a problemei, fără nici o restricție. Elevul-"secretar" înregistrează toate ideile enunțate de către colegi (nu neapărat mot-a-mot, ci gândul, sugestia, opinia; totuși, înregistrarea nu trebuie să omită nimic valoros).

Notă: Secretarul nu notează numele celor ce emit idei.

3.2. Încheierea ședinței de brainstorming (asalt de idei) este recomandabilă pentru momentul în care dirigintele consideră că s-a emis (adunat) un număr suficient de date necesare pentru soluționarea problemei discutate, dar nu mai devreme de timpul programat.

4. Analiza datelor rezultate din abordarea problemei poate fi realizată la două niveluri:

- individual, realizată de către diriginte (cu o decizie privitoare la cadrul în care se va continua această analiză);
- în colectivul echipei, realizată de către diriginte și alți profesori la clasă, dacă se constată necesitatea implicării lor în soluționarea problemei în cauză.

5. Alegerea soluției considerate a fi optimă. Punerea în practică a soluției (soluțiilor).

5.1 Definitivarea ei, în cazul unor rezultate pozitive, sau reluarea cău țării, dacă finalitățile nu sînt cele așteptate.

5.2 Consecințele

Sugestii metodice de aplicare a asaltului de idei

(dupa Ana Stoica)

Regulile brainstormingului de grup

1. Nu criticați ideile celorlalți, nu vă autocenzurați ideile!
2. Dați frîu liber imaginației.
3. Produceți un număr cît mai mare de idei!
4. Preluati ideile celorlalți și perfecționați-le!

În clasa de elevi se poate lucra frontal cu toată echipa.

Organizarea și desfășurarea unei ședințe

- Pregătirea dirigintelui se face în funcție de problema ale cărei soluții urmează a fi găsite, dar două lucruri rămân obligatorii: elaborarea planului de formulare a metodei; formularea obiectivelor.

- Mobilizarea elevilor în funcție de subiect și de vârsta elevilor: ședința poate fi inițiată fără pregătirea din timp a elevilor sau mobilizarea se face anunțându-i cu o săptămână înainte. La una dintre orele educative, în etapa ei finală, elevii (este vorba de cei din clasele mari) sînt invitați în scris, menționîndu-se ziua, ora și locul ședinței; li se comunică problema ce urmează să fie pusă în dezbateri. Este recomandabil ca în invitație să fie sugerate, orientativ, și cîteva idei de soluționare a problemei.

- Conducerea ședinței de brainstorming (asaltul de idei) este efectuată de către un moderator (animator), care ar putea fi dirigintele-expert în organizarea ședinței asaltului de idei, invitat în mod special, și de către un secretar (ales din rîndurile elevilor; dacă echipa de participanți este mai mare, pot fi 2-3 secretari).

- Așezarea în sală în cerc sau în jurul unei mese pătrate. Moderatorul/educatorul ia loc oriunde, elevii participanți își pot schimba locurile, de la o ședință la alta, uneori chiar în timpul ședinței. Secretarii însă stau neapărat pe laturile opuse, vizavi, pentru ca fiecare să vadă din față o jumătate dintre participanți. Ei își stabilesc de la bun început persoanele pe care le vor avea în atenție, fiecare notînd doar ideile exprimate de către acestea. Secretarii nu fixează numele emitenților de idei.

- Afișarea regulilor asaltului de idei - ele sînt scrise pe o planșă mare și expuse la vedere.

Reacțiile verbale ce produc blocaje sînt sancționate/interzise pe loc de către educator/ moderator. După trei intervenții, "distructive" pentru elanul creator al grupului, de la care un participant nu s-a putut abține, participantul/elevul cu pricina este rugat să se retragă din echipă (regulă pe care elevii-participanți trebuie să o cunoască la începutul ședinței).

Notă: Un elev poate fi foarte inteligent și creativ atunci cînd lucrează individual - este însă foarte posibil ca el să nu fie compatibil cu specificul acestei metode (asaltul de idei) Dirigintele se va ocupa în timp de formarea abilităților de comunicare la elev.

Desfășurarea ședinței

1. Dirigintele reamintește problema, face o prezentare succintă a ei.
2. Sînt aduse la cunoștința tuturor regulile asaltului de idei.
3. Actualizarea soluțiilor deja existente, pregătirea terenului pentru dezbateri: elevii -participanți caută să-și amintească și să inventarieze (oral sau notînd pe o foaie din fața fiecăruia) toate modurile cunoscute în care a mai fost soluționată problema, ceea ce scutește echipa de un eventual consum inutil de energie, dacă membrii ei s-ar strădui să elaboreze idei deja cunoscute și puse în practică; elimină din start răspunsurile neoriginale.

Cerințe de respectat

- ✚ fiecare exprimă o singură idee, la o intervenție (chiar dacă în minte i-au venit mai multe);
- ✚ au prioritate, la luare de cuvînt, cei cărora le-a venit o idee pornind de la propunerea enunțată de către antevorbitori;
- ✚ se vor încuraja asociațiile de idei;
- ✚ intervențiile se vor face sub formă de enunțuri scurte;
- ✚ asupra duratei se va conveni de la început (30-50 min.) și va ține atît cît s-a stabilit;
- ✚ timpul-limită poate fi depășit doar dacă ședința se desfășoară eficient și surplusul de timp alocat nu afectează activitățile ulterioare;
- ✚ în nici un caz nu trebuie abandonată dezbateri problema înainte de termenul anunțat.

4. Evaluarea rezultatelor.

La sfîrșitul ședinței, un grup de evaluatori alcătuit din moderator și 2-3 membri-participanți la ședință vor fi rugați să mediteze în continuare la problema discutată și să rețină ideile exprimate în procesul activității.

5. Secretarii, împreună cu evaluatorii, vor inventaria, după ședință, toate ideile, înre-gistrându-le pe o singură listă, de un exemplar al căreia va dispune orice membru al echipei. Fiecare va marca ideile pe care le consideră realizabile (se vor alege ideile comune).

Echipele de evaluatori este cea care hotărăște soarta de mai departe a ideilor selectate; de regulă, se elaborează planul de aplicare a lor, pentru soluționarea problemei pusă în discuție.

Notă: se va întocmi lista ideilor acceptate; ea va fi adusă la cunoștința tuturor elevilor ivafi depusă în "Banca de idei" a clasei (o mapă specială cu această destinație).

Rolul dirigintelui-moderator

1) Stabilește data și locul ședinței, pregătește materialele-suport necesare; se gîndește din timp la cîteva soluții, pentru a putea intra în circuitul ideilor de la bun început; își pregătește el însuși o listă cu idei de rezervă.

2) Conduce discuțiile, ședința propriu-zisă.

- încurajează participarea tuturor elevilor, făcînd un apel discret la cei timizi ("Acum, să auzim și părerea celor care încă n-au luat cuvîntul"; " Să încercăm a discuta prin rotație");

- îi laudă pe cei care merită în mod egal, cu același entuziasm, apreciind absolut toate ideile: "bun", "excelent", "grozav", "bravo", "perfect" etc;

- admite orice, mergînd pînă la accentele critice la adresa propriei persoane sau a stilului său de conducere;

- scoate echipa din impasuri (pauze mai lungi), prin unul dintre următoarele procedee:

- emite o idee din lista proprie de rezervă;

- folosește îndemnuri: "Să încercăm a formula încă vreo 10 idei"; "Sîntem aproape de o cifră rotundă (de exemplu, 100), să încercăm a o acoperi cu ideile noastre noi" etc, sau poate opri discuția și cere cîteva minute de concentrare individuală;

- acordă prioritate ideilor derivate;

- nu bruschează elevii participanți și nu încalcă el însuși regulile pe care le promovează metodică asaltului de idei;

- hotărăște cine dintre elevi va participa la evaluarea ideilor;

- culege "ideile de dimineață" — idei cu care pot veni elevii a doua zi;

- pentru menținerea motivației, ulterior va aduce la cunoștința elevilor-participanți modul în care au fost valorificate ideile propuse.

Reacții verbale interzise în ședința asaltului de idei

(Expresii ucigașe)

✚ Nu sîntem pregătiți pentru...

✚ Este ceva depășit, demodat...

✚ Să discutăm despre asta altă dată...

✚ Clasa noastră este prea neputincioasă pentru una ca asta...

✚ Clasa noastră este prea bună pentru așa ceva...

✚ Mai întîi, să ne îmbunătățim rezultatele la învățatură...

✚ Mai întîi, să fim disciplinați...

✚ Dacă de patru ani merge tot așa, înseamnă că e lentă...

✚ Ce om cu spirit naiv s-a gîndit la asta?...

✚ Tot ce pot să vă spun este că nu se poate...

✚ Să gîndim de șapte ori...

✚ Doar timpul va hotărî...

✚ Vor crede că sîntem extravaganti...

✚ Nu "ține" Ia mine...

✚ Niciodată n-ai să mă convingi...

✚ N-o luați prea repede...

✚ Nu văd cum ar arăta "visul tău"...

- ✚ Nu cred că o putem realiza...
- ✚ Nu face parte din subiectul nostru...
- ✚ Cere multă bătaie de cap...
- ✚ Nu ne privește pe noi...
- ✚ Da, dar...
- ✚ E prea devreme ca să...
- ✚ E prea târziu pentru a...
- ✚ Asta ne va complica existența...
- ✚ Nu-i de nivelul nostru...
- ✚ Elevii clasei noastre nu vor putea...
- ✚ Nu merge...
- ✚ Nu prea avem talente pentru așa ceva...
- ✚ Direcția nu va accepta...

Brainstorming scris

Metodica aplicării

Clasa se împarte în echipe a câte 10-15 elevi (la dorință).

Fiecare echipă se așază în jurul mesei sau direct pe dușumea, în cerc.

Fiecare elev are o foaie albă, iar în centrul mesei există una suplimentară.

1. Dirigintele enunță problema.
2. Fiecare elev scrie pe foaia lui o idee.
3. Cel care a terminat primul înlocuiește foaia de pe masă cu fila sa și scrie altă idee, pe foaia luată de pe masă.
4. Între timp, altul a terminat și face același lucru cu foaiade masă, pe care găsește, de această dată, o idee. Elevii trebuie să adauge ajtă idei, inspirându-se, eventual, de la ceea ce este scris pe foaie. Dacă dorește, poate să continue ideea celuiilalt. Acțiunea continuă în acest mod, pînă cînd dirigintele decide încetarea ei.

Avantaje:

- ✚ este mai profundă decît metoda asaltului de idei oral;
- ✚ îndrăznesc și cei timizi;
- ✚ se respectă ritmul celor lenți;
- ✚ oferă o gamă mai variată de idei decît 6-3-5.

Limite/inconveniente:

- ✚ este mai lentă decît asaltul de idei oral;
- ✚ este mai superficială decît 6-3-5.

Brainstorming cu schițe/cu desene

Subiectul: Clasa viitorului

1. Se discută problema în toată clasa pentru a o înțelege. Nu se dau soluții.
2. Clasa se împarte în echipe a câte 4-6 elevi.
3. Fiecare elev execută o schiță a modului în care vede el rezolvarea problemei. Se lucrează individual, în tăcere, timp de 5-10 minute.
4. Foile se deplasează spre vecinii din dreapta, în cîteva runde. Fiecare modifică sau completează, dacă vrea.
5. Dirigintele colectează schițele pentru a le evalua — timp în care elevii discută perspectivele clasei viitorului, în echipă, formulează argumente în sprijinirea opțiunilor lor.
6. Se poate selecta o schiță; echipa dezvoltă soluția finală, la nevoie luînd și elemente din alte schițe.

Avantaje:

- ✚ Sînt cumulate valențele muncii individuale cu cele ale efectului de grup. Metoda conduce la idei aprofundate.

Inconveniente:

- ✚ Se desfășoară foarte lent, din motivul că nu toți elevii își pot expune ideea într-o schiță.

Sugestii de subiecte pentru asaltul de idei

- ✚ Să construim școala viitorului!
- ✚ Vom merge în excursie!
- ✚ Se apropie sărbătorile de iarnă.
- ✚ Ce facem în caz de...?
- ✚ Dezordinea este mama nenorocirii.
- ✚ În curînd ne vom lua zborul.
- ✚ Să organizăm o meditație didactică eficientă.
- ✚ Timpul de odihnă — noi îl organizăm.
- ✚ Pași spre viitor...
- ✚ Cum să facem cinste clasei/școlii în care învățăm?
- ✚ Odihnește-te după muncă prin muncă.
- ✚ Cum poate fi îmbunătățit controlul privind îndeplinirea deciziilor luate de colectivul clasei?
- ✚ Care este portretul-robot al unui elev contemporan?
- ✚ Cum se manifestă factorii de susținere și de rezistență la schimbare în clasa de elevi?
- ✚ Care sînt condițiile de reușită pentru un elev?
- ✚ Cum se poate maximaliza motivarea elevilor pentru îndeplinirea temelor de acasă?
- ✚ Care sînt consecințele unei programări și organizări defectuoase a timpului liber al elevilor? Ce este de făcut?
- ✚ Să construim o structură ideală a zilei școlare.
- ✚ Întocmiți o listă de idei pentru celebrarea aniversării școlii noastre, a zilei de naștere a unui coleg.
- ✚ Sugerati cel puțin 6 idei pentru a face sala de clasă mai plăcută.

Din cele expuse mai sus, după opinia noastră, succesul oricărei activități educative este condiționat de alegerea și aplicarea cu pricepere a metodelor și procedeele de educație.

Analizînd achizițiile din acest domeniu, dirigințele urmează să scoată în evidență următoarele:

- care este sistemul de metode ce pot fi aplicate în activitatea educativă;
- ce metode a învățat să practice în mod corect, pe care le poate utiliza cu succes;
- ce metode nu a experimentat niciodată sau a făcut acest lucru, dar fără succes;
- în ce măsură, din perspectiva formării personalității elevilor, el poate satisface solicitările (necesitățile) partenerilor săi — elevii;

O astfel de inventariere îi va oferi dirigințelui imaginea a ceea ce mai are de învățat, din punctul de vedere al metodologiei procesului educativ, ca o primă treaptă pentru elaborarea unor strategii educative reale (nu imaginare sau ideale) și realizarea lor eficientă, fapt ce îl va feri de utilizarea abuzivă a aceluiași metode educative.

Sarcină de lucru , teme de reflecție, evaluare și autoevaluare:

Realizați un eseu la tema „Metode interactive aplicabile la orele de dirigenție în clasele primare”

Jurnal de unitate

Ce am învățat:

Ce pot să aplic:

Instrumente reper de învățare cognitiv-constructiviste pentru Unitatea 4

Tehnica: P-I-C-I-V-I-R

Text: 4.1, 4.2, 4,3

Sarcină: Folosind textul suport, alegeți două probleme care aprofundează unitatea dată și pe care s-o realizați independent. Marcați pașii metodologici parcurși, pentru a dovedi cunoașterea și înțelegerea ei științifică, completând tabelul sau diagrame de mai jos de mai jos.

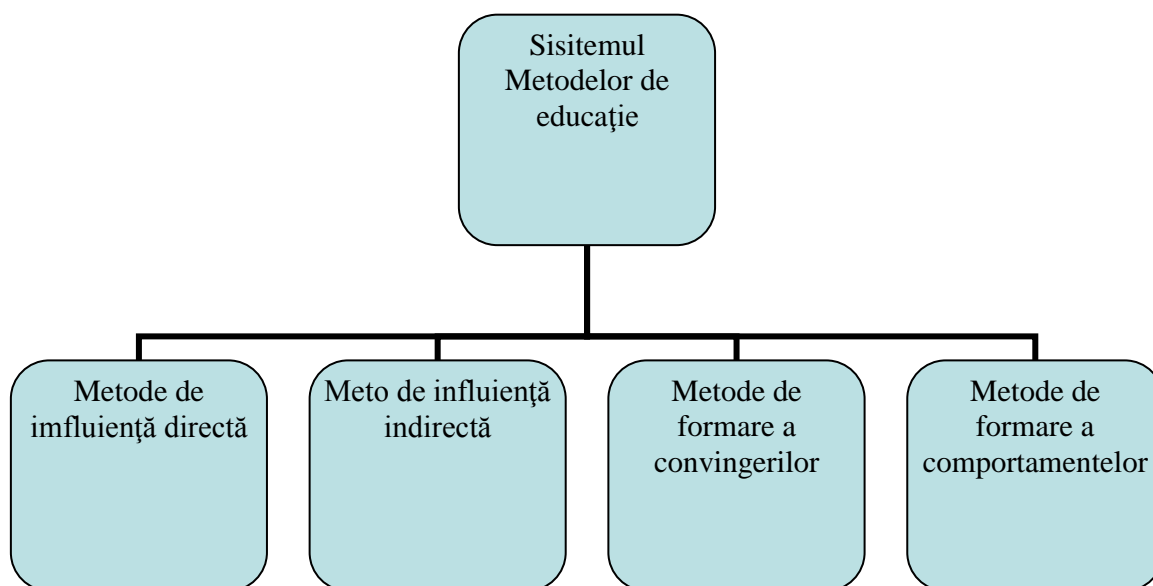
Probleme	Întrebări	Cuvinte cheie	Ipoteze	Verificare	Întrebări	Reflecții
.....	.....	.....	.....	.....	.....	.....

Tehnică: Diagrama ideilor esențiale

Text: 4.4 Sistemul metodelor de educație

Sarcină: 1. Studiarea textului suport 4.4. Distingerea metodelor de educație din text

2. Analiza și studiarea Ghidului de implementare a curriculumului la Dirigenție cl.a IV-a. Selectarea metodelor și tehnicilor de educație; repertizarea exemplelor pe sistemele de metode, conform diagramei propuse

Unitatea 5. Variabile de proiectare a orelor de dirigenție în context curricular și a activităților educative

5.1 Referențialul teoretic de proiectare a orelor de dirigenție și a activităților educative

5.2 Proiectarea orei de dirigenție în cheia educației centrate pe elev

Obiective operaționale:

La nivel de cunoaștere:

- să identifice locul proiectării educative în ansamblul activităților managerului unei clase de elevi/dirigintelui;
- să enumere responsabilitățile dirigintelui față de elaborarea planurilor de organizare și desfășurare a orelor de dirigenție;

La nivel de aplicare:

- să extindă cerințele față de elaborarea proiectului orei de dirigenție/ore educative în cheia educației centrate pe elev;

La nivel de integrare:

- să anticipeze structura și modul de elaborare a proiectului orei de dirigenție în clasele primare în cheia educației centrate pe elev;
- să prezente algoritmul de proiectare a orelor de dirigenție în baza modelului ERRE de proiectare și în funcție de dimensiunile/componentele educației școlii prietenoase copilului.

5.1 Referențialul teoretic de proiectare a orelor de dirigenție și a activităților educative

După A. Andrei, proiectul se constituie ca o succesiune de momente, etape, pași, modalități de acțiune pe care formatorul/educatorul, pe calea rațiunii anticipatoare, și le propune spre realizare pentru a da viață intenției cu care efectuează o activitate cu scop educativ.

Această funcție managerială se condiționează reciproc cu organizarea și este capabilă să asigure adoptarea unor decizii optime și să regleze microprocesele educaționale.

Proiectarea presupune flexibilitate, adaptabilitate și creativitate, asigurând rezolvarea adecvată și cu succes a unor situații imprevizibile determinate de varietatea și evoluția nivelului de pregătire, a stărilor psihice și relaționale, ca și altor aspecte educaționale neprevăzute (difícil de prevăzut).

Prin urmare, calitatea unui proiect derivă din capacitatea acestuia de a se adecva, de a fi cel mai indicat sau oportun într-o situație determinată, anumită. Proiectul-șablon, subliniază A. Andrei, nu prezintă valoare instrumentală într-o acțiune educativă care se vrea eficientă.

Dirjecțiile principale ale organizării și proiectării orelor educative

- durata procesului educativ, pe cicluri de studii – anual, semestrial și pe fiecare activitate educativă (oră);
- obiectivele specifice și operaționale pentru fiecare dimensiune/componentă a educației;
- conținutul educației, selectat în raport cu dimensiunile/componentele educației pentru cicluri de studii, clase și fiecare activitate educativă;
- strategii educative – metode educative, mijloace (materiale) – suport, procedee de educație, forme de activitate educativă etc;
- moduri /forme de organizare și desfășurare a activităților educative – frontale, pe echipe sau individuale;
- cooperare cu diverși factori și desfășurare a activităților educative – frontale, pe echipe sau individuale;
- cooperare cu diverși factori educaționali – profesori, părinți, elevi, comunitate etc.;
- evaluarea rezultatelor educației și realizarea feedback-ului educativ.

Cunoscuta cercetătoare în științe ale educației Rodica M. Niculescu (1996) susține că activitatea educativă în procesul de învățământ este o activitate artizanală, ce ține de finețe. Ea vizează o complexitate de domenii cu acțiuni clare, componente bine delimitate, corelate cu

dimensiunile (componentele) educației, iar proiectarea – ca funcție managerială – se realizează pe următoarele planuri, ceea ce se referă incontestabil și la orele de dirigenție:

- Proiectarea formelor de desfășurare a activității în corelație cu fiecare dintre domeniile educației.
- Proiectarea tematicii orelor educative, avându-se în vedere componentele implicare, principiile acțiunii educative, în integralitatea acestora, dorințele elevilor și cerințele programei educative.
- Proiectarea activităților extradidactice și extrașcolare astfel încât ele să se integreze organic în ansamblul evenimentelor educative și să răspundă aceluiași principii, fără să suprasolicite eforturile elevilor, generând, în mod firesc, neparticiparea la aceste activități.
- Proiectarea activităților – pentru toate componentele acestora – cu părinții.

În acest context *demersul proiectiv va corespunde următoarele cerințe:*

1. „Proiectul educativ trebuie să precizeze valorile spre care profesorul și elevii își vor orienta eforturile” evaluarea rezultatelor educației și realizarea feedback-ului educativ.

2. Profesorul trebuie să cunoască exact obiectivele pe care le are de îndeplinit.

3. Profesorul va cunoaște sintonia colectivului clasei și fiecare elev în parte, pentru a gândi împreună cu ei activități care să corespundă atât obiectivele, cât și dorințelor și intereselor acestora.

4. Profesorul va avea o idee clară despre aspectele complementare ale domeniilor în care se vor desfășura activitățile și va trebui să răspundă, prin proiectare, acestei complementarități.

5. Proiectarea trebuie să se realizeze în corelație cu activitățile educaționale din anii anteriori și cu cele ce vor urma, pentru a se evita repetările supărătoare și ineficiența.

6. Proiectarea educativă trebuie să aibă un caracter real, evitându-se planificarea unor obiective care nu pot fi realizate.

7. Proiectarea va cuprinde procesul educațional în complexitatea și integralitatea acestuia.

În practica școlară, proiectul educativ detaliat este realizabil mai greu la început, însă, treptat, profesorul deprinde algoritmul proiectului educativ, se convinge de utilitatea acestuia, implementându-l fără eforturi speciale, astfel trecându-se de la proiectul detaliat la schița de proiect (după caz).

Ulterior, documentul în cauză se elaborează în mod detaliat doar pentru situații speciale:

- activități educative demonstrative;
- activități destinate inspecțiilor speciale.

Proiectarea educativă trebuie să respecte o suită de legități/principii:

1. Să se raporteze la toate componentele activității educative.
2. La repartizarea numărului de ore, să se țină cont de ciclul școlar și de sintonia colectivului.
3. Obiectivele specifice și cele operaționale prevăzute pentru fiecare componentă să fie corelate cu vârsta elevilor și cu preferințele lor.
4. Tematica activităților educative trebuie să asigure alimentarea tuturor dimensiunilor / componentelor educației.
5. Să se asigure o tematică diferită pentru fiecare ciclu școlar sau o abordare a aceluiași teme din diverse perspective.
6. Totalitatea temelor prevăzute pentru fiecare componentă trebuie să vizeze coerența, succesiunea logică, buna distribuție a lor pe parcursul anilor școlari, pe semestre, luni, ceea ce ar asigura realizarea integrală a obiectivelor generale, detaliate pe obiective specifice, respectiv, operaționale.
7. Să se valorifice potențialul educativ al fiecărei teme, vizând două sau mai multe componente ale activității educative.

Este important că, în cazul proiectării și desfășurării orelor de dirigenție nu este nevoie să fie gândite cu rigoare a unei lecții la clasă. În desfășurarea lor vor surveni situații spontane, care

deturneză proiectul inițial. O astfel de activitate, fiind bine moderată de educator, le poate oferi elevilor, sub aspect educativ, reținerea în mintea și în sufletul lor a unor cunoștințe ori sentimente necesare pentru viață.

Valeriu Coste definește orizonturile planificării drept o perioadă în care urmează să se realizeze anumite obiective. În acest sens pot fi identificate toate orizonturile de planificare/proiectare cunoscute, cu specificația că acestea se îngustează pe măsură ce „coborâm” la nivelul managementului clasei de elevi.

În general, în activitatea profesorului – diriginte se întâlnesc următoarele tipuri de proiecte:

- proiectarea educativă pe termen lung (pentru un an sau semestru/proiectul de perspectivă din Agenda dirigintelui, 2009);
- proiectarea educativă pe termen scurt (pentru o lecție).

Proiectarea educativă pe plan mintal „poate îmbrăca o formă materială”./”Școala prietenoasă copilului

- prescurtată (schița planului/proiectului educativ);
- detaliată (planul/scenariul/proiectul complet al activității educative).

Propunem exemple concrete în direcția dată:

***Proiect de activitate educativă/oră de dirigenție
(după S. Cristea, 2000) – model orientativ -***

1) Tema activității educative/orei de dirigenție: reflectă obiectivele pedagogice generale ale educației intelectuale-morale-tehnologice-fizice, noile educații.

2) Subiectul activității educative/orei de dirigenție: reflectă un obiectiv specific, din categoria celor stabilite în cadrul programelor activității educative adoptate la nivel central, teritorial, local, care vizează, cu prioritate, realizarea unei dezbateri.

3) Tipul activității educative/orei de dirigenție: dezbateri proiectată conform obiectivelor specifice și metodei adaptate cu prioritate/exercițiul moral, convorbire morală, problematizare morală, asalt de idei cu conținut moral etc.

4) Scopul activității educației/orei de dirigenție/exprimă sintetic obiectivele generale/competențele specifice și subcompetențele asumate.

5) Obiectivele concrete/operaționale/deduse de profesor-diriginte din scopul activității educative/orei de dirigenție – schema de elaborare acțiunile elevului (observările actuale potențiale) – resurse umane (conținutul preponderent etic – metodologiei/vezi metodele folosite în cazul educației morale – modalitățile de evaluare: orientativă, stimulativă, pozitivă):

6) Conținutul activității educației/orei de dirigenție/corespunzător obiectivelor specifice/competențelor și concrete/operaționale asumate, orientate în sensul valorilor morale.

7) Metodologia realizării activității educative/orei de dirigenție (stabilită conform obiectivelor concrete/operaționale) angajează: exerciții morale, exemple morale, convorbiri morale, studii de caz, asalt de idei, cu mijloace pedagogice adecvate (material documentar ilustrativ, bibliografic, informatizat etc.).

8) Scenariul pedagogic

- captarea atenției/motivarea elevilor (pentru dezbateri etică proiectată) din punct de vedere: moral, intelectual, tehnologic, estetic, fizic;

- actualizarea informațiilor anterioare importante pentru desfășurarea dezbaterii etice proiectate/vezi raportul asupra situației la învățătură și disciplină prezentat de elevi din conducerea clasei;

- pregătirea elevilor pentru dezbateri etică/verificarea materialului documentar necesar (ilustrativ, bibliografic, informatizat etc.) și a modului în care au fost îndeplinite sarcinile prevăzute anterior (referate, conspecte, informații suplimentare, mijloace de instruire disponibile/casetofon, video, calculator etc.):

- comunicarea obiectivelor concrete ale activității/comunicare axiologică – accent pe valorile morale ale temei, subiectului, supus dezbaterii;

- realizarea dezbaterii, în mod prioritar de dezbaterie etică, valorificând, în funcție de specificul colectivului clasei de elevi: procedeul pedagogic al exemplificării (metodele consacrate din știință, artă, economie, politică, filozofie, religie etc; din viața socială, din viața comunității educative locale, din viața școlii și a clasei de elevi); metoda pedagogică a dezbaterii implicată la nivelul următoarelor strategii pedagogice: exercițiul moral, convorbirea morală, demonstrația morală, cercetare/investigație morală, problematizare morală, studiul de caz moral, asalt de idei, cu conținut moral;

- sistematizarea și fixarea ideilor importante, rezultate din dezbateria etică provocată la nivel de: atitudini comportamentale, strategii de analiză-sinteză, evaluare critică a unor situații de viață, cunoștințe și capacități susținute, pedagogic, psihologic, psihologic și social, la nivel de educație: moral-intelectuală-tehnologică-estetică-fizică;

- asigurarea circuitelor de conexiune inversă, extremă și internă, necesare pentru autoreglarea activității educative pe tot parcursul desfășurării acesteia, în funcție de nivelul (calitativ și cantitativ) de participare al elevilor la dezbateria etică proiectată;

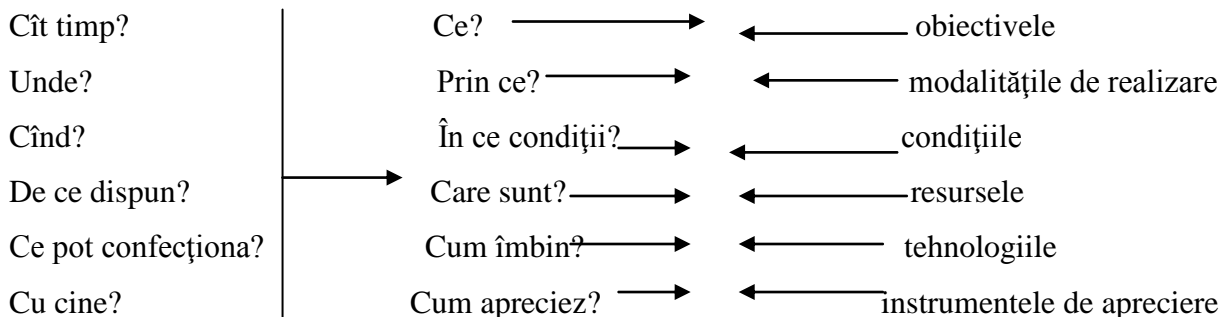
9) Concluzii

- în legătură cu activitatea educativă realizată.

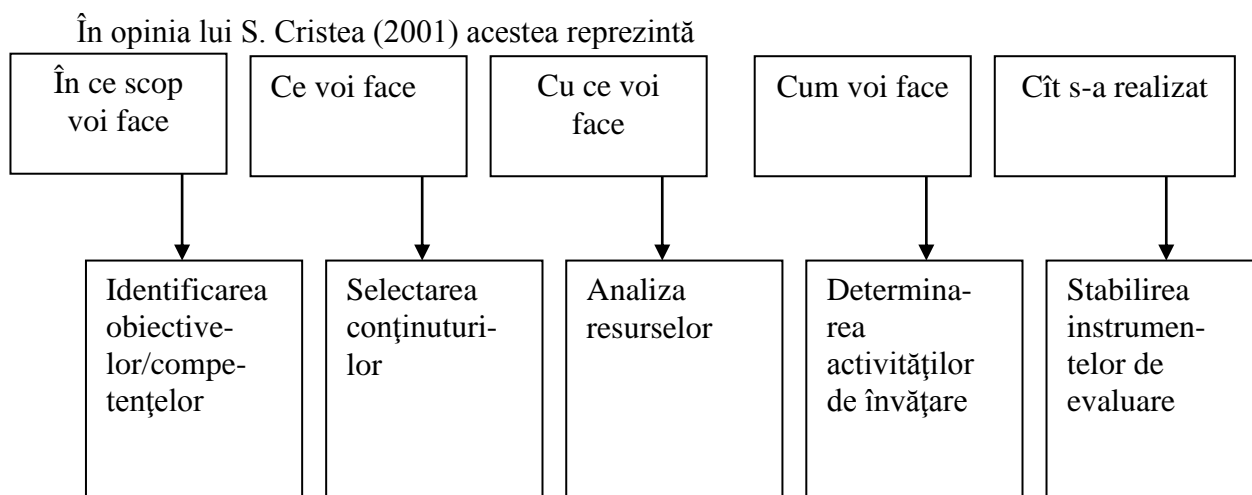
Proiectul educativ definește valorile în slujba cărora se pune o instituție, o echipă (clasă), un organism anumit și care fundamentează un anumit tip de intervenție educativă. Dacă valorile constituie elementul central al culturii, logic este ca și educația – care este întotdeauna selectivă – să se desfășoare tot prin raportare la valori.

Proiectarea reprezintă, de asemenea, o succesiune de etape, a căror extensiune deprinde atât de sintalitatea colectivului clasei, de conținutul proiectului, cât și de concepția educatorului/proiectantului vizavi de modul în care el înțelege să elaboreze proiectul de acțiune managerială.

Proiectarea orelor de dirigenție pentru o oră se constituie ca o serie de răspunsuri la o suită de întrebări formulate într-o suită de întrebări formulate într-o succesiune logică, precum urmează:

(după Adina Andrei)

Pe acest fundal de descriere a specificului proiectării orei educative se pot indica și un șir de cauze care minimalizează eficacitatea acesteia.

5.2 Proiectarea orei de dirigenție în cheia educației centrate pe elev

Proiectarea didactică/educativă (educaționale) în cheia educației centrate pe elev se bazează pe următoarele **principii**: principiul individualizării; principiul alegerii; principiul creativității și succesului; principiul încrederii și susținerii.

Particularitățile proiectării educaționale în cheia educației centrate pe elev vizează:

- stabilirea scopului dominant: dezvoltarea capacităților individuale ale elevilor;
- formularea sarcinilor în baza așteptărilor pe termen scurt și lung ale fiecărui elev și a părinților;
- construirea strategiilor didactice care să contribuie la dezvoltarea calității de subiect al fiecărui elev;
- proiectarea unor resurse didactice care facilitează învățarea individualizată/ diferențiată/ prin cooperare;
- implicarea indirectă a elevilor și a părinților în procesul de proiectare a lecției;
- luarea în considerare a condițiilor prealabile și a factorilor motivanți ai învățării.

Pași în elaborarea unui proiect didactic/educativ în cheia educației centrate pe elev:

1. Documentați-vă în prealabil asupra conceptului *educație centrată pe elev* (principii, particularități), ca să puteți elabora ulterior proiecte didactice în cheia acestui concept.
2. Faceți observație asupra elevilor, identificați care sînt interesele, aptitudinile, tipurile de inteligență ale acestora, precum și nivelul de motivare pentru activitate.
3. Nu neglijați discuțiile cu părinții, profesorii, pentru a identifica așteptările pe care le au aceștia vizavi de performanțele copilului.

Schița proiectului didactic al lecției de dirigenție

Model

Data realizării:

Clasa:

Locul desfășurării:

Autorul proiectului educativ :

Subiectul lecției:

Subcompetențele curriculare (Modul):

Obiectivele lecției. La finele lecției elevii vor fi capabili să:

O1:

O2:

O3:

Durata lecției:

Strategii de realizare:

Forme(F) :
 Metode, procedee, tehnici(MPT) :
 Mijloace de instruire (MI):
 Metodele de evaluare și de stimulare (MES)
 Reperere bibliografice:

Desfășurarea orei

Etapele activității	Repertoriul învățătorului	Activitatea desfășurată de către elevi	O	F	M PT	MI	MES
1	2	3	4	5	6	7	8
Evocare Realizarea sensului Reflecție Extindere							

Proiectarea lecției de dirigenție se va realiza urmărindu-se tipologiile de lecții centrate pe formarea de competență, recomandate de către pedagogia contemporană, dar și de experții în elaborarea curriculumului modernizat (2012) din Republica Moldova (*1. lecții de formare a capacităților de dobândire a cunoștințelor 2. lecții de formare a capacităților de înțelegere a cunoștințelor 3. lecții de formare a capacităților de aplicare a cunoștințelor, 4. lecții de formare a capacităților de analiză-sinteză a cunoștințelor, 5. lecții de formare a capacităților de evaluare a cunoștințelor, 6. lecția mixtă*), dând prioritate **tipului de lecție mixtă**.

Lecția mixtă vizează următoarele caracteristici: lecție centrată prioritar pe realizarea interdependenței obiective – conținuturi – metodologie - evaluare și a corelațiilor pedagogice învățător-elev, elev-elev, elev-învățător și cu secvențele sale de rigorii: Organizarea clasei (moment organizatoric); Reactualizarea structurilor anterioare, verificarea temei pentru acasă; Prezentarea optimă a conținutului; Consolidarea materiei și formarea capacităților: a)- la nivel de reproducere; b. - la nivel productiv, cu unele transferuri în alte domenii; Evaluarea: curentă, fără aprecieri cu note pentru materia nouă; sumativă, cu aprecieri cu note pentru materia studiată anterior; Bilanțul lecției. Concluzii; Anunțarea temei pentru acasă. (*Observații: În structura lecției, secvențele „Bilanțul lecției. Concluzii” și „Anunțarea temei pentru acasă” pot fi, la dorință, schimbate între ele. În funcție de necesitate, verificarea temei pentru acasă poate fi atât cantitativă, cât și calitativă. Concluziile lecției vor conține atât aspecte cantitative, cât și aspecte calitative.*)

Din perspectiva metodologiei curriculumului pentru învățământul primar conform scrisorii metodologice și manageriale de organizare a procesului educațional în învățământul primar pentru anul de studii curent, pentru lecția de dirigenție se va face o alegere privind structurarea după **cadru de învățare ERRE: evocare, realizarea sensului, reflecție și extensie**, iar pentru lecțiile pediscipline se va opta pentru secvențele instructionale cunoscute (Modelul Gagne: *captarea atenției, reactualizarea structurilor anterioare, prezentarea optimă a conținutului, consolidarea materiei și formarea capacităților: la nivel de reproducere; la nivel productiv, cu unele transferuri în alte domenii; evaluarea: curentă, fără aprecieri cu note pentru materia nouă; sumativă, cu aprecieri cu note pentru materia studiată anterior; bilanțul lecției; concluzii; anunțarea temei pentru acasă*)

Atenție! Într-un proiect didactic nu se vor întâlni ambele forme de structurare a etapelor lecției, doar una, la alegere.

Modelul „Evocare - Realizarea sensului - Reflecție” (ERR), (J. L. Meredith, K. S. Steele, 1995) configurat ca un cadru de gândire și de învățare propice dezvoltării gândirii critice și integrării creative a informațiilor și conceptelor. Această structură integrată de predare-învățare oferă o concepție despre instruire și un mecanism de organizare a activității în orice situație de învățare sau într-o lecție și se fundamentează pe următoarele întrebări:

1. Evocare	2. Realizarea sensului	3. Reflecție
Care este subiectul? Ce știi deja despre el? Ce aștept, vreau și/sau ar trebui să aflu despre el? De ce trebuie să aflu aceste lucruri?	Ce înțeleg din aceste informații noi?	Ce am aflat? Ce mi se pare mai important? Ce semnificație au pentru mine noile achiziții? De ce cred asta? Cum integrez noile achiziții în sistemul celor dobândite anterior?

1. **Evocarea** este prima etapă în procesul de formare a competențelor. În timpul evocării se realizează mai multe activități cognitive importante. În primul rând este creat un context, în care elevul își amintește ce știe despre un anumit subiect, începe să se gândească la subiectul pe care în curând îl va examina în detalii. Este important faptul că, prin această activitate inițială, elevul stabilește un punct de plecare bazat pe cunoștințele, experiența proprie de învățare, la care se pot adăuga altele noi.

Procesul de învățare este un proces de conectare a noului la ceea ce este deja cunoscut. Informațiile prezentate fără un context sau cele pe care elevii nu le pot corela cu altele deja cunoscute se uită foarte repede. Cei care învață își clădesc înțelegerea pe fundamentul oferit de cunoștințele și convingerile anterioare. Astfel, ajutându-i pe elevi să reconstruiască aceste cunoștințe și convingeri, se identifică neînțelegerile, confuziile și erorile de cunoaștere. Atunci când planificăm a forma competențe, gândim în primul rând la condițiile prealabile care vor asigura calitatea procesului. În acest context, evocarea, prin esența ei, oferă posibilitatea de a identifica condițiile prealabile și a construi ulterior în baza lor învățarea.

Un alt aspect important al evocării este de a-l implica activ pe cel care învață. Învățarea este un proces activ și nu unul pasiv. Deseori se întâmplă ca elevii să stea pasivi în clasă, ascultându-l pe profesorul care gândește în locul lor, în timp ce ei stau în bănci luând notițe sau visând cu ochii deschiși. Elevii trebuie să-și exprime cunoștințele scriind și/sau vorbind. În felul acesta, cunoștințele fiecăruia sunt conștientizate și este exteriorizată "schema" preexistentă în legătură cu un anumit subiect sau idee. Construind această schemă în mod conștient, elevul poate să coreleze mai bine informațiile noi cu ceea ce știa deja, deoarece contextul necesar pentru înțelegere a devenit evident. Comunicând, elevii se sprijină și se completează reciproc, conturând experiențe comune.

Durabilitatea înțelegerii depinde de procesul de corelare a informațiilor noi cu schemele preexistente, de aceea un alt aspect al etapei de evocare este motivarea pentru explorarea subiectului și stabilirea scopului propriu în această investigație. Interesul și scopul sunt esențiale pentru menținerea implicării active a elevului în învățare. Când există un scop, procesul de învățare devine mai eficient. Există, însă, două tipuri de scopuri: cel impus de profesor și cel stabilit de elev. O învățare durabilă poate fi asigurată dacă elevul este conștient de scopul învățării. Fără un interes susținut, motivația pentru reconstruirea schemelor cognitive sau pentru introducerea de noi informații în aceste scheme este mult diminuată. Pornind de la premisa că

una din condițiile formării competențelor este disponibilitatea, evocarea este resursa incontestabilă pentru crearea acestei condiții.

2. A doua etapă a cadrului pentru gândire, învățare și formare de competențe este **Realizarea sensului**. La această fază cel care învață vine în contact cu noile informații sau idei. Un asemenea contact poate lua forma lecturii unui text, a vizionării unui film, a ascultării unui discurs sau a efectuării unui experiment. Aceasta este etapa în care profesorul are influență minimă asupra elevului, menținându-se implicarea lui activă în procesul de învățare.

Sarcina esențială a realizării sensului este, în primul rînd, de a menține implicarea și interesul, stabilite în faza de evocare. Există diferite strategii de predare care pot fi folosite pentru a-i ajuta pe elevi să rămînă implicați.

Un instrument util în acest sens sînt tehnicile de învățare, pentru că le permit elevilor să-și monitorizeze în mod activ înțelegerea. Etapa realizării sensului este esențială în procesul de deoarece aici elevii acoperă domenii noi de cunoaștere, aspect important în procesul de formare a competențelor.

O altă sarcină la realizarea sensului este de a susține eforturile elevilor în monitorizarea propriei înțelegeri. Cei care învață sau citesc în mod eficient își monitorizează propria înțelegere cînd întîlnesc informații noi. În timpul lecturii, cititorii buni vor reveni asupra pasajelor pe care nu le înțeleg. Elevii care ascultă o prelegere pun întrebări sau notează ceea ce nu înțeleg, pentru a cere ulterior explicații, dar cei care învață în mod pasiv trec pur și simplu peste aceste goluri în înțelegere, fără a sesiza confuzia sau omisiunea.

În plus, cînd elevii își monitorizează propria înțelegere, ei completează cu noi informații schemele cognitive inițiale. Ei corelează în mod deliberat informația nouă cu ceea ce le este cunoscut. La nivelul realizării sensului se încurajează stabilirea de scopuri, analiza critică, analiza comparată și sinteza etc., lucruri foarte utile în etapa a doua de formare a competențelor.

3. A treia etapă a cadrului este **Reflecția**, ea fiind și etapa ulterioară în procesul de formare a competențelor. La această etapă elevii își consolidează cunoștințele noi și își restructurează activ schema cognitivă inițială, pentru a include în ea noi concepte. Pornind de la ideea că învățarea înseamnă schimbare care se manifestă sub forma unui alt mod de a înțelege, de a se comporta, a gândi, aceasta este etapa în care elevii însușesc cu adevărat cunoștințe și abilități noi. Această schimbare are loc doar atunci cînd cei care învață se implică activ în restructurarea tiparelor vechi, pentru a include în ele noul.

Reflecția, ca etapă importantă în procesul de formare a competențelor, urmărește cîteva lucruri esențiale:

- crearea condițiilor pentru ca elevii să exprime în propriile lor cuvinte ideile și informațiile atestate/asimilate.

- generarea unui schimb sănătos de idei între elevi, prin care să-și dezvolte vocabularul și capacitatea de exprimare. Discutînd la etapa de reflecție, elevii se confruntă cu o varietate de modele de gândire. Este un moment al schimbării și reconceptualizării în procesul de învățare. În baza schemelor cognitive inițiale se constituie scheme noi, completate cu informațiile procesate în timpul învățării.

- Crearea contextului pentru exteriorizarea atitudinilor în raport cu cele învățate.

Toate acestea mobilizează sistemul de cunoștințe, abilități și atitudini pe care elevii le posedă la moment, lucru foarte important pentru formarea competențelor.

4. Etapa **Extindere** urmează după reflecție. Dacă la reflecție s-a conturat sistemul de cunoștințe, abilități și atitudini, pentru a definitivă ciclul firesc de formare a competenței, este nevoie de a le aplica în diferite situații de integrare. Astfel, corelația dintre teorie și practică devine evidentă. Elevii realizează un transfer de cunoaștere. Pentru a realiza acest lucru, ei aplică cele însușite la ore în situații de integrare simulate. De ex: Imaginați-vă că..., studii de caz etc.. O altă sarcină este de a implica elevii în rezolvarea sarcinilor în condiții de integrare autentice. Ținem să menționăm că nu toate temele din disciplinele academice oferă posibilitatea de a utiliza situații autentice, dar acolo unde este posibil trebuie să le planificăm. O situație autentică înseamnă o situație reală din viață, o problemă care necesită rezolvare și care stimulează

mobilizarea resurselor interne și externe ale elevilor. Astfel, ei își dezvoltă competențe, care devin pe parcurs modele comportamentale obișnuite, firești. Profesorii creează context pentru simularea, exersarea competențelor necesare la locul de muncă, sarcini care îi pun în situația de a ieși din cadrul clasei, orei, școlii în comunitate, la o întreprindere, în familie, cămin etc. Prin proiectarea inițiativelor de a participa la acțiuni publice, lecția se derulează și dincolo de cadrul școlii, ca modalitate de dezvoltare a responsabilității civice, profesionale, a spiritului de observare și antrenare a creativității, în beneficiul comunității în care funcționează școala. Astfel, învățarea capătă sens, sporește motivația, implicând activ aspecte intrinseci și extrinseci.

Specificul fiecărei etape la toate trei componente (pe orizontală) :

Evocare, realizarea sensului, reflecție, extindere – etape ale unui cadru de Învățare și gândire, care creează contextul necesar, facilitează formarea competenței. Prezintăm 6 pași care facilitează metodologic formarea competențelor:

Evocarea, pe drept cuvânt, poate fi considerată prima etapă în formarea competențelor. Sarcinile care vor facilita acest proces vor fi cele de tipul **Implică-te!**

Aplicarea acestui tip de sarcini permite ca elevii să realizeze următoarele:

- conștientizarea nivelului de dezvoltare, informare în raport cu sarcina propusă;
- identificarea experienței proprii;
- exteriorizarea cunoștințelor, abilităților, atitudinilor la subiect;
- crearea condițiilor prealabile pentru formarea / dezvoltarea competenței.

Toate acestea reprezintă schema cognitivă inițială, un anumit nivel de dezvoltare a competenței.

La realizarea sensului se propun sarcini de tipul:

1. **Informează-te!** (lectură, ascultare activă)

2. **Procesează informația!** (reproducerea, traducerea, interpretarea, aplicarea, analiza materialului nou). Aplicând acest tip de sarcini, se pot obține următoarele rezultate:

- Se completează, se modifică schema cognitivă a elevului.
- Se asigură prelucrarea și înțelegerea ei de către elev.
- Se menține implicarea prin sarcini care facilitează contactul cu informația nouă și procesarea ei.

La reflecție elevilor li se propun sarcini de tipul:

1. **Comunică și decide!** (în unele situații, în funcție de sarcina didactică, acest pas este aplicabil și la etapa de realizare a sensului).

2. **Apreciază!**

Aplicându-le, se ating următoarele rezultate:

- Menținerea implicării prin schimb sănătos de idei.
- Formarea și exprimarea atitudinilor.
- Restructurarea durabilă a schemelor cognitive inițiale.
- Condiționarea schimbărilor comportamentale.
- Constituirea unui sistem de cunoștințe, abilități și atitudini cu referire la subiectul studiat.

La extindere se propun sarcini de tipul **Acționează!** Ele facilitează obținerea următoarelor rezultate:

- Elevii realizează un transfer de cunoaștere.
- Aplică cele însușite la ore în situații de integrare simulate.
- Aplică cele însușite în situații de integrare autentică.
- Facilitează mobilizarea resurselor interne și externe la rezolvarea de probleme simulate sau autentice.
- Își dezvoltă competențe, care devin pe parcurs modele comportamentale obișnuite, firești.

Prin proiectarea inițiativelor de a participa la acțiuni publice, lecția derulează și dincolo de cadrul școlii, ca și modalitate de dezvoltare a responsabilității civice, a spiritului de observare și antrenare a creativității, în beneficiul comunității în care funcționează școala.

Așadar, cadrul metodologic ERRE și acești 6 pași exprimați în sarcini concrete facilitează formarea competențelor.

Aplicarea metodologiei descrise în practica educațională a evidențiat următoarele:

☉ Elevul își conturează un stil propriu de învățare, care îl ajută să atingă noi performanțe, să-și dezvolte noi competențe.

⌚ Procesul de învățare este mai bine înțeles de către elev și el are șansa de a fi realmente un partener adevărat pentru profesor, acceptându-l și el ca partener.

» Prin parcurgerea acestor etape se poate demonstra posibilitatea de a obține rezultatul scontat al învățării sub formă de competențe.

♦ Cadrul ERRE are o valoare metodologică incontestabilă, dar foarte multe lucruri depind de îndemnarea sau vocația profesorului.

Sumând cele relatate anterior (Ceghit, I., Neacșu, I., Negreț-Dobridor, I., Pănișoară, O., et.al) vom constata de prezența unelor avantaje și puncte tari ale proiectării constructive pe care trebuie să le cunoască cadrul didactic:

- elevii nu mai sunt obligați să respecte un anumit ritm (comun tuturor) de lucru;
- fiecare are sarcini dozate, gradate, propuse în variantele de anexe ale proiectului;
- respectarea riguroasă a exigențelor formale de elaborare a proiectului este eliminată.
- manifestarea liberă, creativă, adaptarea la specificul situației, al momentului, situației, atât a profesorului, cât și a elevilor sunt promovate integral;

- proiectele iau în calcul și o mai bună și eficientă raportare la diversitatea de situații în care se putea desfășura una și aceeași activitate educativă;

- nu mai este vizat comportamentul strict precizat și măsurat, accentul cade pe formarea de capacități, competențe, atitudini, pe construirea înțelegerii proprii și prin colaborare, pe rapoarte la situații reale ale profesiei didactice;

- nu cuantifică progresul, aproape exclusiv prin comportamente exterioare manifeste, observabile și măsurabile, ci pe baza unor competențe și experiențe formate în situații diverse de învățare; accentuează și rolul activității în grup, socială: atât a profesorului, în proiectarea și realizarea concretă a activității (team teaching), cât și a elevului prin învățarea prin cooperare, colaborare (team learning);

- diversifică variantele acționale ale profesorului și ale elevului, aplicând variante de proiectare pentru aceeași activitate;

- se bazează pe un curriculum centrat pe finalități (competențe);

- presupune, implică activitatea prin comunicare, prin motivare intrinsecă, prin colaborare/cooperare și nu o instruire bazată pe respectarea și aplicarea de reguli, adică tehnică, dirijare, conducere, inginerie; proiectele constructive sunt ele însele artefacte, în continuu proces de construire, perfectibil și adaptabil la diversitatea de situații de educație pe care le anticipează.

Literatura de specialitate elucidează în direcția dată și o serie de variabile și algoritmul tradițional de proiectare a orelor de dirigenție la nivel de obiective cadru / competențe specifice:

☉ a stabili motivul care determină realizarea orei de dirigenție (în ce măsură ea le este necesară elevilor în etapa dată);

☉ a identifica ce trebuie să știe și/sau să facă elevii la sfârșitul activității date;

☉ a compara ceea ce-și propune să realizeze învățătorul (în baza proiectării de lungă durată, cerințelor curriculare) cu obiectivele educaționale ale școlii reliefate la scrisorile metodice, care vin de la ME pentru fiecare an de studiu.

Exemplu: *Cunoaștere*: cunoașterea esenței valorilor naționale și fundamentale, importanței studierii lor pentru viață; cunoașterea și acceptarea semnificațiilor personale și sociale ale conviețuirii colective; analiza critică și selectivă a informațiilor; cunoașterea informațiilor despre lumea profesiilor și universul școlilor;

Aplicare: dezvoltarea capacității de interacțiune socială, a independenței și responsabilității; asumări de roluri, responsabilități; dezvoltarea capacității decizionale; acceptarea unui stil de viață de calitate;

Integrare: prevenirea atitudinilor negative față de sine și viață; valorizarea relațiilor interpersonale; adaptare și deschidere la noi tipuri de învățare; receptivitatea la emoțiile celorlalți; stimularea acțiunilor practice pentru un stil de viață de calitate.

Deasemenea, sursele de specialitate constată că proiectarea unei asemenea activități de educație ca ore de dirigenție presupune realizarea unei concordanțe între trei puncte cheie:

❖ **Obiective** – *Spre ce tind?*

❖ **Metode, materiale, mijloace și experiențe sau exerciții de învățare** – *Cum să ajung acolo?*

❖ **Evaluarea** - *Cum voi ști când am ajuns?*

Prin corelarea celor trei puncte cheie se proiectează activitatea într-un *set de acțiuni realizate în mai multe etape:*

- Analiza generală, prin consultarea curriculumului și a altor materiale suport;
- Determinarea competenței specifice, a subcompetențelor și a obiectivelor operaționale;
- Selectarea și organizarea conținutului educativ;
- Alegerea și combinarea metodelor și procedeele educaționale pentru situațiile concrete, în acord cu secvențele de conținut, particularitățile elevilor, obiectivelor activității;
- Selectarea unor mijloace artistice sau proiectarea unor materiale cerute de fiecare eveniment al activității;
- Stabilirea modalităților de activitate cu elevii (activitate frontală, abordare individualizată, lucrul în grupuri sau pe grupe de nivel, activitate combinată);
- Alegerea metodelor și instrumentelor de evaluare corespunzătoare pentru a constata nivelul realizării obiectivelor propuse.

Așadar, în direcția dată, proiectul de activitate cuprinde o articulare ideatică, scriptică a mai multor elemente componente, ce sunt repartizate, de regulă, în două părți:

1. *Partea introductivă* (informații din care se deduc coordonatele activității: subiectul/tema activității, data, ora, clasa, propunător, subcompetența specifică/subcompetențe, forma de activitate);

2. *Partea ce vizează desfășurarea propriu-zisă* a activității educative (obiective operaționale, conținuturi, situații/activități de învățare, strategii didactice, evaluare).

Nu există un model unic, absolut, pentru derularea activității. Se pot structura modele diferite de desfășurare a activităților, în funcție de: obiective, conținuturi, activități, locuri de desfășurare a activității, mod de organizare a elevilor.

Sarcină de lucru, teme de reflecție, evaluare și autoevaluare:

1. Proiectul unei ore de dirigenție se constituie dintr-o serie de răspunsuri la o suită de întrebări formulate într-o succesiune logică, precum am arătat anterior. Reflecția la modul și nivelul de elaborare și realizare a proiectului, la ora de dirigenție în clasele primare.

2. Pornind de la cunoștințele acumulate recent, de la experiența de care dispuneți, identificați câteva blocaje de eficientizare a acestui proces și întocmiți o listă de acțiuni care ar putea ameliora situația în acest sens.

.....
.....
.....

3. Determinați specificul fiecărei etape de proiectare a orei de dirigenție în baza modelului ERRE, completând tabelul de mai jos.

Etapa	Ce face profesorul	Ce face elevul	Ce importanță are etapa în procesul de formare a competenței
Evocare			
Realizarea sensului			
Reflecție			
Extindere			

4. Elaborați un proiect didactic la ora de dirigenție în clasele primare

Jurnal de unitate

Ce am învățat:

Ce pot să aplic:

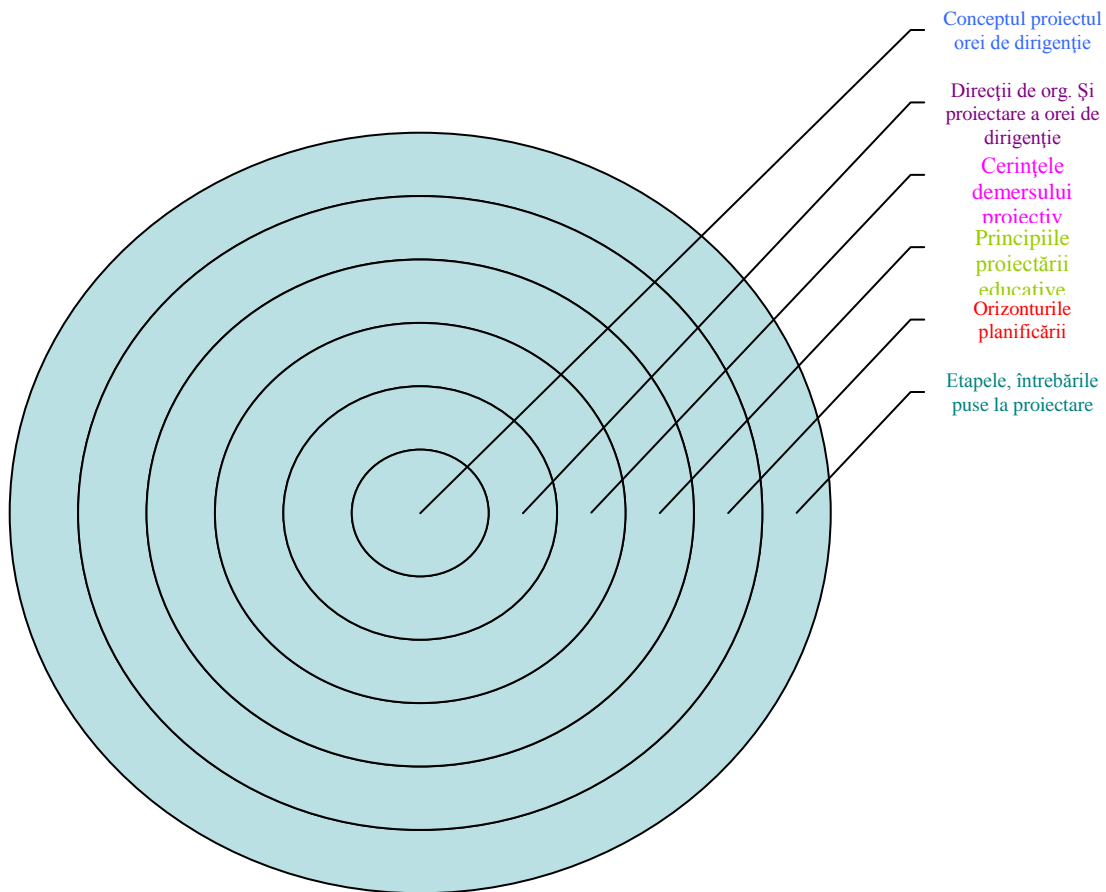

Instrumente reper de învățare cognitiv-constructiviste pentru Unitatea 5

Tehnica: Spirala referențialului teoretic de proiectare a orelor de dirigenție

Text: 5.1 Referențialul teoretic de proiectare a orelor de dirigenție

Sarcina: Pentru a exprima înțelegerea accepțiunilor științifice despre proiectarea orelor de dirigenție, studiați textul din unitatea suport 5.1, analizați cuvintele cheie ilustrate de la general la particular din spirala de mai jos prezentată și detaliați-le la mod concret, completând spațiile corespunzătoare din spirală. Completați diagrama reflecțiilor ca viitori învățători la subiectul dat.

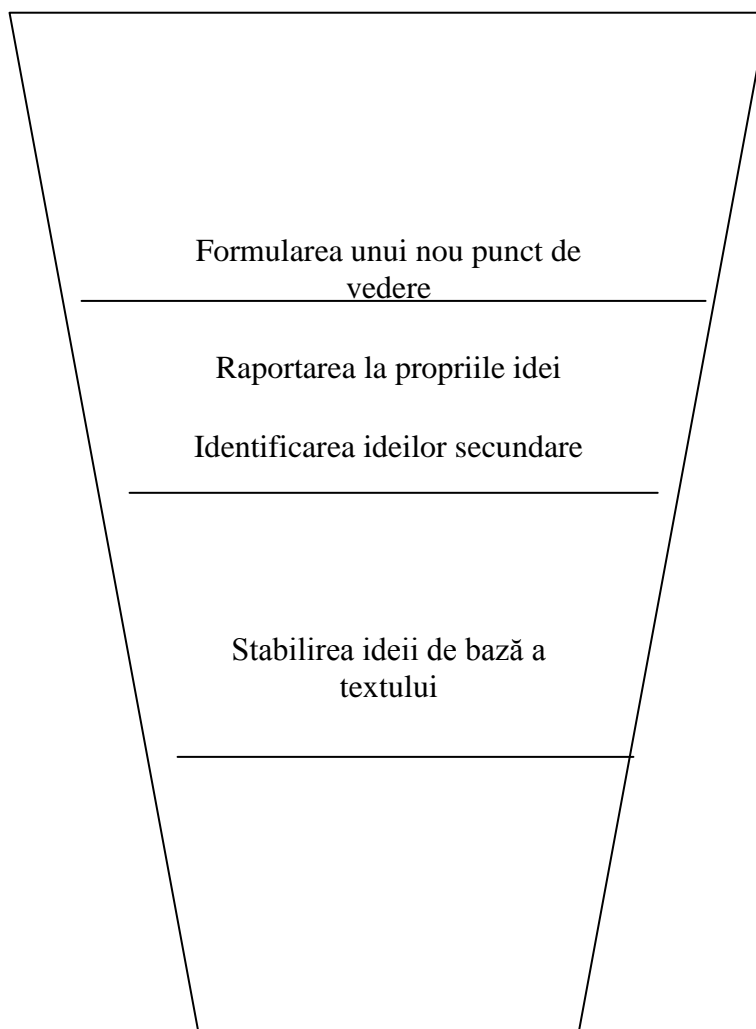

Reflecții ca viitori învățători:

Tehnica: Mineritul Proiectării orei de dirigenție în cheia educației centrate pe elev

Text: 5.2. Proiectarea orei de dirigenție în cheia educației centrate pe elev

Sarcina: Studiați conținutul textului 5.2 și identificați ideile de bază și a ideile secundare din text; analizați fiecare idee prin identificarea argumentelor științifice și exprimați-vă punctul de vedere propriu în legătură cu acestea. În final formulați concluzii și reflecții personale la acest subiect cercetat.

Unitatea 6. Activități educative de suplینire a timpului liber al elevilor în clasele primare

6.1 Timpul liber al elevului

6.2 Ședința cu clasa

6.3 Organizarea și funcționarea claselor și grupelor cu program prelungit

6.4 Meditația didactică

6.4.1 Obiective specifice meditației didactice

6.4.2 Cod de conduită a elevilor în timpul meditațiilor didactice

6.4.3 Proiectarea meditațiilor didactice

6.5 Activitățile extracurriculare și extrașcolare

6.5.1 Diversitatea formelor de organizare a activităților extracurriculare și extrașcolare.

Specificul lor

6.5.2 Metodologia activităților extracurriculare

6.6 Evaluarea activităților educative

La nivel de cunoaștere:

- să definească conceptele: ședință cu clasa; meditație didactică; activități extracurriculare /extrașcolare;

La nivel de aplicare:

- să estimeze cu eczacitate importanța, rolul grupului cu program prelungit, funcțiile și obiectivele specifice meditației didactice în școala;
- să modifice codul de conduită a elevilor în timpul meditației didactice;
- să stabilească legături între meditația didactică și activitățile extracurriculare;
- să elaboreze un program metodologic de activitate educativă în afara clasei;

La nivel de integrare:

- să aprecieze corect valențele și limitele meditației didactice în ceea ce privește asigurarea unei învățări sistematice, independente;
- să dezvolte rigoriile de realizare a evaluării activităților educative.

6.1 Timpul liber al elevului

Bugetul general de timp și timpul liber

După I. Bontaș (2001) timpul liber ar trebui să devină o dimensiune reală, valoroasă și eficientă a împlinirii relevante a vieții omului și nu în sensul de a fi irosit, de a fi folosit la împlinire fără nici un țel și nici în sensul de a fi folosit numai pentru destindere, distracții, divertisment etc.

În literatura de specialitate sînt prezentate diverse modele orientative ale structurării bugetului de timp pentru 24 de ore. Noi am selectat modelul cu o medie statistică săptămînală (6 zile lucrătoare), care este structurat astfel: 4-6 ore pentru activități didactice/ curriculare obligatorii conform orarului (în funcție de ciclul școlar); 4-5 ore pentru studiul individual (cu manualul, cu cartea, în bibliotecă, pregătirea temelor pentru acasă etc.); 3-6 ore de odihnă activă (scurte plimbări, activități cultural-artistice, sportive, de divertisment etc.); 2-3 ore pentru rezolvarea problemelor gospodărești (masa, ordine în curtea școlii, în casă, deplasări etc.) și 7-8 ore pentru somn.

Modelul bugetului de timp este necesar pentru buna organizare și proiectare a activității și vieții populației școlare.

Fără o programare în timp a activității și vieții elevilor nu poate fi vorba de o pregătire eficientă a lor pentru integrarea în comunitate.

Această programare însă trebuie să aibă un caracter dinamic, flexibil și creativ, care ar oferi posibilitatea remodelării, în funcție de tipul școlii, a obiectivelor ei fundamentale, potrivit ciclurilor școlare, condițiilor concrete ale etapelor de activitate curriculară și ex-tracurriculară a elevilor, zilelor de odihnă și vacanțelor școlare.

Așadar, timpul liber în bugetul general de timp școlar este perioada ce-i rămîne elevului după îndeplinirea activităților curriculare obligatorii prevăzute de orar.

Ca sugestie metodică în direcția dată, ca viitori învățături pornind de la ideea că trebuie să realizați un parteneriat autentic cu elevii clasei, solicitați-le părerile cu privire la organizarea

activităților educative: ora de cirigenție, activitatea extracurriculară, ședința de clasă, meditația didactică.

Înainte de realizarea acestei idei, este bine să organizați o activitate ce i-ar face pe elevi să se simtă în largul lor, lucrând în echipe a câte 2-3 persoane, așa încât se convingă de faptul că părerea lor contează, că aportul fiecăruia este important pentru întregul colectiv.

După realizarea acestei activități, elevii vor fi capabili: - să identifice rolul lor în buna organizare a timpului liber; - să se pătrundă de simțul responsabilității pentru activitățile în care sînt antrenați;- să gîndească critic și să lucreze creativ.

Algoritmul activității:

- ✚ Împărțiți elevii în grupe de 4 sau 6, dînd fiecărei echipe cîte o fișă de lucru "Ce ai face tu?".
- ✚ Fiecare echipă pune în discuție coordonatele indicate în Fișa de lucru. Urmează dezbateri cu privire la:
  - dacă este bine plasată în timp coordonata respectivă;
  - ce simte respectivul elev cînd se apropie ora desfășurării ei;
  - ce ar schimba el în conținutul activității date.
- ✚ După ce s-au încheiat discuțiile și s-au scris notițe pe o fișă suplimentară, va fi completată fișa de lucru a elevului.
- ✚ După ce toate grupele au completat Fișa de lucru a elevului, fiecare echipă delegă un lider, desemnat de către membrii ei anterior, pentru a prezenta clasei opiniile lor.
- ✚ Fișele de lucru ale elevilor, cu sugestiile lor fixate, sînt adunate de către educator și el va ține cont de ideile expuse în procesul proiectărilor educative operaționale.

Fișa de lucru a elevului

Echipa nr. _____

Data _____

Coordonate ale bugetului general de timp	Opiniile mele
1.	
2.	
3.	
4.	

Timpul liber trebuie să le ofere elevilor posibilitatea de a opta pentru activități la alegerea lor.

Ioan Jinga consideră că autodeterminarea activității, a preocupărilor din timpul liber implică o opțiune pentru o anumită activitate, o decizie care reprezintă debutul unei activități pe care individul o va desfășura.

Funcțiile timpului liber:

- ❖ Funcția de informare — să contribuie la îmbogățirea orizontului de cunoștințe și informații din domeniile științei, tehnicii, culturii, artei, literaturii, managementului etc.
- ❖ Funcția de formare-dezvoltare — să stimuleze dezvoltarea intelectuală, gîndirea critică, gîndirea creatoare, inteligența, spiritul novator; să cultive talente, valori morale, spiritul de cooperare și cel întreprinzător etc.
- ❖ Funcția de destindere-recreere.
- ❖ Funcția de divertisment-distrație.

Autorul Ioan Jinga consideră că educației elevilor pentru timpul liber trebuie să i se acorde o atenție deosebită, în acest scop urmărindu-se atingerea acestor obiective:

- cunoașterea și însușirea diverselor modalități de organizare și petrecere a timpului liber;
- identificarea și cultivarea corespondențelor optime dintre interese, aptitudini, talente și posibilități de exersare și dezvoltare a lor;
- inițierea, susținerea și dezvoltarea comportamentului ludic;

- cunoașterea unor modele și tehnici de planificare a vieții personale, în vederea dezvoltării sentimentului de satisfacție a trăirii timpului;
- formarea unui stil de viață civilizat;
- cunoașterea specificului național privind petrecerea timpului liber în vederea valorizării tradițiilor și obiceiurilor naționale;
- identificarea surselor de stres și a căilor de evitare a lor și identificarea modalităților de relaxare;
- cultivarea unei atitudini optimiste în viață.

Activitățile desfășurate în timpul liber în școala-primară urmează să corespundă intereselor, aptitudinilor și înclinațiilor elevilor; să fie îndrumate în mod competent de către învățătorii-manageri ai claselor de elevi. Ele vor fi concepute în bună măsură de către elevi, fapt care le va oferi prilejul să-și îmbogățească experiența socială, să participe la realizarea propriei instruirii și educații.

Activitățile educative nu trebuie să repete manualul și programa școlară, ci să solicite participarea elevilor în funcție de aptitudini, interese, dorințe, sex, situație concretă etc., ceea ce favorizează individualizarea proceselor educaționale.

Realizarea obiectivelor generale ale educației pentru timpul liber prevede particularizarea lor la treapta primară, gimnazială și liceală (vezi unitatea 1).

În direcția dată se poate folosi în practica educațională conversația în cerc, ca pe o modalitate de lucru cu clasa, în timpul săptămânii, și să se evalueze efectul și eficiența acesteia la sfârșitul termenului stabilit. (Metodica realizării – vezi unitatea 4)

Deasemenea, în direcția dată am selectat și eșalonat exemple de teme ce pot fi discutate cu elevii așezați în cerc:

- ✚ Cel mai bun lucru pe care-l fac în timpul liber...
- ✚ Aș vrea să mă joc mai des...
- ✚ Prietenul meu colecționează...
- ✚ Timpul liber îl folosesc pentru...
- ✚ Într-o vacanță sper să...
- ✚ Timpul îmi poate fi prieten...
- ✚ Timpul liber îmi poate fi dușman...
- ✚ Pasiunile mele...
- ✚ Stăpînul timpului meu liber este...
- ✚ Timpul nu se mai întoarce...
- ✚ Aș dori ca în timpul liber...
- ✚ Nu-mi place cînd în timpul liber...
- ✚ Activitățile impuse mă fac să simt că...
- ✚ Mă întristez cînd înțeleg că am pierdut atîta timp...

Lipsa de programare sau programarea și organizarea defectuoasă a bugetului general de timp le provoacă atît învățătorilor, cit și elevilor suprasolicitare, surmenaj, nervozitate, care se exprimă prin:

- stare de alarmă - lipsă de concentrare, iritabilitate, insomnii, erori frecvente;
- stare de agitație - tonus ridicat, pierdere a încrederii în forțele proprii și în potențialul elevilor;
- stare de epuizare - scădere vizibilă a capacității de lucru, apatie, indiferență și chiar sindrom al depresiei.

Măsuri prioritare adoptate ca timpul liber să contribuie din plin la formarea personalității elevilor :

Elevul trebuie îndrumat:

- să-și construiască concepte fundamentale de timp;
- să se obișnuiască cu îndeplinirea regimului zilnic, ca mod de ordonare și economisire a timpului;
- să se antreneze în diferite forme de odihnă activă, creativă, în aer liber;

- să-și lărgescă aria și volumul de interese pentru lectură, pentru natură, pentru jocuri și sport, pentru viața artistică și socială;
- să-și însușească valorile de participare și responsabilitate;
- să trăiască sentimentul apartenenței și bucuriei.

6.2 Ședința cu clasa

Literatura de specialitate recomandă să se aloce în programul școlar timp pentru o discuție „fulger” cu clasa. Astfel de discuții pot fi foarte eficiente nu numai pentru dezvoltarea capacităților de comunicare, ci și pentru a întări relațiile personale și a contura sentimentul de identitate a clasei”.

Întâlnirile de acest fel pot avea loc în fiecare săptămână, în pauze, sub diferite forme, în funcție de abilitățile dirigintelui care facilitează discuția.

Desfășurarea acestora vizează un șir de cerințe:

- Durata unei adunări este de 5-10 minute.
- Ședințele trebuie planificate în mod chibzuit și conduse, de regulă, de către diriginte.
- Conținutul acestor reuniuni poate fi legat de o temă care să acopere o perioadă de 3-4 săptămâni; este de preferat ca ele să fie în relație cu lecțiile de dirigință.
- Se pot aborda teme legate de probleme ale școlii, clasei, comunității, țării, lumii etc.
- Stilul prezentării trebuie să varieze pentru a menține interesul elevilor. Prelegerile vor fi evitate.
- Pe lângă prezentarea scurtă a unei teme /idei și transmiterea unui mesaj, adunările cu elevii oferă un bun prilej de a face diferite anunțuri, a evidenția succese ale clasei/școlii/elevilor, a înmîna diplome sau a declara sancțiuni.
- Vor fi relevate toate tipurile de realizări și succese, nu numai cele la învățătură: toleranța, punctualitatea, sprijinul acordat celor din jur, performanțele sportive, artistice etc.
- Când ședințele vor deveni o obișnuință a vieții clasei, atunci ele vor putea fi moderate de către unii elevi. Aceasta ar fi o bună ocazie de a dezvolta la elevi competențele de adresare către un public larg.

Literatura de specialitate (Ellie Keen, Anca Tîrcă) eșalonează o serie de reguli privind demararea acestora:

- Adunarea în cerc: Formați un cerc perfect rotund și explicați elevilor că trebuie să fie atenți.
- Stabilirea agendei de lucru: Menționați obiectivele și scopurile adunării.
- Stabilirea regulilor desfășurării întâlnirii: Stabiliți și reamintiți elevilor regulile pentru discuție ce au loc pe parcursul unei întâlniri de acest fel (nu întrerupem discursul nimănui, nu rîdem de ce spun ceilalți colegi).
- Identificarea partenerilor: Puneți în perechi elevii ce vor discuta problema sau tema luată în considerare.
- Punerea în discuție a problemei: De exemplu, "Există voci care s-au plîns că în ultima vreme pe terenul de joacă e gălăgie. Ce putem face pentru a rezolva această problemă?"
- Acordarea unui timp de gândire individuală: Acordați copiilor un minut de liniște/ tăcere în care să gîndească asupra problemei, individual.
- Semnal de atenție — "liniște": Stabiliți un semnal (de exemplu, ridicarea mîinii), pentru încheierea discuției cu partenerul și încercarea discuției în grup (cu toată clasa).
- Discuția în doi/cu partenerul: Cereți elevilor ca, în perechi, să-și împărtășească opiniile unul altuia (3-5 minute); treceți printre ei, pentru a-i ajuta pe cei care interacționează încet.
- Discuția în grup/cu toată clasa: Invitați cîteva perechi de elevi să împărtășească ideile lor întregii clase; invitați pe ceilalți elevi să reacționeze la aceste idei, să întrebări lămuritoare; dacă se ajunge la un acord, stabiliți și listați acțiunile ce trebui întreprinse; planificați implementarea acestora și, în final, fixați data următoarei întâlniri.
- Închiderea ședinței: Există o varietate de modalități pentru a încheia ședința de clasă.

Tipuri de ședințe de clasă

Probleme academice/legate de învățătură: ›De ce trebuie să învățăm asta? ›Ce te-ar putea ajuta să-ți poți face temele mai bine? ›Crezi că s-ar putea îmbunătăți învățarea în timpul meditațiilor didactice? ›Cum? ›Continuați...

Ședință pentru ameliorarea situației clasei: Ce schimbări ar fi necesare pentru îmbunătățirea situației clasei (jocuri noi, alt design al clasei, modalități inedite de organizare a activității în echipă etc.)?

Ședințe de rezolvare a unor probleme pedagogice conflictuale (individuale și de grup, reclamații și recomandări/sugestii); — ședința corectitudinii.

Ședințe de corectitudine/nepărtinire: "Cum putem rezolva acest conflict?" (de exemplu: certuri/dispute legate de curățenia în clasă, comportamentul la masă — într-un mod care să satisfacă majoritatea și să fie corect pentru toți?); "Ședința veștilor bune" (sau a știrilor importante): "Cine are de comunicat o veste bună?/ o știre importantă?"; Momentul bucuriilor și al bunelor aprecieri: "Pe cine ai vrea să feliciți/lauzi?"; Faza complimentărilor reciproce. Elevii se așază în cerc. Pornind de la unul dintre ei, acțiunea se desfășoară în sensul acelor de ceasornic. Unul după altul, fiecare elev spune ce-i place sau ce admiră la vecinul din stînga lui.

Ședință de stabilire a anumitor norme. Ce reguli sînt necesare pentru desfășurarea orelor de meditație didactică.

Ședință de stabilire a unor obiective. Discutați ce vă propuneți pentru dimineața/ziua/săptămîna/excursia ce urmează/ semestrul școlar respectiv.

Ședința de evaluare a nivelului de respectare a regulilor stabilite. Cereți elevilor să scrie și apoi să discute, răspunzînd la următoarele întrebări: "Care este codul moral al clasei?"; "De ce s-a elaborat el?"; "Care articole (reguli) din conținutul lui sînt acceptate de către voi?" "Dacă ar fi să schimbați o regulă, cum a-ți modifica-o?"; "Cum putem s-o facem mai eficientă?"; "Sînt reguli ale Codului mai puțin respectate?"; "De ce?"

Ședința Runda-fulger. Ședința se organizează în cerc. Elevilor li se propune să completeze o propoziție de genul celor pe care vi le sugerăm mai jos: "Cei care nu doresc să completeze propoziția nu sînt obligați s-o facă..." După ce fișa cu propoziția dată a încheiat cercul, educatorul poate folosi răspunsurile individuale ale elevilor ca punct de plecare pentru o discuție interactivă.

Exemple de asemenea propoziții de început: "Ce-mi place mie în clasa mea..."; "Mă întreb de ce..."; "Mă întreb ce voi face cînd..." "Mă deranjează să..."; "Mă simt bine cînd..."; "Aș dori să..."; "De cîte ori intru în cantină, mă gîndesc că...";

Reflecție asupra învățămîntelor . "Ce am înțeles din această activitate?"; "Am desprins o idee nouă sau un lucru practic?"

Ședință de prezentare. Un elev (sau doi) prezintă exemple din munca lor — un proiect, o poveste; ceilalți membri ai clasei pun întrebări sau fac comentarii la această prezentare.

Ședință de reclamații și recomandări/sugestii. Regula de respectat este să poți face o reclamație în legătură cu o problemă, dar și să oferi o sugestie pentru corectarea.

Ședință de analiză a problemelor clasei. "Despre ce problemă, referitoare la întreaga clasă, putem discuta?"

Ședință de evaluare a eficienței deciziilor luate. "Ce efect are soluția/ modificarea asupra căreia am căzut de acord?"; "Putem îmbunătăți ceva în această privință?"

Ședință de elaborare a unor proiecte. "Ce proiecte de grup a-ți vrea să realizați?"; "Ce teme ați dori să discutați la orele educative?"; "Ce excursii ați vrea să faceți?"; "Care ar fi cel mai interesant/eficient mod de a învăța la un obiect?" (se concretizează, în timpul meditației didactice).

Situații dificile. "Ce ar trebui să faceți/ce ați face dacă:

- ați găsi un portmoneu cu o sumă de bani în el în curtea școlii/sau în stradă; a-ți vedea pe cineva furînd ceva din dulapul colegului; ați vrea să vă purtați frumos cu un coleg nou, pe care ceilalți îl consideră ciudat;

- un coleg v-ar cere să copieze lucrarea pe care ați terminat-o;

- doi elevi din clasele mari hărțuiesc un copil din clasele primare și îl fac să plîngă;

- un coleg de clasă o hărțuiește pe eleva din banca de alături?"

Afacerile clasei. Ședință în care este pusă în discuție orice problemă, ce merită atenție, propusă de către un elev.

Banca de sugestii ale celor din clasă. O cutie cu bilețele (sugestiile) se deschide în fața elevilor; din ea se extrage o fișă. Apoi se dă citire sugestiei în cauză, aceasta fiind propusă întregii clase.

Ședință de analiză generală a proiectelor anterioare. "Ce am înțeles/realizat din conținutul proiectului?"; "Ce nu am realizat?"; "Ce am putea perfecționa?"

Ședință axată pe tradițiile clasei. "Ce tradiții avem?"; "Cum promovăm tradițiile naționale în clasa noastră?"; "Ce tradiții noi s-au constituit?"

Ședință de analiză generală a întrunirilor anterioare. "Ce v-a plăcut în ședințele clasei noastre?"; "Ce nu v-a plăcut?"; "Ce am realizat în cadrul lor?"; "Ce putem îmbunătăți?"

6.3 Organizarea și funcționarea claselor și grupelor cu program prelungit

În baza studierii și analizei regulamentului **Cu privire la organizarea și funcționarea claselor și grupelor cu program prelungit** (art. 18 (p.5) și art. 19 (p.5) al Legii Învățământului nr.547 din 21.07.1995 cu modificările ulterioare) am constatat:

* **la nivel de dispoziții generale** clasele cu program prelungit se formează cu elevi dintr-o singură clasă și se completează cu elevi din două sau câteva clase primare. Numărul de elevi în clasele/grupele cu regim prelungit este de 20 – 25 elevi, iar programul de activitate în clase/grupe se realizează în conformitate cu Regulamentul aprobat de Ministerul Educației, suplimentar orarului de bază. Clasele sau grupele cu program prelungit pot fi organizate doar în instituțiile de învățământ care dispun de baza materială și condițiile sanitaro - igienice conform actelor normative în vigoare, iar înscrierea elevilor în clasele și grupele cu program prelungit se face pînă la 1 septembrie prin ordinul directorului instituției de învățământ în temeiul cererilor părinților sau tutorilor. Clasele sau grupele cu program prelungit pot activa de la 3 la 6 ore astronomice, iar învățătorii care activează în clasele / grupele cu program prelungit au statut de cadru didactic și beneficiază de condiții de salarizare, de asigurare medicală și pensionare conform cadrului normativ legal aprobat pentru cadrele didactice din învățământul preuniversitar;

* **la nivel de dirijare a procesului educațional.** Procesul educațional în clasele și grupele cu program prelungit este coordonat, dirijat și evaluat de către administrația instituției de învățământ. În vederea organizării activității claselor și grupelor cu program prelungit.

Învățătorul claselor/grupelor cu program prelungit este responsabil de:

- asigurarea protecției vieții și sănătății copiilor;
- organizarea și desfășurarea activităților educative cu copiii;
- respectarea regimului zilei;
- păstrarea contingentului de elevi și monitorizarea frecvenței elevilor inclusiv examinarea cauzelor absențelor elevilor;

- acordarea ajutorului necesar elevilor în pregătirea temelor date pentru acasă;

- colaborarea cu învățătorii claselor din care fac parte copiii care frecventează clasele/grupele cu program prelungit;

- colaborarea cu părinții elevilor și informarea lor despre programul de activitate în clasele/grupele cu program prelungit, despre rezultatele obținute de copii.

În clasele/grupele cu regim prelungit pot fi angajate doar persoanele care dispun de pregătirea profesională adecvată.

* **la nivel de organizare a procesului educațional în clasele și grupele cu program prelungit.**

Programul de activitate în clasele și grupele cu program prelungit este stabilit de consiliul administrativ, ținînd cont de solicitările părinților copii cărora frecventează grupele cu program prelungit și se aprobă prin ordinul directorului instituției de învățământ.

Procesul educațional în clasele și grupele cu program prelungit se desfășoară conform obiectivelor educaționale prioritare și se realizează prin pregătirea individuală, prin cercuri frecventate de elevi și alte activități extracurriculare și extrașcolare, iar pentru organizarea activităților claselor și grupelor cu program prelungit se utilizează sălile de clasă, cabinetele, atelierele școlare, sălile de sport și de festivități, biblioteca și alte încăperi ale instituției de învățământ care corespund normelor sanitaro - igienice prevăzute de actele normative în vigoare

Evidența activităților educaționale, frecvenței elevilor se înregistrează în registrul clasei, grupei conform cerințelor stabilite de Ministerul Educației și se recomandă ca ordinea activităților în clasele și grupele cu program prelungit să fie ajustată la regimul de activitate a instituțiilor de învățământ.

Schema orientativă a programului de activitate a claselor și grupelor cu program prelungit de 3 ore

Activități	Clasele I-IV
Activități dinamice la aer liber	30 min.
Pregătirea temelor pentru acasă	45 min.
Prânzul	25 min.
Pregătirea temelor pentru acasă	35 min.
Activități extracurriculare	45 min.

Schema orientativă a programului de activitate a claselor și grupelor cu program prelungit de 6 ore

Activități	Clasele I-IV
Activități dinamice la aer liber	60 min.
Pregătirea temelor pentru acasă	40 min. / 60 min.
Prânzul	30 min.
Pregătirea temelor pentru acasă	40 min. / 60 min.
Activități extracurriculare	120 min. / 90 min.
Gustarea	20 min.
Activități la aer liber	50 min. / 40 min.

6.4 Meditația didactică

Meditația didactică (**lat. meditatio** "reflecție; pregătire"; **prin extensiune** - "pregătire suplimentară a lecțiilor cu profesorul").

După Ioan Bontaș, meditațiile didactice reprezintă activitatea elevilor în clase (săli speciale) în care-și pregătesc independent lecțiile și temele pentru a doua zi de școală sub supravegherea și îndrumarea unui pedagog.

Meditațiile didactice sînt prevăzute în bugetul de timp zilnic, în afara orelor din orar. Ele sînt organizate pentru pregătirea lecțiilor și temelor de acasă de către elevi (continuarea învățării începute la lecții) cu scopul promovării obiectivului educației centrate pe elev de „a-l învăța să învețe”.

Prin complexitatea sarcinilor lor, meditațiile didactice contribuie la aprofundarea, îmbogățirea și fixarea cunoștințelor, precum și la formarea și dezvoltarea capacităților și atitudinilor, ele constituind o componentă activă a studiului individual.

Studiul individual în timpul rezervat meditațiilor didactice este "...o formă de activitate multidimensională și variată de învățare independentă, liberă și personală, ceea ce reprezintă o formă fundamentală de perfecționare a personalității elevului." (Ioan Jinga).

Înarmarea elevilor cu tehnici de învățare pentru o asimilare nu superficială, ci critică, permanentă, sistematică și creativă constituie în etapa actuală problema-cheie a procesului educației și autoeducației în școala primară.

Caracteristicile meditației didactice:

- » Au un caracter intensiv și sistematizat.
- » Solicită o pregătire anticipativă a dirigintei pentru coordonarea ei.
- » Există "situații educative" (după Mircea Ștefan) cărora li se atribuie o valoare formativă.

- » Creează condiții ca elevii să învețe din ceea ce fac singuri și împreună cu alții, sub îndrumarea învățătorului-manager al clasei.
- » Oferă autonomie în procesul de elaborare a planului personal de învățare, de stabilire a tehnicilor și a strategiilor de muncă intelectuală.
- » Facilitează realizarea obiectivelor educației intelectuale.
- » Oferă condiții optime de parteneriat educațional.
- » Au valoare socială (Conținutul și strategia lor asigură formarea relațiilor de colaborare, bazate pe încredere și cooperare, pe sprijin acordat de către învățător elevilor precum și pe colaborarea elevi-elevi, ceea ce-i pregătește pe aceștia de integrarea activă și pozitivă în societate).

6.4.1 Obiective specifice meditației didactice

În literatura de specialitate după Ioan Jinga, Ioan Bontaș, Traian Cosma meditația didactică are un șir de obiective specifice. Generalizând accepțiunile date am stabilit următoarele obiective specifice:

- ✚ Inițierea și familiarizarea elevilor cu folosirea unor instrumente auxiliare pentru îndeplinirea temelor de acasă, îmbogățirea cunoștințelor și competențelor (dicționare, enciclopedii, creștomatii etc).
- ✚ Susținerea elevilor pentru a-și forma un stil de muncă intelectuală ordonată, eficientă, civilizată.
- ✚ Stimularea elevilor în vederea stabilirii unor conexiuni între cunoștințele asimilate în clasă și cele pe care urmează să le studieze în mod independent.
- ✚ Orientarea elevilor spre însușirea artei (tehnicii) de a învăța singuri și continuu.
- ✚ Susținerea elevilor în formarea stilului personal de muncă intelectuală și dezvoltarea atitudinii pozitive față de studiu, precum și a capacității de alternare a activității cu odihna.
- ✚ Inițierea și familiarizarea elevilor cu tehnicile de pregătire a lecțiilor în grupuri de muncă intelectuală (după caz), grupuri de cercetare, grupuri de autoinstruire etc.
- ✚ Cultivarea tendinței de respectare de către elevi a unui regim rațional de muncă și de odihnă, în concordanță cu cerințele de igienă ale activității intelectuale.
- ✚ Eliminarea factorilor de oboseală și surmenaj intelectual.
- ✚ Formarea la elevi a unor procedee speciale de studiu, în funcție de particularitățile persoanei care învață, conținutul și complexitatea sarcinii.
- ✚ Formarea priceperii de folosire a surselor documentare și de întocmire pe această bază a unor planuri de idei, conspecte, fișe etc.
- ✚ Susținerea activității de învățare a elevilor pentru consolidarea unor cunoștințe teoretice sau aplicative însușite la lecțiile din orar.
- ✚ Stimularea elevilor cu rezultate bune la învățătură pentru obținerea unor performanțe superioare și crearea șanselor egale pentru cei cu capacități de învățare mai lentă.
- ✚ Adaptarea strategiilor didactice de muncă intelectuală independentă la particularitățile individuale, precum și la varietatea situațiilor de viață ale elevilor.
- ✚ Asigurarea formării capacităților de aplicare a celor învățate.
- ✚ Formarea la elevi a capacităților de a-și autoevalua și autoaprecia rezultatele muncii intelectuale.
- ✚ Formarea la elevi a abilităților personale de a-și stabili un regim propriu de muncă intelectuală în cadrul meditațiilor didactice, relaționat cu nevoile și posibilitățile proprii.
- ✚ Însușirea abilității de încadrare în program și de respectare a orelor alocate pentru meditația didactică, organizându-și cât mai rațional și mai eficient activitatea de învățare.
- ✚ Conștientizarea de către elevi a importanței învățaturii pentru realizarea unei munci calitative.
- ✚ Motivarea elevilor pentru perseverență, hărnicie, sirguintă, răbdare, ordine, ambiție în procesul de învățare.

După Ioan Bontaș, însușirea tehnicii studiului individual are influențe benefice asupra calității, a performanțelor și eficienței învățării și a perfecționării, căci ceea ce-ți însușești singur,

ceea ce descoperi singur devine convingere personală, atât în plan teoretic, cât și în plan practic, asigurând o pregătire temeinică valoroasă, competentă, viabilă și creativă.

Pornind de la ideea că pentru a învăța temeinic, eficient, economic și bine este necesar ca elevii să fie învățați să învețe sistematic, deaceia este benefic să li se propună un chestionar de evaluare a capacității de organizare a studiului independent în timpul meditațiilor (Răspundeți sincer prin "da" sau "nu")

Da	Nu	Itemii
		1. Obișnuiești să pregătești temele de acasă așezându-te în aceeași bancă?
		2. Crezi că există ceva care te abate de la desfășurarea studiului independent?
		3. Obișnuiești să-ți planifici independent, înainte de meditație, succesiunea obiectelor de învățămînt la care urmează să te pregătești pentru a doua zi?
		4. Masa de lucru (banca) conține ceva care te poate distra de la studii?
		5. Obișnuiești să faci scheme, grafice, desene, schițe ce ar sintetiza lectura?
		6. Când întâlnești un cuvînt necunoscut, obișnuiești să consulți dicționarul?
		7. Când îți pregătești lecțiile (studiezi), treci deseori peste graficele sau schemele din cărți sau din caietele de notițe din clasă?
		8. Obișnuiești să citești conținutul materiei în întregime înainte de a o studia profund?

Iar pentru antrenarea în acest scop, o serie de „îndemnuri” (I. Jinga, I. Negreț).

I. Planificați studiul în mod riguros!

- ☉ Nu începe să studiezi fără a-ți planifica timpul de care vei avea nevoie.
- ☉ Nu începe să studiezi materia fără să-ți reamintești tot ce ai de tăcut (consultă, în acest scop, agenda elevului) și să identifice dificultățile acesteia!
- ☉ Consultă-ți "Calendarul de studiu săptămînal", raportînd materia de învățat la timpul disponibil, în funcție de dificultățile acesteia (operează modificări dacă crezi că este necesar)!
- ☉ Asigură-ți un "timp de rezervă"!

II. Organizează-ți studiul în mod științific

2.1. Elaborează-ți un plan de studiu! Adică:

- ☉ Înainte de a începe să faci temele de acasă, stabilește-ți obiective clare de realizat!
- ☉ Analizează dacă ai toate materialele necesare pentru a începe lucrul (caiete, materiale bibliografice, manual etc).

☉ Înlătură tot ce e de prisos pe masa de lucru și ce te-ar putea distra din continuitatea învățării. Aranjează-ți lucrurile necesare în ordinea în care le vei folosi.

- ☉ Organizează-ți munca în așa fel, încît să poți verifica dacă ai realizat ceea ce ți-ai propus!

III. Studiază eficient!

3.1. Respectă cu strictete calendarul și planul de studiu!

- ☉ Fii perseverent!
- ☉ Nu-ți pierde încrederea în forțele tale niciodată!
- ☉ Apelează la îndrumările învățătorului sau ale colegilor (după caz), dar numai după ce te-ai convins că nu poți depăși un anumit obstacol.

☉ Învață să aplici tehnicile de muncă intelectuală (să citești rapid și eficient, să faci adnotări, să iei notițe, să rezolvi probleme, să elaborezi rezumate, să consulți dicționare etc).

☉ Alternează, în procesul învățării, disciplinele sau temele "mai ușoare" cu cele "mai grele".

☉ După fiecare 40-50 de minute de concentrare și învățare, ia-ți câte o pauză de 5-10 minute, pentru refacerea potențialului intelectual.

IV. Valorifică eficient calitatea îndeplinirii temelor de acasă (rezultatele studiului)

☉ Amintește-ți tehnicile de autoevaluare și recapitulează încă o dată ceea ce ai realizat. Confruntă cu obiectivele preconizate, ca să te convingi că le-ai atins (vezi modelul de mai jos ce valorifică eficiența calității îndeplinirii temelor de acasă).

Fișă de lucru a elevului

Itemii	Totdeauna	Foarte des	Uneori	Niciodată
1. Deseori, începi să studiezi fără să-ți planifici timpul de care ai nevoie?				
2. Consulți agenda elevului pentru a-ți reaminti ce sarcini ai pentru acasă și pentru a identifica dificultățile lor?				
3. Elaborezi la sfârșit de săptămână calendarul de studiu pentru săptămână ulterioară?				

Obiectiv general: Această activitate poate fi concepută pentru a-i obișnui pe elevi, în mod conștient, să învețe sistematic.

Obiective operaționale: După realizarea repetată a acestei activități elevii vor fi capabili:

O₁ — să urmeze o succesiune logică de organizare a muncii intelectuale în condițiile meditațiilor didactice;

O₂ — să-și planifice studiul individual în mod riguros;

O₃ — să îndeplinească în mod calitativ și la timp temele de acasă.

La această activitate se poate reveni modificând strategia de desfășurare pînă atunci cînd învățătoarea se va convinge că elevii sînt capabili să-și organizeze creativ munca intelectuală în timpul meditațiilor didactice.

Ca viitoare cadre didactice este necesar de reținut următoarele sfaturi metodice în direcția dată:

*Demonstrați-le cum eforturile lor vor conduce la crearea unei atmosfere de învățare mai eficientă și mai plăcută pentru toți, inclusiv pentru dîșii. Convingeți-i că învățarea eficientă în cadrul meditațiilor didactice le va oferi o mai mare șansă de reușită școlară.

*Ajutați-i să obțină satisfacția rezultatului așteptat și a aprecierii obiective.

*Oferiți-le prilejul să se încredințeze că sînteți un partener al lor, că înțelegeți dificultățile pe care le întîmpină și că le puteți veni în ajutor ori de cîte ori este nevoie.

*Încurajați-i și îndemnați-i să se sprijine unul pe altul (dar să nu copieze unul de la altul).

*Luați în calcul tendința lor de a-și elabora independent programul personal de lucru, într-o succesiune și într-un ritm propriu.

*Explicați-le ce înseamnă responsabilitatea tuturor pentru imaginea colectivă a clasei.

*Lăsați-i să înțeleagă cum se formează un parteneriat eficient în timpul meditațiilor didactice, între ei și dumneavoastră.

*Sprijiniți cultivarea sentimentelor de bucurie, de satisfacție pentru că pot învăța continuu.

*Încurajați-i să persevereze în depășirea independentă a dificultăților.

*Convingeți-i că fiecare dintre ei poate să învețe ceea ce trebuie învățat. Explicați-le că aceasta nu este doar o spusă, ci un adevăr demonstrat științific.

*Explicați-le care sînt prioritățile unei învățări sistematice.

*Sprijiniți-i să-și realizeze sarcinile date pentru acasă cu economie de timp și de efort, obținând o satisfacție a reușitei.

*Creați și mențineți în sala de meditație didactică o atmosferă de entuziasm pentru munca independentă de însușire a adevărilor științei și culturii, îmbinată cu o atmosferă de stimă, de respect reciproc.

*În colaborare cu elevii, asigurați condiții necesare de învățare, pentru a obține succes oricât de mic, dar succes totuși. Aceasta este o cale sigură de a menține interesul pentru învățatură, pentru cunoștințe.

*Antrenați-i pe elevi în însușirea tehnicilor și în folosirea instrumentelor de muncă intelectuală, specifice disciplinelor de învățămînt prevăzute de curriculumul școlar .

*Stimulați cooperarea elevilor pentru a soluționa probleme dificile și interveniți cu tact și profesionalism, atunci cînd aceștia au nevoie de îndrumare pentru a merge mai departe.

*Puneți la dispoziția elevilor materialele didactice-suport de care au nevoie pentru a-și pregăti temele de acasă (hărți, scheme, mulaje, dicționare, manuale etc).

*Apreciați eforturile intelectuale pe care le depun elevii și arătați-le acest lucru folosind expresii de felul: "Ești pe o cale corectă, într-un timp relativ scurt ai reușit să consulți bibliografia", "Ai utilizat corect manualul", "Ai aplicat corect formulele" etc.

*Ascultați-le doleanțele și problemele pe care le au. Dacă e cazul, izolați-vă și discutați în ședințe de consiliere.

*Evitați formulările critice negative la adresa învățării elevilor, cînd se comit greșeli. Încercați să înțelegeți, personal, de ce s-a comis greșeala în cauză ori sfătuiți-i pe elevi să meargă la profesorul specialist, pentru a-l întreba cum o pot corecta. Nu există elevi care nu fac greșeli, dar sînt elevi care nu le corectează la timp.

*Încercați să soluționați împreună cu colectivul clasei problemele de conflict pedagogic. Nu reclamați vinovații presupuși la învățătoare, la director. Cel care îi reclamă pe elevi demonstrează neputința lui de a-i educa.

*Oferiți elevilor posibilitatea să-și aleagă modalitățile și durata relaxărilor după ce au îndeplinit însărcinările obligatorii, în conformitate cu planul personal.

*Dați tonul pentru o muncă serioasă, dar nu fiți rigizi și distanți. Fiți toleranți, amabili și optimiști cu elevii. Canalizați discuțiile pe un fîgaș natural, de sfat și ajutor didactic, care să ducă la perfecționarea relațiilor învățător-elev, la relații de cooperare, încredere, responsabilitate, respect și ajutor reciproc.

*Cînd elevii lucrează independent, vorbiți cît mai puțin cu putință și numai cu o voce scăzută.

*Atrageți atenția și vorbiți cu voce tare numai cînd ați constatat că este necesară o explicație, o observație comună, prevenirea unei situații dificile etc.

6.4.2 Cod de conduită a elevilor în timpul meditațiilor didactice

Codul de conduită la meditațiile didactice este stabilit de învățătoare împreună cu elevii, incipient elevii fiind familiarizați cu scopul și esența acestor forme de activitate de după programul obligatoriu. În acest sens elevii li se poate propune următorul conținut: „Vreau să te bucuri de timpul consumat pentru studiul individual în orele de meditații didactice. Doresc ca tu să fii mereu alături de mine și colegii tăi, pentru a participa la propria ta formare. Ești rugat să ne ajuți și să ne sprijini în a fi alături de tine și a te ajuta prin acceptarea și respectarea acestui cod de conduită în timpul meditațiilor didactice”.

Tu însuși

•Tu ești responsabil de imaginea școlii și a clasei tale.

•Tu trebuie să fii punctual. Să intri în sala destinată meditației didactice cu cel mult 10 minute înainte de începerea activității.

•Tu vei intra în sală curat și îngrijit, avînd toate materialele necesare pentru a începe operativ lucrul.

•Tu vei lucra conform planului personal și ritmului propriu, dar nu vei deranja fără motiv pe ceilalți colegi.

•Tu vii la meditațiile didactice ca să-ți îndeplinești sarcinile și temele date pentru acasă. Vei continua să înveți cele începute în clasă.

•Tu vei învăța conștiincios, sistematic, depunând maximum de efort.

Tu și colegii

•Respectul, amabilitatea și politețea pe care școala dorește să ți le arate trebuie, la rândul tău, să le arăți celorlalți.

•Elevii clasei, inclusiv tu, nu trebuie să deranjeze bunul mers al meditațiilor didactice și vor urma instrucțiunile date la lecții și în timpul activității de pregătire a temelor pentru acasă.

•Fiecare elev are dreptul de a învăța fără a fi întrerupt nemotivat.

•Grija față de proprietatea școlii este responsabilitatea tuturor. Fiecare elev, inclusiv tu, va arăta grijă față de bunurile ce sînt în sala pentru meditații didactice (mobilier, utilaje, materiale-suport etc). Veți fi atenți să nu le deteriorați.

•Fiecare elev va păstra starea igienică a sălii unde-și pregătește lecțiile.

•Trebuie să respecti dreptul celorlalți elevi de a învăța, persoana și bunurile lor.

•Ieșirea din sala de meditație didactică se va face în ordine și liniște (cîte unul).

Tu și învățătorul

•Învățătorul clasei tale este dispus să te ajute, să te sprijine și să te încurajeze în muncă, sperînd să te vadă că depui tot efortul pentru a atinge succese școlare de care ești capabil.

•Tu nu trebuie să deranjezi orele de meditație didactică, deoarece nu procedezi corect față de educatorii și profesorii tăi.

•Tu ești un partener al educatorului în asigurarea bunului mers al meditației didactice; exercită-ți cu demnitate rolul.

•Elevii clasei, inclusiv tu, vor prezenta educatorului, în timpul stabilit, produsele muncii lor (rezultate din îndeplinirea temelor de acasă), spre a confirma nivelul de atingere a obiectivelor preconizate.

6.4.3 Proiectarea meditațiilor didactice

Analiza existentă în practica pedagogică denotă faptul că proiectarea meditației didactice este deosebit de anevoioasă, cu toate că necesitatea ei a fost recunoscută de marea majoritate a cadrelor didactice implicate în acest proces. Nu putem ști exact cît de disfuncțională ar fi pentru lecțiile date a doua zi o meditație didactică organizată inefficient, dar un lucru este cert: învățătorul își stabilește obiectivele, își proiectează (cel puțin, la nivel mental) ceea ce va urma să realizeze împreună cu elevii clasei în timpul meditației didactice.

Proiectarea și proiectul meditației didactice - componentă a procesului educativ - continuă să fie necesare ca și în cadrul altor activități de acest gen. Ceea ce le deosebește însă de alte proiecte este libertatea mai pronunțată pe care o are învățătoarea în stabilirea obiectivelor educației intelectuale pe care, împreună cu elevii, urmează să le realizeze.

După opinia învățătorilor practicieni, meditația didactică, ca orice activitate educativă, trebuie să se deruleze după un proiect bine chibzuit, deoarece acestui tip de proiect trebuie să i se acorde mai multă atenție în școlile primare.

Izvoarele de specialitate cercetate în direcția dată recomandă proiectarea unui sistem de meditații didactice (de exemplu, unul prevăzut pentru o săptămîină în modelul de mai jos), însă existența proiectului nu trebuie să presupună rigiditate și formalism, ci flexibilitate, creativitate și inițiativă. Proiectul educativ al meditațiilor didactice va fi subordonat prioritar ***obiectivelor esențiale ale educației intelectuale, educației pentru munca de calitate și dezvoltarea carierei.***

MEDITAȚIA DIDACTICĂ
Calendar de studiu săptămînal
de la data de _____ pînă la _____

Luni		Mărti		Miercuri		Joi		Vineri		Observații
Disciplina	Timpul necesar	Disciplina	Timpul necesar	Disciplina	Timpul necesar	Disciplina	Timpul necesar	Disciplina	Timpul necesar	
Limba română										
Matematica										
Științele										
Educația moral-spirituală										
Timp rezervă										
Total	3 ore									

Elevul clasei _____

După Romița B. Iucu, cîteva **elemente esențiale** ale proiectării ar preciza: *stabilirea operațională a obiectivelor sub forma abilităților intelectuale preconizate, ținînd seama de obiectivele specifice curriculumului ciclului școlar respectiv, ale educației intelectuale, de educație pentru munca de calitate și dezvoltarea carierei; precizarea modalităților de organizare a activității elevilor pentru realizarea obiectivelor; stabilirea și eșalonarea în timp a responsabilităților pentru elevi (de continuare a învățării începute la lecții), dar și a responsabilităților manageriale ale cadrelor didactice (acțiuni concrete și termene precise).*

Deoarece practica ne demonstrează că o activitate educativă este bine înfăptuită numai atunci cînd e bine gîndită și temeinic pregătită, improvizația din mers le poate oferi surprize neplăcute chiar celor mai buni învățători, cu atît mai mult atunci cînd vine vorba de meditația didactică — activitate care în definitiv determină eficiența lecțiilor de a doua zi, capacitatea elevilor clasei de a continua învățarea.

Prin "stăpînirea" proiectării educative și elaborarea proiectelor, pot deveni eficienți și învățătorii cu aptitudini manageriale și pedagogice mai reduse (sau lipsiți de asemenea aptitudini), dar care, datorită anumitor împrejurări, desfășoară activități educaționale în clasele primare.

Meditația didactică, după Ioan Jinga, trebuie fundamentată psihologic (motivarea elevilor) și însoțită de demersul managerial al cadrului didactic. Tocmai simbioza dintre aceste două elemente fundamentale (încadrarea motivată a elevilor în activitatea de învățare pentru pregătirea temelor de acasă și dirijarea științifică a acestui proces de către profesor) asigură succesul meditației didactice. Deși, după cum subliniază același autor, nu se pot da rețete, modele general valabile de proiecte pentru lecție, cu atît mai puțin pentru meditațiile didactice, totuși se relefează un model în forma grafică, proiectul educativ al meditației didactice poate fi și util, și mai simplu de realizat fiind elaborat pe fișe:

- ✚ Fișa nr. 1 ar putea cuprinde unele date generale, precum: clasa , săptămîna pentru care se proiectează sistemul de meditații didactice; locul desfășurării lor; învățătorul-autor de proiect; calendarul orientativ de studiu săptămînal (vezi mai sus).
- ✚ Fișa nr. 2 ar pune în evidență lista elevilor cu capacități de învățare lentă și a celor capabili de performanțe înalte.
- ✚ Fișa nr. 3 ar putea conține obiective specifice fundamentale și obiectivele operaționale.
- ✚ Fișa nr. 4 ar îngloba lista materialelor-suport necesare.
- ✚ Fișa nr. 5 ar fixa modalități de continuare a motivării pentru procesul de învățare;
- ✚ Fișa nr. 6 și următoarele se vor alcătui pe secvențe ale activității independente a elevilor, pentru a pregăti temele de acasă, subliniind abilitățile intelectuale ce se formează, și a proiecta activitățile învățătorului pentru coordonarea acestui proces de formare a personalității elevilor.
- ✚ Va fi elaborat un număr de fișe mai mic sau egal cu totalul obiectivelor operaționale ale meditației didactice (sau al pașilor algoritmului de muncă în timpul ei).
- ✚ Ultima fișă va cuprinde modalități de evaluare (orală) a eforturilor depuse de către elevi (prin examinarea produselor activității lor) și a nivelului de atingere a obiectivelor.

Ținem să menționăm, că o importanță deosebită învățătorul-diriginte trebuie să acorde fazei de pregătire și organizare a meditației didactice, faza de cunoaștere ale stărilor de oboseală și surmenaj la vârsta școlară mică.

După Pavel Mureșan oboseala intelectuală este un proces complex ce angajează modificări biochimice, fiziologice și psihologice multiple în limite normale, obiective, avînd un caracter reversibil și temporar. Surmenajul este un proces ce angajează modificări biochimice, fiziologice și psihologice în multiple, în limite ce se apropie de anormal (patologic), rezultat al suprasolicităților și a căror recuperare necesită măsuri speciale.

I.Neașu marchează factorii ce provoacă oboseala și surmenajul intelectual:

- ✚ insuficiența somnului (durata, calitatea, condițiile);
- ✚ regim alimentar nerațional, neechilibrat;
- ✚ zgomotul și ritmul rapid al mediului în care se desfășoară activitatea;
- ✚ activități obligatorii cu durată mare și ritm exagerat de desfășurare;
- ✚ absența unor pauze între activități;
- ✚ nerespectarea principiului dozării progresive, creștînd și apoi descrescînd, a intensității, efortului în timpul zilei și al săptămîinii (orare deficitare);
- ✚ insuficiența timpului de repaus după masă, a jocurilor și a altor activități recreative cu rol de antrenare psihomotorică;
- ✚ solicitări nervoase mari înaintea somnului de noapte;
- ✚ relații conflictuale;
- ✚ mod nerațional de utilizare a timpului liber;
- ✚ absența unui antrenament intelectual adecvat;
- ✚ absența sau excesele de ordin afectiv;
- ✚ ritm și bioritm nereglate la regimul activităților;
- ✚ condiții deficitare de mediu fizic școlar (spațiu, încălzire, iluminat etc);
- ✚ elemente specifice de personalitate (stare neuropsihică, particularități glandulare etc);
- ✚ factori individuali specifici;
- ✚ boli, stare constituțională, fumat, alcool;
- ✚ volum mare de cunoștințe ce trebuie însușite în timp scurt etc.

Evidența gradului de oboseală a elevului se poate realiza zilnic ori săptămînal, conform testului AGOS (I.Ciotu și C.Voicu). În fișă de mai jos sînt specificate zece perechi de termeni-simptome, alese polarizat pe o scară cu șapte valori. Rezultatele se înregistrează pentru începutul (Î) și sfîrșitul (S) activității de învățare sau de studiu independent, cu nota care exprimă corect starea elevului în acel moment.

Termeni		7	6	5	4	3	2	1	Termeni
Puternic	Î								Slab
	S								
Relaxat	Î								încordat
	S								
Mulțumit	Î								Abătut
	S								
Proaspăt	Î								Moleșit
	S								
Interesat	Î								Plictisit
	S								
Plin de inițiativă	Î								Apatic
	S								
Plin de vigoare	Î								Epuizat
	S								
Binevoitor	Î								Irascibil
	S								
Vioi	Î								Somnolent
	S								
Energic	Î								Indolent
	S								

Interpretare:

Nota 4, de mijloc, reprezintă punctul de la care, în stînga fișei, către nota 7 are loc intrarea în zona lipsei de oboseală (nonoboseală), iar în dreapta — în zona oboselii.

În final, unim de sus în jos, cu o linie continuă, evaluarea pentru începutul activității, iar cu una întreruptă — cele pentru sfîrșitul activității.

Rezultatele ne vor arăta dacă elevul suferă sau nu de un sindrom de suprasolicitare nervoasă. În concluzie, vom organiza astfel activitățile școlare și extrașcolare, încît să evităm o atare situație.

Chestionar de evaluare a capacității de organizare a studiului independent în timpul meditațiilor (Răspundeți sincer prin "da" sau "nu")

Da	Nu	Itemii
		1. Obișnuiești să pregătești temele de acasă așezîndu-te în aceeași bancă?
		2. Crezi că există ceva care te abate de la desfășurarea studiului independent?
		3. Obișnuiești să-ți planifici independent, înainte de meditație, succesiunea obiectelor de învățămînt la care urmează să te pregătești pentru a doua zi?
		4. Masa de lucru (banca) conține ceva care te poate distra de la studii?
		5. Obișnuiești să faci scheme, grafice, desene, schițe ce ar sintetiza lectura?
		6. Cînd întîlnești un cuvînt necunoscut, obișnuiești să consulți dicționarul?

		7. Când îți pregătești lecțiile (studiezi), treci deseori peste graficele sau schemele din cărți sau din caietele de notițe din clasă?
		8. Obișnuiești să citești conținutul materiei în întregime înainte de a o studia profund?

6.5 Activitățile extracurriculare și extrașcolare

Modelarea, formarea și educația omului cere timp și dăruire. Timpul istoric pe care îl trăim cere oameni în a căror formație caracterul și inteligența se completează pentru propria evoluție a individului. În școala contemporană eficiența educației depinde de gradul în care se pregătește copilul pentru participarea la dezvoltarea de sine și de măsura în care reușește să pună bazele formării personalității copiilor. În acest cadru, învățământul are misiunea de a-i forma pe copii sub aspect psiho-intelectual, fizic și socioafectiv, pentru o cât mai ușoară integrare socială.

Complexitatea finalităților educaționale impune îmbinarea activităților curriculare cu cele extracurriculare, iar parteneriatul educațional, ca set de intervenție complementară, apare ca o necesitate. Степанова, Е., Н., Александрова, М. А. (2004) precizează că oricât ar fi de importantă educația curriculară realizată prin procesul de învățământ, ea nu epuizează sfera influențelor formative exercitate asupra copilului. Rămîne cadrul larg al timpului liber al copilului, în care viața capătă alte aspecte decît cele din procesul de învățare școlară. În acest cadru, numeroși alți factori acționează, pozitiv sau nu, asupra dezvoltării elevilor.

După o binecunoscută clasificare UNESCO (Păun, E.,(1999)), **educația extracurriculară și extrașcolară**, adică educația de dincolo de procesul de învățământ, apare sub două aspecte principale: educația informală – reprezintă influența incidentală a mediului social transmisă prin situațiile vieții de zi cu zi și educația nonformală, care se realizează fie în sistemul de învățământ, fie în cadrul unor organizații cu caracter educativ.

Activitățile extracurriculare reprezintă activitățile în timpul liber al elevului. În bugetul general de timp școlar, timpul liber este perioada ce-i rămîne elevului după îndeplinirea activităților curriculare obligatorii prevăzute de orar.

În acest context activitățile extracurriculare, desfășurate în timpul liber al elevului urmează după A. Berușcă, L. Damșa, R. Niculescu, L. Granaci să corespundă intereselor, aptitudinilor și înclinațiilor elevilor; să fie îndrumate în mod competent de cadre didactice ai claselor de elevi. Ele oferă prilejul de îmbogățire a experienței sociale, de participare la realizarea propriei instruirii și educații .

Activitățile extracurriculare nu repetă manualele și programele școlare, dar solicită participarea elevilor în funcție de aptitudini, interese, dorințe, sex, situație concretă etc., ceea ce favorizează individualizare proceselor educaționale. Manifestările cultural-artistice și sportive trebuie și chiar și-au reluat cursul normal în școli: la fel și vizionarea filmelor și spectacolelor de teatru, întrecerile sportive, excursiile și vizitele; serile culturale, cenaclurile literare contribuie la educarea gustului pentru frumos și pentru comportare civilizată. Fie că e vorba de cercuri cu caracter artistic, sportiv, științific sau de activități, jocuri, artă manuală, de activități, organizare în vacanță de excursii sau întâlniri, rolul principal în urmărirea elevilor revine învățătorului-diriginte.

Stabilim: înțelegem prin **activitatea extracurriculară** totalitatea acțiunilor educative organizate și desfășurate în afara planului de învățământ, dar strîns legate de acesta, sub conducerea cadrelor didactice [9,10,26]. Astfel de activități sunt cercurile de elevi, serbările școlare, competițiile sportive.

Activitatea extrașcolară cuprinde totalitatea acțiunilor educative desfășurate în cadrul instituțiilor culturale, cum sunt teatrele, bibliotecile, casele de creație etc. Aceste instituții organizează activități instructiv-educative de tipul: prezentarea unor filme, spectacole, lansări de cărți, simpozioane etc. [10].

Activitatea în afara clasei și extrașcolară ocupă un loc important în ansamblul influențelor educative. Această activitate lărgeste orizontul cultural al elevilor, completînd cu noțiuni noi

volumul de cunoștințe însușite la lecții. Participarea elevilor la acțiunile instructiv-educative organizate în afara clasei și a școlii constituie, de asemenea, un mijloc de formare a competențelor. Activitatea extracurriculară aduce o contribuție însemnată și la educarea morală, estetică a elevilor, disciplinându-le acțiunile și lărgindu-le orizontul artistic. Activitatea în afara clasei constituie un mijloc de formare a deprinderilor elevilor de a-și folosi în mod rațional timpul liber [ibidem].

Obiectivele activităților extrașcolare și extracurriculare în actele legislative și normative naționale din domeniu

Potrivit Legii Învățământului din Republica Moldova (art. 34), învățământul extrașcolar include activități complementare procesului educațional din toate tipurile de școli. Activitățile respective sunt acordate de către instituții specializate în scopul dezvoltării aptitudinilor creatoare ale elevilor în domeniul științei, tehnicii, artelor, sportului, turismului etc., precum și a organizării utile și plăcute a timpului liber [www.edu.md].

Pornind de la necesității în domeniul educației, în contextul Concepției dezvoltării învățământului, Legii Învățământului, Concepției educației în Republica Moldova învățământul extrașcolar vizează realizarea următoarelor *obiective*:

1. Valorificarea potențialului fizic, intelectual, afectiv și volitiv al elevilor prin:

- extinderea și aprofundarea cunoștințelor generale și specifice în diferite domenii ale științei, artei, tehnicii, culturii, sportului;
- stimularea gândirii analitice, a creativității și a inventivității copiilor;
- încurajarea inițiativei individuale și sociale;
- depistarea și dezvoltarea aptitudinilor native;
- crearea condițiilor favorabile pentru afirmarea tinerelor talente.

2. Cultivarea sentimentului demnității și a respectului de sine îmbinat cu tolerarea diferențelor umane.

3. Promovarea valorilor naționale și general-umane [ibidem].

Pentru atingerea acestor obiective Ministerul a elaborat documente strategice și reglatorii pentru domeniul respectiv, precum:

- Concepția Educației în Republica Moldova și Programul de Stat de implementare a Concepției Educației;
- Concepția învățământului extrașcolar;
- Curriculum-ul „Dirigenția”;
- Regulamentul privind susținerea elevilor dotați;
- Regulamentul de organizare a olimpiadelor de studiu;
- Programul anual al activităților extrașcolare cu elevii din învățământul preuniversitar [ibidem].

Prin prisma analizei date am observat că din obiectivele învățământului extrașcolar prin elaborarea documentelor strategice se evidențiază și activitatea extracurriculară, dar un document, în care în mod concret, se reliefează despre activitățile extracurriculare este „*Sugestii și recomandări metodologice și manageriale*”. Acest document se elaborează de Ministerul Învățământului pentru fiecare an școlar cu sugestiile de rigoare adresate diriginților și directorilor pentru educație .

În aspect concret, practic, despre modul de organizare și realizare a activităților extracurriculare și extrașcoală este Regulamentul de organizare și funcționare a școlii/liceului. Un alt document în care sunt eșalonate/planificate activitățile extracurriculare este Ghidul dirigintelui, Graficul activităților educative cu elevii și proiectul didactic propriu-zis.

Particularitățile activităților extracurriculare și extrașcolare

După Nicola, I. (2002) încadrarea elevilor în diferite forme ale activității în afara clasei și extrașcolare se realizează pe baza liberei alegeri, sub îndrumarea cadrelor didactice, care îi pot sugera fiecărui copil ce formă de activitate este mai potrivită pentru interesele și înclinațiile lui iar durata activităților în afara clasei și extrașcolare este variabilă. O lecție are durata fixă de 45 min., iar o activitate în afara clasei sau extrașcolară durează de la o jumătate de oră până la 2 ore.

Таланчук, Н., М. (1999) verificarea, aprecierea și evidența rezultatelor activității în afara clasei și extrașcolare au forme specifice. Verificarea are un caracter practic. Spre deosebire de aprecierea făcută în cadrul orelor prin intermediul notelor, cea făcută în afara orelor de clasă se concretizează prin intermediul calificativelor: slab, bine, foarte bine etc. Activitatea în afara clasei și extrașcolare este propice pentru manifestarea spiritului de independență și a inițiativei elevilor.

O altă particularitate a activității în afara clasei și extrașcolare o constituie legătura ei cu practica. Aplicarea cunoștințelor în cadrul activităților extracurriculare are și valoarea unui exercițiu de dezvoltare a aptitudinilor elevilor.

Întreaga activitate în afara clasei are un conținut variat, determinat de interesele cognitive ale elevilor și de dorințele lor. Prin activitățile la care participă ei își însușesc cunoștințe din domeniul științei, tehnicii, literaturii, artei etc. Acestea largesc orizontul lor cultural și le trezesc interesul pentru cunoștințe. Participând la acțiuni cu caracter cultural artistic, la manifestări cultural-artistice, vizionând spectacole de teatru și filme la cinematograful, elevii își cultivă dragostea pentru frumos. Un element al conținutului acestor activități îl constituie jocurile, exercițiile de gimnastică și manifestările sportive care întăresc organismul elevilor.

Așadar, activitățile educative în afara orelor de curs și extrașcolare generează relații de prietenie și ajutor reciproc, educă simțul responsabilității. Ele oferă condiții dintre cele mai prielnice pentru formarea conștiinței și conduitei cooperante. Libertatea de exprimare și relațiile cu ceilalți este mai mare și, astfel, posibilitățile de îmbogățire a experienței sociale se amplifică. Cadrul de acțiuni oferă câmp larg manifestării inițiativei și participării în funcție de anumite preferințe, interese, preocupări etc.

Important este că în aceste activități elevii pot antrenați atât în desfășurarea, cât și în inițierea și organizarea lor.

Activitatea elevilor în cadrul lecțiilor la disciplinele școlare și cea desfășurată în manifestările extradidactice și extrașcolare se aseamănă în mai multe aspecte, dar și se deosebește atât după conținut, cât și după modul de desfășurare [24].

În primul rând, conținutul lecțiilor la disciplinele școlare se stabilește în conformitate cu curriculumul școlar. Profesorul nu are dreptul să intervină cu modificări și completări. El este obligat să execute strict componentele indicate în actele normative. În activitățile extracurriculare și extrașcolare profesorul are mai multă libertate în alegerea subiectelor, în determinarea obiectivelor, în selectarea informațiilor. Aceste conținuturi au un caracter flexibil și foarte variat, cuprinzând subiecte din domeniul științei, tehnicii, artelor, sportului, politicii, vieții cotidiene etc. Totuși, și aceste conținuturi nu se stabilesc în mod întâmplător, ci în baza anumitor principii [23].

În al doilea rând, înșiși elevii au libertatea în alegerea activității, precum și a modului de participare în cadrul acestora. Dacă prezența la lecții este absolut obligatorie, orice absență, chiar și cea motivată, fiind nedorită, atunci la manifestările extrașcolare elevul singur alege să se prezinte și să participe sau nu. Motivația participării la acele sau alte activități este o obligațiune a cadrelor didactice, dar și o îndatorire personală a fiecărui elev responsabil de propria formare. Elevii sunt îndrumați de profesori, care sugerează fiecărui elev ce activități să urmeze în dependență de interesele, preocupările și aptitudinile fiecăruia [ibidem, p. 85-89].

În al treilea rând, durata unei lecții școlare este de 45 minute. Profesorul nu are dreptul să încalce acest termen nici măcar cu un minut. Pe când activitățile extracurriculare, în special cele extrașcolare, pot dura de la o jumătate de oră până la 2-3 ore [10, 26, 23].

Întreaga activitate în afara clasei are un conținut variat, determinat de interesele cognitive ale elevilor și de dorințele lor. Prin activitățile la care participă ei își însușesc cunoștințe din domeniul științei, tehnicii, literaturii, artei etc. Acestea largesc orizontul lor cultural și le trezesc interesul pentru cunoștințe.

Pedagogul V. Țârcovnicu susține că între activitatea desfășurată de către elevi în cadrul lecțiilor și activitatea desfășurată de ei în afara clasei și a școlii există deosebiri din punctul de vedere al conținutului și al formelor de organizare:

1. Activitatea în afara clasei și extrașcolară are un conținut deosebit de activitatea în cadrul lecțiilor. Desfășurarea lecțiilor și volumul cunoștințelor predate sunt determinate de programa

- școlară, în timp ce conținutul și desfășurarea activităților în afara clasei au un conținut flexibil și foarte variat, cuprinzând cunoștințe din domeniul artei, științei, tehnicii, sportului. Totuși, nici conținutul acestor activități nu se stabilește în mod întâmplător, ci pe baza anumitor principii.
2. Încadrarea elevilor în diferite forme ale activității în afara clasei și extrașcolare pe baza liberei alegeri, sub îndrumarea cadrelor didactice, care îi pot sugera fiecărui copil ce formă de activitate este mai potrivită pentru interesele și înclinațiile lui.
  3. Durata activităților în afara clasei și extrașcolare este variabilă. O lecție are durata fixă de 45 min., iar o activitate în afara clasei sau extrașcolară durează de la o jumătate de oră pînă la 2 ore.
  4. Verificarea, aprecierea și evidența rezultatelor activității în afara clasei și extrașcolare au forme specifice. Verificarea are un caracter practic. Spre deosebire de aprecierea făcută în cadrul orelor prin intermediul notelor, cea făcută în afara orelor de clasă se concretizează prin intermediul calificativelor: slab, bine, foarte bine etc.
  5. Activitatea în afara clasei și extrașcolare este propice pentru manifestarea spiritului de independență și a inițiativei elevilor.
  6. Altă particularitate a activității în afara clasei și extrașcolare o constituie legătura ei cu practica. Aplicarea cunoștințelor în cadrul activităților extracurriculare are și valoarea unui exercițiu de dezvoltare a aptitudinilor elevilor [25,p. 93-104].

Întreaga activitate în afara clasei are un conținut variat, determinat de interesele cognitive ale elevilor și de dorințele lor. Prin activitățile la care participă ei își însușesc cunoștințe din domeniul științei, tehnicii, literaturii, artei etc. Acestea lărgesc orizontul lor cultural și le trezesc interesul pentru cunoștințe.

Pentru aprofundarea dinamicii relației educației de bază-educație permanentă prin prisma activităților extracurriculare/extracurriculare se recomandă viitorului cadru didactic să-și focalizeze activitatea educativă pe:

Adoptarea unei viziuni axiologice și umaniste în educație și societate pentru a evita riscul depersonalizării și alienării tehnologice a indivizilor:

- impulsivitatea atît dorinței, cît și plăcerii de a învăța la elevi, să potențeze *capacitatea de a învăța cum să înveți* și de a stimula curiozitatea intelectuală;
- nu există înlocuitor pentru relația profesor-elev, relație care se sprijină pe autoritate și se dezvoltă prin dialog;
- accentul începe să fie pus pe necesitatea reîntoarcerii la educație, pentru a putea face față situațiilor noi care apar în viața personală sau în sfera muncii;
- fiecare individ trebuie să fie *pregătit să profite de ocaziile de a învăța care i se oferă de-a lungul vieții*, atît pentru a-și lărgi orizontul cunoașterii, cît și pentru a se adapta la o lume în schimbare, complexă;

Tipurile fundamentale de învățare, necesare pe parcursul vieții:

- *a învăța să știi*, ceea ce înseamnă dobîndirea instrumentelor cunoașterii, adică a învăța cum să acumulezi cunoștințe, grefate pe cunoștințele generale și de specialitate suficient de cuprinzătoare;
- *a învăța să faci*, astfel încat individul să intre în relație cu mediul înconjurător, să acționeze cu îndemănare;
- *a învăța să trăiești împreună cu alții*, pentru a coopera cu alte persoane, participînd la activitățile umane;
- *a învăța să fii, să devii*, pentru a-ți dezvolta personalitatea și a fi capabil să acționezi cu o autonomie crescîndă, judecînd prin prisma propriei scări de valori și concepții și asumîndu-ți răspunderea.

Competențe de bază de care trebuie să dispună fiecare individ:

- abilitarea individului cu capacitatea de a comunica, cu spirit de echipă, de inițiativă;
- capacitatea de asumare a responsabilităților;
- abilități de mînuire a calculatorului;
- limbile străine;
- cultura tehnologică;

- spiritul antreprenorial;
- competențe sociale.

Fiecare trebuie să dețină aceste competențe de bază cel puțin la nivel minimal pentru a putea participa eficient la viața profesională, familială, și comunitară, dar și pentru a putea învăța de-a lungul întregii vieți.

Proiectarea activităților extracurriculare

Toate activitățile extracurriculare și extrașcolare se planifică la început de an școlar în Agenda dirigintelui, iar proiectarea acestora ține cont de demersul proiectiv al orelor de dirigință cu următoare schiță de proiect educativ pentru activitățile de masă.

Schița de proiect/scenariu pentru activitatea extracurriculară

Data realizării _____
 Clasa _____
 Locul desfășurării _____
 Autorul/autorii proiectului/scenariului _____
 Mesajul activității _____
 _____
 Genericul _____
 Grupul-țintă _____
 Obiective:
 Specifice/competențe _____
 Operaționale _____
 Tipul activității (șezătoare, concurs, spectacol muzical-coregrafic, concert etc.) _____
 Eșalonarea în timp (timp necesar pentru pregătire / repetiții, timp necesar pentru realizare) _____
 Materiale-suport _____
 Echipa de realizare (rolurile) _____
 Colaboratorii din exteriorul echipei _____

Motivarea intenției de inițiere a activității artistice _____
 Desfășurarea activității _____

6.5.1 Diversitatea formelor de organizare a activităților extracurriculare și extrașcolare. Specificul lor

În literatura de specialitate sînt specificate o diversitate de forme de organizare a activităților extradidactice/extracurriculare și extrașcolare [1,3,5,10]. Acestea, potrivit clasificării acceptată de majoritatea specialiștilor teoreticieni și pedagogilor-organizatori, se pot ordona în cîteva grupuri: *activitatea colectivă / de masă; activități de grup / în cercuri; activități individuale* [25,31].

Ca forme de *activitatea colectivă / de masă* putem remarca: *excursia și vizita, matineul, serbările școlare, șezătorile școlare, victorina, șezătorile, medalionul literar, serate literare, masa rotundă.*

Potrivit accepțiunilor științifice se consideră activități colective-acțiunile la care participă întreaga clasă de elevi, elevi din clasele paralele, elevi din diverse clase și școli. Acestea pot fi organizate sub formă de: *serbări școlare, șezători, concursuri, întâlniri cu oameni de vază ai culturii, artei, științei, viziuneri de spectacole de teatru, cinema, prezentări de carte, excursii, vizite* etc. Obiectivele pe care le urmăresc organizatorii acestor acțiuni sunt rezolvarea unor sarcini instructiv-educative, completarea cunoștințelor elevilor, consolidarea deprinderilor elevilor, dezvoltarea gustului artistic, trezirea curiozității, formarea abilităților de cooperare și colaborare etc.(L. Granaci, A. Berușcă, T. Cozma)

Matineul este o activitate extracurriculară organizată cu elevii claselor primare și preadolescenții cl. V-VI. El are ca obiective celebrarea anumitor evenimente, date comemorative, precum și dezvoltarea abilităților artistice ale elevilor. Matineele pot fi temeinice și literare. Matineele tematice vor reflecta diverse teme și aspecte, iar cele literare sunt dedicate creației unui scriitor sau unei opere literare. Ambele tipuri de matinee cuprind: poezii, povestiri, ghicitori, proverbe etc. Ele sunt însoțite de cîntece, dansuri, scenete etc. [18].

Un rol deosebit în cadrul matineului îl au reprezentările teatralizate. Fragmentele literare ce se pun în scenă, urmează să fie selectate riguros de către profesor, ținând cont de particularitățile grupului școlar, de capacitățile individuale ale fiecărui elev. Aceștia pot fi atrași la alegerea rolurilor, la pregătirea scenariului, a costumelor, la pregătirea scenariului, a costumelor, decorului, fragmentelor muzicale, amenajarea sălii unde se va desfășura matineul etc. Toate aceste acțiuni vor urmări sporirea încrederii elevilor în forțele proprii, a siguranței în sine. La pregătirea costumelor și amenajarea sălii se pot încadra și părinții. În desfășurarea matineului se utilizează pe larg diverse mijloace didactice, tehnice și audiovizuale: imprimări audio, video, portrete, desene, cărți, obiecte [10,15].

Serbările școlare. Printre multiplele forme de realizare a obiectivelor educaționale serbările școlare se situează între cele mai complexe și adecvate forme de manifestare a elevilor. Serbarea școlară a fost și este cadrul afirmării talentului, aptitudinilor artistice ale copiilor, dar și cadrul descoperirii acelor laturi ale personalității multor copii care, în mod obișnuit – la lecții sau alte tipuri de activități – rămân ascunse, latente, atât pentru părinți, cât și pentru profesori [22].

Menită să aducă frumosul artistic în viața copiilor, serbarea școlară contribuie, prin multiplele sale valențe educative, la educarea elevilor, la dezvoltarea creativității, a spiritului de colaborare, la dezvoltarea sentimentului de apartenență la o echipă în care fiecare copil este pus în fața îndeplinirii unui rol, la dezvoltarea dragostei față de frumos, atât prin contactul cu opera de artă literară, muzicală, coregrafică, teatrală etc., cât și prin creații artistice, fie ele ca produse ale artelor, fie prin interpretarea artistică a acestora [22,26].

Cercetătoarea L. Granaci consideră că serbarea școlară se înscrie în cadrul activităților extracurriculare ca una dintre cele mai îndrăgite de către copii, deoarece antrenează în organizarea și desfășurarea ei toți copiii. Noutatea scenariului, cadrul desfășurării, costumele propuse sunt tot atâtea ocazii în care copiii colaborează cu profesorul, dezvoltându-și capacitățile creatoare, interpretative, devenind din simpli participanți la serbare, organizatori ai acesteia, ceea ce duce implicit la dezvoltarea unor trăsături pozitive de caracter, a unor calități morale, cum ar fi tenacitatea și perseverența în munca pentru perfecționarea rezultatelor, îndrăzneala și stăpânirea emoțiilor prin apariția în fața unui public și interpretarea rolului artistic, încrederea în sine prin depășirea timidității și autoconvingerea că se poate mai mult și mai bine, încrederea în ceilalți, spiritul de echipă etc. [10, p. 7].

A. Berușcă menționează că o serbare școlară poate fi organizată sub diferite forme: un concert, un spectacol literar-muzical, o șezătoare, un spectacol de teatru, un spectacol folcloric etc. Oricare dintre aceste forme are nevoie de un scenariu sau un program. Conținutul tematic al unui scenariu impune o atentă selectare a materialului literar și muzical, o organizare unitară a acestuia în vederea obținerii unui efect emoțional adecvat ocaziei [1, p. 170].

Șezătorile. Una din activitățile mult îndrăgite de elevi sunt șezătorile. Ele sunt reuniuni cu caracter culturale-educativ, la care pot participa atât elevii, cât și adulții: părinți, bunici. În cadrul lor se interpretează cîntece, se recită poezii, se prezintă povestiri, snoave, se interpretează dansuri etc. [25,10,26].

Șezătorile organizate ca activități extradidactice au o deosebită valoare educativă datorită obiectivelor preconizate, conținutului, materialului utilizat, participarea activă a elevilor, prezentarea artistică a componentelor programului [26, p. 140].

Există mai multe *tipuri* de șezători. Un interes deosebit prezintă *șezătorile tradiționale*, desfășurate cu prilejul unei sărbători creștine și populare: Paștele, Crăciunul, Sf. Andrei, Sf. Vasile, Dragobete, Florii etc. În ultimii ani în instituțiile de învățământ sunt organizate *șezători cu caracter festiv*. Ele sunt dedicate unor sărbători laice sau evenimentelor comemorative, precum: 8 martie – Ziua internațională a Femeii, Ziua profesorului, 1 iunie – Ziua Internațională a copilului. Unele șezători se organizează cu prilejul zilelor de naștere a elevilor, sosirea unor oaspeți etc.

Succesul unei șezători depinde, în mare măsură, de capacitățile și experiența pe care o are pedagogul organizator. El va fi cel care va urmări crearea și menținerea unei atmosfere de sărbătoare, de destindere, de realizarea a satisfacției atât pentru elevii participanți, cât și pentru spectatori [ibidem, p. 142].

Seratele tematice. Acestea fac parte din categoria seratelor tematice. Ele sunt organizate, de obicei, de către profesorii de literatură, cei care dirijează activitatea cercului literar, profesorii-diriginți. Genericul seratelor variază în dependență de ocazia desfășurării, personalitatea sau evenimentul ce se comemorează. Perioada de organizare a acestor acțiuni este diferită: în corespundere cu calendarul civil la 1 Martie – Mărțișorul, 31 August – Ziua Limbii române etc. Publicul participant la aceste seri este select. Elevii urmează să fie bine pregătiți pentru desfășurarea ei. Se invită scriitori, poeți, savanți, cercetători literari [8, 22].

Dezbaterile sunt metodele explicite prin care elevii pot învăța să participe la analiza unor probleme de interes civic și să adopte hotărâri echilibrate. Exprimându-și poziția într-o anumită chestiune și ascultând argumentele deținătorilor altor opinii, elevii își însușesc rigorile dialogului într-o societate democratică, își dezvoltă o atitudine tolerantă și capacitatea de gândire critică și, implicit, se deprind cu rolul de cetățean [28, 19, 25].

Conferințele. O modalitate eficientă de implicare a elevilor din clasele superioare în activitățile de cercetare științifică sunt conferințele. Pot fi organizate conferințe științifico-practice, sesiuni de comunicări științifice etc. Bineînțeles, ele necesită un vădit interes al participanților față de problemele cercetate și o activitate intensă la etapa de pregătire a comunicărilor teoretice și, propriu-zis, a conferințelor [20].

Un rol substanțial în realizarea cu succes a acestora revine cadrelor didactice interesate de buna pregătire a elevilor cointeresați pentru viitoarele activități, formarea abilităților de investigații științifice încă la treapta învățământului preuniversitar [20,14,21].

Excursiile sunt o metodă foarte eficientă de educație. Cunoașterea diverselor aspecte ale istoriei, culturii, modului de trai, vieții contemporane în alt cadru decât cel instituțional oferă multiple posibilități de educație. Este mult mai eficient ca elevii să vadă cu ochii proprii ceea ce au învățat din manuale și cărți, să discute cu oamenii de diferite profesii la locul lor de muncă, să înțeleagă importanța și rolul fiecărui obiect, fenomen, aspect, fiecărei persoane în viața cotidiană [10,26,14,20].

Dar, orice excursie trebuie să fie precedată de o bună pregătire teoretică și practică. Aceasta urmează să înceapă cu determinarea clară a scopului excursiei, după care se alege locul și timpul desfășurării ei. Profesorul trebuie să fie bine informat asupra posibilităților pe care le oferă obiectele ce urmează să fie vizitate. Se constituie un grup de lucru, repartizându-se sarcinile de realizat. E de dorit ca profesorul să facă o vizită prealabilă la locul de destinație pentru a preciza multiplele aspecte ale excursiei. O importanță mare în reușita unei excursii o are buna pregătire a elevilor. Ei trebuie să înțeleagă importanța excursiei pentru fiecare din ei, să cunoască mai multe aspecte din istoria și prezentul obiectului vizitat [9,10].

Victorina. Denumirea acestei activități este de origine latină și înseamnă *biruință, triumf, victorie*. Victorina pentru elevi este o competiție, o luptă cinstită între echipe, clase etc. Ea se constituie din întrebări bine formulate, concise și clare. Victorinele pot fi organizate ca activitate independentă în cadrul unor concursuri-victorină sau în cadrul altor activități educative, cum ar fi: serbări, matinee, șezători, excursii, cercuri, conferințe ec. În funcție de conținut, victorinele sunt *mixte* sau *tematice*. Cele mixte cuprind întrebări referitoare la diverse aspecte din literatură, muzică, știință etc. Victorinele *tematice* sunt consacrate vieții și activități literare, culturale, științifice a unei personalități [10].

Medalionul literar. Este una din activitățile netradiționale în școală. Aceasta este o formă de activitate instructivă, educativă și atractivă. Ea presupune prezentarea unui autor și a operei sale. Activitatea este pregătită din timp și se organizează la sfârșitul semestrului, când este necesară relaxarea neuropsihică. În timpul activității elevii participă prin lecturi, povestiri, recitări, dramatizări, cântece etc.

Pentru medalionul literar se vor alege autori care, prin tematica, mesajul și specificul stilistic al operei lor, se adresează capacității de receptare a elevilor și au valențe educative și formative [ibidem 9-10].

Seri literare. Serile literare sunt forma de bază a manifestărilor artistice pe teme literare, în cadrul școlii. Organizarea – pregătirea și desfășurarea lor – cad tot în sarcina cercului literar din

școală, serile literare constituind de obicei, activitatea ocazională de masă care încununează, la sfârșit de an, munca în cercuri. Tematica și programul serilor literare variază după scop, împrejurări etc. (De obicei, în liceu se organizează o seară literară în cadrul *Săptămânii limbii române*, consacrată unui scriitor, altelei seara literară este generată de o aniversare sau comemorare, de o întâlnire cu scriitorii sau cu eroii operelor literare citite etc.). Bineînțeles, serile se desfășoară în prezența unui anumit public, care stimulează interesul elevilor, mărește exigența și simțul de răspundere al organizatorilor. De aceea, serile literare se pregătesc minuțios din timp și în toate laturile lor – program, mobilizare, realizare etc. În mod curent, programul seriei literare cuprinde un referat care dezvoltă tema abordată, discuții și o parte artistică (lectură și recitări ilustrative, muzică, eventual film sau diafilm, etc.) subordonată și ea, tematic, problemelor discutate în referat și scopului unic al seriei literare [9,10,26].

Activitatea în cercurile/grupurile de elevi este un important mijloc de lărgire a orizontului cultural – științific al elevilor și de dezvoltare a interesului lor pentru știință și artă. În general, cercurile cuprind un număr mic de elevi, înscrierea făcându-se în funcție de interesul pe care-l manifestă elevii pentru o anumită disciplină [9,10,6].

Responsabil de organizarea activității în cercuri este conducătorul cercului, cadrul didactic al școlii. Programul de lucru al cercului, de asemenea, este alcătuit de conducătorul lui cu participarea elevilor. La alegerea temelor care se discută la cercuri se va ține seama de preocupările elevilor și de nivelul lor de cunoștințe. Durata unei ședințe a cercului este în medie de 90 min. Evidența frecvenței o efectuează conducătorul cercului. Elevii claselor I-IV participă la cercurile: *Mîini dibace, Prietenii cărții, Cercul artistic, Modelare* etc. [7,9,10].

Prin activitatea desfășurată în cadrul cercului *Prietenii cărții* elevilor li se cultivă dragostea față de lectură, li se formează priceperea de a citi o carte, de a interpreta conținutul acesteia. Activitatea cercului constă din lecturi ale fragmentelor de opere literare și discutarea lor, povestirea unor cărți și a diafilmelor, recitarea unor poezii etc. În cadrul cercului se pot organiza concursuri pe diverse teme, de exemplu: „Cine povestește mai frumos”, „Cine recită mai frumos” sau pot fi citite și analizate compuneri ale elevilor pe temele date. Într-un asemenea cerc se înscriu elevii care manifestă interes pentru lectură. Ședințele cercului vor fi programate lunar și în cadrul lor pot fi prezentate cărți, albume, diafilme, recitaluri de poezie, interpretări de fragmente din opere dramatice. Varietatea activității în cerc constituie și ea o condiție a frecventării lui cu plăcere de către elevi [10,30,31].

În cadrul cercului *Mîini dibace* se confecționează material didactic necesare în procesul instructiv-educativ, materiale pentru organizarea diferitelor demonstrații și experiențe, recuzita pentru spectacole, serbări [10, p. 9].

Un rol deosebit în educația elevilor îl au cercurile literar-artistice. Cercurile literar-artistice aduc o mare contribuție la descoperirea și stimularea talentelor și aptitudinilor elevilor, la cultivarea interesului și pasiunii pentru literatură și artă în genere, la educarea elevilor pentru folosirea utilă și plăcută a timpului liber, la dezvoltarea imaginației creatoare și a sensibilității artistice, la inițierea lor în sarcini de muncă și responsabilități, la stimularea inițiativei și independenței în acțiune, în fine, la stabilirea unor relații mai apropiate între învățător și elevi.

Eficiența activității în cercurile literar-artistice este condiționată, printre altele, de trei factori mai importanți: *învățătorul* – conducător de cerc, *elevii* – participanți și *organizatorii* cercului. Pe lângă pregătirea de specialitate corespunzătoare, învățătorul care conduce un cerc literar-artistice trebuie să dea dovadă de talent și aptitudini creatoare. Înscrierea elevilor în cerc trebuie să se facă *selectiv*, pe bază de *interese* și *aptitudini*, iar la organizarea activității cercului trebuie să se țină seama de preocupările, preferințele, înclinațiile și capacitățile reale ale elevilor. Întreaga activitate în cadrul cercului, de la concepție la realizare, este opera elevilor [1,10,26].

Cercurile literar-artistice care se pot organiza sunt: *cercul de literatură, cercul de creație* (cenaclul școlar), *cercul dramatic*.

Cercul de literatură. În funcție de particularitățile de vîrstă ale elevilor și, evident, de conținut, acest cerc se organizează în diverse forme: *cerc de citire expresivă, recitare, povestire, cerc literar propriu-zis, cercul tinerilor folcloriști*.

Scopul general al cercului este educația estetică, prin orientarea lecturii elevilor și cultivarea dragostei pentru literatură. În acest scop, se folosește o variată gamă de activități: *lectura, recitarea, povestirea, convorbirea, expunerea pe o temă, simpozionul, seara literară, șezătoarea literară, seara muzical-literară, concursurile literare, serata costumată, recenzii, audiții, vizionări de diafilme, filme, vizionare de spectacole*. Fiecare din activitățile menționate se pregătește după o metodologie specifică, aceasta fiind în funcție de natura activității respective.

Stabilită prin consultarea membrilor, *tematica activităților* trebuie să fie totuși, în concordanță cu programele școlare, fără a îngredi preferințele, preocupările și spiritul de inițiativă ale elevilor. Întreaga activitate, ca și în cazul celorlalte cercuri, este organizată și desfășurată de către elevi, conduși de un birou, în componența căruia intră un secretar și câțiva membri. Profesorul este coordonatorul din umbră.

Cercul de creație. Are ca scop descoperirea și cultivarea talentului, aptitudinilor literare la elevi. Mai mult decât în cazul cercului de literatură, profesorului care coordonează activitatea cercului de creație i se cere să aibă o serie de calități: *entuziasm*, stăpînit de *spirit critic*, o serioasă *informație* în domeniul beletristic și estetic, aptitudini de creație sau critica literară, plasticitate afectiv-intelectivă, pentru înțelegerea fiecărui univers artistic, a diverselor modalități și tehnici de creație literară.

Selecția membrilor cercului se face pe bază de observații, sondaje de opinie, producții proprii. Forma de bază pentru activitatea în cerc este ședința de lucru, în cadrul căreia un moment anume este rezervat pentru orientarea ideologico-estetică a membrilor (prin recenzii de cărți, tururi de orizont prin librării, dezbateri pe marginea unor probleme de teorie literară, exemplificarea unor modalități artistice ș.a.), iar restul timpului (1-1,5 ore) prezentării și discutării cărților proprii. Alte forme de activitate sunt: vizitele de documentare, vizite la obiective de interes (muzee literare, expoziții), schimburi de experiență cu alte cenacluri.

Îndrumarea talentelor se realizează implicit în cadrul discuțiilor purtate în timpul ședințelor de lucru și al celorlalte activități, cât și prin discuțiile individuale purtate de profesor cu membrii cenaclului.

Cercul dramatic urmărește să descopere elementele talentate în arta interpretării scenice, cultivarea aptitudinilor dramatice, formarea unor priceperi elementare de punere în scenă a unui spectacol și, implicit, lărgirea orizontului cultural-literar. Poate fi organizat în trei variante, în funcție de scopul urmărit, conținutul activităților și modalităților de lucru.

Varianta I este cea obișnuită, care urmărește depistarea și crearea de condiții pentru dezvoltarea aptitudinilor interpretativ-scenice. Conținutul activității constă în pregătirea diverselor genuri de spectacol: recitaluri de poezie, montaje literare, spectacole teatrale. Modalitatea dominantă de lucru este instruirea prin repetiții.

Varianta a II-a este cercul dramaturgiei creatoare. Scopul urmărit este dezvoltarea complexă a aptitudinilor creatoare și de interpretare, totodată, ale elevilor. Elevul este pus în situația de a participa la elaborarea piesei și la reprezentarea ei. „Dramaturgia creatoare contribuie în nenumărate feluri la dezvoltarea și îmbogățirea cunoștințelor elevului. Începe prin a-i descătușa imaginația, a-i lărgi orizontul și a-i stimula simțul observației. Îi învață să fructifice în mod practic cunoștințele teoretice și întâmplările prin care a trecut. Văzîndu-se capabil să dea idei care sunt și pline de fantezie, și folositoare, copilul capătă încredere în el însuși, în felul acesta devine conștient de forța lui creatoare”. (S. Cemortan). Ipoteza elevului creator și totodată interpret se întîlnește în mod obișnuit în universul jocurilor copilăriei, fiind, într-o măsură sau alta, ilustrată de orice elev. Jocul de-a mama și copilul, de pildă, în care se antrenează fetele, este, de fapt, un mic spectacol teatral, în care „dramaturgul” (creatorul scenariului) și „interpretul” se identifică în persoana elevilor participanți la joc. Un asemenea „spectacol” se elaborează spontan. Rămîne dificilă problema adaptării naturii dramaturgiei creatoare la particularitățile de vîrstă ale elevilor.

Variantele prezentate nu sunt, în realitate, decât aspecte ale activității cercului dramatic, diferențiate în funcție de particularitățile de vîrstă ale elevilor, de nivelul pregătirii literare, de preferințele lor. În funcție de factorii menționați, conținutul activității cercului dramatic școlăresc poate fi astfel alcătuit, încît să satisfacă disponibilitățile creatoare ale elevilor, și lărgirea orizontului

cultural-literar-teatral, și disponibilitățile interpretative. Un adevărat cerc dramatic trebuie să țină seama de toate aceste aspecte și nu să urmărească numai unul din ele. Elevul-factor nu va ajunge să interpreteze la un nivel satisfăcător, fără o inițiere elementară în probleme specifice ale textului dramatic și ale spectacolului teatral (joc actoricesc, regie, scenografie) [1,10,26,30,31].

Forma de bază a activității, în cercul dramatic, este ședința de lucru, care poate avea, în linii mari, următoarea structură:

- Inițierea în problemele teoretice specifice teatrului (30’):
  - prezentarea unei opere, a unui dramaturg, a unei epoci teatrale;
  - prezentări pe teme ca: arta actorului, arta regizorală, arta scenografică;
  - vizionări, audiții;
  - discuții colective.
- Pauză (10’).
- Inițierea în problemele practice specifice spectacolului teatral (50’):
  - repetiție (la masă, pe scenă).
  - Concluzii (5-10’).
  - Sarcini pentru viitoarea ședință de lucru.

Cercul dramatic dispune, prin natura sa, de mari posibilități în ceea ce privește cultivarea creativității la elevi. Se poate spune că el reprezintă o sinteză a cercurilor literar-artistice și că, prin aceasta, contribuie la formarea tuturor laturilor creativității: gândire, imaginație, aptitudini, talent.

Activitatea individuală a elevilor. Conținutul principal al activității individuale a elevilor în afara clasei îl constituie lectura și consultațiile. Pentru stimularea lecturii individuale, elevilor li se vor prezenta cărțile pe care ei urmează să le citească. În alegerea acestora trebuie să se țină seama de preocupările și interesele specifice vârstei. În clasele I-IV sunt recomandate basme, povestiri din viața copiilor, poezii, legende ș.a. Stimularea interesului pentru lectură și îndrumarea lecturii elevilor se realizează, de asemenea, prin organizarea unor discuții cu ei despre cărțile citite. Aceste discuții au caracterul unui control al lecturii lor. Controlul sistematic al lecturii elevilor se face prin lecții periodice. La lecțiile de evaluare a lecturii în afara clasei se face analiza unei cărți citite, controlul caietelor de lectură sau se discută, de exemplu, câteva poezii ale unui anumit autor. Lecțiile de lectură se anunță din timp, pentru a se da elevilor posibilitatea să se pregătească [2,4,8,18].

Consultațiile – în forma lor de influențare, mai ales, – oferă un cadru adecvat pentru stabilirea unor relații apropiate între învățător și elev, pentru realizarea aceluia climat de încredere reciprocă, de simpatie și sinceră deschidere sufletească, față de care nu este posibil actul educațional autentic. Astfel, consultațiile implică, direct sau indirect, elevii cu preocupări creatoare. Ei doresc să afle opinia învățătorului despre încercările lor literare, dacă au sau nu talent. Consultații de acest gen nu se cer și nu se dau decât individual, la o anumită vârstă, elevii cu asemenea preocupări ferindu-se de colegi. Învățătorul trebuie să dea dovadă de mult tact, răspunsurile sale venind sub formă de sugestii, impresii personale și nu sub formă de soluții categorice. Acest lucru este valabil și când el e solicitat să-și spună cuvântul despre orientarea profesională a elevilor sau despre orientarea gustului lor estetic.

Din categoria **activităților extrașcolare** (Damșa, I., Drăgan, L., Iliescu, M.) am evidențiat:

Concursul- întrecere care se termină întotdeauna cu un clasament și cu acordarea unor diplome, premii celor mai buni dintre participanți. Este un examen pentru dobândirea, în ordinea clasificării, a unor rezultate scontate, luptă între două sau mai multe persoane (state, organizații) care urmăresc același avantaj sau același rezultat. Poate fi tratat ca concurență, competiție. Concursul poate fi de mai multe tipuri (artistic, intelectual, creativitate), clasificat pe domenii de activitate (cultură, învățământ, sport, biologie, matematică, ecologie, etc.).

Olimpiada - competiție sportivă internațională cu caracter complex, care are loc o dată la patru ani (jocuri olimpice) sau concurs pe specialități, organizat anual pe plan local național și/sau internațional pentru elevi la diverse obiecte de învățământ.

Competiția - luptă între două sau mai multe persoane sau state, organizații, care urmăresc același avantaj sau același rezultat tip concurs, concurență, întrecere sportivă. Poate fi reuniune, care constă din lupta pentru înțietate în una sau în mai multe probe sportive.

Festivalul - eveniment artistic național sau internațional, manifestare artistică (muzicală, teatrală etc.) cuprinzând o serie de reprezentații și avînd caracter festiv, organizată periodic, unde se demonstrează realizările într-un domeniu artistic, cu program variat. În același timp poate fi ciclul de manifestări cultural-artistice cu program variat, ocazional sau periodic. Festivalul nu poartă obligatoriu caracter de concurs, concurență.

Festival-concurs - festival în cadrul căruia are loc și un concurs (din festival + concurs).

Pentru organizarea/ desfășurarea unui concurs sînt stabilite următoarele etape și părți componente:

1. Stabilirea denumirii concursului;
2. Determinarea scopului, obiectivelor realizării concursului;
3. Clasificarea tipului concursului;
4. Stabilirea Grupului țintă (participanți);
5. Stabilirea termenelor de realizare: înscriere; desfășurare.
6. Regulamentul de desfășurare a concursului, în care este stabilit: modul de desfășurare; etapele de desfășurare; baremul de apreciere (evaluare).
7. Desemnarea responsabililor pentru fiecare etapă de realizare a concursului (comitetul organizatoric, membrii juriului).
8. Stabilirea locului de desfășurare.
9. Stabilirea listei de materiale necesare, devizului de cheltuieli.
10. Desfășurarea concursului propriu-zis.
11. Notarea clasamentului, premiarea participanților.
12. Monitorizarea rezultatelor concursului (afișare pe panou, informare verbală și/sau scrisă, plasare pe site, etc.).

Activitățile extracurriculare și extrașcolare generează relații de prietenie și ajutor reciproc, educă simțul responsabilității și statornicească o atitudine justă față de colectiv și față de scopurile urmărite. Important este ca elevii să fie antrenați nu numai în desfășurarea unor asemenea activități, ci și în inițierea și organizarea lor. Valorificarea activităților extracurriculare și extrașcolare în practica educațională ar trebui să se producă sistematic și cu mai multă eficiență pentru dezvoltarea armonioasă a elevilor.

Activitățile extracurriculare și extrașcolare au caracter *periodic* sau *ocațional*. Periodic se desfășoară activitățile cercurilor de elevi, publicarea literară, gazeta de perete a școlii. Ocazionale sunt excursiile literare, manifestările artistice la sărbători și pe teme literare, jubilee, concursuri școlare etc. Manifestările artistice reprezintă un prilej de manifestare al elevilor. Astfel, prin poeziile recitate, cîntece, scenete etc. elevii dau dovadă că pot vorbi corect, nuanțat, expresiv, folosind o mimică, un ton cît mai natural. Ele constituie nu numai o acțiune formativă, ci și o acțiune de orientare școlară unde se scot în evidență talentele.

6.5.2 Metodologia activităților extracurriculare

Activitățile extracurriculare cer o bună pregătire metodologică a învățătorilor. E necesar să se creeze o atmosferă deosebit de favorabilă instrucției și educației, să se ofere posibilitatea de completare și de aprofundare a cunoștințelor și abilităților obținute la lecții, să favorizeze condiții de formare a personalității în spiritul culturii naționale. E necesar să se îmbine în mod util și plăcut timpul în afara orarului școlar al elevilor, să se îmbine armonios odihna activă cu certitudinea utilității organizării plăcute a timpului liber într-un mediu sărbătoreț sau firesc – obiective preconizate de Legea Învățămîntului din Republica Moldova.

Pentru organizarea activităților extracurriculare, literatura de specialitate recomandă pentru fiecare formă de organizare **o metodologie specifică**.

Metode de organizare a activităților educative extracurriculare

Metoda este un mijloc prin care sunt îndeplinite obiectivele unei activități. Ea răspunde de obicei la întrebarea "Cum?" Atunci cînd alegem o metoda trebuie să ținem cont de conținutul

informațional și de măsura în care dorim să implicăm auditoriul. Metoda nu se folosește de dragul ei ci pentru a facilita procesul de înțelegere a participanților.

Metodele utilizate în activitatea extracurriculară sunt foarte diferite de pedagogia utilizată în educația formală-didactică. În cazul activităților extracurriculare accentul este pus pe învățarea prin acțiune, învățarea de la egali și activitatea voluntară, mai degrabă decât învățarea unor cunoștințe din manuale și alte surse scrise de învățare.

Literatura de specialitate remarcă faptul că alegerea metodelor de învățare în activitatea extracurriculară depinde de cunoașterea stilurilor de învățare de către cel care organizează acest proces (învățător).

Cu referire la stilurile de învățare Kolb a popularizat un lucru observat de instructori demult, acela că oamenii au stiluri diferite de a învăța. Doi specialiști în domeniul managementului dezvoltării și învățării Peter Honey și Alan Mumford, cercetînd studiile lui Kolb, au dezvoltat o teorie a stilurilor de învățare. Ei au clasificat cele patru stiluri de învățare astfel:

Stilul activ. Persoanele active se implică în experiențe noi, fără prejudecăți. Ei se bucură de prezent și au o gândire deschisă, care îi face să fi entuziași al oricui este nou. Emit judecăți mai mult bazate pe sentimente și intuiție, decât pe teorie, care o caracterizează ca fiind “prea abstractă”.

Filozofia lor este: *voi încerca totul o dată!* Zilele lor sunt pline de activități. Le place să se ocupe de situațiile de criză, le place provocarea noului, dar se plictisesc de detalii. Sunt prietenoși și deschiși și le place să facă parte din grupuri care fac diverse activități.

Persoanele active învață mai bine din cursurile unde:

- ◆ există noi experiențe, oportunități din care să învețe;
- ◆ se desfășoară scurte exercitii, activități de grup;
- ◆ există o serie de lucruri ce pot fi testate;
- ◆ există ceva de făcut pentru ei special;
- ◆ li se permite conceperea unor idei, fără restricții.

Stilul reflexiv. Persoanele reflexive stau deoparte și judecă experiențele, observîndu-le din diferite perspective. Ei colectează date atît personal cît și prin alții, și preferă să le analizeze atent înainte de a ajunge la o concluzie. Ceea ce contează pentru ei este acest proces de colectare și analizarea a datelor, și tind să amîne concluzia finală cît mai mult.

Filozofia lor este: *nu fi prea grabit!* Sunt persoane meditative care îi ascultă pe ceilalți, și încearcă să aibă imaginea completă înainte de a-și spune părerea.

Persoanele reflexive învață cel mai bine din cursuri unde:

- ◆ au posibilitatea să observe/reflecteze asupra activităților;
- ◆ au posibilitatea să stea deoparte, ascultînd și privind la ceilalți;
- ◆ au la dispoziție timp de gândire și pregătire înainte de a face un exercitiu sau comentariu;
- ◆ au posibilitatea să recapituleze evenimentele;
- ◆ au materiale scrise și demonstrații riguroase.

Stilul teoretician. Teoreticienii își adaptează și integrează observațiile în teorii care sună logic. Ei analizează o problemă în mod logic, pas cu pas, și assemblează toate împrejurările într-o teorie coerentă. Au tendința de a fi perfecționiști, sunt preocupați de principii, teorii, modele.

Filozofia lor este: *dacă este logic trebuie să fie corect!* Întrebările pe care le pun cel mai des sunt: are sens? Care sunt ipotezele de bază? Au tendința de a fi detașați și analitici, mai degrabă obiectivi, decât subiectivi. Preferă certitudinea, ambiguității. Învață mai ușor de la persoanele cu autoritate, într-un mediu impersonal.

Teoreticienii învață mai bine din cursurile unde:

- ◆ ceea ce este prezentat face parte dintr-un sistem;
- ◆ au posibilitatea să chestioneze ipotezele de bază, sau metodologia iau parte la activități structurate, cu scop precis;
- ◆ pot asculta cauzele succesului/eșecului;
- ◆ au la dispoziție material scris, diagrame.

Stilul pragmatic. Pragmaticii sunt oameni dornici să încerce idei, teorii, pentru a vedea dacă funcționează în practică. Ei caută mereu noi idei și de la cursuri cu idei pe care le pun în practică.

Filozofia lor este : *Nu este de folos dacă nu funcționează!* Nu au răbdare la discuții vagi și fără scop. Sunt persoane practice care iau decizii practice. Le place să găsească modalități prin care să facă lucrurile să meargă.

Pragmaticii învață cel mai bine din cursurile unde:

- ◆ există o legătură evidentă între subiectul discutat și activități
- ◆ sunt prezentate idei cu aplicabilitate evidentă
- ◆ li se dă posibilitatea să exerseze, beneficiind de comentariile /asistența unui expert
- ◆ li se prezintă un model util, pe care îi pot replica
- ◆ li se oferă tehnici și aptitudini care se aplică în mod curent activității pe care o desfășoară

Ar trebui subliniat că este puțin probabil ca un individ să se încadreze exact în caracteristicile unei categorii. Acest lucru nu se întâmplă, pentru că fiecare învață folosind o combinație de metode, ce derivă din cele patru modele. Totuși oamenii au un stil de învățare preferat, cu ajutorul căruia învață mai eficient.

Ce înseamnă o *învățare eficientă* ? Învățarea este mai eficientă, când noi, fiind cei care învățăm:

- stim ce avem de făcut
- înțelegem de ce o facem
- avem acces la resurse pe care le putem înțelege
- avem timp să ne dezvoltăm capacitățile necesare
- lucrăm într-un ritm care ne convine
- avem sprijinul necesar
- suntem interesați de ceea ce facem
- facem activități variate
- putem trece în revistă propriile noastre progrese
- avem proprietate pe ceea ce facem

Metodologia învățării experiențiale prezintă o abordare inovatoare a instruirii și include o structură flexibilă a activităților de învățare în grup și exerciții similare experiențelor “din viață”. Însușirea de către participanți a cunoștințelor și calităților legate de activitatea acestora sunt facilitate de cadrele didactice. Principala funcție a cadrului didactic este aceea de a crea medii propice învățării, stimulative, relevante și eficiente. Această abordare experiențială a învățării, care are în centru adultul, permite participanților să-și conducă și să-și asume responsabilitatea învățării în mod individual.

Învățarea experiențială, după cum o arată și numele, este învățarea din experiențe și intervine atunci când o persoană se angrenează într-o activitate, revizuieste această activitate în mod critic, trage concluzii utile și aplică rezultatele într-o situație practică. Procesul experiențial urmează următorul ciclu teoretic, modelul lui Kolb.

Experiența. Aceasta constituie atât activitatea inițială cât și faza producerii de date a ciclului învățării experiențiale. Experiența este de fapt un element inerent al vieții.

Totuși, în învățarea experiențială această activitate este legată de procesul care include interpretarea experienței, generalizarea și stabilirea modului în care va fi folosită învățătura. Procesul învățării experiențiale ajută indivizii să diminueze reacțiile subiective și pune în evidență elementele obiective ale experienței lor.

Există o serie întregă de activități de învățare care pun la dispoziția participanților experiențele din care aceștia pot extrage informații pe care să le prelucreze, să le generalizeze și să le aplice în viitor. Activitățile individuale sau de grup folosite pentru a facilita etapa experimentală include:

- atribuirea de roluri;
- studii de caz;
- filme și diapozitive;
- discutarea descrierilor experiențelor în situații actuale în care să reacționeze sau/și să participe;
- participanții se instruiesc unii pe alții.

Prelucrarea. Aceasta este o etapa cruciala în ciclul învățării experiențiale unde indivizii discută cu ceilalți experiențele specifice pe care le-au avut în cadrul primei faze.

Aceasta poate avea loc individual, în grupuri mici de lucru, sau cu întreg grupul.

Indivizii fac un schimb de reacții cognitive și afective referitoare la activitățile în care au fost angajați și încearcă să lege aceste gânduri și sentimente pentru a trage învățăminte din respectivele experiențe. Inițial, experiența poate să pară sau nu plină de sens pentru participanți, totuși, această fază le permite să aprofundeze experiența și să concentreze motivele pentru care au ajuns la concluziile respective.

Rolul cadrului didactic ca facilitator este foarte important în decursul acestei faze a învățării experiențiale. Acesta trebuie să fie pregătit să ajute participanții să judece critic experiența lor. Acesta are de asemenea rolul de a ajuta participanții să-și exprime sentimentele și percepțiile și de a atrage atenția asupra oricăror teme sau tipare ce apar în reacțiile participanților față de experiența. Pe scurt, rolul cadrului didactic este și acela de a ajuta participanții să conceptualizeze experiențele astfel încât aceștia să aibă date concrete pe baza cărora să atragă concluzii și să generalizeze.

Prelucrarea stabilește contextul pentru faza următoare a ciclului experimental, ”generalizarea”. Deci, orice experiența avută în decursul formării, fie că este vorba de filme, jocuri, experiențe pe teren, etc. trebuie prelucrată.

Aceasta înseamnă că participanții trebuie să aibă timp să reflecteze asupra acestor experiențe pentru a-și da seama dacă acestea îi ajută în procesul de învățare.

Tehnicile folosite în facilitarea fazei de prelucrare a datelor sunt:

- discuții în grup pe marginea tiparelor și temelor recurente care apar ca rezultat al experienței individuale;

- identificarea și analizarea datelor;

- raportarea;

- feedback-ul;

- interviuri;

- participanții sunt puși în postura de a supraveghea procesul și a descrie cele observate.

Generalizarea. În aceasta faza se trag concluzii din tiparele și temele identificate. Participanții determină modul în care aceste tipare, care au evoluat în timpul experiențelor structurate din cadrul sesiunii de formare, sunt legate de experiențe nestructurate din viața de zi cu zi. Participanților li se oferă șansa de a descoperi relațiile dintre formare, scopurile lor personale și stilul de viață ulterior.

Activitățile folosite pentru a facilita procesul de generalizare:

- rezumarea celor învățate în propoziții concise sau generalizări;

- grupul va discuta și va cădea de acord asupra definițiilor, conceptelor, termenilor și propozițiilor cheie;

- reacții individuale și în grup la probleme de genul: ” Cum credeți că se raportează la activitățile dvs. din afara grupului ceea ce ați făcut și învățat în această ședință?”

Aplicarea. Dacă învățarea este definită ca o schimbare relativ stabilă în comportament, etapa aplicării este aceea care facilitează modificarea comportamentelor viitoare. Dacă învățarea este definită ca o schimbare relativ stabilă în comportament, etapa aplicării este aceea care facilitează modificarea comportamentelor viitoare ale participanților. Studiind concluziile la care au ajuns în procesul învățării, participanții integrează această învățare în viața de zi cu zi prin dezvoltarea unor planuri individuale pentru un comportament mai eficient.

Tehnici și activități folosite pentru a facilita etapa aplicării:

- reacții individuale și de grup la întrebarea : “ Cum ați putea folosi cele învățate pentru a fi mai eficient în funcția pe care o aveți ?”

- revizuirea listelor generate în decursul sesiunilor de formare și concluzii care să reflecte noi perspective, planuri și comportamente;

- modificarea sau/și dezvoltarea planurilor de acțiune, a scopurilor personale și a strategiilor de modificare a comportamentului personal.

Procesul de învățare experiențială prezintă numeroase avantaje. Această abordare permite o participare activă a tuturor indivizilor implicați, în consecință, facilitează dobândirea diverselor competențe care se învață cel mai ușor prin experiențe practice.

Modele de învățare. Există 4 poziții pe două dimensiuni care descriu un model sau proces de învățare în pași. Dacă luăm în considerație o singură dimensiune, am avea unul dintre cele 4 tipuri de învățare:

Simțind (experiența concretă) – perceperea informației. Această dimensiune reprezintă o învățare care se axează pe judecăți bazate pe experiența proprie.

Persoanele care preferă acest stil de învățare găsesc că metodele teoretice nu le ajută și preferă să trateze fiecare caz ca pe un caz unic. Ei învață cel mai bine din exemple specifice în care se pot implica. Aceste persoane tind să creeze relații cu colegii, nu cu autoritatea (sunt orientați către persoane, vor să se împace cu toată lumea, nu le place să fie conduși). Lecturile teoretice nu îi ajută foarte mult, pe când munca în echipă și feedback-ul din partea colegilor îi ajută să atingă succesul. Activitățile planificate ar trebui să aplice aptitudinile învățate. Instructorul va trebui să lucreze cu acest individ cu învățare auto-redirecționată și autonomă ca un ajutor / antrenor.

Privind (observare reflectivă) – reflectă cum va avea impact asupra unor aspecte ale vieții noastre. Acești indivizi se bazează foarte mult pe o atentă observare pentru a putea emite judecăți. Ei preferă situațiile de învățare de genul prelegerilor care le permit rolul de observator obiectiv și imparțial. Acești indivizi tind să fie introverți.

Prelegerile sunt de ajutor pentru acești indivizi (folosesc auzul și văzul). Acest gen de învățare vrea ca instructorul să asigure o interpretare din partea unui expert. Ei caută un instructor care să fie atât ghid cât și coordonatorul sarcinii. Acești indivizi vor ca performanțele lor să fie măsurate prin criterii externe.

Gândind (generalizare abstractizată sau conceptualizare) – compară cum se potrivește experiențelor proprii. Acești indivizi tind să fie orientați către lucruri și simboluri, și mai puțin către alți oameni. Ei învață cel mai bine într-un mediu direcționat de către o autoritate, într-un mediu de învățare impersonal, în care prevalează teoria și analiza sistematică. Sunt frustrați de și obțin foarte puține din “învățarea prin descoperire” nestructurată, de genul exercițiilor sau simulărilor. Studiile de caz, lecturile teoretice îi ajută pe acești indivizi, însă nu multe altele.

Făcând (testarea în noi situații sau Experimentarea activă) – gândire a modului în care noile informații pot arăta noi moduri de acțiune. Acești indivizi învață cel mai bine atunci când se pot implica în proiecte, teme de casă sau discuții în grup. Nu le plac situațiile de învățare pasive, de genul prelegerilor. Acești indivizi tind să fie extroverți. Acest tip de indivizi vor să atingă totul (la propriu sau chiar la figurat).

Rezolvarea problemelor, discuții pe grupuri mici sau jocuri, feedback din partea colegilor și munca pe cont propriu îi pot ajuta foarte mult să învețe. Acești indivizi vor să vadă totul și să determine propriile lor criterii de relevanță a materialelor.

Dimensiuni de învățare.

Aceste două linii se intersectează și formează 4 cadrante (reprezentate de cercurile din diagrama). Aceste cadrante formează cele 4 stiluri de învățare personale (acest 4 cadrante reprezintă un mod mai complex al stilurilor de învățare deoarece sunt bazate pe două dimensiuni):

Teoreticianul (sau asimilatorul) – îi place să învețe folosind conceptualizarea abstractă și observarea reflectivă (prelegeri, lucrări, analogii) și îi place să pună întrebări de genul “Cum se relaționează asta cu cealaltă?” Modalitatea de instruire: studii de caz, studii de teorii și gândirea de unul singur. Au tendința să fie mai puțin interesați de oameni și mai puțin interesați de latura practică a aplicării cunoștințelor.

Sunt mai des concentrați asupra conceptelor abstracte. Teoreticienii sunt foarte des întâlniți în cercetare și în departamentele de planificare. Acest stil de învățare este mai caracteristic științelor de bază și matematicii decât științelor aplicate.

Pragmatistul (sau combinatorul) – îi place să folosească conceptualizarea abstractă și experimentarea activă (laboratoare, munca pe teren, observări). Ei întreabă “Cum pot eu să aplic asta în practică?” Modalitatea de instruire – feedback din partea colegilor; activități în care să își

pună în aplicare aptitudinile; instructorul este ajutorul / mentorul este cea mai bună metodă pentru cineva al cărui stil de învățare este autonom, auto-direcționat. Cel mai puternic punct al pragmatistului este în aplicarea practică a ideii. Ei tind să fie relativ ne-emoționali. Preferă să aibă de a face cu lucruri și nu cu oameni. Tind să aibă un interes tehnic foarte specific și de foarte dese ori aleg știința fizicii.

Activistul (sau cameleonul - îi place să învețe folosind experiențe concrete și experimentarea activă (simulări, studii de caz, teme de acasă). Ei își spun "Orice este un joc". Modalitatea de instruire – practicarea aptitudinilor, rezolvarea problemelor, discuții în grupuri mici, feedback din partea colegilor; instructorul ar trebui să fie un model de profesionist, lăsând pe seama educatului să determine propriile criterii pentru relevanța materialelor. Puterea lor constă în faptul că fac și se implică în experiențe noi. Sunt denumiți cameleoni pentru că excelează în adaptarea imediată la circumstanțe specifice. Tind să rezolve problemele intuitiv, bazându-se pe alții pentru informații.

Cameleonii sunt foarte des întâlniți în departamentele de marketing și vânzări. Cameleonii sunt în largul lor cu alți oameni, însă pot fi văzuți câteodată ca fiind nerăbdători sau insistenți. Fundalul educațional al acestui tip de indivizi este adesea în câmpuri de muncă tehnice sau practice, ca de exemplu afacerile.

Reflexivii (sau diversioniștii) – le place să învețe folosind observare reflectivă sau experiență concretă (jurnale, înregistrări, sau brainstorming). Le place să aibă timp să se gândească asupra unui subiect. Metoda de instruire: prelegeri cu foarte mult timp de reflexie; performanțele lor să fie evaluate pe baza unor criterii externe. Puterea lor constă în imaginație. Tind să fie interesați de oameni și elementele emotive. Cei cu acest stil de învățare tind să devină consilieri, specialiști în dezvoltarea organizațională și manageri de personal. Au un larg interes cultural și tind să se specializeze în arte.

Acest stil caracterizează indivizi ce provind din educații umaniste sau arte liberale.

Este bine să ținem minte de faptul că învățăm cu toții din fiecare dintre cele 4 tipuri de experiențe (cuadrante), însă numai unul din cele 4 este favorit. Mediul de instruire ideal ar trebui să includă pe fiecare din cele 4 procese. De exemplu, ciclul ar putea să înceapă cu implicarea personală a instructorului prin experiențe concrete; apoi, educatul reflectează asupra acestor experiențe, căutând un înțeles; apoi educatul aplică acest înțeles pentru a forma o concluzie logică; în final, educatul experimentează cu probleme similare, ce rezultă în noi experiențe concrete. Ciclul de învățare ar putea începe din nou, cauzat de aceste noi și diferite experiențe.

Activitățile de instruire ar trebui să fie flexibile în așa fel încât fiecare individ să poată petrece timp în plus în cadrul stilului propriu de învățare. De asemenea, puteți să începeți procesul de învățare cu oricare dintre cele 4 procese: Exemplu: Învățarea mersului pe bicicletă:

Reflexivii: se gândesc la mersul pe bicicletă și privesc o altă persoană cum merge pe bicicletă.

Teoreticienii: înțelegerea teoriei și a conceptului de bicicletă

Pragmatistii: primesc sfaturi practice și tehnici din partea unui expert în biciclete

Activiștii – se suie pe bicicletă și o încearcă.

Aspecte practice de creare a programului de învățare în activitatea extracurriculară

Primul pas și cel mai necesar în crearea unui program care să conțină un proces de învățare este acela de a stabili care este abordarea pedagogică. Cum veți disemina conținutul? Care vor fi metodele pe care le veți folosi și care sunt acele metode care sunt cele mai folositoare, care vă vor ajuta să vă atingeți obiectivele propuse în activitatea voastră? Cum vă place să lucrați?

Metodologia și metodele pe care le veți alege trebuie, în mod imperativ, să creeze cadrul de învățare pentru participanți. Un mod de a vedea care sunt metodele cele mai potrivite este de a ne uita la *zonele* în care participanții vor intra, pe perioada activității organizate, în diverse momente. Imaginea de mai jos va arăta zonele în care vor fi provocați personal de către activitate.

În *zona de confort*, nu există nici un fel de schimbări care pot fi întâlnite. Poate apărea ca o experiență nouă, dar credințele, convingerile și percepțiile personale rămân aproximativ neatrinse. Învățarea este un proces confortabil.

Un participant intră în *zona de tatonare* când începe să reflecteze asupra percepțiilor, atitudinilor și comportamentelor celorlalți. În această perioadă participanții sunt nesiguri și vulnerabili. Dacă tatonarea merge mai departe, participanții pot intra în *zona de criză*. E foarte

posibil că acum au fost atinse puncte extrem de sensibile, convingerile și percepțiile inițiale au fost slăbite iar participantul este foarte ambiguu. În această zonă, participanții sunt foarte vulnerabili. Dar, acum dacă energia este canalizată în mod constructiv ea poate să ne ajute să învățăm din starea de criză și de anxietate.

De la zona de criză la *zona de panică* este doar un pas foarte mic. Când oamenii sunt panicați ei se blochează și intră înapoi în starea de confort, când învățarea devine imposibilă. Dacă se ajunge la acest stadiu, participanții pot intra într-un proces emoțional care nu se poate gestiona în timpul cursului.

Acest model sugerează ca în cadrul unui program, participanții învață mai bine în zona de tatonare și posibil și în zona de criză, în diferite momente ale cursului. Dar trebuie să avem în minte că, chiar dacă învățarea experiențială trebuie să provoace participanții, crizele trebuie să rămână excepții și participanții nu trebuie să intre în zona de panică.

Echipa de pedagogi are datoria să ofere ajutor și suport participanților în momentele de provocare personală. Atenție!: Nu deschideți ceea ce nu puteți închide!

Ce transmitem, asupra căror elemente acționăm ca învățători diriginți...

Cunoștințe

- despre ei înșiși - elevii, despre alții, despre societate în general;
- concepte noi, informații noi despre concepte deja cunoscute într-o oarecare măsură;
- sisteme care îi afectează viața, principii universale acceptate, schimbările apărute într-un domeniu, diferitele opinii și situații existente într-un domeniu, în diferite locuri, momente, medii etc. *Cunoașterea* – reflectarea în conștiință a realității existente, independent de subiectul cunoscut.

Aptitudinile

- lucruri practice de aplicabilitate imediată;
- cooperarea, lucrul în echipă, evaluarea, comunicarea, luarea deciziilor, rezolvarea conflictelor etc.

Atitudine

- despre ei înșiși - elevii, despre alții, despre societate în general;
- fel de a fi sau de a se comporta, a-și afirma punctul de vedere;
- judecata critică, dorința de a cunoaște și de a acționa, respectul de sine și față de alții etc.

Momentele în care am învățat cel mai mult astăzi au fost: (conținut, atitudini, aptitudini noi)	Momentul zilei cel mai important pentru mine a fost:	De ce au fost importante pentru mine acele momente? (col 1+2)	Ce am învățat? Cum pot aplica ce am învățat? Cum voi folosi pe viitor?

Numele:

Alegerea metodelor potrivite

Alegerea metodelor potrivite pentru un grup și o activitate educativă anume este o deprindere care se învață cel mai mult din experiență. Există câteva reguli de luat în considerare. Deasemenea există un număr mare de metode care pot fi folosite. Constituie un avantaj pentru învățator dacă a experimentat cât mai multe dintre metodele pe care le va folosi. Acest lucru îi ajută să aplice metoda în modul cel mai potrivit. Un bun exercițiu pentru pedagog este să își noteze efectele fiecărei metode asupra propriei persoane și asupra celorlalți în grup.

Alegerea unei metode este adesea legată de stilul de învățare preferat al fiecăruia. Unele metode sunt foarte active, în timp ce altele sunt pasive. Există metode care stimulează interacțiunea între participanți, în timp ce altele cer efortul individual al fiecărui participant. Ca învățatori trebuie să fim conștienți de importanța de a folosi o cât mai mare varietate de metode astfel încât participanții să se implice în procesul de învățare. Să nu uităm că așa cum învățătorii au preferințe pentru un anumit stil de învățare și participanții pot avea propriile preferințe pentru stilurile de învățare.

De exemplu, atunci când planificăm un program de training, trebuie să avem în vedere toate aspectele pe care le implica. Sunt patru categorii de luat în considerare:

1. Tema ședinței:

- Care metodă (e) sunt cele mai potrivite pentru subiect?
- Cât timp avem la dispoziție?
- Se dorește îmbunătățirea unor deprinderi, împărtășirea de cunoștințe sau influențarea unor atitudini?

- Ce echipamente avem la dispoziție?

- Cât de profund dorim să abordăm subiectul?

2. Propriul tau stil ca monitor:

- Care este stilul tău preferat de instructaj?
- Ce experiențe ai?
- Ești pregătit să îți asumi riscuri?
- Care sunt aptitudinile și punctele tale tari?

3. Participanții:

- Ești conștient de stilul lor de învățare?
- Din câte persoane este format grupul?
- Care este media de vârstă a grupului?
- Care este raportul între sexe în grup?
- Există posibilitatea pentru fiecare participant să participe?
- Care este cadrul cultural al participanților?
- Ce abilități au participanții?
- Au nevoi speciale care vor putea bloca posibilitatea de a folosi o metodă?

- Vor putea să se concentreze suficient de mult timp?
- Tineți cont de feedback-ul anterior al participanților (dacă există)?

4. Cardul:

- Cît de mare este sala?
- Ce forma are sala?
- Ce fel de lumină exista în sală? Temperatura va afecta aplicarea unei anumite metode (este prea cald pentru o metodă activă sau prea rece pentru a sta prea mult pe scaun)?
- Cîte slide-uri de powerpoint sunt de prezentat, și unde este fișierul?
- Este un spatiu intim sau este public?
- Aveți suficiente camere dacă este nevoie să lucrați pe grupuri mici?
- Cu ce este acoperită podeaua? Influențează aceasta desfasurarea unei metode?
- Aveți nevoie să curățați după ce se va desfasura o metoda?

Indiferent ce metodă alegeți nu puteți sări peste partea de pregătire. Dacă alegeți aplicarea unei metode în drum spre curs nu vă așteptați să funcționeze bine.

Poate funcționa dacă aveți noroc doar. Chiar dacă ați desfășurat aceeași activitate de sute de ori înainte, nu uitați ca fiecare grup cu care lucrați este format din alți participanți care au nevoi și aptitudini diferite. O metoda care se potrivește unui grup nu se potrivește în mod obligatoriu altui grup.

Amintiți-vă să trasați instrucțiuni clare grupului. Asigurați-vă că au înțeles ceea ce au de făcut. Întrebați dacă au nelămuriri înainte de a începe. Pregătiți toate materialele și echipamentele de care aveți nevoie.

La sfârșitul unei sesiuni, indiferent de metoda folosită, participanții trebuie să înțeleagă care a fost scopul metodei. De aceea reveniți împreună cu ei asupra metodei, discutând toate aspectele. Trebuie identificate punctele cheie în procesul de învățare. În funcție de metodă acest proces poate dura mai mult sau mai puțin. Este important ca după întoarcerea lor acasă participanții să poată povesti mai departe ceea ce au învățat din aceste metode. De exemplu, jocurile nu sunt jucate doar de dragul distracției, ele trebuie să fie legate de subiectul care urmează. Partea finală a unei metode este foarte importantă, altfel riscați ca participanții să nu învețe nimic.

Conținutul metodelor de implementare a unui program de educație extracurriculară

Metoda “Adevarat sau fals”. (Prelegere interactivă)

Descriere. Prezentatorul expune o serie de afirmații despre subiectul în discuție și le cere participanților să decidă dacă acea afirmație este adevărată sau falsă. Apoi prezentatorul argumentează fiecare afirmație cu informații în plus.

Utilizare. Acest mod de prelegere se folosește atunci când participanții cunosc parțial informații despre acel subiect.

Exemple de subiecte de discuție: diversitate culturală, internetul, comunicarea, etc.

Avantaje—permite evidențierea concepțiilor greșite pe care participanții și le-au format anterior despre subiectul discutat, oferă posibilitatea argumentării pro și contra asupra valorii de adevăr a unei afirmații, corectează concepțiile greșite despre un subiect

Dezavantaje—dacă argumentarea nu este susținută de informații relevante, metoda poate induce în eroare participantul.

Procesul:

◆Pregătiți o listă cu afirmații legate de subiectul prelegerii. Formulați jumătate din afirmații în formă adevărată, iar cealaltă jumătate în formă falsă.

◆Fiecare afirmație va fi scrisă pe o bucată separată de hartie/carton.

◆Pe o coală de flipchart desenați un tabel cu două coloane. Pe o coloană se vor lipi afirmațiile adevărate iar pe cealaltă afirmațiile false.

◆Introduceți pe scurt tema și explicați importanța ei.

◆Distribuiți apoi câte o afirmație fiecărui participant rugându-i să decidă individual asupra valorii de adevăr sau fals al afirmației.

◆Vor posta apoi afirmația în tabel sub valoarea atribuită afirmației.

◆ Dacă au decis ca afirmația este adevărată, vor posta afirmația în coloana cu adevărat iar dacă este falsă în cealaltă coloană.

◆ Când au terminat această sarcină, citiți cu voce tare fiecare afirmație din fiecare coloană. Argumentați dacă afirmația este adevărată sau falsă și furnizați informații relevante în susținerea ideii. Repetați procedurile pentru fiecare afirmație.

Jocurile de construire a echipei - Team building

Jocurile de construire a echipei sunt gândite pentru a ajuta liderii echipei să transforme un grup de persoane cu legături între ele într-o echipă dinamică și productivă – un proces care rareori apare natural. Aceste jocuri îndepărtează plictiseala, ridică moralul echipei și re-energizează membrii echipei. Asigură o pauză scurtă în cadrul unei sarcini intensive pe care echipa trebuie să o îndeplinească și pot servi ca o adăugire sau suplimentare importantă a unei întâlniri de echipă. Ele pot ajuta indivizii să se integreze în procesul de dezvoltare a echipei și, simultan, asigură importante răspunsuri pentru o varietate de întrebări critice cu care se confruntă echipa. Jocurile pot face întâlnirile de echipă mai distractive și aceasta este în sine un obiectiv important.

Chiar și liderii de echipă cu mai puțină experiență pot folosi jocuri de construire a echipei după o pregătire minimă. Cel mai probabil, membrii echipei se vor implica foarte tare și vor răspunde fiecărui joc cu entuziasm și apreciere. Vor învăța să identifice punctele cheie în cadrul care trebuie învățate, își vor întări reciproc contribuțiile și vor fi stimulați să caute modalități de a transla noile idei legate de sarcinile lor normale.

Utilizarea Metodei. Construirea echipei. Crearea de echipe performante poate fi o sarcină dificilă, și nu se întâmplă peste noapte. De obicei, liderii echipei trebuie să se bazeze pe procesul de construire de echipă pentru a integra aptitudinile individuale și resursele într-un efort unificat. Construirea echipei implică încurajarea membrilor echipei să examineze îndeaproape cum lucrează ei împreună, portretizând modul ideal de colaborare, explorând diferențele și slăbiciunile de care suferă, și stabilind planuri pentru implementarea unor moduri eficiente de cooperare.

Construirea echipei nu se întâmplă de la sine; este cel mai bine să fie ajutată de cineva care va facilita procesul. Un lider de echipă, sau un facilitator, ajută echipa să învețe despre sine, observă întâlnirile echipei, contribuie cu observații echipei și câteodată confruntă indivizii cerându-le să își examineze propriul comportament și consecințele (sau să exploreze noi alternative). Facilitatorul încearcă, pune întrebări, ascultă, observă limbajul non-verbal și stimulează rezolvarea problemelor. Rezultatele intenționate include o echipă care este deschisă unor noi alternative, conștientă de propria-i diversitate în resurse, capabilă să gândească și să acționeze independent, dornică să exploreze consecințele acțiunilor curente sau propuse.

Lucrul în echipă este greu. Poate fi frustrant pentru membri atunci când discuțiile se îndepărtează de la subiect, când nu există o agendă sau aceasta nu a fost urmată, sau când întâlnirile se lungesc interminabil. Eforturile se irosesc, energiile slăbesc și apare plictiseala. Cum puteți injecta întâlnirilor de echipă un entuziasm reînnoit, să ridicați spiritul echipei și să construiți moralul membrilor echipei?

Literatura de specialitate denotă faptul că jocurile pot fi un antidot magic contra plictiselii. Jocurile includ o varietate de activități, exerciții și jocuri de spargere a gheții care fac întâlnirile echipei mai distractive, generează sentimente și emoții și ridică spiritul echipei. Au fost folosite pentru a suplimenta și îmbunătăți sesiunile de construire a echipei de când s-a descoperit că oamenii au o capacitate de atenție prelungită foarte scăzută. Participanții răspund mai bine atunci când întâlnirile au viață, varietate și surprize. În mod specific, jocurile de construire a echipei pot ajuta la atingerea următoarelor obiective:

- Jocurile ajută liderii echipei să *demonstreze un punct* – unul care este clar, memorabil și relevant sarcinii curente. Sunt, ca efect, unelte educative puternice pentru a atinge o idee esențială.

- Jocurile ajută la construirea unei stări de spirit a echipei. Ele asigură un contrast puternic între “treaba de zi cu zi” prin injectarea unui element de competiție, cooperare și/sau distracție în cadrul întâlnirilor echipei. Jocurile ajută membrii echipei să aiba încredere unul în celălalt. Ele asigură oportunitatea de a împărtăși idei, sentimente și experiențe pe măsură ce echipa găsește

soluții comune. O înțelegere mai mare și apreciere a contribuției celuilalt sunt produse secundare foarte prețioase ale jocurilor de construire a echipei.

•Jocurile ajută membrii să devină mai flexibili și adaptivi. Membrii vor înțelege repede și vor aprecia faptul că există mai mult de o cale de rezolvare a problemelor.

•Jocurile asigură oportunitatea liderilor echipei de a întări comportamente potrivite ale membrilor echipei. Când există cooperare, când se demonstrează creativitate sau când barierele interpersonale încep să cadă, un lider poate arăta apreciere pentru răspunsurile dorite provocate din partea unui membru al echipei.

Trăsăturile unice ale jocurilor le fac utilizabile și potrivite pentru folosire în cadrul întâlnirilor echipei și a sesiunilor de construire a echipei. De exemplu, de obicei jocurile:

**Sunt șor de folosit.* Pot să varieze între activități de un minut până la un exercitiu care stimulează o discuție de o oră asupra implicațiilor acestuia. Totuși, deoarece activitatea ar trebui folosită pentru a adăuga sau a suplimenta scopul sau conținutul principal, timpul devotat jocului trebuie atent controlat.

**Sunt ieftine.* În general, nu trebuie cumpărat nimic, nici nu e nevoie de un facilitator sau consultant extern.

**Sunt participative.* Pentru a fi folosite eficient, jocurile ar trebui să implice fizic membrii echipei (prin mișcare) sau psihologic (prin activitate mentală sau vizuală). Jocurile de obicei ajuta participanții să își concentreze atenția și să se gândească, să reacționeze, să vorbească și, cel mai important, să se distreze în timp ce învață cum pot fi mai buni membri ai echipei.

**Folosesc recuzita.* Câteva jocuri implică folosirea unui obiect de recuzită care să adauge realism și varietate unei activități. Aceste obiecte pot fi o imagine, o persoană, un obiect static sau o foaie ce conține text.

**Au un risc scăzut.* În general, jocurile de construire a echipei nu implică activități cu riscuri majore, pentru că scopul lor este construirea echipei, și nu pierderea membrilor echipei. Atunci când sunt grupate conținutul potrivit, contextul potrivit, persoanele potrivite și climatul potrivit și folosite într-o manieră pozitivă, vor funcționa întotdeauna. Sunt prietenoase cu participanții și de obicei aceștia răspund în mod pozitiv.

**Sunt adaptabile.* Cele mai bune activități, la fel ca și cele mai amuzante povești, pot fi potrivite aproape oricărei situații, și totuși să își îndeplinească scopul pentru care au fost introduse în sesiunea de construire a echipei. Aceste jocuri pot fi modificate ușor pentru a ajusta propriilor gusturi și își vor reține caracterul original. De fapt, este recomandabil ca să modificați jocurile pe care le cunoașteți și să le adaptați cât mai mult pentru a se potrivi scopurilor, grupului sau organizației.

**Sunt concentrate pe un singur punct.* De obicei jocurile de construire a echipei demonstrează sau ilustrează un punct major sau încearcă să atingă un scop major. De aceea, sunt orientate către micro-subiecte mai degrabă decât către subiecte majore. Păstrați-le simple și concentrate și își vor îndeplini sarcina.

Dezbaterea

Descriere. Schimb de argumente verbale între grupe având pareri diferite asupra aceluiași subiect, cu scopul de a ajunge la o concluzie.

Utilizarea: ascultare activă, aptitudini de prezentare, comunicare verbală și non-verbală

Avantaje:

- aduce vitalitate prin implicarea tuturor membrilor grupului;
- este o metoda interactivă;
- dimensiunea grupului poate fi variată.

Dezavantaje:

▪ învațarea depinde de cunoștințele/competențele pe care membri grupului le au în domeniul dezbătut;

- este o metoda care consumă foarte mult timp;
- deseori nu duce la o concluzie unitară.

Proces:

*Se alege o temă care urmează să fie dezbătută.

*Se realizează două/trei/patru enunțuri aparent contradictorii din sfera temei alese și se afișează în locuri diferite ale sălii.

*Participanții sunt rugați să aleagă acel enunț cu care sunt de acord în cea mai mare măsură și să își așeze scaunul în apropierea enunțului respectiv.

*Echipelor astfel formate în jurul enunțurilor li se acordă un timp fix, în funcție de dificultatea subiectului, pentru a compune un discurs de susținere a punctului lor de vedere prin care să încerce să atragă membri celorlalte echipe de partea lor.

*Discursurile vor fi susținute pe rând de câte un reprezentant al fiecărei echipe, toți având la dispoziție același număr de minute. În timpul discursurilor celorlalte echipe nu li se permite să aducă nici un fel de contraargument sau să facă nici un fel de comentariu.

*Atunci când cineva este convins de justetea celor afirmate de membri altei echipe, se alătură grupului lor.

*După susținerea discursurilor se oferă posibilitatea de a discuta liber, cu ajutorul unui moderator, asupra celor exprimate în discursuri.

*Procesul ia sfârșit după o perioadă anterior fixată de timp sau în momentul în care toți participanții formează o singură echipă, grupată în jurul unui singur enunț.

Simularea

Descriere. Simularea este un model simplificat sau abstract a unui model particular de proces care trebuie învățat de un grup de participanți la un curs de instruire. Ea combină studiul de caz cu jocul de rol în scopul de a reproduce cât mai fidel posibil o situație reală. Scopul este facilitarea transferului în practică a cunoștințelor teoretice.

Simularea este una dintre cele mai eficiente metode pe care un instructor o poate folosi să dramatizeze situații din viața reală. Lucrând prin simulare, participanții pot învăța despre proces și despre ei înșiși ca actori ai procesului, fără a-și asuma riscurile unei experiențe din viața reală.

Utilizare: permite participanților să experimenteze luarea unei decizii în situații “reale” fără a fi îngrijorat de consecințele deciziilor lor; este o modalitate de a aplica cunoștințe, de a dezvolta deprinderi și de a analiza atitudini într-un context asemănător cu o situație reală.

Avantaje: caracter practic, participanții sunt responsabili de propriile reacții, implicare mare a participantului, feedback imediat.

Dezavantaje: consumă mult timp, facilitatorul trebuie să fie foarte bine pregătit, în mod special asupra logisticii, o simulare este adesea o viziune simplă a realității, necesită o pregătire riguroasă a situației simulate și a materialelor necesare.

Procesul:

- Pregătiți participanții să își asume roluri specifice în timpul simulării.
- Prezentați obiectivele, regulile și timpul disponibil pentru simulare.
- Facilitați simularea.
- Întrebați participanții ce reacții au avut în timpul simulării.
- Întrebați participanții ce au învățat în urma simulării, după care dezvoltați un principiu.
- Întrebați participanții asupra legăturii între simulare și viața lor.
- Concluzionați.

Există modele simple de simulări care se folosesc în educația copiilor de vârstă școlară mică. De exemplu, pentru a educa un copil asupra modului în care se cumpără dintr-un magazin, se folosește jocul de simulare a activității de cumpărare într-un magazin.

“Storyboard”

Descriere. Această metodă vizează un proces asemănător brainstormingului, având 2 avantaje.

Participanții gîndesc înainte să răspundă. Primul pas este să le spui la ce să se gîndească. Dacă temele sunt scrise pe bucăți de hîrtie, participanții se pot grupa și combina foarte ușor – le acordați participanților satisfacția de a-și organiza ideile într-un mod rapid.

Utilizare. Storyboard este util în dezvoltarea unei viziuni de viitor. De exemplu, “daca ar fi să găzduiești un vizitator care are de gînd să se mute la tine în localitate în viitorul apropiat, ce ai vrea să vadă acea persoană?”.

Avantaje. Folosirea acestei metode stimuleaza creativitatea mintea deschisa a participanților.

Dezavantaje. Poate fi o metoda inutilă atunci când se folosește inadecvat, când se prevăd niște rezultate dinainte.

Proces. Dacă ideile se învîrt într-un spațiu limitat, facilitatorul ar trebui să gîndească toate categoriile dinainte și să le posteze pe acele care ar ajuta la sortarea informațiilor.

Pasul 1. Adresați întrebarea.

Pasul 2. Acordați participanților între 5 și 10 minute să răspundă în scris. Folosiți hîrtii de aceeași dimensiune standard pentru fiecare item.

Pasul 3. Fiecare participant își postează ideile proprii.

Pasul 4. Participanții au posibilitatea să se plimbe prin sală pentru a vedea toate ideile și pentru a-și forma o imagine de ansamblu asupra a ceea ce ei urmează să creeze.

Continuarea: Informația poate fi folosită ca bază pentru un raport sau un plan .

Gîndesc, simt, dau cu piciorul

Scop-evaluarea activităților din cursul zilei din trei perspective diferite.

Avantaje: se obține părerea tuturor participanților; părerile nu sunt doar exprimate ci și discutate; participanții află ce gîndesc și ceilalți despre activitățile din cursul zilei.

Dezavantaje: părerile exprimate de unii participanți ar putea fi afectate de faptul că nu se asigură decît în mică măsură, anonimatul.

Proces:

▪Participanții sunt împărțiți pe grupe a cîte 5-7 persoane. Fiecare grupă primește o foaie de flip-chart pe care e desenat conturul unui omuleț. Nu i se văd decît mîinile, picioarele, corpul și inima. Celelalte elemente lipsesc.

▪Participanții sunt îndemnați să scrie simultan pe foaia de flipchart:

- ceea ce gîndesc despre ceea s-a întîmplat în ziua respectivă (în zona capului, centrul gîndirii);

- ceea ce au simțit în ziua respectivă (în zona inimii, zona sentimentelor pozitive);

- ceea ce ar fi scos din ziua respectivă (în zona piciorului, adică lucrurile cărora le-ar fi dat cu piciorul).

▪Mai apoi se pornește o discuție liberă despre cele scrise pe cele trei părți ale corpului individului din desen.

Evaluare

Descriere. Evaluarea este o metodă care se folosește în general la finalul desfășurării unei activități pentru a măsura dacă obiectivele au fost atinse.

Utilizare:

♦pentru a determina cum se desfășoară o activitate (verificare a procesului) și pentru a face orice modificare necesară;

♦pentru a determina la sfîrșitul activității calitatea ei și dacă participanții au fost satisfăcuți;

♦pentru a afla ce activitate, program sau lucru practic a determinat o diferență în comportamentul participantului.

Avantaje: pe baza rezultatelor evaluării pot realiza modificări în programul pentru ziua/sesiunea următoare; identifică punctele slabe care necesită îmbunătățiri dar și punctele tari.

Dezavantaje: dacă evaluarea nu se formulează în funcție de obiectivele stabilite, rezultatele pot fi inutile; folosirea unor instrumente neadecvate pot face evaluarea un esec; trasarea incompletă a instrucțiunilor de evaluare pot afecta rezultatele.

Proces. Evaluarea poate fi realizată în mai multe forme în funcție de obiective, structura și mărimea grupului, conținutul informațional, etc. Este important să se stabilească de la început obiectivul evaluării și instrumentul.

Tipuri de evaluari:

*individuală și /sau pe întrebări în grup;

*întrebări orale și /sau scrise;

*concluzionări verbale la sfîrșitul sesiunii sau a cursului de instruire pe parcursul unei activități;

- *la sfârșitul unei activități;
- *la câteva luni după curs folosiți formulare standard sau creați propriile formulare adaptate la conținutul și nevoile proprii;
- *interviuri pe grupuri mici de participanți.

ICL - games - Jocuri de educație interculturală

Joaca te eliberează

Fiecare confruntare, și în mod sigur confruntarea cu alte culturi, provoacă oamenii să înceapă un proces creativ. La fel cum entuziasmul unui pictor este provocat de ceea ce vede, înainte de a începe să lucreze cu pensulele și vopselele pentru a crea imagini care nu au existat înainte. Însă dacă vedem ceva nefamiliar, de multe ori ne uităm uimiți și nici nu ne mai miscăm.

Mai mult decât orice altă metodă, jocul ofera o cale de scăpare. Este cea mai potrivită metoda de a provoca un proces creativ. Prin joc, participanții sunt confrunțați cu propriile valori și standarde și cele ale celorlalți. Acea confruntare poate să fie dificilă, însă jocurile le mai îndulcesc. Ceea ce persoanele joacă este de multe ori o imitație a vieții reale, însă nu este real. Asta îi face să se simtă liberi. Participanții pot să dea frâu liber imaginației și să își elibereze creativitatea. Joaca înseamnă a pune lucrurile în perspectivă, a nu te lua foarte în serios, a lăsa grijile zilei de mâine în spatele tau pentru un moment. Când persoanele se joacă se pare că regulile sunt puse deoparte și un fel de unitate temporară se crează.

De aceea jocurile sunt modul ideal de a provoca procese de învățare interculturală sau de a le pregăti, test și digera. Pentru că joaca este o cale sigură, însă activă de a imita evenimente. Joaca stimulează imaginația și abilitatea de a explora situațiile incerte, de a practica între timp. Depășirea barierelor în siguranță, așa ca în viața reală.

Discutarea jocurilor

Unele jocuri trebuie jucate pur și simplu, puterea jocului va avea grijă ca să apară situații interesante. Însă alte jocuri – în mod sigur jocurile de simulare – ar trebui evaluate după, împreună cu participanții. O astfel de discuție ar trebui pregătită foarte bine. Aveți foarte mare atenție asupra pregătirii întrebărilor. Le puteți discuta în grupuri mici sau cu întreg grupul. Întrebări importante pot fi:

- Care a fost prima reacție la joc?
- Ce a-ți simțit în timpul jocului?
- Ce s-a întâmplat?
- De ce s-a întâmplat?
- Despre ce este vorba în acest joc, la ce va face să vă gândiți?
- Ce a-ți învățat despre voi și despre alții?
- (Cum) a-ți reacționat în viitor diferit la o situație similară?

Aceste întrebări sunt numai un ghid. Ce este mai important este că participanții pot avea șansa să exprime experiența și opiniile lor în cuvinte. Într-adevar, câteva jocuri pot fi foarte cofruntaționale. De aceea discuția nu trebuie să dea informație în plus, ci să rezume jocul. Vă puteți gândi la tot felul de modalități creative de a purta această discuție.

Jocul de rol.

Descriere. Jocul de rol este o bună metodă prin care participanții pot fi puși în situația de a pune în practică elemente teoretice în situații cât mai apropiate de cele reale.

Participanții sunt implicați direct în rezolvarea unei situații fiind puși în postura de a-și asuma rolurile personajelor implicate. Situația descrisă trebuie să stimuleze interacțiunea dintre participanți/ grupuri. Este o extensie a tehnicii, aceea a "schimbului de rol" în cadrul căreia, participanții trec succesiv prin mai multe roluri familiarizându-se astfel cu diversele perspective prin care situația poate fi abordată.

Avantaj. Jocul de rol oferă ocazia participanților să analizeze comportamente și să primească feedback specific.

Dezavantaje. Riscurile sunt legate de neasumarea rolurilor său, dimpotrivă, de asumarea lor exagerată.

Proces. Atmosfera sau tonul unui joc de rol este stabilită de instructor. Este responsabilitatea instructorului să ofere instrucțiuni clare atunci când implică un grup într-un joc de rol.

Acesta stabilește regulile de baza și limitele. Instructorul este cel care poate opri jocul de rol atunci când observă că se pierde realismul jocului, caracterul și valoarea educativă.

Prin intermediul jocului de rol, participanții învață din experiență. Jocul le permite să:

◆ Experimenteze modul în care ei ar face față unei anumite situații. Reacția spontană poate produce sentimente și atitudini care s-ar putea să nu iasă la suprafață în timpul unei discuții. Actorii și observatorii dezvoltă anumite abilități de a înțelege și prevedea propriile comportamente și a celorlalți.

◆ Spună un punct de vedere sau o decizie fiind un pas înainte spre o acțiune concretă. Din informațiile transmise participanții ar putea deduce, de exemplu că doamna A ar trebui să îi ceară scuze domnului B. Într-un joc de rol, doamna A trebuie să meargă la domnul B să îi ceară scuze. Cu alte cuvinte, jocul de rol arată diferența dintre a face un lucru și doar a te gândi la el.

◆ Se obține schimbarea unei atitudini. Punând persoane cu temperamente diferite în același rol, se poate observa cum comportamentul unei persoane nu este important doar pentru personalitatea sa ci și pentru situație.

◆ Exercite control asupra sentimentelor și emoțiilor. De exemplu, jucând rolul unui client iritat, un participant ar putea învăța să devină mai puțin iritat în viața reală.

Cei mai mulți participanți au un sentiment de disconfort când experimentează pentru prima dată jocul de rol, însă ei se obișnuiesc pe parcursul jocului. Alții sunt incapabili să joace un joc de rol. Cel mai bun lucru pe care îl pot face este să vorbească despre ce ar putea să spună sau să facă o persoană într-un rol. Când întâlnești astfel de persoane în grup instructorii nu trebuie să îi forțeze să participe.

Există multe modalități de a prezenta și conduce un joc de rol. De obicei se desfășoară după cum urmează:

• Instructorul descrie rolurile și persoanele care vor juca diferitele roluri.

• Participanții se simt în siguranță să joace roluri diferite. Instructorul îi instruieste până când e sigur că participanții înțeleg fiecare rol. Participanții pot fi rugați să își aleagă voluntar un rol sau pot fi aleși direct de către instructor pentru rolurile jocului.

• Participanții care joacă roluri sunt rugați să spună ce au învățat din ceea ce au experimentat.

• Alți participanți vor da feedback celor care au jucat roluri.

Cîteodata jocul de rol se poate folosi după ce s-a folosit metoda studiului de caz. Astfel, jucând diferitele roluri din studiul de caz, participanții pot schimba situația prin comportamentele și atitudinile lor.

Jocul de rol poate fi planificat de instructor sau introdus spontan pentru a crește valoarea de învățare a unei situații. O situație conflictuală poate fi o ocazie perfectă pentru a juca jocul de rol cu acele persoane care sunt în conflict, însă avînd rolurile inversate. Astfel se poate calma un conflict.

Jocuri

(de “spart gheața” de “de încălzire”, de “energizare”, de “integrare”)

Descriere. Există momente în timpul unui curs de instruire când este nevoie de activități de energizare, de încălzire, de concentrare a atenției, etc. Aceste jocuri energizează trainerii și participanții la un curs de instruire care încep să se plictisească, oferă un cadru de cunoaștere a participanților într-un mod interesant, stimulează interacțiunea și gândirea pozitivă între participanți, generează interes și entuziasm asupra subiectului cursului, îmbunătățesc comunicarea și încrederea între participanți, etc.

Utilizare. Alegeți jocurile în funcție de: mărimea grupului, cât de bine se cunosc între ei membrii grupului, durata activității, relația dintre “încălzire” și scopul cursului de instruire sau agendă.

Avantaje:

- încurajează implicarea și participarea activă;
- stimulează cunoașterea participanților între ei;
- stimulează gânduri legate de temeri și așteptări;

- interacțiune;
- încurajarea lucrului în echipă, cooperarea.

Dezavantaje:

- grupurile mari pot restricționa alegerea unor jocuri;
- dacă jocurile nu sunt realaționate cu activitățile care urmează, pot părea ca fiind pierdere de timp.

Procesul:

- ◆Pregătiți instrucțiunile și materialele necesare.
- ◆Sarcina trebuie trasată clar participanților înainte de a începe jocul.

Răvaș

Obiectiv. Evaluarea într-un mod distractiv și provocator a cunoștințelor, aptitudinilor sau atitudinilor acumulate sau experimentate în timpul zilei. De asemenea, jocul provoacă imaginația participanților.

Un posibil text introductiv:

“Ați văzut vreodata pe cineva primind un răvaș, într-o prăjiturică chinezească, în pachetul unei gume de mestecat sau cu orice altă ocazie și să îl citească încântat tuturor prietenilor de parcă ar fi un mesaj de la divinitate? Vi s-a întâmplat vreodată vouă acest lucru? [Dacă cineva ridică mâna spuneți-i: “Și mie mi s-a întâmplat. E ciudat. Oare ce e în capul nostru ?”]. Serios vorbind, știm cu toții că aceste răvașe sunt compuse probabil chiar la brutărie sau în fabrica de guma de mestecat – poate în timpul unei pauze de cafea a lucrătorilor de acolo. Iar noi cumpărăm produsul, căutam cu nerăbdare răvașul și mergem repede să ne lăudăm prietenilor cu mesajul trimis parcă numai și numai nouă.

Oricum, acum fiecare dintre noi își va primi propriul mesaj din partea divinității sau a fabricii de îmbuteliat suc, cine știe !?”

Flux logic:

- După discursul introductiv fiecare participant primește o sticlucă de suc care conține un răvaș (sau orice altceva care conține un răvaș).

- Fiecare participant vă citit mesajul din sticlucă lui după care avînd la dispoziție 3- 4 minute trebuie să compună în câteva fraze ceea ce a reținut în ziua respectivă folosindu-se de mesajul de pe răvaș.

- Pe rînd, participanții vor împărtăși ceea ce au compus ei, pornind de la mesajul răvașului.

Copacul cu fantomițe

Scop. Prin semnificația desenului, participanții își pot exprima sentimentele față de o anumită situație sau un joc pe care l-au jucat. Această metodă este foarte utilă pentru multe activități sau un schimb de tineret.

Descrierea. Participanții au la dispoziție câteva minute pentru a reflecta asupra sentimentelor pe care le-au avut de-a lungul zilei. Apoi vor identifica fantomița din copac cu care se identifică cel mai bine și de ce. Dacă se repetă acest exercițiu se obține o evoluție asupra dezvoltării participanților.

Variații. Această metodă mai pote fi folosită la sfîrșitul unei activități. Participanții indică unde erau la începutul activității și unde se regăsesc la sfîrșitul acesteia. Această metoda poate fi discutată în grupuri mici.

Timpul necesar. Pregătirea și introducerea: 5 minute. Realizarea metodei: 30 – 60 minute

Materiale necesare: Fotocopii ale copacului cu fantomițe pentru toți participanții.

Numarul participanților. Maxim 12.

Vîrsta. Începînd cu 11 ani.

10 moduri de a încheia o sesiune

Azvirlirea mingii cunoașterii. Fiecare membru al grupului împărtășeste un lucru pe care l-a învățat în timpul cursului de instruire. Utilizați o minge, astfel încît fiecare persoană împărtășeste ceea ce a învățat atunci cînd primește mingea.

Planuri de viitor. Fiecare participant împărtășeste un lucru pe care l-a învățat în timpul cursului de instruire și pe care dorește să îl aplice în săptămîna care urmeaza dupa acest curs.

Întrebă Experții. La începutul cursului de instruire cereți fiecărui participant să scrie o întrebare la care dorec răspuns în timpul sesiunii. La sfârșitul cursului, amestecați întrebările și cereți participanților să își răspundă unul altuia la întrebări.

Cîntă un cîntec. Participanții sunt grupați în grupuri de cîte 3 persoane. Ei trebuie să compună și să cînte un cîntec despre ceva ce au învățat în timpul cursului de instruire. De exemplu, la un curs despre siguranța mersului cu motocicletă o echipă cîntă “Vîslește, vîslește, vîslește barca ta” cu ajutorul cuvintelor care descriu cum să ia curba în siguranță.

Concurs de cuvinte încrucișate. Creați un puzzle de cuvinte încrucișate cu idei care descriu concepte cheie din timpul cursului de instruire. Formați un poster cu acest puzzle de cuvinte încrucișate și acordați echipelor 5 minute pentru a-l completa. Acordați premii echipelor care găsesc toate răspunsurile corecte în timpul acordat.

Aș dori să se întîmple. Dați fiecărui participant o carte poștală. Solicitați participanților să își scrie propria adresă poștală pe o parte și o dorință care vor să o îndeplinească peste o lună pe cealaltă parte. Colectați cărțile poștale și trimiteți-le participanților peste o luna cerîndu-le să vă spună în ce măsură și-au îndeplinit dorința.

Pictura murală de grup. Lipiți pe un perete o bucată mare de hîrtie (suficient de lungă astfel încît toți participanții să poată scrie pe ea în același timp). Fiecare participant trebuie să deseneze o imagine care să reprezinte ceea ce au învățat ei în timpul cursului de instruire. Apoi cereți-le să ghicească ce reprezintă fiecare imagine.

Momente de Stea. La finalul unei sesiuni de consolidare a echipei, cereți fiecărui participant să identifice un moment în care o persoana din grup s-a evidențiat în mod impresionant cu ceva.

Un astfel de moment se întîmplă atunci cînd o aptitudine a unui participant a ieșit în evidență. În timp ce identifică aceste momente, participanții trebuie să lipească o steluță persoanei careia i-a identificat acel moment de scipire. Asigurați-vă că fiecare participant va primi o steluță pentru un moment în care a ieșit în evidență. Dacă e necesar, menționați și dumneavoastră cîteva astfel de metode pe care le-ați observat la participanți.

Pași în acțiune. Așezați etichete în forma unei urme de picior (de mărime reală) pe podea, sub forma unui șir sau a unei potcoave de cal. Așezați grupul în fața primei urme din șir. Pentru a face un pas înainte cereți participanților să împărtășească un lucru pe care îl vor face în următoarea săptămînă. Apoi spuneți-le că acesta a fost primul pas spre acțiune, adică au promis că vor face ceva.

Mulțumesc. Pentru a sublinia modul în care participanții au învățat unii de la alții în timpul cursului de instruire, cereți-le să mulțumească unuia dintre participanți (în afară de instructor) care l-a ajutat să învețe ceva sau i-a clarificat un aspect pe care nu l-a înțeles în timpul cursului de instruire. Spuneți participanților că atunci cînd vor primi un “Mulțumesc” să spună simplu “Cu plăcere”. Acest lucru îi ajută pe participanți atît să dea cît și să primească complimente.

Metoda vizuală

Participanții la un training invata mai rapid si mai bine atunci cand prelegerea este sprijinita de metode vizuale. Studiile din diverse universitati au demonstrat ca timpul necesar pentru prezentarea unui concept se poate reduce cu pana 40 la suta si ca eficienta prezentarii creste atunci cand argumentele verbale sunt dublate de suportul vizual. Valoarea suportului vizual ca stimulent al invatarii este subliniata de autori de renume in domeniul eficientei comunicarii. Se arata de exemplu ca o imagine este de trei ori mai eficienta decat simpla prezentare verbala iar prezentarea verbala si imaginea impreuna sunt de sase ori mai eficiente decat simpla prelegere. Persoanele obtin 75% din ceea ce stiu pe cai vizuale, 13% pe cai auditive si 12% prin combinatia senzatiilor tactile cu cele olfactive si gustative.

Supportul vizual apare in doua varietati – proiectate si neproiectate. Dintre cele proiectate fac parte filmele, casetele video, diapozitive, graficele computerizate, transparentele. Suporturile vizuale neproiectate include obiectele fizice, imaginile, posterele, benzile audio, afisier etc.

Sunt mai multe motive pentru care un trainer ar trebui sa foloseasca in mod curent materialele vizuale in cadrul prelegerilor. Acestea sunt folositoare si importante pentru ca:

- atrag si mentin atentia participantilor;

- subliniaza ideile importante;
- reintaresc ideile exprimate verbal;
- maresc gradul de retentie al informatiilor;
- reduc posibilitatea neintelegerilor;
- adauga realism;
- asigura repetarea punctelor cheie.

Flipchartul

Flipchartul este unul dintre cele mai raspandite metode folosite in domeniul training ului pentru transmiterea informatiilor si idelor vizuale. Poate fi folosit pentru a crea ilustrarea prelegerii in timp ce aceasta are loc sau poate fi pregatita d dinainte. Cea mai mare parte din informatiile scrise pe flipchart nu pot fi vazute de la distanta. Eficienta lui scade pe masura ce dimensiunea grupului creste. Este ideal a fi folosit pentru grupuri intre 15 si 30 de participanti.

Mai multe tehnici pot imbunatatii eficienta unei prezentari cu ajutorul flipchartului:

- ◆Pregateste flipcharturile inainte de prezentare si acopera punctele cheie cu foi de hartie care vor putea fi inlaturate la momentul potrivit al prelegerii.
- ◆Scrie enunturile cheie pe flipchart inainte de prezentare si lasa spatii libere pentru cuvinte sau set de cuvinte pe care le vei cere si primi de la participantii.
- ◆Scrie ideile cheie pe cartonase de aproximativ 13X20 cm si aseaza-le pe flipchart pe masura ce prezinti oral ideile respective.
- ◆Foloseste o varietate de culori dincolo de negru, incluzand culorile vii cu care participantii nu obisnuiti.

◆Treimea superioara a flipchartului trebuie lasata libera pentru a permite participantilor sa observe intreaga suprafata a acestuia. De asemenea, lasa spatiu liber in treimea inferioara a flipchartului pentru a putea adauga informati ulterior, in timpul prelegerii.

◆Subliniati sau incercuiti cuvintele cheie pentru a le evidentia importanta.

◆Folositi flipchartul pentru a nota informatiile care vin de la participanti. Folositi numere pentru a numerota ideile si adaugati un nou numar dupa notarea fiecarei idei pentru a incuraja generarea unor noi idei.

◆Pentru a inlatura un flipchart, prindeti foaia in partea inferioara de ambele colturi si trageți de ea in jos, in directia (stanga-dreapta) in care vreti sa inceapa ruperea ei in partea superioara.

Așadar, metodele vizuale imbunatatesc si accelereaza invatarea. Acestea pot fi folosite de un trainer impreuna cu prelegerea sau cu alte metode de training. Cele mai des folosite metode vizuale sunt flipcharul, videoproiectarea si filmele. Cele mai bune rezultat cu ajutorul metodelor vizuale se poate obtine atunci cand materialul ce urmeaza a fi folosit este de calitate profesionista, echipamentul se afla in buna stare de functionare si trainerul sa il foloseasca precum sa si faciliteze procesul de invatare.

Procedee și metode pentru discutiile de grup

Metode de discutii:

Masa rotunda. Într-o discutie la masa rotunda, un grup mic de indivizi (de la 3 la 5), care au cunostinte despre un anume subiect il dezbat intre ei in fata unei audienta.

Participantii la masa rotunda nu fac o prezentare formala, ei schimba doar idei intro conversatie.

Dialog: Aceasta metoda este similara celei de mai sus, inasa doar doi indivizi iau parte la discutarea subiectului in fata unei audiente

Simpozion: Intr-un simpozion, un numar redus de vorbitori, care cunosc un anumit subiect, fac scurte prezentari successive. Aceste prezentari tin, de obicei, cate 5 – 15 minute fiecare.

Forum: aceasta forma de discutie permite participarea audientei . Exista mai multe tipuri de forumuri. Cele mai cunoscute sunt:

Forum deschis: membrilor audientei le este permis sa intervina la orice moment al intalnirii

Forum – masa rotunda: membrii audientii aud discutiile de la masa rotunda si le este permis sa pun intrebari sau sa comenteze subiectele in discutie

Forum – simpozion: membrii audientei aud prezentarea facuta de vorbitorii invitati si le este permis sa puna intrebari, sa discute sau sa comenteze

Forum – dialog: membrilor audientei le este permis sa puna intrebari, sa discute sau sa comenteze dupa dialog.

Forum – prelegere: dupa o prezentare formala din partea unui vorbitor binecunoscut al unui subiect, membrilor audientei li se da oportunitatea sa puna intrebari, sa comenteze sau sa ceara lamuriri, sa discute

Colocviu: aceasta metoda combina discutiile la masa rotunda si forumul. In timpul discutiilor la masa, membrii audientei sunt invitati sa comenteze sau sa puna intrebari, mai ales daca membrii mesei de discutii sau presedintele cred ca e nevoie de a clarifica anumite puncte, sau acestia evita discutarea anumitor subiecte sau s-a ivit o neînțelegere. Orice intrerupere a discutiilor de la masa trebuie sa se concentreze asupra subiectului din acel moment. Cand problema a fost rezolvata, discutiile organizate de la masa rotunda pot continua

Sesiune pe grupuri: audienta este divizata in grupuri de sase pîna la opt persoane, ce vor discuta intrebarile puse de lider. Cate o persoana din fiecare grup ar putea rezuma discutiile grupului si sa le rezume pentru intreaga audienta.

Reactia audientei: trei pana la cinci membri ai audientei sunt preselecati pentru a asculta o prezentare si vor raspunde mai departe, oferind un sumar si o interpretare a informatiei care le-a fost prezentata. Aceasta metoda poate fi folosita in mod efectiv atunci cand exista un grup foarte mare si cand timp este limitat.

Perioada de intrebari: Membrii audientei au posibilitatea de a pune intrebari dupa ce prezentarea formala s-a incheiat. De obicei, o limita de timp este pusa fiecărei intrebari si pe intregul ciclu intrebare – raspuns

Brainstorming: Membrii audientei sunt incurajati sa participe prin impartasirea ideilor sau prin sugestii pentru rezolvarea unei probleme. Nu trebuie discutat nici un punct pana cand toata lumea si-a spus parerea. Deoarece scopul acestei metode de discutii este acela de a genera o gama larga de idei, nici unui contributor nu ii este permis sa isi apere informatia prezentat. Atmosfera ar sa fie deschisa si incurajatoare.

Grupuri de discuții: Un grup de persoane se intalneste in mod informal pentru a subiecte de interes comun.

Atelier: Un grup mic de persoane (25 de persoane sau mai putin) cu un interes comun se intalnesc pentru a studia si pentru a discuta un subiect specific sau de a isi imbogati cunostintele si abilitatile.

Seminar: Un grup de persoane care studiaza un subiect specific si se intalnesc pentru a purta discutii conduse de o autoritate recunoscuta

Conferința: Grupuri mici sau mari de persoane cu un interes similar se intalnesc pentru a asculta prezentari formale pentru intregul grup; ei se intalnesc de asemenea pe grupuri mici pentru a discuta diferite aspecte specifice subiectului general al conferintei.

Metode de implementare a unui program

Una din trasaturile unice ale educatiei non-formale este gama larga de metode care pot fi folosite in programele de educatie.

Selectarea metodelor de implementare a activitatilor pentru un grup de programe ar trebui bazat pe nevoile, preferintele grupului tinta si pe specificul scopului educational. De exemplu, daca obiectivul este acela de a face populatia constienta de o anume inovatie, sistemul de implementare ar putea include cateva elemente mass-media: ca radio, TV, ziare si reviste – sau alte metode care ating un procent cat mai mare din populatie. Pe de alta parte, daca obiectivul este acela de a asigura informatie unei clientele specifice, care este pregatita sa testeze inovatia, atunci sistemul de implementare ar trebui sa sublinieze metodele empirice de transmitere a informatiei. Dintre aceste metode empirice se numara atelierele, demonstratiile, casete video, tururi si teste.

Unele dintre aceste metode de transmitere au folosinte multiple si astfel pot fi utilizate in mod efectiv in mai multe etape dintr-un proces educational. Desi unele dintre aceste metode pot fi mai utile decat altele, ar trebui sa fie recunoscut faptul ca in cele mai multe cazuri va fi nevoie de mai

multe metode pentru a atinge un rezultat multumitor. De aceea, atunci când metode individuale sunt selectate ca și componente ale unui sistem de implementare a programului, fiecare metoda ar trebui să atingă un scop specific, pentru ca acestea să ducă mai departe la îndeplinirea scopului general al programului de educație. De exemplu, o adunare publică s-ar putea deschide cu un simpozion în care câteva persoane specialiste să aducă informații în câteva prezentări scurte, consecutive. Apoi, dacă există suficient timp, aceste persoane ar putea discuta și explica informația prezentată. O alternativă ar fi să asigurați o sesiune de discuții libere sau un forum, ca o concluzie a simpozionului. Această sesiune de discuții permite membrilor audienței să participe și să își exprime opiniile sau să pună întrebări specialistilor sau unuia altuia.

În plus, informație ajutătoare sau clarificatoare ar putea fi asigurată printr-un dosar cu scurta prezentare sau alte publicații, analize de date și rezultate ar putea fi asigurate pentru a asigura un mai bun proces de învățare. Astfel, o planificare adecvată combinată cu creativitate în selectarea metodei de transmitere asigură un model sistematic pentru a produce oportunități de educație eficiente pentru grupul țintă. În alegerea metodei de transmitere a informațiilor într-un program de educație, fiți siguri că includeți suficiente metode pentru a transmite conținutul dorit și pentru a atinge astfel obiectivele planificate.

Un program de educație eficient ar trebui să includă, pe cât posibil, metode care:

(1) asigură oportunități empirice (de a experimenta fizic) pentru cel care învață;

(2) să îl ajute pe cel care învață;

(3) să îl asigure pe cel care învață să integreze noua informație în cunoștințele și abilitățile deja existente.

În procesul de educație, metodele considerate *empirice* sunt acelea care îi permit celui care învață să câștige experiența sau îi permit să „simtă” informația prezentată.

Această experiență ar putea apărea în urma unei activități fizice sau ar putea implica simțuri, emoții sau interacțiune socială, depinzând de conținutul programului educațional.

Metodele de întărire asigură suport informațional, emoțional și social pentru cel care învață, pentru a facilita procesul de învățare și care să îi mențină motivația de a continua procesul de învățare.

Metode de implementare a unui program de educație care îl asigură pe cel ce învață cu oportunitatea de a discuta, clarifica sau de a obține o înțelegere mai bună a noii informații sunt clasificate drept metode integrative. Aceste metode asigură, în general, oportunitatea ca cel ce învață să poată integra noile informații în cadrul cunoștințelor deja existente.

Metode de implementare a unui program de educație

<i>Metode empirice</i>	<i>Metode de întărire</i>	<i>Metode integrative</i>	<i>Alte metode</i>
Caseta audio	Dosar de prezentare	Conferința	Televiziunea
Caseta video	Agenda	Convenție	publică
Video interactiv	Pliant sau fluturas	Seminar	Televiziunea prin
CD audio	Brosura	Discuții la masa	cablu
Demonstrarea	Articol într-o	rotunda	Radio
metodei	revista	Întâlnire	Ziar
Demonstrarea	Afis	Simpozion	Film
rezultatului	Carte	Colocviu	Prezentare tip
Tur	Mesaj fax	Dialog	slideshow
Sceneta	Program de	Grup de discuții	Fotografie
Atelier	calculator	Brainstorming	Tabela de afisaj
Joc	Newsletter	Echipa de ascultare	Spectacol
Jocuri de rol	Scrisoare	Interviu	Targ
Studiu de caz	Kit pentru studierea	Teleconferința	Expoziție
Colaborare	la domiciliu	Conversație la telefon	Prelegere
		Retea de calculatoare	Discurs
		Conferința prin satelit	Benzi desenate

		Vizite personale Vizite la birou	Suveniruri
--	--	-------------------------------------	------------

Acest tabel ilustreaza metodele de transmitere, divizate pe 4 categorii: **empirice, de intarire, integrative si altele**. Primele 3 categorii indica stagiul in care diversele metode de transmitere pot fi folosite cu cel mai mare efect intr-un program de educatie. Categoria **altele** indica acele metode care sunt aplicabile intr-o varietate mare de sisteme sau care sunt limitate la situatii speciale. De exemplu, o caseta audio poate fi conceputa pentru a asigura oportunitati empirice si de asemenea sa intareasca cunostintele celui care invata. De aceea, categoriile din tabel ilustreaza numai cea mai buna folosinta.

Pentru a rezuma, cativa factori ar trebui luati in considerare cand se selecteaza metode de implementare a unui program de educatie. Acesti factori sunt:

- grupul tinta
- obiectivele educationale
- tipul si continutul mesajul ce trebuie transmis
- caracteristica metodei de transmitere a informatiei
- utilitatea metodei pentru ilustrarea informatiei

În cele din urma, cadrul didactic ar trebui sa alegă acele metode care par cele mai bune și cele mai logice pentru a îndeplini cerințele unui program de educație pentru grupul țintă și ar trebui să faceți ajustările potrivite acestor metode, în funcție de nevoi.

De exemplu – *excursiile*. Aceste activități se organizează în funcție de conținutul lecțiilor. Pentru ca orice excursie să reușească, e necesar de elaborat un plan de lucru care să cuprindă:

- A. 1. Obiectivele excursiei.
  2. Pregătirea excursiei (organizatorică și de studiu).
- B. 1. Drumul pînă la obiectivul excursiei.
  - a. Locul și momentul plecării.
  - b. Starea sufletească la plecare.
  - c. Mijloace de deplasare.
  - d. Momente de reținut de pe parcurs.
  - e. Sosirea și primele impresii.
  2. Vizitarea obiectivului excursiei.
    - a. Descrierea obiectivului.
    - b. Problemele literare în discuție, pe care le-a suscitât vizitarea obiectivului.
    - c. Considerații asupra importanței datelor căpătate în timpul excursiei, pentru adîncirea unor probleme literare – vizate prin excursie.
    - d. Oameni, locuri și întîmplări de neuitat.
  3. Întoarcerea.
- C. 1. Bilanțul cunoștințelor și al impresiilor.
  2. Măsuri pentru valorificarea lor.

Pentru pregătirea *victoriei* se formează din timp comitetul organizatoric compus din 4-5 elevi, care stabilește obiectivele și tematică victoriei; alcătuiește întrebările și distribuie punctajul după gradul de complexitate al victoriei, pentru orice răspuns corect. Întrebările se păstrează în taină pînă la începutul competiției. Comitetul organizatoric numește unul sau doi prezentatori, care vor anunța întrebările; alege juriul, care va aprecia răspunsurile și va totaliza punctajul; asigură dotarea cu materiale a victoriei (cărți, ilustrate, fișe, hîrtie, creioane, diafilme etc.); anunță tematica, timpul și locul unde se va desfășura victoria. Pentru a intriga elevii, în anunț este dat subiectul și 2-3 întrebări mai dificile. În unele cazuri poate fi indicată bibliografia. În timpul victoriei juriul și prezentatorii stau în fața sălii. Se anunță începerea victoriei, se dau îndrumările necesare și se prezintă membrii juriului. Prezentatorii citesc pe rînd întrebările, indicînd, concomitent, timpul oferit pentru răspuns. Se acordă maximum de puncte elevului care a dat primul răspuns complet. Sunt notate cu puncte și răspunsurile parțiale.

Pentru înviorarea victoriei se utilizează și alt probe în afară de întrebări, păstrându-se în același timp elementul competitiv. De exemplu: ilustrarea cât mai rapidă și mai reușită a unui fragment dintr-un text literar; recunoașterea personajelor din opere literare.

Toți doritorii au dreptul să participe la victorie. Timpul oferit pentru răspunsurile la întrebări este reglementat în funcție de gradul de dificultate al întrebărilor. Juriul stabilește scara de evaluare, de exemplu, de la 1 la 10 puncte. Câștigă persoana sau echipa care acumulează punctajul maxim. Învățătorul are voie să se implice în cazul când membrii juriului apreciază subiectiv elevii.

Șezătorile organizate ca activitate extradidactică au o deosebită valoare, dictată de:

- conținutul educativ;
- materialul ilustrat;
- calitatea artistică a materialului prezentat;
- organizarea și antrenarea elevilor.

Dirijarea cu iscusință a șezătorilor sporește valoarea formativ-educativă a acestora, cu atât mai mult cu cât:

- șezătorile dedicate unor evenimente din viața poporului sau a elevilor pot trezi sentimente patriotice profunde;
- șezătorile dedicate unui anotimp (de exemplu, șezătoarea *La cules roada*, *Secerișul* etc.) constituie un prilej de evocare a frumuseților naturii, a bogăției roadelor etc.;
- dau posibilitatea verificării și consolidării materialului însușit anterior (cântece, poezii, dansuri);
- îi obișnuiesc pe elevi să apară în public recitând, dansând, cântând și în felul acesta să-și învingă timiditatea;
- au o puternică influență asupra colectivului de elevi, consolidând relațiile de prietenie, de ajutorare reciprocă etc.

Șezătorile pot fi organizate în sala de clasă cu/sau fără amenajări deosebite sau costumație, cum ar fi în cazul serbărilor.

În funcție de scopul urmărit și de modul de organizare, s-au conturat următoarele tipuri de șezători:

a) *șezători curente* – de cele mai multe ori organizate fără repetiții prealabile, având un caracter spontan. Elevii participă liber, își aleg singuri ceea ce doresc să facă; să recite, să cânte, să povestească etc., programul constituindu-se pe loc;

b) *șezători cu caracter festiv*: ele se axează pe o temă anumită, de exemplu: Ziua Internațională a Femeii, Ziua Internațională a Copilului sau se organizează cu prilejul unor evenimente din viața copiilor (sosirea unor oaspeți, omagiere copiilor care își aniversează ziua de naștere etc.).

Din punctul de vedere al modului de organizare, șezătorile se pot desfășura:

- a) cu elevi dintr-o singură clasă;
- b) cu elevi din clase paralele;
- c) cu elevi și invitați (părinți, scriitori etc.).

Principalele aspecte de ordin metodic, de care trebuie să țină seama învățătorul, sunt:

- alegerea programului unei șezători, stabilirea ordinii de desfășurare și alegerea elevilor care vor susține programul. În acest sens se va lua în calcul caracterul șezătorii:
  - dacă sunt șezători curente, programul se realizează în funcție de preferințele elevilor;
  - dacă șezătorile au caracter festiv, programul se va alcătui în baza unui criteriu tematic.

Cerințele față de alcătuirea programului vizează:

- a) asigurarea unei înalte calități educative;
  - b) cunoașterea de către elevi a materialului ce urmează a fi utilizat în cadrul activității instructiv-educative desfășurate anterior. De obicei, nu se organizează repetiții speciale pentru a nu obosi elevii; excepție fac șezătorile festive unde se pot organiza repetiții cu grupuri restrânse de elevi.
- Asigurarea condițiilor corespunzătoare desfășurării șezătorilor depinde de caracterul șezătorii și de numărul participanților. Învățătorul va antrena elevii în amenajarea sălii de clasă sau

a sălii de festivități unde se va desfășura șezătoarea; acolo unde condițiile permit, poate fi folosită o altă sală.

Învățătorul va pregăti materialul necesar și numai după aceea va permite accesul elevilor în sală.

Se pot utiliza diverse modalități de prezentare a programului:

- de către învățător;
- de către un elev dinaintea ales;
- de fiecare elev care își execută numărul de program;
- fără prezentare.

• Alternarea numerelor din program este un aspect important, de care trebuie să țină seama învățătorul, în scopul menținerii interesului elevilor și al asigurării unei atmosfere adecvate întregii activități. Astfel, după una-două poezii, vor urma cântece, ghicitori, dansuri, iar la sfârșit, un spectacol de teatru de păpuși etc. Este bine ca numerele executate individual să se îmbine cu cele executate de grupuri mici sau de întreaga clasă.

Principalele preocupări ale învățătorului în timpul desfășurării unei șezători sunt: animarea elevilor, menținerea atmosferei de destindere, realizarea satisfacției pentru toți elevii (atât interpreți, cât și spectatori).

Învățătorul animează sarcinile regizorului, ale interpretului și ale spectatorului. Pe măsură ce elevii dobândesc o anumită experiență, sarcinile își ută accentul de pe un aspect pe altul. Regia șezătorilor ține de competența învățătorului, iar participarea acestuia poate fi directă sau indirectă (poate interpreta un număr surpriză, de obicei, la încheierea șezătorii).

Organizarea *serilor literare* comportă 2 etape organizatorice: *pregătirea și popularizarea*, apoi *organizarea desfășurării* serii literare. Pregătirea și popularizarea serii literare cuprind următoarele activități:

a. Se alege colectivul de elevi și se repartizează sarcinile.

b. În colaborare cu cercul literar se pregătește un panou cronologic cu date importante din viața scriitorului.

c. Se organizează o expoziție de cărți, periodice, albume, fotografii, reproduceri etc., referitoare la viața scriitorului și despre opera lui.

d. Cu aproape două luni înainte, seara literară este popularizată printr-un afiș, în care se anunță tema.

Serile literare se desfășoară astfel:

a. Cuvântul de deschidere a învățătorului.

b. Referatul.

c. Discuții.

d. Program artistic.

e. Scurt cuvânt de încheiere.

E de dorit ca această acțiune culturală să aibă loc în sala de festivități, ca să poată participa la ea mai mulți elevi. Se pregătește un decor adecvat temei seratei literare.

Masa rotundă. Este o specie publicistică prin care se transmit informații prin intermediul unui dialog între reporter și mai multe persoane.

Recomandări

Realizarea unei mese rotunde presupune: stabilirea temei; alegerea persoanelor competente în tema stabilită; un reporter cu calități speciale: să fie spontan, să stăpânească tehnica specifică acestei modalități publicistice (să vorbească puțin, dar eficient, să intervină în momentele-cheie, pentru a orienta discuțiile pe domeniul vizat de temă, să înlătore divagațiile); înregistrarea fidelă a discuțiilor; redactarea vie a convorbirilor (cu o parte introductivă, în care se dau câteva date informative privind: locul, timpul, evenimentul care prilejuiește masa rotundă; relatarea intervențiilor celor intervievați; concluzia, formulată de autorul mesei rotunde);

Caracteristici:

a. Textul are toate trăsăturile care caracterizează *interviul*; informează despre ceva anume; informațiile sunt date prin intermediul unei *convorbiri* (dialog) etc.

b. Se distanțează de *interviul propriu-zis*, prin aceea că reporterul solicită *mai multe persoane să răspundă* la întrebările sale.

c. Prin aceasta dialogul devine *mai antrenant*, căpătînd aspectul unei *dezbatere*, în care participanții se completează reciproc sau se distanțează, pînă la emiterea unor puncte de vedere opuse.

d. Convorbirea se desfășoară în jurul unei mese, de unde și precizarea din subtitlu, de *masă rotundă*.

Organizarea serbărilor școlare vizează cîteva etape:

Etapa întâi presupune *alegerea temei* viitoarei serbări și determinarea obiectivului de bază. E bine ca la alegerea temei să fie implicați și elevii. În acest scop se organizează diverse convorbiri cu ei, pentru a trezi curiozitatea și a-i pregăti pentru evenimentul festiv. Implicarea elevilor în pregătirea serbării constă în faptul că fiecare dintre ei trebuie să fie responsabil de anumite acțiuni în timpul serbării.

Etapa a doua prevede *concretizarea funcțiilor* fiecărui elev, repartizarea poeziilor, rolurilor ce urmează a fi interpretate.

Etapa a treia include *pregătirea recuzitei pentru serbare*: confecționarea costumelor, împodobirea sălii, scrierea invitațiilor etc.

De obicei, serbările au un caracter de masă, în care fiecare elev trebuie să se simtă important. Rolul învățătorului este de a-i atrage în activitate și pe copiii timizi, dificili, retrași. Cooperarea între copii la pregătirea serbării previne situațiile de conflict, consolidează relațiile de prietenie dintre ei. În cadrul pregătirilor, învățătorul, pentru a-i încuraja, a-i stimula pe elevi, organizează competiții: pentru cea mai frumoasă declamație; pentru cea mai interesantă sugestie etc.

După ce se colectează cea mai mare parte din materiale, urmează *etapa a patra*, de *întocmire a scenariului*. Acesta reflectă cu lux de amănunte conținutul: poezii, cîntece, scenete, victorine, precum și modalitățile de activizare a participanților – concursuri, jocuri, surprize. După ce este schițată linia de subiect, se prezintă consecutivitatea activităților din cadrul serbării și numele elevilor care le vor realiza.

Alegem mai întâi prezentatorii (elevi cu memoria dezvoltată, cu dicție bună, cu vocea plăcută și rezonantă), apoi interpreții rolurilor care necesită costumații specifice (elevi care pot să-și procure costume, care sunt potriviți rolurilor), elevii care vor dansa cu sau fără costume specifice (elevi cu deprinderi de mișcare ritmică, cu statură apropiată), elevii interpreți ai rolurilor din scenete (elevi cu dicție bună, cu aptitudini artistice pentru teatru, comici etc.), soliștii cîntecelor din program (elevi cu aptitudini muzicale interpretative, cu aptitudini instrumentale) și apoi repartizăm celelalte roluri de recitatori sau figuranți în diferite momente ale scenariului ținînd seama de potențialul artistic al elevilor, de personalitatea lor în formare.

Momentele muzicale constituie *etapa a cincia*. O atenție deosebită trebuie să acordăm momentelor muzicale din serbare deoarece ele sunt acele numere din program care dau frumusețe unei serbări, care animă sufletele, atît ale copiilor, cît și pe cele ale spectatorilor, care dau un aer de sărbătoare serbării. De aceea, în scenariul unei serbări trebuie incluse cîntece pentru cor, grupuri vocale și soliști, dar și piese instrumentale pentru miniorchestre sau chiar înregistrări instrumentale pentru dansuri.

Alegerea acestora nu este întâmplătoare. În funcție de deprinderile muzicale ale elevilor (melodice, ritmice, interpretative), de vîrsta lor și de aptitudinile vocal-instrumentale ale unor elevi, alegem acele cîntece pe care știm că le pot interpreta. Nu trebuie să ne propunem mai mult decît pot elevii, dar nici mai puțin. Este chiar necesar să probăm unele piese pentru a vedea cum sunt primite de copii, cît de accesibile sunt ele vîrtsei și calităților muzicale ale copiilor. Uneori, copiii ne surprind prin dorința de a se autodepăși atunci cînd le place ceea ce fac, cînd le place un anumit cîntec.

Cîntecele alese pentru programul serbării trebuie să fie: atractive, să se preteze la modalități de interpretare polifonică, să poată fi însoțite de mișcări ritmice, să fie adaptate la calitățile vocale ale copiilor, să se potrivească prin textul literar cu tema serbării etc.

Cîntecele unei serbări pot fi interpretate atît de cor, cît și de grupuri mai mici de copii sau de soliști cu acompaniament instrumental. Varietatea interpretării cîntecelor elimină monotonia din program, aduce în scenă atît talentul unor copii de a interpreta vocal sau instrumental, în cor sau ca soliști o piesă muzicală, cît și bucuria de a demonstra că poți fi bun artist chiar și atunci cînd ești un simplu copil pe o scenă oarecare.

Cîntecele accesibile corurilor de elevi sunt variate, atît din punct de vedere al tematicii, cît și al structurilor ritmico – melodice: cîntece populare, cu conținut bogat și concis exprimat; melodii sugestive pentru zonele folclorice ale țării; cîntece despre copilărie, antrenante și pline de avînt; cîntece despre trecutul istoric al țării; cîntece de leagăn; cîntece vesele despre natură; cîntece despre oameni și activitățile lor; cîntece cu teme religioase, colinde.

Prin forța textului și a melodiei, cîntecele exercită o influență educativă profundă și variată: nuanțează afectivitatea, dezvoltă trăsături pozitive de caracter, îmbogățește cunoștințele elevilor despre domenii diverse etc.

Dăruindu-se cîntecului, interpretîndu-l artistic, elevii sunt nemijlocit potențialul emotiv al melodiei: mimica lor, inflexiunile vocii o mărturisesc.

Momentele muzicale ale unei serbări se inserează în program conform scenariului, avînd în vedere conținutul tematic al cîntecului care trebuie să fie în concordanță cu numărul anterior din program. Nu trebuie să prezentăm orice cîntec în orice moment al serbării. Ruptura liniei tematice a scenariului printr-un cîntec nepotrivit poate duce la nedumerire, la confuzii asupra ideii centrale a scenariului. „Cîntecul potrivit, la locul și timpul potrivit” s-ar putea spune, parafrazînd cunoscuta zicală.

Formațiile instrumentale de elevi pot susține recitaluri în timpul serbării sau la sfîrșitul ei. Este foarte important pentru copiii instrumentiști să-și dovedească abilitățile instrumentale pe scenă, în fața părinților și a celor care au investit încredere în capacitățile lor de a cînta la un instrument muzical, oricît de simplu ar fi acela.

Cei care folosesc instrumente muzicale își vor da seama de importanța pe care o are acompaniamentul în derularea unor activități muzicale. Vor ști să aprecieze valoarea lor estetică într-o interpretare, fie ca acompaniament al cîntării vocale, fie ca ansamblu instrumental,

Repetițiile-etapa a 6-a. Repetițiile încep după ce fiecare elev a primit rolul care i-a fost atribuit. Se începe prin a citi rolurile punînd accent pe o dicție clară, corectă, chiar exagerată și cu voce tare pentru ca astfel elevii vor învăța atît modul de interpretare aversurilor sau rolurilor din scenete cît și ordinea intrării în program.

Separat se va lucra cu formațiile corale, cu soliștii sau cu formațiile de dansuri. Repetițiile corului încep prin învățarea și interpretarea cîntecelor noi și, apoi, cu repetarea celor deja știute din activitățile anterioare sau din lecțiile de educație muzicală. După ce elevii cunosc foarte bine liniile melodice ale cîntecelor se poate trece la modalități de interpretare cît mai atractive, modalități de interpretare polifonică, ceea ce aduce un plus de farmec melodiilor și care sunt deosebit de atractive pentru elevi, dar și pentru spectatori.

După ce fiecare elev știe bine ce trebuie să spună sau să facă în program, se trece la repetițiile pe scenă sau în localul destinat desfășurării serbării. Elevii trebuie familiarizați cu spațiul scenei și al sălii de spectacol pentru ca, în timpul serbării, nimic să nu le distragă atenția.

Fiecare repetiție trebuie să se axeze pe detalii, pe mișcare scenică, pe poziția fiecărui elev pe scenă în timpul sau în afara rolului. Nu trebuie să ne fie indiferent cum stau elevii în fața microfonului, cum se deplasează la locul sau de la locul în care au avut de spus ceva, nu trebuie să neglijăm aspectul general al copiilor pe scenă sau în clipele de repaus (corul, de exemplu, în timpul pauzelor dintre cîntece, fiind prezent pe scenă, trebuie să păstreze aceeași atitudine de interpreți, chiar dacă sunt așezați pe scări, bănci etc.). Este important ca cel care conduce serbarea să fie atent la toate detaliile pentru a nu avea surprize în timpul spectacolului.

Trebuie să familiarizăm copiii cu starea de detașare de tot ceea ce se află în jurul lor atunci cînd interpretează un rol. Din practică știu că elevii, atunci cînd sunt pe scenă, comunică prin gesturi cu părinții din sală, uită pentru ce anume se află acolo și adoptă atitudini specifice vârstei: neatenta, jocul chiar și cu șireturile de la pantofi, dialogul cu colegul de alături etc. Toate acestea

pot conduce la eșecul unei serbări, la lipsa de profesionalism din partea organizatorului și, mai mult, la crearea unor false atitudini estetice, artistice, a unor greșite percepții despre lumea spectacolului artistic.

Atitudinea artistică-tapa a 7-a. Este deosebit de important să formăm la elevi acea atitudine artistică menită să conducă la formarea unor gusturi estetice cu privire la artă și reprezentarea pe scenă.

Atitudinea artistică începe cu implicarea în scenariul serbării (acceptul unui rol, repetarea lui și corectarea greșelilor cu convingere, colaborarea cu îndrumătorii etc.), se continuă cu poziția și prestația pe scenă, terminându-se cu aspectul estetic exterior al fiecărui elev. Costumația sau simpla vestimentație a elevilor trebuie să fie de bun gust, adecvată conținutului serbării, o ținută de scenă pe care nu trebuie să o piardă din vedere niciun organizator.

Ținuta induce comportamentul. De aceea nu trebuie să uităm acest aspect atunci când pregătim o serbare. Chiar dacă nu toți elevii sunt din familii cu situații materiale bune, toți trebuie să fie curați, aranjați, încălțați cu pantofi (atenție la încălțăminte: unii părinți nu știu că la un costum de haine nu trebuie să porți încălțăminte sport!).

Atitudinea estetic-artistică a elevilor se formează prin aceste spectacole, astfel ei învață să aprecieze spectacole la care sunt simpli spectatori, formându-și gustul estetic prin arta scenei: muzică, poezie, teatru, dans.

Cadrul desfășurării serbării-etapa a 8-a. Orice serbare școlară trebuie să se desfășoare pe o scenă, într-o sală de spectacol. În acest caz, sala și scena trebuie decorate conform genericului serbării, ocaziei respective (decorațiuni specifice Crăciunului: litere, desene, caiete pentru serbarea abecedarului; baloane, flori, desene pentru serbarea zilei copilului etc.).

Scena este spațiul desfășurării serbării, este acel spațiu pe care copiii îl folosesc pe parcursul programului pentru interpretarea rolurilor. Acest spațiu trebuie foarte bine delimitat și cunoscut de elevi, însemnat cu semne distincte pentru formațiile de dans, decorat și aranjat conform scenetelor din program.

Sala de spectacol și scena trebuie prevăzute cu instalații de amplificare pentru sunet. Reușita unui spectacol stă și în sunet. Dacă sala nu este prevăzută cu stații de amplificare, organizatorul este nevoit să împrumute acest echipament. Vocile elevilor nu pot acoperi nici jumătate de sală. Astfel părinții nu vor putea audia nimic din ceea ce li s-a pregătit.

De asemenea, este nevoie de instrumente muzicale pentru acompaniament. Aranjarea lor pe scenă sau lângă scenă este importantă deoarece ele trebuie să fie auzite de elevi de pe scenă, dar și de spectatori.

Dacă nu dispunem de o sală de spectacol, serbarea poate avea loc într-o sală de clasă, pe un culoar mai larg, în sala de sport sau în curtea școlii (în anotimpuri calde). Indiferent de spațiul în care se desfășoară, preocuparea pentru amenajarea spațiului de scenă și pentru sonoritate este deosebit de importantă.

Fiecare spectator trebuie să vadă și să audă ceea ce copiii lor au de spus pe scenă. Chiar dacă părinții se mulțumesc doar să-i vadă acolo sus, pe scenă, este de datoria noastră să le demonstrăm că elevii pot realiza și mai mult, că pot deveni, pentru una-două ore artiști adevărați, indiferent de performanțele artistice ale fiecăruia.

6.6 Evaluarea activităților educative

Evaluarea, la nivelul clasei, a rezultatelor obținute de către elevi — produs al influențelor educative, exercitate de către diferiți factori formali și informali, solicită învățătorului implicarea într-un proces de evaluare a tot ceea ce face cu clasa al cărei manager este,

În mod special se preocupă de aprecierea reușitei orelor educative. În realizarea acestui proces e necesar ca învățătorul să aibă în vedere măsura în care acestea:

- se integrează în ansamblul muncii educative, desfășurate în clasă;
- asigură un caracter actual valorilor morale, civice, estetice, artistice, social-politice, democratice;
- puterea de sugestie a modelelor de viață pe care le oferă conținutul și strategiile lor;
- declanșarea confruntării de idei și a schimbului de opinii;

- oferă argumente rezultate din observarea atentă a vieții, a fenomenelor sociale;
- asigură adaptarea principiilor și a normelor generale la viața imediată a colectivului de elevi, a fiecărui elev în parte;
- apelează la disponibilitățile psihice ale elevilor, la stările sufletești de moment;
- sînt construite pe inteligența și discernămîntul elevilor, pe interesele și motivele lor;
- apelează la actele de voință și la tendința elevilor de a se desăvîrși;
- asigură condiții pentru participarea tuturor elevilor, pentru formarea unor relații de parteneriat eficient;
- dezvăluie gradul de atingere a obiectivelor preconizate;
- stimulează prin conținuturile și metodele utilizate gîndirea independentă, creativă și critică.

Evaluarea activităților educative trebuie:

- să-i ajute pe învățători să se dezvolte profesional, în avantajul personal și al clasei de elevi (în consecință, al școlii);
- să fie un proces în care elevii să nu se simtă amenințați, stresați;
- să fie văzută ca o experiență de perfecționare atît pentru învățător, cît și pentru elevi;
- să se desfășoare într-o atmosferă bazată pe respect reciproc și pe relații de parteneriat elev-elev, elev-clasă de elevi, elev-învățător, învățător-elev;
- să urmeze o schemă de reper, care este cunoscută dinainte (în perioada pregătitoare pentru măsura educativă) de către toți elevii. De exemplu, elevii trebuie să știe care activitate se va evalua, cîți elevi vor fi încadrați în proces, cu ce criterii se va opera care sînt consecințele etc.

Învățătorul ghidează acest proces. De exemplu, pentru analiza abilităților de participare în cadrul activităților educative, evaluate la elevi, am putea stabili următoarele trei niveluri de performanță, în baza următoarelor criterii elaborate și expuse detaliat în tabelul 1.

Tabelul 1.

Nivel	Criterii de evaluare
I	Elevii s-au implicat și au lucrat conștient în timpul activității educative. Sarcinilele distribuite au fost realizate și au fost aduse argumente la subiectul adecvat; au fost aduse propuneri alternative de rezolvare a sarcinilor. Elevii au stabilit relații între fenomenele tematicii subiectului propus discuției/cercetării și și-au expus punctul de vedere de la o etapă la alta, conștientizînd nivelul propriu de implicare prin autoevaluare.
II	Elevii au solicitat ajutor atît la implicare în activitate cît și la prestația în cadrul activității educative; rezolvă sarcinile propuse fără alternative de implicare personală; într-o măsură mică pot să se autoevalueze.
III	Elevii nu pot să-și elaboreze un algoritm de lucru; sarcinile distribuite sunt însușite superficial și inexact; nu pot să-și expună punctul propriu de vedere și să se autoevalueze.

Iar pentru analiza rezultatele activității în care au fost implicați elevii, datele obținute pot fi incluse în următorul tabel 2.

Tabelul 2.

Nr. d/o	Capabilități	cl.			cl.		
		Niveluri de dezvoltare			Niveluri de dezvoltare		
		I	II	III	I	II	III
1	Participare și independență în activitatea educativă						

Nr. d/o	Capabilități	cl.			cl.		
		Niveluri de dezvoltare			Niveluri de dezvoltare		
		I	II	III	I	II	III
2	Rezolvarea sarcinilor și depășirea dificultăților întâlnite						
3	Expunerea punctului de vedere și autoevaluarea la finele activității						

Un pas avansat pentru evaluarea activităților educative ar constitui implicarea elevilor la elaborarea grilei; or, aceasta ar putea să-i facă mai critici, mai responsabili, mai conștienți față de propria învățare. Elevii pot fi antrenați, de exemplu, la alcătuirea criteriilor. Aceasta credem că le-ar spori motivația și interesul pentru realizarea sarcinii. Elevii vor înțelege că au un cuvânt spus, că opinia lor contează, că ei înșiși își definesc parametrii performanțelor lor.

Pentru a obține elaborarea unor criterii cu ajutorul elevilor vă propunem să realizați următorul exercițiu:

- ❖ Cereți fiecărui elev să numere personal cinci lucruri pe care le așteaptă de la o bună activitate educativă.
- ❖ Rugați elevii să lucreze în grup și să comenteze reciproc criteriile elaborate.
- ❖ Solicitați grupurile să întocmească o listă de criterii și o ordine de priorități pentru acestea.
- ❖ Notați pe tablă cele mai importante criterii formulate de fiecare grup, apoi pe cele care urmează ca importanță.
- ❖ Completați lista de criterii și comentați alegerea.
- ❖ Conveniți de comun acord la o listă cu criterii .

Literatura de specialitate indică diverse modalități de evaluare a activităților extracurriculare și extrașcolare, la nivel de organizare și desfășurare și la nivel de pregătire și implicare a elevilor în aceste tipuri de activități. Pentru organizarea concursurilor, festivalurilor, competițiilor sunt elaborate Regulamente de desfășurare a acestora, în care sunt indicați itemi, baremul de apreciere a concursului, precum și sistemul de totalizare/clasament final. Sînt propuse Baremuri-tip de apreciere a concursurilor școlare expuse detaliat în V etape. Iar pentru monitorizarea rezultatelor activității diriginților de clasă (a colectivelor de clasă) într-o instituție de învățămînt preuniversitar, precum și a evidenței conducătorilor de cerc, club, studiu în școală, centru de creație a copiilor, etc., este bine de implementat un sistem unic de apreciere/notare, astfel încît la sfîrșit de lună, semestru, an de studiu să se formeze un clasament motivat și bine argumentat, fiind expus de noi printr-o taxonomie a activităților formativ-educative socio-culturale, cultural-artistice, desfășurate de către diriginte, cadru didactic profil estetic, conducător de cerc, club, studiu.

I. Barem de apreciere a concursului de postere:

Subiectul concursului _____

Locul, data desfășurării _____

Numele, prenumele membrului juriului _____

Semnătura _____

Liceu/școală, Coordonator adult	Pașaportizare corectă (indicații autor, clasă, liceu/școală)	Unitatea compoziției, încadrarea în subiect	Nota personală, originalitate, creativitate	Cantitatea și calitatea informațiilor furnizate	Claritatea exprimării, puterea sugestivă a textului	Total puncte
	0-3 puncte	0-5 puncte	0-5 puncte	0-5 puncte	3-5	Se sumează

					puncte	

II. Barem de apreciere în cadrul concursului desenele copiilor:

Subiectul concursului _____

Locul, data desfășurării _____

Numele, prenumele membrului juriului _____,

semnătura _____

Liceul / școală, Coordonator adult	Pașaportizare (indicații autor, clasă, liceu/școală)	Compunerea spațiului plastic (încadrarea în pagină)	Unitatea compoziției, încadrarea în subiect	Nota personală, originalitate, creativitate	Rezolvarea problemei de culoare enunțată	Raportul între elemente, proporții	Total puncte
	0-3 puncte	0-5 puncte	0-5 puncte	0-10 puncte	0-5 puncte	0-5 puncte	Se sumează

III. Barem de apreciere concursului extrașcolar cu caracter artistic, teatralizat:

Subiectul concursului _____

Locul, data desfășurării _____

Numele, prenumele membrului juriului _____

semnătura _____

Liceul / școală, Coordonator adult	Măiestrie interpretativă			Coloana sonoră	Scenografie		Creativitate, originalitate	Conținut tematic	Total puncte
	Mișcarea scenică, coregraf.	Artistism, măiestrie actoricească	Arta vorbirii		recuzită	Costum			
	1-10	1-10	1-10	1-5	1-5	1-5	20	15	Se sumează

IV. Barem de apreciere în cadrul concursului de teatru școlar:

Subiectul concursului _____

Locul, data desfășurării _____

Numele, prenumele membrului juriului _____

semnătura _____

Liceul / școală, Coordonator adult	Măiestrie interpretativă					Scenografie		Coloana sonoră	Total puncte
	Mișcarea scenică	măiestrie actori- cească	Arta vorbirii	Veridi- citatea interpre- tării persona- jelor	Origina- litatea interpre- tării	Recuzită	Costumație		
	1-10	1-10	1-10	1-10	1-10	1-5	1-5	20	Se sumează

V. Barem de apreciere în cadrul concursului de eseuri

Subiectul concursului _____

Locul, data desfășurării _____

Numele, prenumele membrului juriului _____

semnătura _____

Liceul / școala Coordonator adult Autor/elev	Tematica abordată		Originali- tatea și contribu- ția personală a autorului	Structura textului			Tehno- redactare: așezarea în pagină, folosirea diacriticelor, folosirea corectă a regulilor limbii	Total puncte
	Impactul lucrării și al ideilor prezentate	valoarea educativă a lucrării		Coerenta în prezentare a ideilor	Adecvarea conținutu- lui la stilul promovat de acesta	Respecta rea temei prezenta- te		
	20	20		30	10	10		

Taxonomia activităților formativ-educative socio-culturale, cultural-artistice, desfășurate de către diriginte, cadru didactic profil estetic, conducător de cerc, club, studiu

Tipul activității	Calificative	Liceu	Sector	Municipi u	Republic ă	Internațio nale	Sancțiuni
Seminare	<ul style="list-style-type: none"> Participare la organizare/desfășurare Asistare 	30 puncte 5 puncte	35 puncte	40 puncte	50 puncte	100 50	Minus 10 puncte ne reprezentare (instituție)
Ore demonstrative	<ul style="list-style-type: none"> Participare la organizare/desfășurare Asistare 	20 puncte 5 puncte	25 puncte	30 puncte	40 puncte	100 50	Minus 10 puncte ne reprezentare (în instituție)
Concursuri, olimpiade, expoziții, competiții:	<ul style="list-style-type: none"> Participare Mențiuni Locul III Locul II Locul I Premiul Mare 	5 puncte 7 puncte 10 puncte 15 puncte 20 puncte 25 puncte	10 puncte 25 puncte 30 puncte 35 puncte 40 puncte 50 puncte	15 puncte 25 puncte 35 puncte 50 puncte 60 puncte 75 puncte	20 puncte 25 puncte 30 puncte 50 puncte 80 puncte 100 puncte		Minus 25 puncte ne reprezentare (la nivel de liceu)

Tipul activității	Calificative	Liceu	Sector	Municipiu	Republică	Internaționale	Sancțiuni
Notă: În cazul în care nu este prevăzut Premiul Mare, se acordă punctajul maximal pentru locul I							

Tipul activității	Nivelul încadrării	Punctaj acordat	Punctaj sancționat
Organizarea, ghidarea și monitorizarea desfășurării timpului liber al elevilor: Program de divertisment	<ul style="list-style-type: none"> • Asistare • Participare • Organizare și participare 	5 puncte/ activitate 10 puncte/ activitate 20 puncte/ activitate	Minus 10 puncte din punctajul total al clasei
Drumeții, excursii tematice	<ul style="list-style-type: none"> • Excursii localitate/municipiu • Excursii naționale (republică) • Excursii peste hotare 	5 puncte 10 puncte 20 puncte	Minus 35 puncte anual
Acțiuni sociale de voluntariat, de caritate	<ul style="list-style-type: none"> • Participare • Organizare și participare • Inițiere, organizare și participare 	10 puncte/ activitate 20 puncte/ activitate 30 puncte/ activitate	Minus 10 puncte/activitate
Tok show-uri, work-shop-uri, mesele rotunde, întâlniri cu personalități, etc.	<ul style="list-style-type: none"> • Participare • Organizare, desfășurare, participare 	10 puncte/ activitate/ colectiv clasă 30 puncte/ activitate / colectiv clasă	Minus 30 puncte
Amenajarea estetică și menținerea acesteia în sălile instituției și aria periferică	<ul style="list-style-type: none"> • Clasă • Hol, sala festivă, aria periferică, altele 	10 puncte/ colectiv clasă 20 puncte/ colectiv clasă	Minus 10 puncte Minus 20 puncte
Încadrarea elevilor în activitățile extrașcolare – cerc, club, studiou	<ul style="list-style-type: none"> • Liceu, școală • Centre de creație, cluburi, școli alternative 	10 puncte / elev (fiecare cerc) 5 puncte/ elev anual	Minus 5 puncte /elev anual
Încadrarea elevilor în consiliile școlare, comitetele organizatorice ale școlii	<ul style="list-style-type: none"> • Comitetul clasei • Consilii, comitete școlare 	5 puncte/ elev 20 puncte/ elev/lunar	Minus 5 puncte/elev/ anual Minus 20 puncte/elev/lunar
Promovarea imaginii instituției în mass media (interviu, articol, emisiune, etc.)	<ul style="list-style-type: none"> • Instituțională (liceu) • Municipale/republicane • Internaționale 	10 puncte/ unitate 25 puncte/ unitate 50 puncte/ unitate	Minus 10 puncte/ lunar
Parteneriat cultural, schimb de experiență activitate în cooperare cu alte colective, instituții	<ul style="list-style-type: none"> • Liceal • Municipal • Republican • Internațional 	20 puncte/ proiect 30 puncte/ proiect realizat 50 puncte/ proiect realizat 100 puncte/ proiect realizat	

Tipul activității	Nivelul încadrării	Punctaj acordat	Punctaj sancționat
Stimularea ideilor inovative, creative	<ul style="list-style-type: none"> • Nivel teoretic • Lansare/realizare, nivel practic 	5 puncte/ unitate 25 puncte/ unitate	

Sarcină de lucru , teme de reflecție, evaluare și autoevaluare:

1. Enumerați măsurile prioritare care ar trebui adoptate ca timpul liber să contribuie din plin la formarea personalității elevilor, la destinderea, fortificarea, recreerea și menținerea capacității lor de a susține un efort.

3. Pornind de la experiența pe care o aveți și de la ideea că obiectivele bine formulate asigură calitatea activității desfășurate, faceți o analiză a obiectivelor specifice formulate meditației didactice. Ce măsuri prioritare ar trebui adoptate ca meditația didactică să realizeze obiectivele preconizate?

La rezolvarea cerințelor de mai sus vă puteți folosi de următorul tabel.

Obiective	Dificultăți	Consecințe	Măsuri de ameliorare

4. Întocmiți o listă a factorilor ce determină blocajele și disfuncțiile în procesul de realizare a formelor de activități extracurriculare enumerați în continuare:

- a) Lipsa de materiale necesare.
- b) Pasivitate din partea administrației școlii
- c) Incapacitatea cadrelor didactice de a elabora obiective de evaluare a elevilor la aceste activități
- d) Lipsa regulamentelor de funcționare a cercurilor școlare.
- e) Continuați.....

5. Alegeți câteva direcții de acțiune care ar putea ameliora situația în cauză.

6. Reflectați la modul în care vă veți implica în procesul de evaluare a propriilor activități extracurriculare realizate în clasele primare, răspunzând la următoarele întrebări:

- Credeți că sînteți destul de bine informat asupra metodologiei evaluării și autoevaluării activităților extracurriculare/extrașcolare?

- Știți cu ce dificultăți vă puteți confrunta în relațiile cu elevii, în procesul evaluării activităților educative la clasă?

7. Încercați să identificați cele mai frecvente eșecuri, în procesul evaluării activităților educative. Pentru fiecare, străduiți-vă să stabiliți natura, cauzele (cel puțin trei), consecințele acestora și căile de ameliorare a lor. Pentru îndeplinirea cerințelor de mai sus vă puteți sprijini pe următorul tabel.

Eșecul	Cauzele	Consecințele	Căile de ameliorare
	1.	1.	1.
	2.	2.	2.
	3.	3.	3.

Jurnal de unitate

Ce am învățat:

Ce pot să aplic:

Instrumente reper de învățare cognitiv-constructiviste pentru Unitatea 6

Scheme reper pentru unitatea 6

Tehnica: Lanțul „S” al interpretărilor

Text: 6.1 *Timpul liber al elevului. Bugetul general de timp și timpul liber*

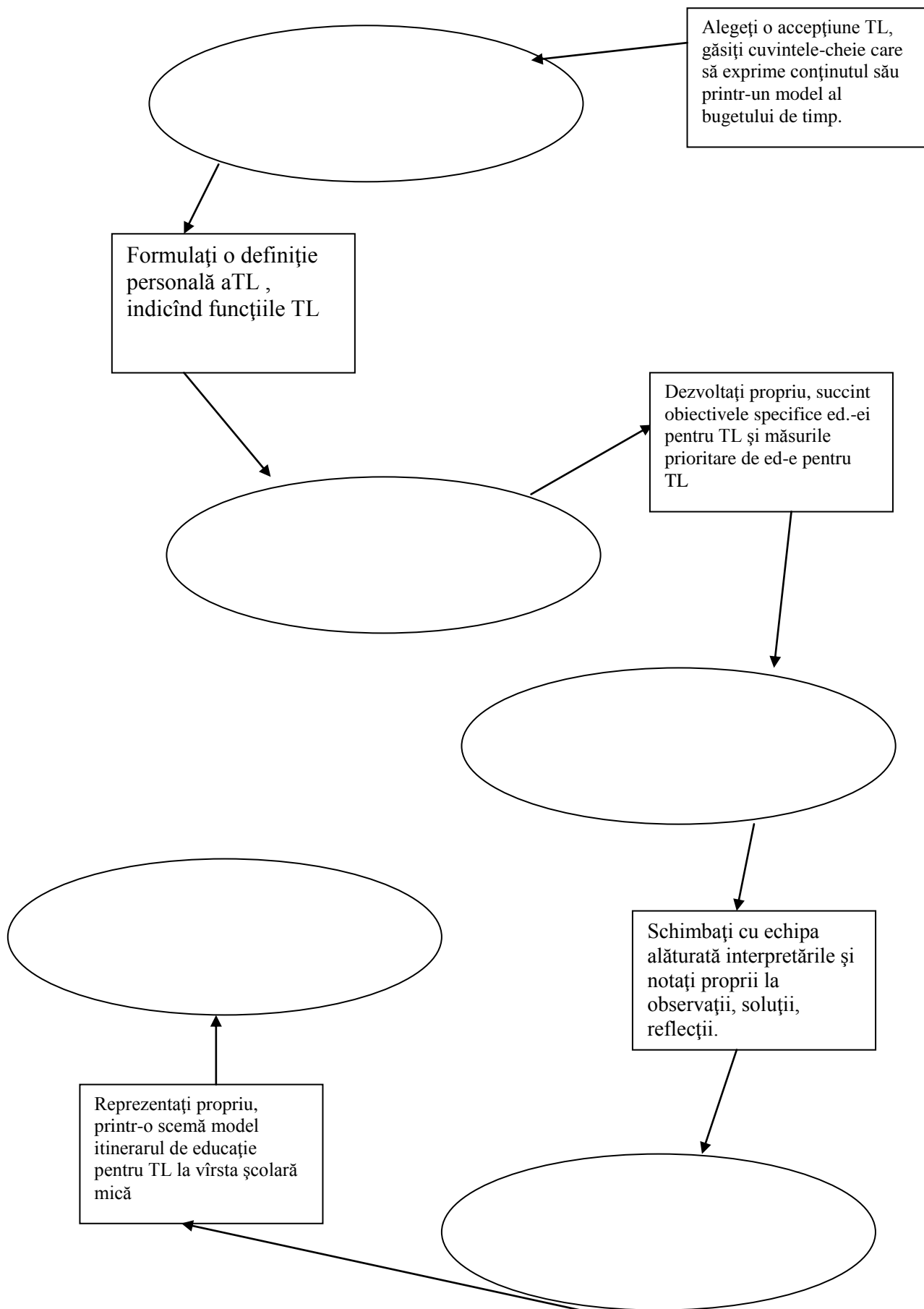
Sarcina: Descifrarea- explorați materialul suport 6.1 și identificați elementele-cheie ale problemei, complexitatea acesteia.

Definirea problemei- după analiza resursei informaționale, reflectați asupra problemei, stabiliți relații, conexiuni între elementele-cheie identificate în etapa anterioară pentru ca apoi să vă exprimați constatările, să puteți formula o definiție, prin confruntare, colaborare.

Dezvoltarea problemei: stabiliți relații între punctele-cheie/elementele problemei, plasării problemei într-un context mai larg; construiți cunoașterea formulând întrebări și ipoteze, propunând variante de soluționare, analizând dificultățile întâmpinate, realizând combinații.

Delegarea sarcinii: faceți observații asupra modului de construcție a soluționărilor la care a juns colegul pentru a constata și alte moduri de rezolvare de organizare a schemelor mentale.

Design-ul problemei: elaborați o reprezentare grafică a cunoașterii construite, evidențiind modul în care informațiile au fost interiorizate și procesate.

Tehnica: Matricea de analiză criterială

Text: 6.2 Ședința cu clasa

Sarcină: structurați și completați progresiv ceea ce cunoașteți despre Ședința cu clasa.

Probleme esențiale	Ce știu deja	Ce am aflat	Reflecții

Tehnica: Organizator grafic comparativ conceptual (OGCC)

Text: 6.3 Meditația didactică

Sarcină: Completați rubricile tabelului cu elementele caracteristice difinitorii a conceptului meditație didactică și a sintagmelor aferente acestui concept: obiectivele specifice MD; cod de conduită a elevilor la MD; proiectarea MD.

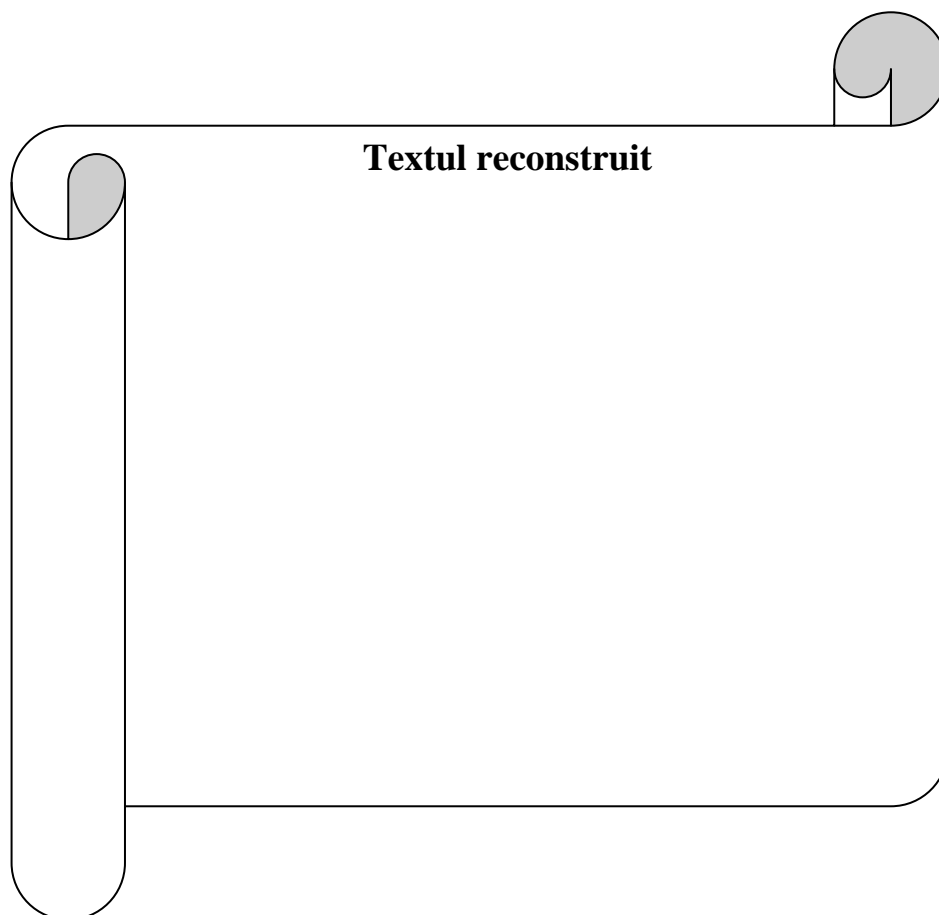
	Meditația didactică	Obiectivele specifice MD	Cod de conduită a elevilor la MD	Proiectarea MD
C A R C T E R I S T I C I				

Tehnica: Diagrama reconstrucției proprii a unui text

Text: 6.4 Activitățile extracurriculare

Sarcină: Folosind textul suport 6.4 și reconstruiți propriul text pedagogic aferent doar de un nod al conținutului științific necesar învățătorului în practica educațională

Cuvinte cheie :

Reflecții ca viitor învățător

Repere bibliografice

- Bontaș, I., Pedagogie. Tratat, București: Ed. BIC.ALL, 2001
- Ceghit, I., Neacșu, I., Negreț-Dobridor, I., Pănișoară, O., Prelegeri pedagogice, Iași: Ed. Polirom, 2001
- Cosma, T., Ora de dirigenție în gimnaziu, București, Ed. Polirom, 2005
- Cucoș, C., Educația. Dimensiuni culturale și interculturale, Iași: Ed. Polirom, 2000
- Damșa, I., Drăgan, L., Iliescu, M., Dirigintele în sistemul muncii școlare, București: EDP, 1983
- Guțu, V.(coord.) Psihopedagogia centrată pe copil. - Chișinău: CEP USM, 2008.
- Guțu, V. Schimb de paradigmă în teoria și practica educațională. - Chișinău: CEP USM, 2009..
- Nicola, I., Tratat de pedagogie școlară, București: Ed. Aramis, 2002
- Păun, E., Școala – o abordare sociopedagogică, Iași; Ed. Polirom, 1999
- Cartaleanu, T.; Ghicov, A. Predarea interactivă centrată pe elev. Ghid metodologic pentru formarea cadrelor didactice din învățământul preuniversitar.-Chișinău: Știința, 2007
- Cerghit, I. Metode de învățământ. – București: Editura Didactică și Pedagogică , 2004
- Ursu, V., Metodologia educației, Chișinău: Ed. Pontos, 2010
- Văideanu, G., Tehnologia procesului educațional. Pedagogie. Ghid pentru profesori, vol. 2, Iași: Ed. Universitatea „A.I. Cuza”, 1986

Evaluare formativă (pentru studenții cu frecvența redusă)

Referat „Metodologia activităților extracurriculare ” (indicații-textul-suport 6.5.2, bibliografia recomandată, la susținerea referatului- simularea unei metode selectate în fața colegilor).

Sarcini pentru seminarii (pentru studenții cu frecvența redusă)

Seminar 1. Praxiologia aplicării metodelor educative la orele de dirigenție

1. Pe baza suportului de text 4.5, a bibliografiei recomandate reprezentați metodele de educație specifice lecțiilor de dirigenție în clasele primare, completând tabelul de mai jos.

Metodă de educație	Reprezentare teoretică
Explicația	
Jocul de rol	
Conversația etică	
Demonstrația	
Dialogul (dezbaterea)	
Povestirea, lectura	
Exercițiul (moral)	
Asaltului de idei (oral, scris prin desene/schițe)	
Studiu de caz	
Simularea cazului	
Un exemplu de aplicare în practică (cu simulare în auditoriu) Indicații: Șefa grupei va modera activitatea de simulare și fiecare student va simula câte o metodă în așa fel ca să nu se repete cu ale colegilor.	

2. Prezentați un exemplu practic de aplicare a acestei metode în clasele primare la orele de dirigenție, indicând subiectul posibil de aplicat, etapa lecției, competența formată.

3. Pornind de la studierea conținutului dat, menționați câteva procedee pe care le veți folosiți mai des pentru formarea a cel puțin trei metode educative (la alegere). Evidențiați acest lucru în tabelul de mai jos.

Metoda educativă	Procedee care o formează
1.	
2.	
3.	
4.	

4. Reflectați asupra celor scrise și răspundeți la următoarele întrebări:

- Procedeele incluse în metodă o fac interactivă?

- Care sînt avantajele și dezavantajele acestor metode? Argumentați! (Analizați fiecare metodă educativă în parte.) Cerința de mai sus poate fi îndeplinită cu ajutorul următorului tabel.

Avantaje	Dezavantaje
1.	1.
2.	2.
3.	3.
4.	4.
5.	5.

- Ce fel de dificultăți ați întâmpinat aplicând aceste metode în activitățile educative desfășurate cu clasa?

- Care au fost soluțiile ce v-au scos din impas în diverse situații de aplicare a acestor metode?

Seminar 2. Planificare și proiectarea activităților educative în clasele primare

1. Studiați și analizați următoarele acte legislative și normative inițiate și propuse de ME al RM cu referire la organizarea și realizarea activităților educative în clasele primare:

- Planul-cadru pentru învățământul primar, gimnazial și liceal în anul de studii 2013-2014.

- Scrisoarea metodică „Organizarea procesului educațional”, anul de studii 2012-2013, 2013-2014, 2014-2015.

2. Clarificați pe baza acestor acte legislative și normative sugestiile, recomandările metodologice și manageriale cu referire la organizarea și desfășurarea activităților educative extrașcolare și extracurriculare.

3. Discriminați pe baza scrisorii metodice (2012-2013) activitățile parașcolare și perișcolare.

4. Reconstruiți, conform scrisorii metodice (2014-2015), profilul învățătorului modern în cheia școlii prietenoase copilului cu impact educațional asupra formării și dezvoltării personalității elevului.

5. Pe baza exemplelor de proiectare propuse în suport și a proiectării didactice inițiate la cursul de Didactică, alaborați un proiect-didactic la dirigenție în clasele primare (indicând clasa), care va promova unul din obiectivele școlii prietenoase copilului- centrarea pe familie, cu subiectul „Eu în familia mea” (vezi scrisoarea de informare a Direcției generale de educație Tineret și Sport, Consiliul municipal Chișinău, nr. 0118/1174 din 8.05.14).

Seminar 3. Grupul cu program prelungit . Meditația didactică.

1. Studiați și analizați următoarele acte legislative și normative inițiate și propuse de ME al RM cu referire la organizarea și funcționarea claselor și grupelor cu program prelungit și orelor de meditație în instituțiile de învățământ preuniversitar:

- Regulamentul cu privire la organizarea și funcționarea claselor și grupelor cu program prelungit emis prin Hotărârea Colegiului ME nr. 18/5 din 29.02. 2000

- Ordinul cu privire la funcționarea grupelor cu regim prelungit și orelor de meditație în instituțiile de învățământ preuniversitar din municipiul Chișinău nr. 1447 din 5.09.13.

2. Clarificați:

- modul de dirijare a procesului educațional cu privire la organizarea și funcționarea claselor și grupelor cu program prelungit și orelor de meditație în instituțiile de învățământ preuniversitar din perspectiva dispozițiilor generale și a dirijării claselor cu programul dat la nivelul învățătorului (Regulamentul);

- Stabiliți ce include programul activităților grupelor cu regim prelungit și a orelor de meditație (Ordinul).

- Arătați ce număr de ore se acordă învățătorului pentru funcționarea acestor clase/grupuri cu program prelungit (Ordinul).

- Revedeți din ce se constă sarcina învățătorului pentru organizarea și desfășurarea orelor de meditație (Ordinul).

3. Pe baza suportului de text 4.5, a bibliografiei recomandate:

- definiți meditația didactică;

- generalizați caracteristicile meditației didactice;

- stabiliți o serie de obiective specifice meditației didactice;

- dați exemple de instrumente de evaluare a capacității de organizare a studiului independent în timpul meditațiilor;

- propuneți strategii de învățare a elevilor în timpul meditației didactice cu referire la: planificare, organizare, eficiență și valorificare a calitatea îndeplinirii temelor de acasă;

- descompuneți în părți componente codul de conduită metodologică a învățătorului în timpul meditațiilor didactice și a elevului, completând tabelul de mai jos

Codul de conduită metodologică a învățătorului în timpul meditațiilor didactice	Codul de conduită metodologică a învățătorului în timpul meditațiilor didactice

- explicați sensul necesității de proiectare a meditațiilor didactice prin elucidarea elementelor esențiale ale acestui tip de proiectare;

- ilustrați schema modelelor de proiectare a meditației didactice: de studiu săptămânal; proiectul educativ zilnic al meditației didactice realizat prin fișe; proiectul de evidență a gradului de oboseală a elevului.

Sarcini pentru seminarii (pentru studenții cu frecvența la zi)

Subiectul: Valorificarea idealului educațional la nivel de documente școlare

1. Emile Planchard susține că putem să „dirijăm omul spre idealul său în acord cu caracteristicile sale genetice și individuale. Problema se reduce la întrebări care necesită să fie formulate în prezenta unui copil:

- Ce este de făcut?
- Pentru ce trebuie de făcut?
- Cum trebuie făcut?”

- Care este părerea dvs. referitoare la posibilitatea realizării acestei afirmații?

2. Cu scopul de a-i educa pe elevi în spiritul parteneriatului activ și de a-i face să înțeleagă mai bine problemele ce țin de realizarea idealului educațional, este bine să inițiem un dialog ce ar cuprinde întrebări de natură filozofică, exemplu de mai jos reflectă scopul dat:

- Ce este viața?
- Care-i sensul vieții?
- V-ați gândit la un model de viață? Care este el? De ce l-ați ales pe acesta?
- Cine ne-ar putea oferi modele de viață?

- Continuați șirul de întrebări în direcția dată.

3. Studiați și analizați următoarele documente legislative școlare : Concepția educației ; Curriculumului de Dirigenție în cl.a I-IV-a (2007) ; Agenda dirigintelui (2003). Prin comparație a conținutului acestora, elucidați : idealul educațional, componentele educației prefigurate prin competențe specifice educaționale, completând tabelul de mai jos.

Concepția educației		Curriculumul de Dirigenție în cl.a I-IV-a (2007)		Agenda dirigintelui (2009)	
idealul educațional,	componentele educației/competențele specifice	idealul educațional,	componentele educației/competențele specifice	idealul educațional,	componentele educației/competențele specifice

4. Pe baza Curriculumului de dirigenție (2007) realizați o detaliere a componentelor educației prefigurate prin competențe specifice și subcompetențe educaționale, comparând două clase, completând tabelul de mai jos.

Competența specifică/obiectivul cadru :.....	
Clasa a.....	Clasa a.....
Subcompetențe/obiective de referință	Subcompetențe/obiective de referință

Sarcină de evaluare în grupă (15¹)

Eseu : Orele de dirigenție
 Plan : 1-particularități
 2- etape
 3- structură

Seminarul 2

Subiectul: Valențele managementului clasei de elevi în vizorul de formare a competențelor profesionale la viitorii învățători

1. Definiți componentele profilului de competență al învățătorului dirigințe: **Cunoștințe ; Trăsături de personalitate și abilități ; Relații interumane ; Trăsături de personalitate și abilități .**

2. Analizați interferența caracteristicilor fiecărei componente și introduceți conținutul în tabelul de mai jos completând rubricile rezervate caracteristicii de mai sus.

Denumirea componentei	Caracteristici		
	Strict necesare	Necesare	Opționale
Cunoștințe: - generale în domeniul psihologiei vârstelor; al managementului clasei de elevi și al activității explicit educative; în domeniul teoriei educației și metodicii lucrului educativ; - de psihologie generală, psihologie socială (psihologia grupurilor școlare); de pedagogie diferențiată; - de cultură generală și în domeniul igienei școlare și personale etc.			
Trăsături de personalitate și abilități: - competența de a elabora și a realiza proiecte educative de perspectivă și operative; - priceperea de a selecta corect tematica unui conținut și strategiile activităților educative; - flexibilitate în realizarea diferențiată a activităților educative, inclusiv meditațiile didactice și timpul liber; - capacitatea de a realiza un parteneriat activ cu elevii și profesorii clasei la organizarea activităților extradidactice și extrașcolare; - empatie, onestitate, demnitate, spirit întreprinzător, intuiție profesională, creativitate, tact pedagogic, gândire critică, obiectivitate și			

<p>discernământ în evaluarea comportamentelor elevilor, dragoste pentru copii, simțul umorului, spirit democratic;</p> <ul style="list-style-type: none"> - abilitatea de a stabili relații cordiale între elevi; - deprinderea și capacitatea de a analiza probleme de conflict pedagogic, din mai multe unghiuri, și de a lua decizii corecte; - capacitatea de a elimina formalismul din activitate. 			
<p>Relații interumane</p> <ul style="list-style-type: none"> - structura și sintalitatea colectivului clasei; - principiile organizării și funcționării unui colectiv școlar; - etapele de constituire și dinamica dezvoltării acestuia; - particularitățile funcționării parteneriatului în echipa educativă de profesori ai clasei; - statutul și rolul său; - arta comunicării și a soluționării conflictelor; - aspecte fundamentale ale sociologiei familiei și ale asistenței sociale; - documente cu privire la drepturile copilului; - arta consilierii; - profilaxia bolilor la copii, în special provocate (transmise) prin relații interumane; - normativitatea instituției de învățământ și principii juridice, de cultură civică; - tehnici simple de investigare (cercetare) a fenomenelor psihopedagogice în activitatea școlară; - sistemul de protecție a copiilor în Republica Moldova; - modalități de întreținere a relațiilor interumane. 			
<p>Trăsături de personalitate și abilități:</p> <ul style="list-style-type: none"> - a comunica cu copiii ușor, verbal și nonverbal; - a exprima logic și cu fermitate o cerință; - a asculta activ și a aduna sugestii, îndeosebi de la elevi; 			

<p>- a obține informații „delicate” și a fi discret;</p> <p>- a stimula relațiile pozitive dintre elevi, dintre elevi și profesori/părinți (tutori);</p> <p>- a ține ședințe individuale și colective de consiliere;</p> <p>- a stimula relații pozitive între elevi de sex opus;</p> <p>- comportament empatic;</p> <p>- simțul umorului și al demnității;</p> <p>- spirit de colaborare și colegialitate;</p> <p>- exigență și autoexigență;</p> <p>- comportament flexibil, în funcție de vârsta celor cu care interrelaționează;</p> <p>- sociabilitate, fermitate și suplețe;</p> <p>- sensibilitate estetică;</p> <p>- curiozitate intelectuală;</p> <p>- spirit patriotic și internaționalist;</p> <p>- a simula interes și pentru ceea ce îi interesează doar pe elevi;</p> <p>- maleabilitate, dar nu indolență;</p> <p>- gândire critică;</p> <p>- încredere în elevi și autoîncredere;</p> <p>- altruism;</p> <p>spirit gospodăresc și întreprinzător etc</p>			
--	--	--	--

3. Pornind de la sursele studiate de specialitate, identificați, îndatoririle învățătorului-diriginte, comparându-le cu cele de mai jos, continuând itinerarul dat.

Învățătorul-diriginte:

- proiectează, organizează și conduce întreaga activitate educativă din clasa de elevi în conformitate cu dispozițiile orientative ale activității educative din școala primară și în funcție de opiniile elevilor;
- știe din ce motive trebuie protejat, în școala primară, fiecare copil din clasă;
- răspunde de orientarea școlară și pregătirea elevilor din clasa lui, în vederea integrării lor socioprofesionale;
- răspunde de formarea și consolidarea deprinderilor de autoservire și autogospodărire ale elevilor din clasa lui, de asigurare a igienei spațiilor folosite de componenții acesteia;

.....

.....

.....

4. Pasul 1. Raportați-vă la tipurile de stiluri (A- Stilul creativ; B- Stilul rutinar; C- Stilul centrat pe conținut; D- Stilul centrat pe formarea personalității elevului). În care vă recunoașteți?

Pasul 2. Alcătuiți separat patru liste, pe calitative (foarte bine, bine, suficient, absent), cu trăsăturile menționate la diferite tipuri de stiluri, completând tabelul de mai jos.

Stiluri și trăsăturile acestora	Calitative			
	Foarte bine	Bine	Suficient	Absent
A.				

Pasul 3. Puneți semnul „+” la rubrica celui calificativ care considerați că se potrivește mai bine cu trăsătura stilului pe care-l veți utiliza.

Pasul 4. Identificați în scris pe ce direcție urmează să se formeze stilul dumneavoastră. Ce veți face? Elaborati un plan operativ de autoformare.

Notă: Procedați la fel și cu cele trei tipuri de stiluri manageriale clasificate după relațiile cu elevii.

5. Pornind de la ideea că managerul unei clase influențează puternic și direct calitatea relațiilor în colectivul de elevi, analizați (prin reflectare) în ce măsură funcțiile/rolurile manageriale definite mai sus se vor regăsi în activitatea dumneavoastră profesională și completați tabelul următor.

Funcția/rolul managerului- învățător al clasei	Activitatea în raport cu funcția managerului- învățător al clasei			
	Loc foarte important	Loc important	Loc nesemnificativ	Nu îndeplinesc această funcție
Furnizor de informații Model de comportament Creator al situațiilor de învățare Consilier și îndrumător Evaluator și terapeut educațional Organizator și coordonator de activități Inițiator de dialog activ cu elevii și parteneriat eficient Motivator și susținător al emoțiilor și al atitudinilor pozitive sau negative				

Pasul 1. Puneți semnul „+” în una dintre căsuțele ce reflectă locul funcției manageriale în activitatea dumneavoastră.

Pasul 2. Examinați atent tabelul și argumentați de ce unora dintre aceste funcții le acordați o importanță mai mare, iar altora – una mai mică.

Pasul 3. Scrieți despre profilul de competență și comportament al învățătorului manager al clasei (așa cum îl înțelegeți dumneavoastră).

6. Definiți printr-o variantă personală “climatul educațional în clasa de elevi”

7. Realizați o caracteristică a relațiilor învățător-elev și influența acestei relații asupra climatului clasei de elevi, completând tabelul de mai jos.

Caracteristici ale relației învățător-elev și influența acestei relații asupra climatului clasei de elevi	
Pozitivă	Negativă

3. Reflecțați prin detalii concrete specificul relațiilor învățător-elev: relații autoritare, democratice și faceți o paralelă între avantajele și dezavantajele acestor relații.

Subiectul: Principii și reguli de utilizare optimă a unor metode educative

1. Selectați metode educaționale (procedee și tehnici) cu conținuturi formativ-educative specifice vârstei școlare mici, respectând cerințele curriculare actuale (2007) și prezentați-le la seminarii în fața colegilor de grupă organizând simularea aplicării acestor conținuturi educaționale.

2. Considerați că, în perioada promovării unei educații formative, în care activitatea de implicare a elevilor în propria formare ocupă un loc preponderent, se poate renunța la metodele clasice de educație? Dacă nu, atunci care modalități se pot utiliza pentru revitalizarea acestei categorii de metode educaționale (explicația, povestirea, exercițiul etc.), pentru accentuarea caracterului lor formativ?. Realizați o reflecție personală în direcția dată.

3. Eseu: Modalități de stimulare a creativității la orele de dirigenție.

Întrebări ajutătoare:

- Ce credeți despre posibilitatea unei persoane de a crea în mai multe domenii?
- Care este utilitatea stimulării creativității elevilor?
- Care este metodologia de stimulare a creativității?
- Cine poate evalua creativitatea elevilor?
- Cum poate fi evaluată creativitatea elevilor?

3. Subiectul: Proiectarea lecției de dirigenție

1. Selectați un subiect/temă la dirigenție _____

Determinați o competență specifică pe care doriți să o formați/dezvoltați. Formulați sarcini de tipul:

Implică-te _____
 _____

Informează-te _____
 _____

Procesează informația _____
 _____

Comunică și decide _____
 _____

Apreciază _____
 _____

Acționează _____
 _____

2. În baza subiectului selectat vă propunem să reflectați asupra conținutului acestuia pentru a găsi răspuns la următoarele întrebări pas cu pas:

Pasul 1. Care este competența curriculară specifică dirigenției la subiectul dat:

Pasul 2. Ce subcompetențe își va selecta învățătorul pentru organizarea și desfășurarea orei de dirigenție?

Pasul 3.

De ce condiții prealabile este nevoie pentru formarea / dezvoltarea competențelor ?

Ce situații de integrare planificăm (simulate sau autentice) pentru a crea context de mobilizare a resurselor interne și externe?

Pasul 4. Ce resurse informaționale și metodologice (literatura utilizată, metode, tehnici, procedee, forme de organizare a procesului de învățare) veți utiliza ?:

---

3. Elaborați un proiect didactic la dirigenție, consultând literatura de specialitate și piesele curriculare.

Subiectul: Meditația didactică

1. Studiul de caz

Învățătorul crede că pentru lecția de Științe elevii din clasa lui s-au pregătit bine. Totuși în desfășurarea lecției, se va întâmpla ceva care-l va pune pe gânduri. Citiți textul de mai jos și analizați acest caz.

"În timpul meditației didactice învățătorul a rugat-o pe Ana să o ajute pe Alina la pregătirea temei. Dar, fiind solicitată să răspundă, n-a făcut față nici unei întrebări. Mai bine zis, toate răspunsurile ei au fost incorecte.

Învățătorul era pe punctul să o trimită la loc, în bancă, dar în acel moment Ancuța s-a ridicat și a declarat următoarele:

- Ea știe la perfecție tema. Am pregătit-o împreună; chiar eu am ascultat-o. Mi-a povestit toată tema, cuvânt cu cuvânt, fără nici o greșeală. Lăsați-o să spună de la început, fără să-i puneți întrebări.

Învățătorul o ascultă. Și, mare minune: Lucica răspunde "ca la carte". În două minute de turuiala nu-și lăasă nici o clipă să respire, iar fața Ancuței, "tutorele" ei, \ se luminează toată de fericire.

- Îmi pare rău, zice învățătorul, dar nici așa nu-i bine.

Aprecieră lui era severă, dar justă. O temă nu se învață memorînd-o mecanic - "ea se cere înțeleasă".

(Test adaptat după Mircea Sîntimbreanu)

2. Răspundeți la următoarele întrebări:

- Considerați că ar fi caracteristice astfel de situații în activitatea clasei de elevi?
- Acceptați ideea de a propune unui elev să-l ajute pe altul la învățarea unei teme? De ce?
- Ce greșeală a comis învățătorul care a aplicat acest procedeu?
- În ce constă eroarea învățătorului?

- Cum credeți, învățătorul trebuie să le ofere elevilor îndrumări (sub formă de ghid orientativ), pentru învățarea independentă (în timpul meditațiilor didactice) la disciplina pe care o predă?

- Enumerați erorile tuturor factorilor implicați în acest caz (învățător, elevi).

3. Scrieți o listă de activități realizabile pentru a asigura o învățare conștientă și sistematică, în condițiile meditațiilor didactice

4. Reflectați la modul în care dvs. vă veți implica în procesul de evaluare a propriilor măsuri educative aplicate în clasă.

Răspundeți la următoarele întrebări:

- Credeți că sînteți destul de bine informat asupra metodologiei evaluării și autoevaluării măsurilor educative?

- Știți cu ce dificultăți vă puteți confrunta în relațiile cu elevii, în procesul evaluării activităților educative la clasă?

5. Încercați să identificați cele mai frecvente eșecuri, în procesul evaluării activităților educative. Pentru fiecare, străduiți-vă să stabiliți natura, cauzele (cel puțin trei), consecințele acestora și căile de ameliorare a lor.

Întru îndeplinirea cerinței de mai sus vă puteți sprijini pe următorul tabel.

Eșecul	Cauzele	Consecințele	Căile de ameliorare
	1.	1.	1.
	2.	2.	2.
	3.	3.	3.

3. Reflectați asupra mesajului următorului text:

"Copiii au nevoie de perioade în care să poată experimenta, să poată face erori și să testeze diferite abordări fără a se teme de evaluarea și nereușita pe care o implică comiterea unei greșeli. Conform experienței sale, copiii sînt supravegheați într-atît, încît abia dacă îndrăznesc a face un salt în gîndirea lor, de teamă să nu fie criticați

Acest fapt îi forțază să adopte opțiunea cea mai sigură, evitînd experimentele și neînvățînd cum să-și descopere și să-și corecteze greșelile."

(Marilyn Fryer)

Anexe

Decalog Zece porunci

(După Măria Montessori)

1. Nu atingeți niciodată un copil decît dacă vă invită el (într-un fel sau altul).
2. Nu vorbiți niciodată urît despre un copil în prezența sau absența lui.
3. Concentrați-vă pe întărirea și sprijinirea dezvoltării a ceea ce copilul are bun, astfel încît ceea ce e rău să fie eliminat treptat.

4. Fiți activi în pregătirea ambianței. Îngrijiți-vă cu meticulozitate și în mod constant de aceasta. Ajutați copilul să întemeieze relații constructive cu ambianța. Arătați locul în care sînt păstrate mijloacele de dezvoltare și demonstrați folosirea lor în mod potrivit.
5. Fiți întotdeauna gata să răspundeți chemării copilului care are nevoie de voi; ascultați și răspundeți copilului care apelează la voi.
6. Fiți neobosit în a relua abordarea obiectivelor pe care anterior le-a respins sau a căror utilizare corectă nu a înțeles-o. Faceți aceasta prin animarea ambianței, cu grijă și în liniște, prin cuvinte blînde sau printr-o prezență plină de afecțiune.
7. Respectați copilul care face o greșală și care poate — chiar atunci sau mai tîrziu — să se corecteze el însuși, dar opriți ferm și imediat orice utilizare nepotrivită a ambianței lui și orice acțiune care pune în pericol copilul, dezvoltarea lui sau a altora.
8. Respectați copilul care se odihnește sau privește pe alții cum muncesc, sau chibzuiește la ce a făcut el sau la ce trebuie să facă. Nu-l distrageți, nici nu-l forțați la alte forme de activitate.
9. Ajutați-i pe cei care caută să facă ceva ori nu găsesc cu ce să se ocupe. Prezența dvs. trebuie să fie simțită de către copilul aflat în căutare; fiți discreți cu copilul ce a găsit.
10. Tratați-l întotdeauna pe copil cu cele mai bune maniere și oferiți-i tot ceea ce este mai bun în voi.

REȚINEȚI!

Zece reguli pentru a fi convingător

1. Gîndiți-vă din timp și formulați-vă în minte ceea ce vreți să le spuneți elevilor! Dacă sînteți nervos, confuz, puteți ușor pierde "terenul" — elevii vor refuza să vă înțeleagă.
2. Dacă știți ce și de ce vreți să spuneți ceva, următorul pas este să comunicați. Vorbiți clar, rostiți fraza o singură dată. Fiți convins de motivele dvs. și propria opinie.
3. Fiți capabil să vă argumentați poziția, atitudinea, să dați explicații, să justificați subiectul abordat.
4. Încercați să cuprindeți în cîmpul vizual toți elevii (dacă vorbiți cu clasa) sau să vă uitați la elevul căruia îi vorbiți. Observați reacția lor (lui).
5. Tonalitatea vocii să nu fie prea ridicată, dar auzită de către ascultători. Dacă mormăiți sau vorbiți încet, elevii nu vă vor lua în seamă. Nu strigați!
6. Stabiliți un contact vizual cu elevul (elevii) cu care vorbiți. Nu căutați în agendă, în geantă în timp ce vorbiți. Nu vă plimbați prin clasă.
7. Armonizați conținutul celor rostite de către dvs. cu expresia nonverbală. Nu fiți posac cînd spuneți că vă bucurați și nu zîmbiți spunînd că sînteți supărat.
8. Fiți atent la poziția corpului dvs. încercați să păreți relaxat, dar nu exagerați.
9. Îmbinați metodele verbale de comunicare cu cele nonverbale. Nu vă abateți de la subiectul inițial.
10. Să vă spuneți mereu în minte că veți reuși! ei vor reuși să înțeleagă. Respectarea regulilor de comunicare este tot atît de importantă cît este ceea ce vreți să le comunicați elevilor!
Succes!

Aspecte practice de aplicare a metodelor interactive la lecțiile de dirigenție

La subiectul **Ajutor, am nevoie de cineva** pot fi preconizate următoarele obiective:

- să analizeze varietatea de situații în care ar putea avea nevoie de ajutor;
- să identifice locurile și oamenii care le pot acorda ajutor și asistență;
  - să înțeleagă că și ei pot fi o sursă de ajutor pentru alții.

Pot fi utilizate următoarele cuvinte-cheie: situație, ajutor, susținere, sfat, probleme, prieteni, vecini, profesori, telefon, linie fierbinte, grupuri de voluntari. **Materiale:** creioane colorate, carioca, acuarelă, foi și bandă adezivă.

Agendă

Timp estimativ

1.	Identificarea situațiilor în care copiii au avut nevoie de ajutor sau susținere	5 min.
2.	Crearea galeriei persoanelor care pot veni în ajutor	20 min.
	Reflecție și evaluare	10 min.
	Total	35 min.

Desfășurare: 1., „Cînd am avut nevoie de ajutor?” Se formează grupuri mici de 4-5 persoane, apoi elevii sînt rugați să-și amintească diferite situații în care au avut nevoie de ajutor sau de susținere și sînt încurajați să examineze o arie extinsă de situații, de la cazurile în care s-au rătăcit într-un magazin, s-au certat cu un prieten și cearta a degenerat în bătaie pînă la situații mai puțin dramatice, ca rezolvarea unui puzzle sau a unei probleme din tema pentru acasă. În ce alte situații s-ar mai putea avea nevoie de ajutor?

Se acordă tuturor copiilor posibilitatea să vorbească, stimulîndu-i, îndeosebi, pe cei timizi și retrași. Situațiile nu sînt comentate, pur și simplu elevii vor fi ascultați. Deasemenea învățătoarea va avea grijă ca și copiii să se asculte reciproc.

2. „Galeria ajutoarelor” Elevii sînt rugați să se gîndească individual la oamenii care îi ajută să-și păstreze sănătatea și să fie în siguranță. Sînt îndemnați să ia în considerare atît persoanele pe care le cunosc cît și persoanele pe care nu le cunosc, dar menirea lor este de a ajuta într-un mod sau altul. Învățătoarea le oferă materiale pentru a desena aceste persoane și a crea *Galeria persoanelor care ne pot ajuta* care va fi afișată în clasă

În etapa de reflecție și evaluare învățătoarea le va solicita elevilor să formeze un cerc și va iniția o discuție cu toată clasa despre diferiții oameni care ne ajută și despre modul în care o fac.

- În ce situații avem nevoie de ajutor?
- Cum pot fi evitate unele situații riscante?
- Cui ne adresăm în primul rînd cînd avem nevoie de ajutor?
- Unde putem merge cînd avem nevoie de ajutor?
- Care alți oameni ne mai pot ajuta cînd avem o problemă?
- Cum putem găsi o persoană de încredere cu care să vorbim cînd avem nevoie de ajutor?
- Care sunt persoanele care pot avea nevoie de ajutorul și susținerea noastră?
- Cum le putem ajuta? (încurajați copiii să numească situații în care pot acorda ei înșiși suport altora.)
- Cum le putem arăta acestor persoane că ne pasă de ele și că am dori să le ajutăm?

Apoi elevii vor fi rugați să formuleze idei practice relativ ușor de realizat privind felul în care îi pot ajuta pe cei din jur atunci cînd aceștia au nevoie. La finele orei învățătoarea le va înmîna certificate *Azi am făcut un lucru bun* copiilor care s-au abătut de la programul lor pentru a ajuta pe cineva din clasă sau școală.

Subiectul **Cupoanele voluntarilor** va viza următoarele obiective:

- să explice ce este munca voluntară;
- să înțeleagă necesitățile oamenilor asistați de voluntari;
- să manifeste angajament pentru a face lucruri bune.

Cuvinte-cheie utilizate: cupon, voluntar, lucruri bune, a avea nevoie, ajutor, angajament.

Materiale: foi albe sau colorate, materiale de colorat, foarfece, perforator, dantelă.

Agendă

Timp estimativ

	Identificarea persoanelor care ar avea nevoie de	5 min.
	Confecționarea cupoanelor pentru lucruri bune	15
	Reflecție și evaluare	15
	Total	35

Desfășurare:

1. „Cine are nevoie de ajutorul nostru?” Elevii vor fi întrebați dacă au auzit vreodată cuvântul *voluntar* și dacă îi știu sensul. Învățătoarea le va relata că voluntar este persoana care face ceva de bunăvoie și dezinteresat (adică fără a primi vre-o recompensă bănească) în beneficiul altcuiva sau al întregii comunități. După ce va clarifica noțiunea, le va spune că oricine poate deveni voluntar, inclusiv ei!

Apoi elevii vor fi rugați să facă o listă sau să deseneze oameni cunoscuți care ar necesita ajutorul voluntarilor. Cine ar avea nevoie de o mână de ajutor în familia lor, printre vecini sau la grădiniță? Ce fel de asistență ar necesita fiecare dintre aceștia? Posibil, un vecin are nevoie să i se aducă produse alimentare. Altcuiva, care este bolnav sau singur, i-ar plăcea să i se facă o vizită. Ce lucruri bune ar putea face copiii acasă sau la grădiniță? Deasemenea se va face o listă cu răspunsurile copiilor pe tablă.

2. Cupoanele voluntarului. Elevii vor fi anunțați că în continuare vor crea cupoane pentru *lucruri bune* și li se va da hârtie colorată și foarfece pentru a tăia și a decora cupoane pentru fiecare persoană din lista lor. Apoi, copiii vor scrie pe aceste cupoane sarcinile. Când vor fi gata, cupoanele vor fi perforate și prinse cu dantelă. Ele vor fi păstrate într-o cutie specială (care a fost confecționată și decorată de copii).

Pe parcursul activității elevii vor fi încurajați să facă voluntariat completând toate cupoanele confecționate pentru a arăta că le pasă de alții. Iar pentru acasă li se va propune ca cineva din membrii familiei să le aprecieze cupoanele și lucrurile pe care le pot face ei pentru cei apropiați. Ulterior, se vor confecționa și alte cupoane.

În etapa de reflecție și evaluare învățătoarea va realiza o discuție folosind următoarele întrebări:

- Cine sunt persoanele care au nevoie de ajutorul vostru?
- Ce ați putea face pentru a le ajuta?
- Cum altfel ați putea acorda o mână de ajutor acasă, la școală sau în comunitate?

În sala de clasă va fi plasată o cutie a lucrurilor bune pe care le-au făcut copiii pentru alții, unde vor fi adunate toate cupoanele. Deasemenea învățătoarea va face totalul și va organiza o „petrecere” a voluntarilor.

La subiectul **Politețe-bunăătate, respect, omenie și onoare** se va aplica „**Pictograma**” unde elevilor li se vor citi cuvintele *frig, cald, bucurie, prietenie, hărnicie, tristețe*, apoi li se va propune să redea prin desen și culoare obiectivele, fenomenele ce le reprezintă sau se asociază cu acestea. Conștienți de faptul că trebuie să realizeze sarcina didactică, copiii vor avea în final câte o variantă originală.

Alt exemplu de tehnică utilizată pentru dezvoltarea spiritului de libertate și responsabilitate la elevi poate fi „**Scrierea liberă**” la subiectul **Ce înseamnă să fii liber acasă ?**. După o convorbire prealabilă despre esența libertății, limitele ei, apariția și importanța responsabilității, elevilor li se poate propune să mediteze asupra subiectului „*Ce înseamnă să fii liber acasă?*”. Ca suport teoretic pentru dialogul pregătirilor cu elevii va servi, alături de alte surse, materialul de mai jos.

Modul discuției poate-l constitui „*Omul, o creație liberă a naturii*”, apoi se va citi și analiza textele elaborate de Ștefan Tudor. De exemplu:

1. Natura a creat soarele departe, în cer. Lumina și căldura lui se răspîndesc liber de jur împrejur, ajung liber pe pământ. Prin căldura și lumina lui, soarele a creat pe pământ condiții de viață. În condițiile de viață care a apărut, natura a creat pe pământ o nouă formă de existență a sa omul. Tu ești liber! Fiecare om, fiecare copil de pe pământ, toți sunt liberi.

2. Fiecare om (copil) e liber, are libertate, pentru că fiecare om (copil) e o creație liberă a naturii, o părticică a naturii. Aici e locul să ne punem întrebarea: odată ce omul e liber, poate el să facă tot ceea ce îi trece prin cap.

Să vedem mai întâi, cum se întâmplă cu soarele. El răsare în fiecare dimineață și în fiecare seară apune. Niciodată nu se abate din drumul său nu iese în calea altor stele să se ia cu ele la hartă.

Elevii vor reflecta în deplină libertate despre tot ce le-a venit în minte la subiectul **Ce înseamnă să fii liber acasă?**

Alte tehnici care vizează comunicarea prin schimbul de mesaje, în cadrul căruia se pot identifica diferențele celor ce au intrat în rețeaua relațională (comunicarea în baza toleranței).

De exemplu *mesajul*: „**Ascultați bine**”; *pregătire*: nici un fel; *timp necesar* 5 minute; *indicații*: nici una; *frecvență*: în mod regulat. *Desfășurare*: Comunicarea incorectă este o permanentă sursă de stres, iar domeniul comunicării la care cei mai mulți dintre noi se pricep cel mai puțin este ascultarea. Pentru a vă dezvolta capacitatea de ascultare, detașați-vă conversațiile pe care le purtați, în mod regulat încercați să vedeți ce se petrece în realitate. În primul rând, aveți grijă să ascultați, să ascultați cu adevărat, nu să vă gândiți la altceva sau la ce veți spune. Folosiți semnele nonverbale pentru a sublinia faptul că ascultați. Înclinați-vă în față, folosiți contactul vizual, confirmați prin interjecții aprobative că ați auzit. Când ascultați, nu dați semne de nerăbdare, nu vă deplasați, nu vă jucați cu diferite lucruri.

Ciudad, dar este la fel de important să-i lăsați persoanei pe care o ascultați suficiente spații de tăcere pe care să le umple, în timp ce interlocutorul este stimulat de semnele nonverbale, se poate ca vorbirea să devină jenantă. Atunci când este un moment de tăcere, nu vă repeziți să-l umpleți, oricât de tentat ați să o faceți. Uneori, persoana care vorbește are nevoie de tăcere pentru a-și aduna gândurile. Dații această șansă.

În sfârșit, folosiți-vă cuvintele pentru a face interlocutorul să vorbească. Puneți întrebări deschise, pentru ca ei să poată să-și dezvolte subiectul, cu întrebări deschise, care obligă la răspunsul „da” sau „nu”. Atunci când este cazul, arătați ce ați înțeles dumneavoastră, pentru a confirma că există comunicarea reală. Și, în orice caz, arătați-vă interesat de discuție.

Feedback. Poate că acest început parc artificial, de aceea este nevoie de exersare regulată, în scurt timp însă veți fi considerat un bun ascultător. Nu subevaluați latura nonverbală. Aceste aspecte – de exemplu, contactul vizual – contează foarte mult pentru a fi perceput sau nu ca bun ascultător.

Rezultat. Atît pentru dumneavoastră, cît și pentru cei pe care îi ascultați, arta de a asculta elimină stresul de neînțelegeri și comunicare incorectă. În plus, îi creați interlocutorului senzația că este apreciat, întărindu-i sistemul de protecție împotriva stresului.

O altă tehnică care poate fi aplicată este mesajul „**O laudă**”. *Pregătire*: nici un fel; *timp necesar*: 2 min; *indicații*: nici una; *frecvență*: în mod regulat. *Desfășurare*. Unii dintre noi ne pricepem să-i laudăm pe alții când au făcut un lucru bun – și așa e minunat, pentru că s-ar putea să se poarte și ei la fel ca noi. Primirea regulată a unor încurajări împiedică instalarea senzației că nu suntem apreciați, care duce la stres.

Uneori însă nimeni nu vă laudă. Poate că aceia care ar trebui să o facă sunt mult prea ocupați sau, pur și simplu, nu se pricep să spună cuiva că a făcut un lucru, grozav (în acest caz, căutați ocazii ca să-i laudați dumneavoastră pe ei, ca stimul). Poate că nu este nimeni care să o facă pentru dumneavoastră. Dacă este așa, nu vă sfiți să vă laudați singur.

Când ați reușit, strigați „Da”! și faceți un gest de victorie, lăsați să vi se desfășoare în minte beneficiile, scăldați-vă un moment în senzația de triumf, puteți chiar să vă oferiți ceva bun – orice, de ia o tabletă de ciocolată sau un prînz copios pînă la jucăria pe care v-o doriți.

Feedback. Pe mulți dintre noi ne reține gîndul că nu putem fi obiectivi și că oricum n-ar trebui să ne laudăm singuri. Atunci când nu are cine să vă laude, nu vă sfiți să o faceți singuri – o mare parte din stres este îndepărtată prin deținerea controlului, iar controlul include capacitatea de a vă bucura de succesele obținute.

Rezultat. Nu e nevoie de mai mult decît să vă spuneți singur „A mers foarte bine” și să vă îngăduiți luxul unui zîmbet radios, dar impactul pe plan psihologic este considerabil. Fiți mai des mulțumit de dumneavoastră – știți bine că o meritați.

Tehnica **Gîndește-perechi-prezintă (GPP)** este o tehnică de cercetare prin discuții în perechi cu scopul adoptării unei decizii, formării unei opinii, unei atitudini comune. Ea poate fi administrată la orice etapă a lecției: Evocare/Realizare/Reflecție, constituind un element al unei strategii didactice interactive. Realizarea tehnicii GPP presupune următoarele etape:

1. Perechile de elevi primesc o sarcină, pe care fiecare elev o abordează mai întîi independent pentru a-și formula ideii proprii.

- Opiniile formulate se discută critic în perechi, la finalul discuției realizându-se o soluție (opinie, decizie, atitudine etc.) comună.
- Știind că soluția comună va trebui prezentată clasei întregi, partenerii de perechi decid asupra modalității de prezentare.
- Perechile prezintă clasei întregi soluția obținută. Se organizează o discuție a soluțiilor prezentate, care, în cadrul unui nivel superior de discuție critică, cu implicarea mai activă a pedagogului, va deriva în adoptarea unei soluții comune pentru întreaga clasă.

Aplicație: Subiectul: „*Apa e izvorul vieții*”.

Clasa de elevi este împărțită în perechi. Învățătoarea le poate propune următoarele sarcini:

- Numiți 3 reguli despre importanța apei în natură (independent);
- Discutați cu colegul și indicați 3 reguli comune (în perechi);
- Discutați în grup și fixați 3 reguli comune (în grup).

Desfășurare:

- Elevii formulează independent opinii asupra importanței apei în natură (ex: apa este principala sursă a vieții, apa este mediul de trai pentru unele viețuitoare, etc.).
- Elevii discută în perechi și stabilesc 3 reguli comune despre importanța apei (ex: apa se folosește la irigarea pământului, în industrie, în medicină, etc.).
- Perechile de elevi se unesc în grupuri și fixează 3 reguli comune despre importanța apei (ex: apa servește ca sursă de viață pentru plante, animale și om, etc.).
- Grupurile vor prezenta posterele obținute clasei întregi, după care se va organiza o discuție la soluțiile prezentate.

Tehnica Cubul. Metoda cubului presupune explorarea unui subiect, a unei situații din mai multe perspective. Se oferă astfel elevilor posibilitatea de a-și dezvolta competențele necesare unor abordări complexe și integratoare.

Etapele metodei: Realizarea un cub pe ale cărui fețe sînt notate cuvintele: *descrie, compară, analizează, asociază, aplică, argumentează*; anunțarea temei/subiectul pus în discuție; împărțirea clasei de elevi în 6 grupe, fiecare urmînd să examineze sarcina propusă din perspectiva cerinței de pe una din “fețele” cubului.

Aplicație : Subiectul: „*În lumea plantelor*”

1. Fiecare față a cubului se numerează cu numere. Ele au indică speciile de plante: plante de cameră, plante decorative, plante decorative de stradă, plante de pădure, plante de grădină, livadă plante rare. Pentru fiecare față s-au utilizat 6 plicuri cu ilustrații de plante.

2. Se anunță sarcina: *să determine locul de creștere și dezvoltare a plantelor, caracterizîndu-le după aspectul și rolul lor în natură.*

3. Clasa de elevi se împarte în grupuri de lucru, prin alegerea de către elevi a cîte o imagine cu o plantă – fiecare plantă reprezintă grupul. Elevii în echipe vor alege un reprezentant care va arunca cubul și va numi cifra stațională. Conform cifrei se va lua plicul cu imaginile plantelor. Grupul va examina plantele, va discuta despre caracteristicile acestora. Conform numărului, grupului și a fețetei de pe cub, liderii grupurilor vor prezenta pe rînd informația prelucrată.

Studiul de caz. Este o metodă de explorare directă, dar și una acțională. Aceasta constă în etalarea unor situații tipice, reprezentative pentru o clasă de fenomene ale căror trăsături sînt cercetate în profunzime, din mai multe puncte de vedere.

Studiul de caz urmărește : identificarea cauzelor care au determinat declanșarea fenomenului respectiv ; evoluția fenomenului comparativ cu fapte/evenimente similare.

Metoda respectivă folosește atît cunoașterea inductivă (pornind de la premise particulare se trece la concluzii generale), cît și cea deductivă (particularizînd și concretizînd unele aspecte de ordin general).

În aplicarea metodei studiul de caz se parcurg 6 etape și anume :

Etapa 1 : Prezentarea cadrului general în care s-a produs evenimentul și a cazului respectiv. Problema trebuie să fie prezentată cît mai clar, precis și complet.

Etapa 2 : Sesizarea nuanțelor cazului concomitent cu înțelegerea necesității rezolvării lui de către participanți : are loc stabilirea aspectelor neclare ; se pun întrebări de lămurire din partea participanților.

Etapa 3 : Studiul individual al cazului propus : documentarea participanților ; găsirea și notarea soluțiilor de către participanți.

Etapa 4 : Dezbateră în grup a modurilor de soluționare a cazului : analiza variantelor propuse în grup ; compararea rezultatelor obținute și analiza critică a acestora printr-o dezbateră liberă, moderată de învățător; ierarhizarea variantelor

Etapa 5 : Formularea concluziilor optime pe baza luării unor decizii unanime.

Etapa 6 : Evaluarea modului de rezolvare a situației-caz și evaluarea grupului de participanți. Totodată se fac predicții asupra importanței reținerii modalităților de soluționare în vederea aplicării lor la situații similare.

Studiul de caz este o metodă care apropie principiul de învățare de modelul vieții, al practicii, având mare valoare euristică și aplicativă.

Elevii vor fi obișnuiți : să adune informații; să le selecteze ; să le valorifice ; să anticipeze evoluția evenimentelor ; să elaboreze decizii eficiente, în mod argumentativ ; să examineze critic situația (cazul).

Profesorul va fi capabil să : prezinte cazul ; organizeze și conducă procesul de analiză a cazului ; dirijeze dezbaterile ; sugereze variante de soluționare (dar fără a impune) ; folosească interviul, ancheta, cercetarea documentelor etc.

Studiul de caz, prin natura sa, obligă pe elevi să caute și să găsească mai multe variante de soluționare a problemei în fața căreia se află. În această ipostază, studiul de caz nu urmărește dobândirea de noi cunoștințe, ci, mai degrabă, aplicarea practică a unor cunoștințe însușite deja, în condiții și sub forme noi, impuse de situația problemă ce urmează a fi soluționată prin gândire și imaginație.

Metoda studiului de caz aduce în atenție “cazuri de viață” , cazuri-problemă reale, concrete și semnificative. În alegerea cazului, învățătorul trebuie :

- să stabilească cu exactitate rolul studiului de caz în procesul de învățământ, acesta urmând a se concretiza într-o sarcină precisă de învățare ;
- să asigure cadrul teoretic, conceptual, corespunzător analizei care se va întreprinde ;
- să aleagă un caz cu un grad de dificultate adecvat nivelului de pregătire teoretică și practică a elevilor, posibilităților de efort intelectual sau fizic al acestora.

Aplicarea acestei metode trebuie realizată în așa fel încât ea să devină o metodă euristică, adică să permită căutarea și descoperirea unor răspunsuri argumentate științific, să pună în evidență creativitatea în rezolvarea problemei.

În prezentarea studiului de caz învățătorul trebuie să aibă în vedere titlul acestuia, care trebuie să fie cât mai atractiv, mai inventiv, să trezească curiozitatea și interesul, trebuie să descrie detaliat problema, să precizeze concret sarcinile de învățare. Efectuarea unei analize de caz presupune cunoașterea prealabilă de către elevi a modului cum urmează să se desfășoare, a etapelor ce vor trebui parcurse.

Învățătorul are misiunea de a prezenta cazul, de a organiza și a conduce procesul de analiză, de a stăpâni orice situație ce poate să apară pe parcursul discuțiilor. Prin activitatea lui, va trebui să încurajeze participarea activă a grupului de elevi în elaborarea diferitelor ipoteze, opinii sau soluții, să mențină un curs normal și la obiect al activității.

În rezolvarea studiului de caz apar mai multe soluții care trebuie confruntate în vederea stabilirii unei ierarhii a acestora. Acest lucru poate fi facilitat prin întocmirea unor tabele în care să se treacă structurat diversele concluzii.

Aplicație : Subiectul : *Pădurea și viețuitoarele ei*

Etapa 1 : Clasa de elevi va fi împărțită în grupuri de lucru, prin alegerea de către elevi a câte o fișă colorată – fiecare culoare reprezintă grupul. Învățătorul va prezenta următoarea situație-problemă:

“E multă pădurea, păstreaz-o! E puțină pădurea, ocrotește-o! Nu e de loc – planteaz-o!”

Elevii vor fi chemați să talmăcească conținutul zicalei și să numească exemple de acțiuni de comportare în pădure.

Etapa 2 : Învățătoarea va verifica gradul de înțelegere a problemei emise și va realiza precizarea și lămurirea aspectelor neclare de către elevi.

Etapa 3 : Fiecare elev va studia individual cazul propus, va găsi și își va nota soluțiile în ceea ce privește afirmația de mai sus lansată.

Etapa 4 : Se va realiza dezbaterea în grup în care vor fi inclus toți participanții. Elevii vor analiza exemplele de comportament propuse după care le vor aranja în mod ierarhic.

Etapa 5 : În această etapă elevii vor formula concluzii optime despre conținutul afirmației propuse și vor lua decizii unanim referitor la comportamentul adecvat în pădure.

Etapa 6 : Se va evalua modul de rezolvare a problemei și a variantele propuse de către fiecare grup.

Criterii	Strategie clasică	Strategie centrată pe elev
Rolul elevului	Urmărește prelegerea, expunerea, explicația profesorului	Exprimă puncte de vedere proprii
	Încearcă să rețină și să reproducă ideile auzite	Realizează un schimb de idei cu ceilalți
	Acceptă în mod pasiv ideile transmise	Argumentează; pune și își pune întrebări cu scopul de a înțelege, de a realiza sensul unor idei
	Lucrează izolat	Cooperează în rezolvarea problemelor și a sarcinilor de lucru
Rolul profesorului	Expune , ține prelegeri	Facilitează și moderează învățarea
	Impune puncte de vedere	Ajută elevii să înțeleagă și să explice punctele de vedere proprii
	Se consideră și se manifestă în permanență ca un părinte	Este partener de învățare
Modul de realizare a învățării	Predominant prin memorare și reproducere de cunoștințe, prin apel doar la exemple „clasice”, validate	Predominant prin formare de competențe și deprinderi practice
	Competiție între elevi, cu scopul de ierarhizare	Învățare prin cooperare
Evaluarea	Măsurarea și aprecierea cunoștințelor	Măsurarea și aprecierea competențelor
	Accent pe aspectul cantitativ (ce știe elevul)	Accent pe elemente de ordin calitativ (valori, atitudini)
	Vizează clasificarea „statică” a elevilor	Vizează progresul de învățare la fiecare elev

Caracteristici ale strategiilor clasice și ale celor centrate pe elev

(Cucuș C. (2002))

Învățarea prin competiție	Învățarea prin colaborare
Este o formă relativ redusă de interacțiune psihosocială, constând în rivalitatea sau/și bazându-se pe concurența interpersonală sau intergrupală, fiecare avînd propriul scop.	Este o formă superioară de interacțiune psihosocială, bazată pe sprijin reciproc, pe toleranță, efort susținut din partea tuturor către același scop.
Motivația provine din dorința de afirmare proprie.	Motivația este rezultatul acțiunii conjugate a tuturor membrilor ce urmăresc un destin comun.
Accentul de pune pe produs, pe ceea ce se obține în urma învățării	Atenția este îndreptată asupra procesului de elaborare împreună, prin colaborare, a

	demersurilor de realizare a sarcinii. Este împărtășită părerea că toți pot oferi alternative valoroase de soluționare a problemei, dacă le sînt oferite premisele necesare și sînt ajutați.
<i>Evaluarea</i> își exercită funcția de control prin raportarea la norma de grup. Acest fapt creează ierarhizări, determină apariția de comportamente ostile și de atitudini invidioase.	<i>Evaluarea</i> urmărește acordarea ajutorului imediat, avînd o funcție mult mai corectivă, ameliorativă, decît de sancționare, ducînd la reducerea stresului. Ea se realizează prin raportarea la progresul individului, și are în vedere atît participarea fiecărui membru la procesul elaborării în comun cît și rezultatele echipei.

Trăsăturile caracteristice cooperării și competiției
(Oprea C.L.(2006))

Anexe

Exemple de proiecte-didactice la orele de dirigenție

Data

Clasa III

Locul desfășurării: sala de clasă

Subiectul: „Sfatul ființelor vii”

Obiective specifice fundamentale:

- să manifeste interes pentru natură.

Obiective operaționale: La finele lecției elevul va fi capabil:

O₁ – să identifice, pe baza textului literar, problemele de existență a ființelor vii și nevii din natură, evidențiind mai multe exemple;

O₂ – să dea 2-3 exemple de ființe care locuiesc pe Terra, analizându-i problemele de pe poziția acestora;

O₃ – să ilustreze diverse secvențe din viața și activitatea ființelor naturii înconjurătoare prin relatări verbale;

O₄ – să identifice, prin rolul jucat, problemele cu care se confruntă ființele vii în condițiile de intervenire a omului în natură, vizând condițiile de viață ale acestora;

O₅ – să revadă impactul omului asupra existenței naturii, prin prisma rolului jucat, elucidând poziția lui ca „om” din exterior;

O₆ – să rezume diverse acțiuni întreprinse de om în vederea ocrotirii și protecției mediului înconjurător.

Eșalonarea în timp:

- durata 40 minute;

- transferul intensiv al celor însușite timp de o lună.

Strategii de realizare: Metode, procedee (MP); forme de activitate (F); materiale suport (MS)

Repere bibliografice: М. Паскаль, Методы и технологии экологического воспитания, Кишинёв, Курьер Мира, 2002, p. 88-90

Motivarea intenției de inițiere a activității educative:

De a da posibilitate elevilor să manifeste sentimentele de compătimire la durerea altor ființe din natură, să reacționeze la durerea altor ființe, la durerea tuturor oamenilor și formelor de viață de pe Planetă.

Desfășurarea activității

Secvențele lecției	Activitatea învățătorului	Activitatea elevului	Obiective	Metode, procedee MP	Forme de activitate F	Materiale suport MS
<p style="text-align: center;">I Evocare</p>	<p>Învățătorul propune elevilor textul literar</p> <p style="text-align: center;">„Spune-mi” V. Nedelcu</p> <p>- <i>Spune-mi, nalbă, ce mai faci?</i> - <i>Iată, împletesc copaci.</i> - <i>Tu albină, ce aduni?</i> - <i>Soarele din tei și pruni.</i> - <i>Dar tu, codrule străbun?</i> - <i>Vremuri vechi și noi adun.</i> <i>Și tot cânt din frunză-n frunză, drag</i> <i>Doina scumpului meleag.</i></p> <p>Întrebări: Cum se numește poezia? Cine/ce răspund la întrebări? Cum credeți, în afară de nalbă, albini, soare, codru, celelalte ființe din natura înconjurătoare vă propun să vă aranjați comod în sala de clasă. Învățătorul propune elevilor să-și regăsească, în memorie, o ființă (vie sau nevie) care dorește să vorbească prin prisma lor despre problemele arzătoare. De asemenea propune să-și amintească o întâmplare legată cu aceste ființe (animale, munte, deal, pământ etc.) care li</p>	<p>Elevii răspund la întrebări. Toate viețuitoarele, dacă ar putea vorbi despre problemele sale de existență în natură: peștii – despre apa murdară, păsările – despre pădurile rărite, animalele – despre comportamentul omului cu acestea, solul – despre chimicalele introduse, apa – despre murdăria vărsată.</p> <p>După ce elevii vor găsi personajul imaginat, îl vor identifica cu sine, reprezentându-l verbal.</p>	<p style="text-align: center;">1</p> <p style="text-align: center;">2</p>	<p style="text-align: center;">Convorbire</p> <p style="text-align: center;">Reflecția frontală</p>	<p style="text-align: center;">Frontal</p>	

<p>II Realizarea sensului</p>	<p>s-a întipărit.</p> <p>Învățătorul propune elevilor să-și pună masca confecționată corespunzătoare imaginii alese și să se determine ce vrea să vorbească ființa aleasă prin prisma participantului (3-5 minute).</p> <p>Se propun elevilor să se cunoască cu celelalte ființe din grup și să relateze de la numele personajului ales despre noile senzații și noul rol jucat.</p> <p>Relatare: Toate ființele de pe Pământ s-au adunat la „<i>Sfat</i>” ca să-și spună despre bucuriile și probleme cu care ele se întâlnesc.</p> <p>Învățătorul în rol de conducător tot își va îmbrăca masca și va ține cont ca sensului elevii să nu-și preia rolul de „<i>om</i>”. Pentru ușurarea pronunțării elevilor la subiect, se utilizează un obiect (pană, glob, piatră), care va fi transmis pe cerc. De asemenea conducătorul va stimula prin mimică și gesturi relatările eroilor.</p> <p>După realizarea lucrului în echipe conducătorul propune unui elev din grup să preia rolul de „<i>om</i>” și să se expună din partea ființelor umane să intre în situația oamenilor față de celelalte ființe</p>	<p>Din timp la lecția de educația tehnologică se confecționează masca personajului reprezentat.</p> <p>Elevii se împart câte 3 persoane în grupuri de lucru, punându-și măștile. Elevii vor expune propriile opinii despre condițiile de viață în natură - a imaginii preferate, dar nu despre condițiile de viață ale omului (3-5 minute).</p> <p>Elevii cu măștile îmbrăcate se pronunță asupra modului de viață și de trai pe Planeta Pământ. Fiecare reprezentant primind obiectul substituent, va relata despre problemele sale.</p> <p>Elevii din punctul propriu de vedere vor elucida problemele care le întâmpină oamenii în relație cu celelalte flinte vii. Este important ca participanții să se expună nu din punct de vedere personal, dar să relateze despre poziția „<i>omului</i>” din exterior. Acele personaje care și-au asumat rolul de oameni se așează în centrul cercului față-n față cu sfatul ființelor.</p> <p>Începe cu dialogul - adresarea ființelor la oameni și răspunsul oamenilor la ființe. La semnalul conducătorului grupul de „oameni” se întoarce la locurile sale, iar ceilalți participanți își asumă rolul</p>	<p>3</p> <p>4</p> <p>5</p>	<p>Joc de rol</p> <p>Joc de rol</p>	<p>Lucru în echipă</p> <p>Individual</p>	<p>Măști</p> <p>Obiecte din natură</p>
<p>III Reflecție</p>	<p>Conducătorul anunță „<i>Sfatului ființelor</i>” și propune elevilor să se expună pe marginea celor discutate: ce calități le</p>					

	<p>ajută oamenilor să supraviețuiască ca ele să contribuie la salvarea Planetei. Conducătorul mulțumește tuturor participanților la „<i>sfat</i>” și propune sași scoată măștile și să iasă din rolul jucat. Sfatul se încheie cu un cântec sau dans despre natură.</p>	<p>de oameni, în așa mod ca toți elevii să treacă prin mijlocul cercului.</p> <p>La încheierea etapei solemne, participanții se așează la locurile lor din bancă și discută despre acțiunile reale pe care le vor putea realiza în apărarea naturii și a vieții pe Pământ, care vor fi expuse pe un poster.</p>	6	Brainstorming scris		Postere, cariocă
--	---	---	---	---------------------	--	------------------

Data

Clasa III

Locul desfășurării: sala de clasă

Subiectul: Pe un picior de plai, pe-o gură de rai...

Obiective specifice fundamentale:

- să argumenteze reguli de comportament adecvat situației;
- să identifice valorile de participare și responsabilitate;
- să descrie propriile sale manifestări în situații cotidiene;
- să selecteze reguli de comportament adecvat situației.

Obiective operaționale:

O₁ – să descrie peisajele naturale din ținutul natal, folosind exemple literare;

O₂ – să folosească forme poetice pentru accețiunea verbală a ideilor legate de resursele naturale;

O₃ – să arate pe baza experienței proprii 2-3 măsuri de ocrotire a naturii;

O₄ – să identifice 5 monumente naturale ale ținutului natal, indicând locul lor de amplasare;

O₅ – să clarifice aspectele de ocrotire și conservare a naturii;

O₆ – să propună măsuri concrete, pe baza eseului, de ocrotire a naturii ținutului natal.

Eșalonarea în timp

▪ Durata 30-35 min.

▪ Transferul intensiv al celor însușite timp de o lună

Strategii de realizare: Metode, procedee (MP); Forme de activitate (F); Materiale suport

(MS)

Repere bibliografice:

1. Curriculum la Dirigenție cl. a I-IV. - Chișinău, 2007.

2. Donea V. ș.a. Ecologie și protecția mediului. – Chișinău, 2002.

3. Pământul e comoara noastră. Manual de educație ecologică. – București, 2008.

Motivarea intenției de inițiere a activității educative: de a familiariza elevii cu unele aspecte de protecție și conservare a naturii ținutului natal.

Desfășurarea lecției

Secvențele lecției	Activitatea învățătorului	Activitatea elevilor	Obiective	Metode, procedee	Materiale suport
Evocare	<p>Pe tablă cu majuscule este scrisă tema. Discursul învățătorului pe fonul muzicii interpretate de N. Sulac „Pe-un picior de plai”.</p> <p>- Poieții, scriitorii în lucrările sale au cîntat frumusețea și bogăția meleagului natal. Propun să savurăm aceste perle.</p> <p>Elevilor li se va explica că vor crea o poezie inspirată din natură pe baza cuvintelor alese de către ei. Li se va cere să scrie un poem în formă de diamant care să aibă legătură cu natura și să demonstreze că legătura cuvintelor este prin sensurile înțelesului dintr-un capăt la altul al poemului: un cuvînt să fie la început și prin cinci rînduri ajungem la sensul opus al (antonimul) cuvîntului inițial.</p> <p>Ex.: „naștere și moarte”.</p> <p>Învățătorul propune elevilor să interpreteze rolul de poet și să compună un poem la subiect.</p> <p>Să aleagă cuvinte selectate din următoarele structuri gramaticale (scrise pe tablă):</p> <p style="text-align: center;">Substantiv Adjectiv adjectiv Verb verb verb Substantiv substantiv substantiv Verb verb verb Adjectiv adjectiv Substantiv</p> <p>Perechile de cuvinte cu înțeles opus (antonimele), trebuie să includă: exploatare-ocrotire, recoltare-plantare, folosire-folosire incorectă.</p> <p>După recitarea poemelor învățătorul atenționează privirea elevilor la tablă și scoate în evidență</p>	<p>Elevii din timp vor pregăti poezii la subiectul lecției, vor alege metafore sau alte expresii, dar despre natură.</p> <p>Elevii, dacă nu înțeleg cum trebuie să arate un astfel de poem, li se propune un model.</p> <p>Exemplu: Naștere Verde strălucitor Strălucire creștere înflorire Căldură mișcare soare hrană Ofilire încetinire pălire maro bătrîn moarte.</p> <p>Obiectivele lecției: - vom descrie peisajele naturale din ținutul</p>	<p>O₁</p> <p>O₂</p>	<p>Tehnica Diamant</p> <p>Individual</p>	<p>Anexa 1</p> <p>Foi, creioane</p>

Secvențele lecției	Activitatea învățătorului	Activitatea elevilor	Obiective	Metode, procedee	Materiale suport
Realizarea sensului	<p>subiectul lecției și anunță obiectivele.</p> <p><i>Mesajul învățătorului.</i> Pentru a ne inspira din frumusețea plaiului natal noi și cei ce vor veni după noi pe acest pământ, trebuie să ocrotească natura înconjurătoare. Natura este mereu în schimbare, iar omul trebuie să reducă și să elimine factorii poluanți și, deopotrivă, să creeze rezervații naturale care îi vor permite refacerea. Prin aceste rezervații naturale se vor salva și păstra cele mai frumoase și mai valoroase locuri din ținutul nostru natal. În Republica Moldova, exemplu de rezervații științifice naturale ocrotite cu peisaje frumoase, specii de animale și monumente ale naturii sunt: parcurile: Parcul din Ghincăuți, Miclești din Țaul, din Pavlovca, Rediul-Mare, Milești, Ivancea, Hîrbovăț; rezervația științifică naturală „Codrii”, „Pădurea domnească”, „Plaiul fagului”, „Iagorlîc”, „Prutul de jos”.</p> <p><i>Întrebare</i> – Cum credeți, în aceste rezervații ce lucrări de ocrotire întreprinde omul?</p> <p>De rînd cu rezervațiile naturale intră și monumentele naturii care reprezintă obiective naturale unice, de valoare științifică, istorică și culturală-estetică cu</p>	<p>natal;</p> <p>- vom recunoaște rezervațiile și monumentele naturale;</p> <p>- vom clarifica și propune măsuri de ocrotire a acestora.</p> <p>Elevii vor încerca să răspundă la întrebare dînd răspunsuri concrete: în aceste rezervații pe lîngă salvarea, cercetarea florei și faunei pe cale de dispariție se întreprind și măsuri de lucrări sanitare de tăiere în păduri, de însămînțări sau plantări, se practică cositul controlat al fînețelor.</p>		<p>Explicația</p> <p>Demonstrația</p> <p>Demonstrația Prelegere dezbatere</p>	<p>Harta R.M.</p> <p>Ilustrații fotografice</p>

Secvențele lecției	Activitatea învățătorului	Activitatea elevilor	Obiective	Metode, procedee	Materiale suport
	<p>specii rare din plante și animale, arbori seculari, peșteri, stînci, parcele forestiere, ape. Acestea prin decrete de stat sunt puse sub ocrotire.</p> <p><i>Întrebare:</i> - Poate cineva să numească careva din aceste monumente și să le caracterizeze?</p> <p>A fost cineva să cunoască aceste locuri pitorești?</p>	<p>Monumente ale naturii: - Stejarul lui Ștefan cel Mare s. Cobîlnea (Șoldănești), peste 700 de ani; fagul de la Căbăiești (Călărași) – 400 ani; teiul lui Stamati (Ocnîța); parcela de luncă din Lozova (Strășeni); grotele și peșterile din Valea râurilor Lopatnic, Racovăț; recifele de la Japca (Camenca), Butești (Glodeni); izvoare din Cotova (Drochia), Plop (Dondușeni); rezervația Trebujeni (Orhei).</p>	<p>O₃</p> <p>O₄</p> <p>O₅</p> <p>O₆</p>	<p>În grup</p> <p>Individual</p>	<p>Anexa 2</p>
Reflecție	<p>Învățătorul propune elevilor să se regrupeze pentru lucru în grup (7 grupuri de lucru a câte 3-4 elevi). Fiecare grup conform numărului de ordine are pe masă o secvență din text (textul „Cum s-a sădit pădurea de pe muntele Vînturișul”).</p> <p>Învățătorul va cere elevilor să prezinte în scris (eseu din 3-4 propoziții) cum poate fi ocrotit parcul, pădurea din ținutul natal.</p>	<p>Elevii examinează conținutul textului și numesc un reprezentant pentru a prezenta conținutul (citire).</p> <p>După realizarea eseului, cele mai reușite vor fi expuse pe panoul clasei.</p>			
Extensie	<p>Pentru acasă învățătorul va propune elevilor să alcătuiască împreună cu membrii familiei reguli de comportament adecvat situației (exemplu-cînd se vor afla la picnic în parc).</p>	<p>Cele mai opotrune propuneri se vor anexa pe panoul informativ al clasei și al școlii.</p>			

Am un plai ca din poveste

Gr. Vieru

Am o casă printre ramuri
Am un sat întreg de neamuri
Am un codru, o câmpie,
Am un grai ce-mi place mie.
    Am un plai ca din poveste
    Altul mai frumos nu este,
    El mi-i drag pînă la stele
    Și pîn' dincolo de ele!

Țara (fragment)

V. Alecsandri

Aici cu lacrimioarele
Bujori se prind în horă.
Aice însuși soarele
Are-ntre flori o soră,
    Și-n stîncele Carpaților
    Cresc păsări năzdrăvane
    Și-n sufletul bărbaților
    Mîndriile romane!

Numai pe acest Pămînt

I. Vieru

Numai din țărîină crește
Orice spic gospodărește.

Numai în aceste hume
Orice arbore-i cu nume.
Numai lîngă un izvor
Oamenii se-opresc cu dor.
Numai pe acest pămînt
Omu-i om și graiu-i sfînt.

Patria (fragment)

V. Romanciuc

Mai frumos decît pămîntul
Din strămoși ce-l ai –
Este vre-un alt plai pe lume
Este vre-un alt plai?

Țara noastră

L. Lari

Unde-am zis întîi cuvîntul
Și-am simțit sub tălpi pămîntul
Unde-i soarele mai mare
Și măicuța de mă are,
Unde ochiul mi se pierde
Între șes și codrul verde
Unde bolta-i mai albastră
Acolo e țara noastră.

Cum s-a sădit pădurea de pe muntele Vînturişul

Pe o culme a muntelui Vînturişul, cîţiva ani în urmă, focul a nimicit pădurea de brazi. Copacii arşi au fost tîrîţi şi ridicăţi. Coasta rămăsese goală şi pustie. Numai ciaturile negre, răsleţite printre pietre, arătau că odată aici a fost o pădure, din care acuma nu se mai zărea nici măcar lăstarele verzi ieşind din pămînt. Muntele se făcuse urît, pustiu şi de nici un folos.

Dar iată că, într-o zi, copiii din sat s-au adunat înaintea şcolii, fiecare din ei cu cîte un tîrnăcop în mînă, ori cu o sapă pe umăr, iar în cealaltă cu un paneraş cu mîncare.

Mica armată se îndreaptă spre munte, cu steagul în frunte, condusă de învăţători şi învăţătoare, întovoroşiţi de doi pădurari şi de un cal, care trăgea o căruţă cu puişori de brad şi seminţe.

Şirul lung apucă vechiul drum spre coastele Vînturişului, vulpile speriate îşi scoteau botul din viziunea lor şi se întrebau: „Cine or fi aceşti păzitori de vite, fără vite, prin meleagurile noastre?”. Copiii trecură prin luminişurile, unde mai de mult se făcea mangal, iar o pasăre se întreba şi ea: „Oare aceştia vor începe iar la mangal?”.

În sfîrşit, alaiul copilăresc ajunsese pe înălţimea arsă. După ce copiii s-au odihnit şi au prins putere din mîncarea adusă în panere, s-au pus pe lucru. Pădurarul le arăta cum săsădească puişorul de brad, în locul unde a mai rămas ceva ţărîină; iar învăţătorii le dădeau explicaţii despre însemnătatea muncii lor. Micile răsarudri de brad vor ţine în loc ţărîina şi vor împiedica vîntul s-o împrăştie. Pe urmă, se va aduna altă şărîină nouă pe sub copaci, în care vor cădea seminţe; iar peste cîţiva ani, se vor putea culege fragi şi afine, acolo unde acum e stîncă goală. Răsadurile mici vor ajunge coacii mari.

Poate, într-o zi, din ei se vor clădi case şi corăbii frumoase.

În vremea cît copiii munceau, părinţii lor erau doriţi să afle dacă fac vreo treabă. De sigur, că este o glumă ca să pui nişte prichindei să sădească păduri; de aceea doreau să-i vadă la lucru. Şi, în acest timp, cîţiva luară drumul muncelului. În pădure găsiră alţi părinţi veniţi pe alte cărări.

- Mergeţi sus pe vînturişul?
- Chiar acolo!
- Să vedeţi copiii la lucru?
- Da!
- Desigur că se joacă.

Şi iată cîteva mame şi apoi cîţiva bărbaţi ajunşi pe vîrf; şi mult s-au bucurat privind feţele îmbujorate ale copiilor. Copiii începură să prindă gust de munca lor. În vreme ce unii plantau, alţii trăgeau şanţurile şi puneau seminţe, alţii rupeau buruienile care ar fi năbuşit puietii. Micii prieteni ai pădurii lucrau din toată inima. După ce au privit o bucată de vreme, unul dintre părinţi se ridică bucuros să ajute la smuls buruienile.

Şi iată că toată lumea, venită să se uite, luă parte la lucru. Copiii se bucurau mai mult. Locuitorii toţi din comună se adunară acolo sus şi se puseră vîrtos la muncă. Aceste înşămîntări nu vor da roade de o vară ca grîul, ci pentru două vieţi de oameni. Pădurile vor aduce ia rpe munte bîzîitul gîngăniilor, cîntecul păsărilor, freamătul vînturilor, nori şi ploii, întreaga însufleţire a vieţii, pe plaiul acum pustiu. S-ar fi putut să se lase moştenire urmaşilor o spinare de munte, goală şi tristă. Şi uite, nepoţii şi strănepoţii vor moşteni o mîndră şi frumoasă pădure. Peste o sută, douăzeci de ani, ei vor înţelege că bunicii lor au fost oameni chibzuiţi, care le-au făcut în dar, într-o zi a copilăriei lor. Şi-i vor pomeni cu dragoste respectuoasă.

**Schița de proiect/scenariu pentru
sceneta ecologică
MAGIA LITEREI „E”
Preambul**

Data realizării _____
Locul desfășurării: sala de clasă
Autorul/autorii proiectului/scenariului: _____
Mesajul activității: protejarea resurselor naturale de producere a energiei și cunoașterea pericolului adus de acestea la exploarea negândită alor
Genericul – o scenetă pentru Ziua Pământului despre energie și ecologie
Grupul-țintă: clasa de elvi
Obiective:

- ✚ specifice fundamentale:
  - să identifice valorile de participare și responsabilitate a omului în raport cu exploatarea resurselor de producere a energiei
- ✚ operaționale:
  - să descrie resursele posibile de producere a energiei pe Pământ;
  - să exemplifice aspectele de valorificare a resurselor de energie.
  - să facă legătură între modul de exploatare a resurselor de producere a energiei și a pericolului adus de acestea la abuzare

Tipul activității: scenetă
Eșalonarea în timp (timp necesar pentru pregătire/repetiții, timp necesar pentru realizare):
3-4 ore
Materiale-suport: pentru fiecare erou imagine corespunzătoare atârnată pe un ecuson prins în piept
Echipa de realizare (rolurile): Povestitorul, Prințesa Energia, Ecologia, Pământul, Omul, Petrolul, Cărbunele, Gazul Natural, Vântul, Valurile și Mările, Biogazul, Gheizarul, Atomul, Soarele, Celula fotoelectrică, instalația.
Colaboratori din exteriorul echipei: _____
Motivarea intenției de inițiere a activității artistice: a da posibilitate elevilor de înțelegere despre necesitatea și posibilitatea omului de a folosi rațional resursele de producere a energiei

Desfășurarea activității

Povestitorul: E – este o literă magică. Este litera de început de la cuvintele: Ecologie și Energie. Sunt cuvintele cele mai apropiate de existența omului și de misterul vieții pe pământ.

Prințesa Energia: Eu sunt puterea ta. Îți dau forța să te miști, să mănânci, să înveți și să înțelegi. Mă aflu peste tot ca un zmeu tăcut.

Ecologia: Eu îți arăt legătura nevăzută dintre tine - omule – și plante, celelalte animale, apă, aer, sol și soare.

Energia și Ecologia: Da, noi, mână în mână, avem grijă ca nimeni să nu sufere.

Pământul: Eu am apărut cu miliarde de ani în urmă, împreună cu surorile mele adunate în jurul soarelui.

Apa: Mult mai târziu am apărut și eu; eu am găzduit și primele organisme vii.

Pământul: După mulți ani de evoluție a viețuitoarelor eu am devenit casa tuturor plantelor, animalelor și a ta, OMULE.

Ecologia: Și toate – plante, animale și oameni trăiți într-un echilibru numit ca pe mine – ecologie. Datoria ta, omule, este de a proteja mediul înconjurător.

Povestitorul: Odată, prințesa Energia a dat un bal, unde a invitat o sumedenie de surse de energie, toate supuse marelui împărat Pământul. Sala de bal a fost împodobită în culori vii, iar masa încărcată cu multe bogății. Iată-i pe invitați:

Aprodul 1: Măria sa Petrolul cu bunii săi prieteni – Cărbunele și Gazul Natural.

Aprodul 2: Înălțimea sa Vântul.

Aprodul 3: Înălțimea sa Apa.

Aprodul 4: Prințesele Valurile și Mările.

Aprodul 5: Prinții Biogazul și Gheizerul.

Aprodul 6: Înălțimea sa Atomul.

Aprodul 7: Măritul Soare.

Energia: Pofțiți, vă rog, luați loc! Surpriză mare: astăzi avem onoarea să primim un oaspete de seamă. Fiecare să-și arate iscusința pentru a-l vrăji!

Aprodul 1: Omul!

Povestitorul: Și fiecare invitat începu să vorbească cu iscusință în fața *omului*...

Soarele: Pământul este unul din cei doi fii ai mei. Prietena lui este viața, de aceea i-am dăruit cele mai alese bunuri ale mele.

Lumina și Căldură: Noi i-am crescut plantele și animalele!

Apa: Iar eu i-am dat ploii cu care să potolească setea viețuitoarelor!

Soarele: Apoi l-am ajutat să-și procure hrana din belșugul pământului. Am fost părtaș și la descoperirile sale.

Omul: Eu ți-am dat chip de zeu și te-am numit când RA, când Apollo și chiar Suria, îmi amintesc bine!

Soarele: Și eu te-am răsplătit cu cel mai prețios dar al meu – ENERGIA.

Apa: Și pe mine mă încălzești mărite soare, mîngîindu-mă cu razele tale, eu produc electricitate.

Celula Fotoelectrică: Eu îți captez căldura luminii și o trimit planetei.

Instalația: Eu croiesc drum apei ca să poată fi mangaiată de razele tale, mărite zeu.

Pământul: Vă mulțumesc, fără ajutorul vostru eu nu aș dispune de energie ieftină și curată.

Soarele: Tot eu, *omule* pun în mișcare mașinile, avioanele, ajutat de instalație fără să fac rău pământului. Eu nu poluez de loc.

Vântul: Eu sunt eol, trăiesc în insulele eoliene. Sunt unul din fiii pământului. Alerg ca un nebun pe tot pământul, suflu ușor ca o briză, mă înfurii, aduc furtuni, plimb turmele de ori și ud pământul pentru a rodi, duc în cele patru zări semințele plantelor, răcoresc aerul. Puterea mea produce energie și electricitate. Nu produc poluare, deși uneori mă mai și joc!

Apa: Eu sunt sora pământului. Regatul meu este mare. Însăși viața s-a născut în apă. Sunt peste tot: în corpul animalelor, în trunchiul plantelor, în pământ și în aer. Sunt ploaie, ceață și chiar gheață. Sunt dulci dar și sărată, limpede dar și neagră.

Omul: Știu. Și noi te folosim la multe!

Apa: Da! Vapoarele îmi brăzdează valurile. Culturile le irig, moara de apă o învîrt, produc curent electric în centralele hidraulice. Mă mîndresc că sunt o sursă de energie ieftină și că nu poluez în jurul meu. Și acum fiicele mele Valurile și Mareele.

Valurile: Și noi producem energie ajutate de instalații speciale ce plutesc pe apă.

Mările: Iar noi, electricitate, ajutate de copiii noștri fluxul și refluxul (doi copii).

Povestitorul: Prințesa își îndeamnă oaspeții să guste din bunătățile de pe masă. După ce lichidele din pocale le unseră gaturile își îndreptară cu toții privirile către următorul invitat.

Energia: Are cuvîntul prințul Biogaz.

Biogazul: Eu sunt unul din frații mai mici ai surselor de energie. Nu sunt puternic, dar sunt ieftin și folositor. Am ca părinți frunzele și plantele (mai mulți copii) moarte. Ele se descompun și eliberează un gaz. Acesta sunt eu biogazul. Folosirea mea nu poluează de loc mediului.

Gheizerul: Sunt frate cu biogazul și sursele de energie și rudă bună cu apa. Puterea mea vine de la căldura interioară a pământului. Sunt furios, de aceea țîșnesc ca o fantană arteziană. Mă las ușor prins

în conducte. Aduc puțină poluare, dar nu distrug nimic în jurul meu.

Aprodul Cavalerii Negri – Petrolul, Gazul Natural și Cărbunele: Noi suntem frați.

Petrolul: Toți ne-am născut sub pământ amestecat din copaci și plante –moarte.

Cărbunele: Da. Ele au putrezit sute și mii de ani în pământ până ne-au dat naștere nouă.

Gazul Natural: Are perfectă dreptate! Toți suntem o sursă sigură de energie atunci când ardem.

Petrolul: Eu pot deveni benzină, motorină și încă multe altele!

Cărbunele: Eu încălzesc apa în termocentrale și produc căldură dar și curent electric!

Gazul Natural: Și eu sunt folositor în casele oamenilor, la aragazuri: gătesc bine și repede, iar în nopțile lungi de iarnă dau căldură locuinței!

Petrolul, Gazul Natural și Cărbunele: Suntem supărați, că deși folositori, facem și mult rău. Suntem o sursă importantă de poluare a pământului și omului, apei și aerului.

Soarele, Apa, Vântul, Valurile, Mările și Biogazul: Sunteți dușmanii mediului înconjurător.

Atomul: Am și eu un cuvânt de spus. Sunt materia oricărui corp din univers. Sunt de când timpul, dar mereu tânăr, nu dispar niciodată. Sunt cărămida universului. Voi toți aveți miliarde de atomi. Forța mea este nebănuită, deși sunt mic și invizibil.

Petrolul, Gazul Natural și Cărbunele: Și tu ești distrugător, fabrici bomba atomică, care distruge totul într-o clipă.

Prințesa Energia: Dragul meu prieten (om). Eu și invitații mei ți-am arătat avantajele și pericolele ce le aduc sursele de energie. Suntem siguri că ai reținut totul și vei alege numai binele de acum. *Acum ia aminte* – Nu uita că sursele de Energie au efect direct asupra vieții tale și a mediului înconjurător. *Reține* – NU POLUEAZĂ – Soarele, vântul, apa, valurile și mările, biogazul și gheizerul. RĂU FAC – Petrolul, cărbunele, gazele naturale și atomul.

Soare, Vânt și Apă: Noi ne iubim împăratul și nu vom dispărea niciodată. Folosește-ne cu încredere căci noi apărăm Viața pe Planeta Albastră.

Petrolul, Gazul Natural, și Cărbunele: Ha, Ha! Și de noi ai mare nevoie. Deși periculoase, suntem jucăria cu care tu ai îndrăznit să te joci pentru că nu ai încotro! Ha, ha.

Soare, Vânt și Apă: ATENȚIE!!!!!! Un accident nuclear distruge viața pe PĂMÎNT!

Energia: Fii modern dar prudent. Consumul mic de energie înseamnă puțină poluare și multă sănătate.

Schita de proiect/scenariu pentru serbarea școlară religioasă de Crăciun

Preambul

Data realizării: ..... decembrie

Locul desfășurării: sala de festivități

Autorul/autorii proiectului/scenariului: .....

Mesajul activității: Iubirea înseamnă a manifesta virtuți precum Credința, Compasiunea, Smerenia, Pacea, Bunătatea, Înțelepciunea, Voința, Răbdarea, Curajul, Puterea, Cunoașterea și cu toate acestea pe însuși Dumnezeu!

Genericul: Povestea lui Moș Crăciun

Grupul-țintă: clasa de elevi

Competențe: formarea și cultivarea virtuților moral-spirituale și consolidarea capacităților de comportament moral-spiritual.

Obiective operaționale:

Cunoaștere: să identifice virtuțile și viciile prin prisma rolurilor interpretate;

Aplicare: să estimeze caracteristicile virtuților și viciilor prin propria aotocaracterizare a rolului jucat;

Integrare: să facă legătură între bunătate ca manifestare de iubire și relațiile de bine cu lumea înconjurătoare prin exemplul eroilor jucați.

Tipul activității (șezătoare, concurs, **spectacol muzical**-coregrafic, concert etc.)

Eșalonarea în timp (timp necesar pentru pregătire/repetiții, timp necesar pentru realizare) 2-3 săptămâni/ 1 oră

Materiale-suport: pentru fiecare erou imagine din costume-măști corespunzătoare; recuzite scenice: scaun, sac, jucării, coroană, straie de Moș Crăciun.

Echipa de realizare (rolurile): povestitorul, lăcomie, trufie, lene, bunătate, Moș Crăciun, spiridușii;

Colaboratori din exteriorul echipei_____

Motivarea intenției de inițiere a activității artistice: a da posibilitate elevilor să-și consolideze capacitățile de comportament moral-spiritual prin rolurile interpretate.

Desfășurarea propriuzisă a activității

Povestitorul: În ținuturile de la miazănoapte, demult, trăia un priț mândru și bogat, care avea patru feciori: Lăcomie îl chemă pe cel mare, pe al doilea Trufie, pe al treilea îl chemă Lene și pe cel mai mic dintre ei, Bunătate.

(Personajele intră în scenă în ordinea prezentării, apoi se autocaracterizează)

Lăcomie: Eu sunt lacom la mâncare încă din pruncie!

Trufie: Eu am o privire mândră, semeță și sfidătoare încă de la naștere!

Lene: Eu sunt atât de leneș că nici laptele de la sânul mamei nu am fost vrednic să-l sug!

Bunătate: Eu am o duioșie în priviri și o figură senină, încât prințul nu a stat pe gânduri când mi-a ales numele.

Povestitorul: Anii au trecut pe nesimțite și mama copiilor a murit. Îndurerat și îmbătânit, prințul, îi chemă la el pe cei patru feciori și le zise: *(Intră în scenă prințul)*

Prințul: Feții mei, moartea mamei voastre m-a îndurerat peste măsură. Sunt slăbit și bătrân și înainte să închid ochii trebuie să-mi impart averea. Vreau ca cel mai vrednic dintre voi să moștenească totul. Așa că plecați și întoaceți-vă peste un an să-mi spuneți ce faptă de seamă ați săvârșit, care să merite averea mea.

Lăcomie: Am plecat.

Trufie: Și eu mă grăbesc la drum.

Lene: Aici, acasă, e bine: pun-te masă, scoal-te masă. N-am trebuință să mân pe drumuri necunoscute și să mă obosesc. N-am nevoie de avere; numai lucru de-a gata. S-o găsi și pentru mine un blid cu mancare!

(Prințul oftează și îl lasă în pace, iar Lene se așează pe un scaun și se întinde)

Bunătate: Nici eu nu aș porni tăicuță de acasă, că unde este mai bine ca aici! Dar voința ta este poruncă pentru mine!... *(iese și Bunătate și intră povestitorul)*

Povestitorul: Trecu anul repede ca clipele în zbor și iată că flăcăii se întorc să dea socoteală prințului de faptele lor.

Lăcomie: Dragă tăicuță, pretutindeni pe unde am trecut am căutat să smulg oamenilor cât mai mult, ca să-ți rotunjesc averea, că și așa va fi toată a mea. Dar ce crezi, oamenii m-au gonit și m-au huiduit. M-am întors deci cu mana goală! *(zise Lăcomie arătând mâinile goale prințului)*

Prințul: Să știi Lăcomie, că ai făcut rău cerând fără să dai nimic în schimb. De aceea socotesc că nu ești vrednic de averea mea!

Trufie *(zambind):* Am trecut pretutindeni fără să privesc în jos sau în ochii oamenilor și m-am socotit mai presus de ei. I-am umilit și i-am sfidat, ca un adevărat rege. Merit deci moștenirea ta!

Prințul *(cu durere în glas):* Nicidecum. Pe oameni trebuie să-i respecti și să-i iubești, socotindu-te egalul lor. Nici tu nu meriți averea mea!

Lenea *(moțâia pe scaun, se întinse):* Atunci, tăicuță, dă-mi mie averea ta. Eu nu m-am lăcomit și nici trufaș n-am fost cu nimeni. Nu m-am mișcat de la locul meu!

Prințul: Să știi, Lene, că nimic nu vine de-a gata, ci totul se câștigă prin muncă!

Bunătate: Tăicuță dragă, eu, cum ți-am spus, n-am nevoie de nicio avere și nici nu o merit. Fapta mea este cu totul neînsemnată!

Prințul: S-o auzim!

Bunătate: Păi când am plecat de aici, am ajuns la casa unui moșneag, care făurea jucării. Am intrat în slujba lui și am învățat să fac jucării. La plecare mi-a dăruit un sac cu jucării, ca să-l aduc să mă poți crede. Pe drum, însă am întâlnit mulți copii și le-am dăruit lor jucăriile. Bucuria din ochii lor m-a răsplătit într-atât că nu mai am nevoie de nici o avere!

Prințul: Tu ești fiul meu cel vrednic, Bunătate. Ai dovedit că nu ești lacom, nici trufaș și că îți place să muncești. Meseria e brățara de aur! Te-ai dovedit bun și milostiv. Tu meriți toată averea mea!

(feciorii ingenunchează, prințul își dă jos coroana și o așează pe capul fiului mai mic, Bunătate, apoi iese)

Povestitorul: Curând prințul se stinse. Bunătate îi chemă pe frații săi și le zise:

Bunătate: Acum după ce l-am coborât pe tăicuța în groapă ce vom face?

Lăcomie: Tu hotărăști, ești moștenitorul averii!

Bunătate: Vom împărți averea în 4 părți egale, așa cum se cuvine. Și vom stăpâni toți asupra acestui ținut.

(Lăcomie și Trufie se retrag puțin și șușotesc ceva împreună cu Lene apoi se întorc rostind aspru)

Lăcomie: Am hotărât!

Trufie: Pleacă! Noi vom stăpâni averea! Avem trei părți și tu doar una!

Bunătate: Să stăpâniți sănătoși! Eu plec și vă las cu bine!

Povestitorul: Bunătate părăsi castelul și se îndreptă spre casa bătrânului făuritor de jucării.

(cei trei rămân răsând în gura mare și arătând cu degetul spre Bunătate care pleca, apoi ies cu hohote de râs și intră în scenă moșneagul cu un sac de jucării)

Lenea: Tare greu mă mai descurc și mare nevoie am de un ajutor. Pe unde o fi Bunătate?

Bunătate: Dacă mă primești, sunt aici să te ajut în continuare!

Moșul: Mare bucurie-mi faci, fiule *(se îmbrățișează)*. Văd că ți-ai pus hainele de lucru. Dă-i bătaie! Avem atâtea de făcut! *(aranjează în sac jucării și pachete)*. Eu sunt bătrân și slăbit, las în mainile tale sarcina de a bucura sufletele copiilor cu aceste minunate jucării.

Bunătate: Cum mă voi descurca?

Moșul: Sania mea fermecată și renii îți vor fi sprijin în călătorie, iar spiridușii *(face un semn cu mâna și spiridușii intră având fiecare o jucărie pe care le așează lângă sac)* te vor ajuta cu jucăriile. Bun venit spiridușelor și spiridușilor! Noi mergem să ne odihnim nițel, lăsăm totul în seama voastră. *(moșul și Bunătate se retrag)*

Spiriduș 1: Cred că moșul abia așteaptă să plece. Va merge ca în fiecare an, la toți copiii?

Spiriduș 2: Ei la toți copiii! La o ..... mică parte!

Spiriduș 3: Cum la o mică parte? Păi eu am făcut lista cu toți copiii și am pregătit pentru fiecare jucăria visată!

Spiriduș 4: Sper că nu ai greșit lista ca și anul trecut! Vă mai amintiți? Ai trimis unei fetițe o păpușă dolofană și ea dorea o păpușă Barbie!

Spiriduș 3: Nu a fost vina mea, producătorul lui Barbie a trimis marfa prea târziu. O să primească păpușa anul acesta!

Spiriduș 5: Fetița aceea trebuia să se mulțumească cu ce a primit! Să nu îi mai trimitem nimic! Copii răi și nerecunoscători!

Spiriduș 6: Așa e! Și eu cred că moșul nu ar trebui să meargă pe la toți copiii!

Spiriduș 7: Nu se poate! După atâtea mii de ani să se schimbe obiceiul?

Spiriduș 8: Da! Copii răi și neascultători, de ce să merite jucării?

Spiriduș 1: Nu e adevărat! Nu există copii răi! Toți copiii sunt buni!

Spiriduș 2: Și atunci, dacă-i așa, de ce se comportă urât? De ce distrug jucăriile?

Spiriduș 3: Din curiozitate! Vor să le afle secretul. Cine strică acum o jucărie mășinuță, când se va face mare va construi o mașină adevărată!

Spiriduș 5: Dar cu învățatul cum e ? Unii copii învață și alții nu. De ce nu învață toți?

Spiriduș 4: Toți învață după puterile lor, numai că unii sunt mai puțin îndemnatici și se descurcă maiiii... mai incet cu cartea. Dar fiecare copil are partea lui bună!

Spiriduș 6: Măi să fie, mi-ați înduișat inima!

Spiriduș 7: Nu vom tăia pe nimeni de pe listă! Moșul e cel care hotărăște!

Spiriduș 8: M-ați convins și pe mine! Toți copiii sunt buni și merită câte o jucărie. Anul acesta! Că dacă mă mai supără vreunul, la anul îl șterg de pe listă și gata!

(intră în scenă moșul și Bunătate în straie de Moș Crăciun)

Bunătate : Hai fraților , că se face târziu și copii îl așteaptă pe Moș Crăciun !

Spiriduș 1: Pachetele sunt aranjate și sania pregătită de drum!

Moșul (către Bunătate): Dragul meu e timpul să-ți urez drum bun! Sunt convins că vei face treabă bună!

Bunătate: Dorința ta, e poruncă pentru mine! *(se îmbrățișează și Bunătate ia sacul și pleacă)*

Spiridușii: Drum buuuuun!

Povestitorul : Așa cum ați înțeles, Bunătate a devenit Moș Crăciun și cutreieră lumea cu alaiul său nemaivăzut, cu clinchete de clopoței la sania fermecată. Așteptați-1!

(copiii vor intra în scenă și vor susține un recital de colinde, apoi vor primi cadourile de la Moș Crăciun)

